

J. L. ESTRADA

BEATI
ALPHONSI LIGORII
OLIM EPISCOPI S. AGATHÆ GOTHORUM
ET RECTORIS MAJORIS CONGREGATIONIS
SS. REDEMPTORIS
THEOLOGIA MORALIS
IN COMPENDIUM REDACTA
ET IN DUO VOLUMINA DISTRIBUTA
OPERA ET INDUSTRIA
ANDREÆ GALANI PRESBYTERI
Ad usum Theologiæ Candidatorum.
VOLUMEN SECUNDUM

BASSANI
SUIS TYPIS REMONDINI EDIDIT
1851

7-6-8700-1

BIBLIOTECA UNIVERSIDAD DE MALAGA

6104462423

INDEX LIBRORUM

TRACTATUUM ET CAPITUM

II. VOLUMINIS

LIBER IV.

De specialibus obligationibus uniuscujusque Status.

TRACTATUS I.

De Statu Religioso.

CAPUT I. <i>De natura, & obligationibus status Religiosi.</i>	Pag.	1.
CAP. II. <i>De Votis Religiosis.</i>		5.
CAP. III. <i>De iis, qui possunt ingredi Religionem, & de Apostatis, & excommunicatis.</i>		14

TRACTATUS II.

De Statu Clericorum.

CAPUT I. <i>De Beneficio Ecclesiastico.</i>	20
CAP. II. <i>Que dotes requirantur in eo, cui Beneficium confertur?</i>	26
CAP. III. <i>Quot modis Beneficia amittantur?</i>	32
CAP. IV. <i>De Horis Canonicis.</i>	45
CAP. V. <i>De dispositione fructuum Beneficiorum.</i>	48
CAP. VI. <i>De aliis obligationibus Clericorum.</i>	50

TRA-

TRACTATUS III.

De Officio Judicis, Advocati, & aliarum personarum ad iudicium spectantium.

CAP. I. <i>De potestate, & officio Judicis.</i>	52
CAP. II. <i>De Officio advocati.</i>	57
CAP. III. <i>De Officiis Referentis, Secretarii, Notarii, & Procuratoris.</i>	58
CAP. IV. <i>De Accusatore.</i>	60
CAP. V. <i>De Testibus.</i>	62
CAP. VI. <i>De Reo.</i>	65
CAP. VII. <i>De Medico, Chirurgo, & Pharmacopola.</i>	70

LIBER V.

De Actibus humanis, & de peccatis

TRACTATUS I.

De actibus humanis.

CAP. I. <i>De natura, & divisione humanorum actuum.</i>	72
CAP. II. <i>De vi, metu, & concupiscentia.</i>	76
CAP. III. <i>De libertate humanorum actuum.</i>	79
CAP. IV. <i>De principiis moralitatis.</i>	81

TRACTATUS II.

De peccatis.

CAPUT I. <i>De peccato in genere.</i>	84
CAP. II. <i>De peccatis desiderii, & delectationis.</i>	90
CAP. III. <i>De distinctione peccatorum.</i>	93
CAP. IV. <i>De peccato mortali, & veniali.</i>	96
CAP.	

- CAP. V. *De peccatis capitalibus, ac nominatim de superbia, & avaritia.* 98
 CAP. VI. *De aliis quinque peccatis capitalibus.* 101

L I B E R IV.

De Sacramentis.

TRACTATUS I.

De Sacramentis in genere.

- CAP. I. *De natura Sacramenti novæ legis.* 108
 CAP. II. *De necessariis, ut Minister licite conficiat Sacramentum.* 113
 CAP. III. *De suscipiente Sacramentum.* 121

TRACTATUS II.

De Baptismo, & Confirmatione.

- CAP. I. *De Baptismi essentia, & conditionibus.* 125
 CAP. II. *De ministro Baptismi.* 131
 CAP. III. *De suscipiente baptismum.* 134
 CAP. IV. *De effectibus baptismi, & ritibus ab Ecclesia præscriptis.* 139
 CAP. V. *De Sacramento Confirmationis.* 142
 CAP. VI. *De Ministro Confirmationis, & subiecto ejusdem.* 147

TRACTATUS III.

De Eucharistia.

- CAP. I. *De natura, & essentia Eucharistie.* 149
 CAP. II. *De Ministro, & subiecto Eucharistie.* 158
 CAP.

CAP. III. <i>De corporis dispositionibus ad Eucharistiam, & de ipsius effectis.</i>	165
CAP. IV. <i>De Missæ Sacrificio.</i>	169
CAP. V. <i>De violatione Ecclesiæ, reconciliatione, & excommunicatione.</i>	175
CAP. VI. <i>De Missæ applicatione, & stipendio.</i>	179
CAP. VII. <i>De iis, quæ ad celebrandum requiruntur.</i>	186

TRACTATUS IV.

De Sacramento Pœnitentiæ.

CAP. I. <i>De essentiâ Sacramenti Pœnitentiæ.</i>	192
CAP. II. <i>De Contritione.</i>	196
CAP. III. <i>Reliqua de dolore, & proposito.</i>	207
CAP. IV. <i>De Confessione.</i>	220
CAP. V. <i>De Satisfactione.</i>	251
CAP. VI. <i>De Satisfactione per Indulgentias.</i>	242
CAP. VII. <i>De Ministro Sacramenti Pœnitentiæ.</i>	247
CAP. VIII. <i>De peccatorum reservatione.</i>	252
CAP. IX. <i>De Sigillo Confessionis.</i>	261
APPENDIX <i>De Sollicitatione.</i>	267

TRACTATUS V.

De Extrema Unctione, & Ordine.

CAP. I. <i>De Sacramento Extreme unctionis.</i>	272
CAP. II. <i>De Sacramento Ordinis.</i>	279
CAP. III. <i>De Ministro Ordinis.</i>	281
CAP. IV. <i>De iis, quæ in Ordinando requiruntur.</i>	285

TRACTATUS VI.

De Sacramento Matrimonii.

CAPUT I. <i>De Sponsalibus.</i>	278
CAP. II. <i>De dissolutione sponsalium.</i>	294
CAP. III. <i>De natura matrimonii secundum se.</i>	299
CAP. IV. <i>De usu matrimonii.</i>	304
CAP. V. <i>De cohabitatione, & divortio conjugum.</i>	309
CAP. VI. <i>De impedimentis Matrimonii, & præsertim de impedientibus tantum.</i>	316
CAP. VII. <i>De impedimentis matrimonium dirimentibus.</i>	320
CAP. VIII. <i>De revalidando matrimonio, & impedimenti dispensatione.</i>	335

LIBER VII.

*De Censuris Ecclesiasticis,
& irregularitate.*

TRACTATUS I.

De Censuris in genere.

CAP. I. <i>Quid & quotuplex est censura, & quis, & in quos eam ferre possit.</i>	344
CAP. II. <i>De absolutione a censuris.</i>	352

TRACTATUS II.

De Censuris in particulari

CAP. I. <i>De Excommunicatione.</i>	359
CAP. II. <i>De Excommunicationibus reservatis.</i>	372
CAP.	

CAP. III. <i>De Suspensione, degradatione, ac depositione.</i>	379
CAP. IV. <i>De interdicto.</i>	384
CAP. V. <i>De Irregularitate in genere.</i>	388
CAP. VI. <i>De irregularitatibus ex delicto.</i>	393
CAP. VII. <i>De irregularitatibus ex defectu.</i>	398
APPENDIX <i>De damnatis ab Ecclesia propositionibus.</i>	406
<i>Decreta Apostolica ad mores spectantia in conspectum redacta.</i>	422

LIBER IV.

*De obligationibus specialibus uniuscujusque
Status.*

TRACTATUS PRIMUS

De Statu Religioso.

CAPUT I.

De natura, & obligationibus Status Religiosi.

1. *Quest. 1.* Quid est status Religiosus? R. est stabile, & perpetuum vivendi institutum, ab Ecclesia approbatum, tendens ad Christianam perfectionem per vota perpetuæ castitatis, paupertatis, & obedientiæ. Hinc ad essentiam Religionis tria requiruntur: 1. est Ecclesiæ approbatio; licet enim ordines regulares olim ab Episcopis adprobri possent, postea tamen in Conc. Lateranensi sub Innoc. III. statutum est, ne nova institueretur Religio, nisi a Rom. Pontifice confirmata. 2. tria vota substantialia, quæ tamen non est necesse, ut sint solemnia, sed possunt esse tantum simplicia, ut declaravit Greg. XIII. in Bulla *ascendente Domino*. Denique traditio, facta Superiori, qua quis se Deo consecrat in perpetuum sub regula ab Ecclesia approbata. Unde non sunt Religiosi, qui edito voto perpetuæ castitatis, obedientiam vovent Confessario; cum ita non subijciuntur jurisdictioni spirituali, quæ a Deo per ejus Vicarium oriri debet.

2. *Quest. 2.* An Religiosus ad Episcopatum assumptus maneat a votis absolutus? Quæstio non est de voto Castitatis, quo certe obstrictus remanet ratione Ordinis. Quoad alia, affirmant aliqui cum

Lig. Comp. Tom. II.

A

So.

Soto, Medina, & Vasquez, probantque ex Can. *statutum* 18. ubi dicitur; *Monachus, quem Canonica electio a iugo Regule Monasticæ professionis absolvit, & sacra Ordinatio de Monacho Episcopum facit* &c. Quæ tamen verba de solis electis, non de ipsa votorum substantia intelligunt communiter DD. Theologi, qui docent cum S. Th. eos non absolvi a votis, nisi inquantum ipsorum observatio repugnat muneri Episcopali. Ratio autem est, quia Religiosus, factus Episcopus, manet Religiosus ut fatentur omnes, & satis ostendit ipsa obligatio deferendi habitum ex c. *Clerici de vita, & bon. Cleric.* ergo manet obstrictus votis, quæ sunt de essentia religionis. Accedit, talia vota, cum sint personalia, comitari personam ipsam, quantum novus ejus status id ferat. Ita D. Th. 2. 2. q. 88. Idem habet aliis in locis, ex quibus deducitur: 1. Episcopos Regulares non posse de ullis bonis testari. 2. non posse bona Ecclesiæ libere impendere, nisi ad sui, & familiæ suæ sustentationem, & ad eleemosynas, & alios pios usus.

5. Et quamquam obedire Prælati non teneantur, nec ad observandam Regulam sui ordinis, nec peccent, illam transgredientes; ex quadam tamen honestatis ratione debent se illi conformare, quoad vitæ Episcopalis ratio permittat. Ab aliis autem votis Ordinis sui, præter substantialia, omnino liberi sunt, ut notant Salmant. & alii. Atque id quod de Religiosis Episcopis dictum est, intellectum volumus de Abbatibus, primam Dioccesim habentibus cum jurisdictione Episcopali. Non ita se res habet in Regularibus ad Parochos assumptis; hi enim & tenentur gestare vestem Religiosam, & servare Regulam in omnibus, quæ cum ipsorum munere stare possunt. Alicubi tamen consuetudo obtinuit, aut Laymanus, ut in rebus ad disciplinam Ecclesiasticam pertinentibus, & in plerisque aliis soli Episcopo subijciantur.

5. *Quest. 3.* Quænam requirantur conditiones, ut professio religiosa sit valida? R. tres: 1. est apti-

aptitudo voventis, scilicet ut decimum sextum ætatis annum expleverit, annumque integrum probationis exegerit, nec ullum habeat substantiale impedimentum, ut Ordinem profiteatur. Quoad moniales autem Tridentinum statuit, ut non suscipiant vestem Regularem ante 12. annum completum. Exploranda est etiam voluntas puellarum ab Episcopo, vel ejus delegato, etiam in Monasteriis exemptis; quæ tamen conditio obligat quidem sub gravi, sed omnino necessaria non est ad valorem professionis. 2. conditio est mutuus consensus tum subditi voventis, tum Prælati acceptantis, idque fit communiter cum approbatione majoris, vel præcipuæ partis Communitatis secundum cujusque Ordinis statuta. 3. est, ut professio fiat omnino libere, & sponte, nullo cogente gravi metu etiam reverentiæ, nec importunis precibus, & blanditiis; hæc enim omnia, vel singula, attenta personæ conditione, possunt metum incutere, & irritare professionem. Professus autem intra quinquennium potest reclamare, ut nullam probet professionem suam, secus vero elapso quinquennio post pacificam professionem. Causæ autem nullitatis agnoscendæ sunt a Prælato regulari, & simul ab Ordinario pro viris; pro feminis a solo Ordinario, si monasterium sit ipsi subjectum; si vero sit exemptum, ab Ordinario simul, & Prælato Regulari. Vide alia in Bulla Bened. XIV. quæ incipit: *Si datam hominibus*.

6. *Quest. 4.* Ad quid teneatur Religiosus vi suæ professionis? R. teneri ad progrediendum aliquo modo in via perfectionis, licet non teneatur esse perfectus. Porro debet studere perfectioni propriæ sui status 1. per vota substantialia. 2. per alia præcepta Ordinis sui peculiariora. 3. per custodiam suæ regulæ. Quando autem graviter peccaret Religiosus contra obligationem tendendi ad perfectionem, non eodem modo ab omnibus explicatur. Certum est, graviter peccare, qui ex contemptu transgreditur regulas, etiamsi levem, aut nullam culpam per se inducentes. S. Th., Suarez, & omnes communiter.

Ger-

Certum item est, cum graviter peccare, si suo exemplo aliis sit scandali occasio, & inducat ad relaxationem. 5. si apud se statuatur nullo modo curare perfectionem, cum ex vi professionis teneatur servare suum statum.

6. An autem graviter peccet Religiosus, qui velit quidem servare vota, & præcepta sub gravi obligantia, ceteras autem regulas, & consuetudines non curet, sed libere transgrediat? Prima sententia satis probabilis affirmat, quia ipsum propositum non curandi de regulis secum fert virtualem ipsarum contemptum. Secunda tamen communior sententia negat cum Suarez, Valent. & S. Th. quæst. 168. art. 9. ubi mortalis peccati solum damnat Religiosum, cum ex contemptu regulam transgreditur, vel agit contra regulam, aut Prælati expressum præceptum obligans, ut intelligitur, sub gravi. Nam Religiosus paratus servare præcepta, quæ respectu aliorum fidelium non sunt nisi consilia, aliquo modo videtur tendere ad perfectionem. Nec obligatio ad procurandam perfectionem inducit novam obligationem præter illam, quam secum ferunt media, seu instrumenta aut gravia præcepta, & levem, si sint consilia aut regulæ leviter obligantes.

7. Notant tamen DD. eum, qui ita paratus sit, ex aliis capitibus raro a gravi peccato excusandum, tum propter periculum transgrediendi vota substantialia, tum ratione scandali, tum propter damnum ordini suo imminens ex disciplinæ relaxatione. Notant pariter gravis culpæ reum fore Prælatum, qui ita negligat corrigere leves culpas, ut ex ejus negligentia oriatur gravis relaxatio. Unde tenetur subditorum defectus in commune damnum vergentes non solum punire, sed etiam inquirere, ut docet S. Th. 2. 2. q. 33. a. 2. ad 4. prudenter tamen, & absque nimia sollicitudine, plura dissimulans, & pauca castigans, ut ait S. Bernardus *lib. de Consid.*

C A P U T II.

De Votis Religiosis.

8. *Quest. 2.* Ad quid teneatur Religiosus ex voto paupertatis? R. nihil habere proprium, hoc est, non habere dominium, vel certe liberam facultatem circa bona temporalia, ut constat ex c. *Non dicatis* 12. q. 1. c. *monachi*. Itaque religiosi solemniter professi se abdicarunt omni dominio rei cujusque temporalis, & cujuscunque juris ad illud, & facultate utendi re qualibet pretio aestimabili, sine permissione Superioris. Retinent autem jus, & dominium bonorum spiritualium, honoris, famæ, & similium, uti & jus eligendi, præsentandi, conferendi regulare beneficium, ut docet S. Th. 2. 2. q. 186. art. 7. In iis autem Religiosis, qui solemniter vota nondum emiserint, manere potest dominium rerum temporalium, ut vocant radicale, non tamen jus actuale de illis pro suo arbitrio utendi, in cujus abdicatione essentia religiosæ paupertatis consistit.

9. Profecto non repugnat voto paupertatis, Religiosos habere bona in communi, sive mobilia, sive immobilia, ut declaravit Trid. Sess. 25. de Reg. An autem privatus Regularis possit habere peculium cum facultate superioris, res est utrinque controversa. Sunt qui negent illud esse licitum tum ex jure antiquo, tum ex jure novo Trident. utpote repugnans essentiae paupertatis. Alii concedunt, vetitum quidem jure antiquo non esse, sed esse prohibitum a Trid. Ita Suarez T. 3. de Relig. Tr. 8. c. 14. Vasquez, Salmant. & alii. Nemo tamen acrius adversus peculia invehitur, quam P. Concina in opusculo de *Disciplina Apost. Monast.* ubi Regulares, vel minimum peculium habentes vocat filios iræ, filios perditionis, &c. Jam vero fundamentum præcipuum hujus sententiæ sunt verba Trid. Sess. 25. c. 2. de Regul. *Nemini igitur Regularium tam virorum, quam mulierum liceat ... tanquam propria,*

pria, aut etiam nomine Conventus possidere, & tenere, sed statim Superiori tradantur, Conventuique incorporentur. Nec deinceps liceat Superioribus bona stabilia alicui concedere, etiam ad usumfructum, vel usum, administrationem, aut commendam. Administratio autem bonorum Monasteriorum, seu Conventuum ad solos Officiales eorundem, ad nutum Superioris amovibiles, pertineat. Mobilium vero usum ita superiores permittant, ut eorum supellex statui paupertatis, quam professi sunt, conveniat, & cet.

10. Quibus Concilii verbis videtur omnino Religiosis interdictum habere peculium stabile, nec posse Superiores concedere subditis facultatem huiusmodi. Nihilominus alii censent hoc decreto nihil novi juris esse statutum, sed confirmatum esse jus antiquum, quod Regularibus prohibetur libera peculii administratio absque facultate Superioris, & Superior illam dare prohibetur sine justa causa, & cum debita dependentia, in qua stat tota essentia paupertatis. Hæc mihi interpretatio non placet, licet gravibus alioqui probetur DD. Verum ratione consuetudinis, quæ hodie viget in multis Ordinibus, puto, rigorem Concilii ita esse usu temperatum, ut liceat, saltem in Monasteriis non reformatis, permittente Superiore, peculium habere ad usus honestos, modo Religiosi sint parati bona a se abdicare ad nutum Superioris, si tamen illis aliunde subveniatur juxta regulæ consuetudinem; alias non tenentur dimittere. Hac ratione Card. Bellarminus excusavit Moniales, quæ ex consuetudine legitime præscripta vitam communem non observant, ut refert Milante. Et quoad bona mobilia confirmavit Clem. VIII. an. 1602. & in suo Brevi Innoc. XI. 1661.

11. *Quest. 2.* An, & quando peccet Religiosus contra votum paupertatis? R. in universum loquendo, contra paupertatem peccat Religiosus, qui dat, accipit, vel utitur quacumque re temporali absque facultate tacita, vel expressa Superioris. Nihil enim ha-

bere, vel tractare potest tanquam proprium, hoc est pro libito, & arbitrio suo absque notitia, & permissione Prælati. Constat ex Tridentini verbis nuper allatis, & ex usu Ecclesiæ. Constat item ex jure Can. Nam Innoc. III. c. 6. de statu Monach, ait: *prohibemus districtè in virtute obedientiæ, sub obtestatione divini judicii, ne quis Monachorum proprium aliquo modo possideat, &c.* Et S. Aug. ep. 109. *non dicatis aliquid proprium, sed sint vobis omnia communia Quod si aliqua (monialis) rem sibi collatam celaverit, furti judicio condemnatur.* Hinc pariter peccat contra votum paupertatis Religiosus, qui rem in alios usus expendit, quam sibi permissos, aut rem destruit, vel amittit per gravem negligentiam, cum solum habeat usum rei, eumque precarium, quandiu, & quomodo Superiori videatur.

12. Peccaret item, si quid absconderet, ut illud liberæ Superioris dispositioni subduceret. Nec Procurator, Œconomus, administrator, aliusve inferior Prælatus quicquam potest expendere, nisi juxta id, quod statuta, vel consuetudo ordinis, vel voluntas Superioris postulant. Nec vero Prælatus potest dare subditis facultatem aliquid expediendi, nisi in usus utiles, & honestos, alioquin nulla foret facultas, & restitutioni obnoxia. Nam superior non est dominus, sed administrator bonorum Monasterii, nec aliam in ea habet potestatem, quam eam, quam ordo ipsis, & Canones concedunt, a quibus expresse prohibentur omnia superflua, ex Clemen. 1. *de statu Mon.* Quod si Prælatus det generalem subdito licentiam ad expendendam aliquam pecuniæ summam, ille nequit expendere nisi in usus honestos; si vero consumat in re turpi, aut superflua, non modo peccat contra paupertatem, sed tenetur ad restitutionem. Ita communis, & probabilior sententia, quæ in Superiore non agnoscit ullam potestatem permittendi usum pecuniæ, nisi restrictum ad honestos usus. Sunt tamen qui a restitutione excusent tam dantem, quam

accipientem, validamque censeant donationem, sed illicitam. Ita Lugo cum Bannez, Suarez, aliisque TT.

13. *Quest. 5.* Quænam quantitas requiratur ad peccatum grave contra paupertatem? R. communis sententia docet, eam quantitatem, quæ reddit furtum grave, reddere grave peccatum in materia paupertatis, & facere sacrilegium, & furtum contra justitiam. Qui enim de re temporali sine facultate disponit, usurpat rem alienam, vel ejus usum, invito domino, vel administratore, qui vices gerit Domini, nempe Monasterii. Nam ut ait S. Basiliius in Const. Mon. c. 54. *Furtum est privata possessio.... Societatis enim expilatio est rei cujuscunque, & undecunque in privatum usum revocatio.* Hinc Religiosus, qui sæpius minuta furta committit, reus est peccati gravis, cum ista furta ad gravem pertingunt quantitatem, si ea acceperit cum animo perveniendi ad materiam gravem, aut eam se attigisse animadvertat, ut de furto dictum est. Quamquam Salmant. & alii majorem in his furtis minoribus requirunt quantitatem, ut magna censeatur! Imo in rebus esculentis censent, ea minuta furta non evadere mortale peccatum ex præsumpta Superiorum tolerantia; nisi a Religioso reserventur, aut sint de re pretiosa, & extraordinaria, vel cum gravi Cœnobii detrimento, ut notat Suarez. Vide hic nostrum Auctorem, diversas opiniones de isto argumento explanantem.

14. *Quest. 4.* Quando intelligatur tacita Prælati licentia, excusans a peccato? R. 1. cum Prælati sciens subditum aliquid accipere, retinere, aut expendere, non prohibet, cum facile possit. 2. cum in aliquo ordine viget consuetudo accipiendi res aliquas sine facultate Prælati, isto non reclamante. 3. cum Prælati donat subdito, vel donari permittit imagines, rosaria, vel quid simile, sciens, eis ad proprium usum non indigere, præsumitur dare simul facultatem aliis distribuendi. Monet tamen Lessius, id non præsumendum nisi in rebus minimi

mi momenti, præsertim in domibus, ubi viget disciplina. Porro licentia *præsumpta*, & *interpretativa* non habet locum, nisi cum res urget, & Superior est absens. Addit autem Suarez, subditum ita accipientem debere postea, si commode possit, rem Prælato manifestare, ut deinde licite possit eam retinere.

15. An autem peccaret graviter Religiosus, rem accipiens, vel alienans ex sola facultate *præsumpta*, vel *interpretativa* Superioris, acriter controversatur. Certum est, 1. eos ut plurimum a veniali culpa non esse liberos, si superior adiri possit; ille enim invitus est saltem quoad modum. 2. has licentias non esse facile *præsumendas*, nisi habeatur certitudo quædam moralis, quæ quidem raro, aut nunquam habetur in rebus magni momenti. 3. non omnia, quæ a Prælatis non prohibentur, ab ipsis tacite approbari, cum sæpe cogantur tolerare plura, quæ ipsis displicent, ob timorem quærelarum, aut alterius gravioris mali. His positis, DD. a gravi culpa excusant subditum de re aliqua libere utentem, si voluntas Superioris *præsumatur* de præsentī, ex voluntate actuali, vel virtuali ipsius. Imo secundum alios graviter non peccabit, si noverit Superiorem ita esse affectum erga ipsum, ut si rem sciret, libenter facultatem concederet, aut certe non repugnaret. Nihilominus Sanchez, Lugo, Salmant. alique docent, peccari contra votum paupertatis ab eo, qui utitur re aliqua ex sola *præsumpta* licentia de futuro, scilicet, *præsumendo*, quod superior annueret, si sciret; sicut in aliis rebus, v. g. ad excipiendas Confessiones, vescendum carnibus die vetito, non satis est facultas, quæ daretur, sed opus est, ut re ipsa detur. Nec Superior dici tunc potest invitus quoad modum tantum, sed etiam quoad substantiam, ut ait Lessius; tenetur enim ex officio cavere, ne subditi rem arbitrio suo disponant ante petitam, & obtentam facultatem, cum id exigat ordo disciplinæ.

16. Hæc quidem illi probabiliter: contraria ta-

men sententia mihi videtur æque, vel magis probabilis, eique adhærent Navarrus, Toletus, Suarez, Holzman, estque expressa D. Th. in 4. d. 15. q. 4. docentis, *non esse proprietarium Religiosum, qui donat aliquid, spem ponens in ratihabitione Prælati*. Ratio est, quia voto paupertatis solum repugnat rei dispensatio, facta nomine proprio, & a Superiore independens, qualis certe dici nequit ea, quæ fit ex præsumpta ejus facultate. Sic ex lib. 26. §. 7. *de furto* constat, non esse reum fur-ri, qui accipit aliquid, probabiliter putans Dominum consensurum, si resciret. Nec obstant allata nuper exempla, in quibus agitur de valore Confessionis, & de potestate vescendi carnibus, quæ requirunt actualem jurisdictionem, & dispensationem; at in nostra hypothese honestas actionis non pendet ex valore ejus, alias non sufficeret virtualis, & tacita licentia Superioris, ut non sufficit ad valorem absolutionis.

17. Notanda hic aliqua, scitu necessaria: 1. Licet non possit Religiosus nec testari, nec donare, nec remittere sibi debita, vel legata, quorum jus acquirit Monasterium, potest tamen recusare munera sibi oblata, cum votum non obliget ad acquirendum: peccare tamen potest contra charitatem, impediendo bonum sui Ordinis, præsertim si Monasterium sit pauper. 2. Religiosus extra claustra vivens potest ad libitum suum in usus honestos expendere quicquid illi superest ex victu, & vestitu, quando certa sibi quantitas designatur; secus vero si omnia sibi a Monasterio necessaria suppeditentur, nulla certa definita quantitate. In multis tamen Monasteriis permittit consuetudo Religiosis, partem victus illis designati erogare pauperibus, vel amicis pro suo arbitrio. 3. in his, quæ ad paupertatem spectant, habenda est ratio consuetudinis uniuscujusque Ordinis; quod enim in uno permittitur, in alio sæpe reprobat; in strictioribus autem non admittuntur facultates quædam generales, & tacitæ, quæ in aliis mitigatis tolerantur.

18. *Quest. 5.* Ad quid obliget votum Castitatis? R. ad abstinendum ab omni actione, & delectatione venerea, tum interna, tum externa voluntaria. Itaque peccans Religiosus in re venerea, duo peccata committit, alterum luxuriæ, alterum sacrilegii, utrumque in Confessione exprimendum.

19. *Quest. 6.* Ad quid teneatur Religiosus ex voto obedientiæ? R. Inter vota religiosa præcipuum est obedientia, nam ut ait D. Th. 2. 2. q. 104. *sine hoc voto nemo religiosus erit, sub hoc cadunt omnia alia vota.* Quare in nonnullis ordinibus Religiosus proficitur sub hac formula: *voveo obedientiam secundum regulam*, in qua alia vota continentur. Hinc omnis Religiosus ex vi suæ professionis tenetur parere Superiori in omnibus, quæ sunt secundum regulam, hoc est, ut D. Th. explicat in his, quæ continentur in regula, & in his, sine quibus impleri nequeunt in regula contenta; ut etiam in pœnis a Superiore inflictis propter peccata contra regulam. In quibus transgrediens mandatum Prælati peccat graviter, si Prælati intendat graviter obligare: exprimitur autem talis mens Superioris, cum præcipit *in nomine J. Christi, vel in virtute S. obedientiæ, vel sub pœna peccati mortalis*, aut *Excommunicationis*. Dum aliter præcipit, ejus mandatum solum obligat sub veniali, nisi alias res, quæ jubetur, sit materia gravis præcepti, vel voti Religiosi.

20. Subditus autem parere non tenetur in iis, quæ sunt contra regulam, nisi forte Superior possit ex justa causa dispensare, nec in iis, quæ sunt supra regulam, ut si præcipiat extraordinarias, & magnas corporis macerationes, acceptare Episcopatum, seu Beneficium curatum, vel simplex, pergere ad terras infidelium cum manifesto periculo vitæ, aut libertatis amittendæ, & similia. Tenetur tamen acceptare munus intra Ordinem, si Prælati præcipiat, etiamsi præcesserit pactum in contrarium; quia hoc pactum rejicitur tanquam turpe. Denique non tenetur obedire in iis, quæ sunt infra regulam, ut si præcipiat vana, & inutilia, nisi ipsa causa

obedientiæ exercendæ reddat utilia. Si dubitet, an res præcepta sit honesta, necne, dubitatione deposita, tenetur obedire, ut docet communis, & certa fere omnium sententia, & constat ex jure Can. c. *si quid culpetur*, & ex glossa in c. *ad aures* 6. de temp. Ordin. v. *obedientia*. Et confirmatur ex S. Bernardo de pr. & disc. c. 12. dicente, *quicquid vice Dei præcipit homo, quod non sit tamen certum displicere Deo, haud secus omnino accipiendum est, quam si præcipiat Deus*. Idem habent B. Ubertus, Dionysius Carthusianus, S. Bonaventura, S. Ignatius a Loyola, & alii.

21. *Quest. 7.* An Prælati possit subditum obligare, ut assistat ægrotis morbo contagioso infectis? R. id posse, si pertineat ad bonum commune ordinis; proindeque, si ægroti sint in eodem monasterio, aut si extra monasterium decisset omnino, qui ipsos Sacramentis Ecclesiæ muniret. Potest enim præcipere actus internos, qui cum externis quodammodo sunt connexi, & in eis cum interiore resignatione est obediendum. Hinc ab Innoc. XI. damnata est hæc propositio Michaelis de Molinos: *Præpositis obediendum est in exteriori, & latitudo voti obedientiæ Religiosorum tantummodo exterius pertingit. In interiori vero aliter res se habet, quo solus Deus, & director intrant.*

22. *Quest. 8.* An peccans contra regulam, agat etiam contra obedientiam. R. affirm. si regula obliget sub peccato, cum non minus sit præcipiens, quam vox Superioris, nec minus se submiserit subditus ad obediendum regulæ præcipienti, quam Prælato. Itaque si regula obligat sub gravi, ejus transgressio erit sacrilegium contra votum. Quod si regula sub nullo peccato, ne veniali quidem obliget, transgrediens regulam non peccat contra votum obedientiæ, quia tantum est ordinatio quædam, sive monitum ad pœnam obligans. Notat autem Suarez, regulæ transgressionem, nisi justa causa, aut inadvertentia excuset, raro veniali culpa vacare ob negligentiam, torporem, aliumve animi affectum minus

rectum, qui solet intercedere. Imo peccabit mortaliter, qui ita ex consuetudine regulam transgrediat, ut religiosam disciplinam graviter perturbet.

23. *Quest. 9.* An Religiosi obedire teneantur Prælato reformanti regulam collapsam? R. si ea per antiquam, & legitimam consuetudinem laxata sit, licet primi peccarint inducentes consuetudinem, alii vero qui inductam sectantur, nec peccant, nec tenentur eam in strictiori forma observare. Quid vero si Regula instauretur a Generali Capitulo? Ei obedire Professi tenentur juxta Suarium, Salmant. & alios, quia dum Religiosus profitetur regulam, eam profitetur, ut primitus institutam; unde saltem parati esse debent ad eam servandam, quando de ea restauranda tractatur. Excipiunt tamen, nisi Religiosus dum professus est, expresse noluerit se obligare, nisi ad regulam ita relaxatam. Alii vero multi non minus probabiliter, ut ait Tournely, docent, Religiosum ad id non teneri, nisi reformatio esset necessaria ad conservationem Ordinis, vel quia pauci absque illa ad perfectionem Religiosam pervenire student, vel quia laicis, & externis sunt gravi scandalo. Ratio illorum est, quia Religiosus professionem emittens, potius censetur regulam profiteri juxta præsentem statum, quam juxta pristinum institutum. Id tamen non tollit, quominus Prælatus ob aliquam publicam necessitatem possit imponere novam austeritatem, aut Orationes; imo & condere nova statuta possunt Superiores, quando necessaria sunt, ut vota essentialia, & alia Religionis statuta serventur.

24. *Quest. 10.* Quale peccatum committat, qui votum obedientiæ frangit? R. duplex, alterum sacrilegii contra Religionem, alterum inobedienciæ contra votum. Ita Suarez cum communi sententia contra aliquos, qui solum volunt unum committi peccatum scilicet inobedienciæ ratione voti. Ubi nota, graviter peccare contra obedientiam, qui non vult Superiori obedire, etiam in re levi ex contemptu formali, qui secum fert gravem irreverentiam

riam in potestatem legitimam, & redundat in Deum, cum ipse dixerit: *qui vos spernit, me spernit*. Erit autem formalis contemptus, & grave peccatum, si Superiori præcipienti quamvis non sub præcepto, respondeat subditus: *nolo parere, vel non facere*, atque idem affirmat Lugo, si præcipiens sit Vicarius, vel secundus Superior, vices gerens principalis.

25. An teneatur quis obedire, si dubitet, num qui præcipit, sit legitimus Superior? Distinguendum est: Nam si ille sit in possessione, obediendum est, secus vero, si de possessione non constet. In dubio autem, an præceptum sit impositum, tenetur subditus inquirere, si commode possit; quod si rem non possit certo scire, non est obligatus ad obediendum; quia possidet libertas certa contra præceptum incertum. Contra vero Subditus obedire debet Prælato, cum constat de præcepto, sed dubitatur de ipsius valore, vel honestate, vel de abrogatione, quia tunc possidet præceptum, & legitime potestas Superioris. Limitant DD. quando ex altera parte est ratio prudens dubitandi de valore præcepti, & ex altera res præcepta valde difficilis est, & incommoda, aut quæ fieri nequit sine periculo vitæ, famæ, vel honoris. Plura hic noster auctor disserit de obedientia Monialium, electione Abbatissæ, & privilegiis Religiosorum, quæ apud ipsum legere potes.

CAPUT III.

*De iis, qui possunt ingredi Religionem,
& de Apostatis, & ejectis.*

26. *Quest. 1.* Quinam ingredi possunt Religionem? R. ii tantum, qui sunt sui juris, nec aliis sunt obstricti; qui vero sunt aliis obstricti non possunt nisi cum eorum consensione. Unde filii impuberes Religionem ingredi nequeunt sine parentum, aut tutorum permissione, nec servus sine consensu domini. Nec qui decepit virginem sub promissione matrimonii;

nec

nec conjuges post consummationem matrimonium, nisi vir ante bimestre completum per vim consummasset, aut alter conjugum commisisset adulterium; tunc enim innocens ingredi potest.

27. *Quest. 2.* An filius ingredi possit Religionem, si Parentes sint in egestate, vel alia necessitate? R. si necessitas extrema sit, vel gravis, eique subvenire possit manens in sæculo, ad id tenetur, etiam si votum religionis emiseric, cum instet naturale praeceptum, cui opera consilii cedere debent, atque etiam votum, quod debet esse de re meliori; non esset autem opus melius, imo nec bonum, ingredi Religionem in gravi necessitate Parentum. Secus autem dicendum, si necessitas sit tantum ordinaria, & communis, ita ut sine filiis vivere quidem possint, licet non ita commode, & honorifice. Ita D. Th. quodl. 10. art. 9. & cum eo TT. omnes. Quod si filius Religionem solemniter sit professus, Parentibus extrema necessitate pressis, tenetur egredi, ut illis subveniat, nisi manens in claustris aliter possit eis subvenire. Si necessitas autem sit gravis, sunt qui velint, eum teneri ad Religionem deserendam, cum votum non extinguat obligationem naturalem filii erga parentes. Alii cum Suariorum id concedunt, cum necessitas antecedit professionem, quia obligatio prius contracta non extinguitur per professionem. Probabilior tamen sententia negat eum teneri, aut posse egredi sine Prælati licentia, quia professus se se tradidit potestati Religionis, adeoque absque ejus facultate non potest se subtrahere. Ita S. Anton. & D. Thomas: tenetur tamen, salva Prælati obedientia, omnia adhibere media, quibus Parentum necessitati provideatur.

28. *Quest. 3.* An peccent filii Religionem amplectentes, insciis, vel invitis parentibus? R. neg. si filii pubertatis annos expleverint. Ita sancitum in Conc. Tolet. X. c. ult. & in Tiburtino Can. 14. Idem docent SS. Ambrosius, Hieron. Aug. Bern. & S. Th. Merito tamen animadvertunt DD. mon-

pendos esse prius parentes, eorumque consensum, & benedictionem expectandam, cum scilicet non est periculum probabile, ut ab ipsis injuste impendantur. Docet autem D. Th. 2. 2. q. 104. filios non teneri obedire parentibus circa electionem status, quæ a Deo omnino pendet. Et licet multi velint peccare filium, qui matrimonium contrahit, inconsultis parentibus; circa vocationem tamen Religiosam nec tenetur, nec vero expedit, ut plurimum loquendo, quia parentes ob propriam commodum mutantur in hostes, ut ait D. Th. & malunt perire cum filiis, quam salvari sine eis, ut dolet S. Bern. *ep.* 3.

27. Nota, Parentes non posse Religionem ingredi, cum filios in gravi necessitate deserunt, vel si nequeant aliter eorum curæ, & educationi providere. S. Th. loco supra cit. Possunt tamen eos in sæculo relinquere, si emancipati sint, nisi aliunde gravi necessitate laborent. Fratres autem, & sorores non licet deserere in necessitate extrema, sed licet in gravi, quamvis ratione charitatis possit manere quis in sæculo, ut eis subveniat. Quod si voto religionis sit adstrictus, non potest differre per longum tempus sine dispensatione.

30. *Quest. 4.* An are alieno pressus ingredi Religionem possit? R. affirm. si ingrediens provideat, unde solvantur debita, aut bona sua cedat creditori. Ita S. Anton. & S. Th. 2. 2. q. 189. art. 6. Ratio S. Thomæ est huiusmodi; *propter pecuniam persona liberi hominis secundum jura Civilia non est obligata, sed solum res, quia persona liberi hominis superat omnem estimationem pecunie. Unde licite potest, exhibitis rebus suis, religionem intrare; nec tenetur in sæculo manere, ut procuret, unde debitum solvat.* Adde, præceptum naturale solvendi non obligare cum detrimento suæ libertatis, & onere subeundi, si maneat in sæculo, periculum salutis æternæ. Nihilominus censeo probabilissimum, & æquitati consonum, ut debitor teneatur manere in sæculo, donec satisfaciatur, si id possit intra breve tempus, & sine probabili periculo

lo incidendi in gravia peccata, aut amittendæ vocationis religiosæ. Imo Sixtus V. inhabiles reddit ad Religionem debitores, qui bona sua dilapidarunt, vel qui deponere debent rationes, nisi prius rationes reddant, & solvant debita. Et licet Clemens VIII. inhabilitatem sustulerit, reliquit tamen prohibitionem; scilicet, cum aliter nequeunt satisfacere, nisi manentes in sæculo, aut æs alienum superet facultates proprias. Valida tamen est professio, facta ab eo, qui debitis gravatus erat; Superiori autem incumbit providere, quemadmodum ille solvat.

51. *Quæst.* 5. Ad quid teneatur is, qui vovit Religionem? R. 1. qui vovit Religionem indefinite, voto satisfacit, quancumque ingrediatur, modo in ea vigeat disciplina, saltem quoad magis præcipua, & substantialia. Quod si non recipiatur in unum Ordinem, debet procurare ingressum in alios, sed non tenetur percurrere totam Provinciam, & multo minus extra Provinciam excurrere. Solum enim habuit animam sese obligandi ad prudentem, & moralem adhibendam diligentiam, non vero ad extraordinariam, & singularem. Qui autem vovit aliquem Ordinem particularem, tenetur in illum ingredi, sed potest alium strictiorem præferre; cum hoc sit melius. Qui vovit Religionem tempore definito amplecti, peccat graviter, si sine justa causa tempus illud prætermittat; peccat pariter, si vovit tempore indefinito, & diutius differat, nisi rationabilis causa excuset. Cum autem non recipitur in Ordinem, in quem ingredi vovit, non tenetur tentare alios Ordines, nisi generalis fuerit ejus animus Religionem quoquomodo amplectendi.

52. R. 2. Is, qui vovit Religionem, non solum ingredi debet, sed etiam in Monasterio permanere, ac profiteri, nisi justa causa excuset egressum; nam, ut ait Suar. votum Religionis non solum obligat ad induendam vestem Religiosam, sed etiam ad serviendum Deo toto vitæ tempore in Religione. Quod si jus concessit *c. 1. de Regul. in 6.* ut possint prohibito Religionem deserere, intelligitur de iis tantum quæ

experiendi gratia ingrediuntur, nullo præmisso voto, aut cum solo animo experiendi, non intendendo sese obligare ad profitendum. Ita expresse D. Th. 2. 2. q. 189. a. 4. ubi animadvertit, quod ille, qui intrat, ut statim exeat, non videtur satisfacere voto suo, quia ipse in vovendo hoc non intendit: & ideo tenetur mutare propositum, ut saltem velit experiri, an ei expediat in Religione remanere, non autem teneatur ad perpetuo remanendum; nimirum si vitam Religiosam inveniat viribus suis imparem, aut admodum gravem, nec voverit profiteri.

33. Nam qui vovit profiteri, non potest libere exire etiamsi cum difficultate vivat, nisi tanta sit difficultas, ut religiosum onus moraliter ferre non possit. Tenetur etiam dare operam, ne culpa sua repellatur. Quod si causam dederit justam, ut ex ordine dimittatur, non manet liber a voti obligatione, sed obligatur adhibere prudentem diligentiam, ut in eundem, vel alium ordinem recipiatur. Verum si ob incitiam, aut ægritudinem sine culpa ejiciatur, solutus est voto, nisi convalescens probabilem spem habeat ingrediendi, ad quem finem apponere debet mediocrem diligentiam, sed non extraordinariam.

34. *Quest. 6.* An, & quomodo professus unum ordinem, possit ad alium transire? R. professus ordinem strictiorem, non potest ad laxiorem transire, nisi dispensetur a R. Pontifice, vel a Prælo Gen. Ordinis, consentiente Capitulo. Professus vero minus strictam regulam, potest ad severiorem transire, petita licentia, licet negata a Prælo sui ordinis. Ita omnes cum S. Th. ex c. *Licet* 18. de Reg. Graviter autem peccaret Superior, si absque justa causa facultatem denegaret, ut docet Suar. T. 4. de Rel. Tract. 8. lib. 5. c. 10. Causæ autem justæ id negandi tres afferuntur in laudato cap. *Licet*. 1. Si subditus ex temeritate, vel levitate vellet transire. 2. si transitus redundet in *jacturam* sui ordinis, scilicet specialem, non vero generalem, & communem, quæ ex privatione viri boni, & Reli-

giosi pateretur. 5. si ex transitu ordo ille gravem injuriam pateretur, ac dedecus. Extat autem præceptum Urbani VIII. ut *non permittantur transire, nisi constiterit eam Religionem paratam esse eum recipere*. Si vero facultate non petita, transeat, & profiteatur, valida est professio, cum nullo jure irritetur, & ipse transitus de jure naturæ valeat, cum sit commutatio in melius. Ita Suarez, Salmant. alii contra nonnullos alios.

55. Nota, tam Clericos, quam Parochos posse Religionem ingredi, etiam contradicente Episcopo. Quod ad Parochos attinet, constat ex c. *duo sunt* l. 19. q. 2. ubi Urbanus II. ad Rufinum id expresse declarat; atque id tanquam certum tueretur D. Th. 2. 2. q. 189. ar. 4. Vide Bullam Ben. XIV. incipientem: *Ex qua dilectus*, in qua postquam doctrinam hanc tradidit, monet tamen Parocho incumbere *non tam officio, & honestate*, verba ipsius sunt, *quam naturali legis præcepto*, Episcopum certiores facere, ne grex sine custode deseratur. Insuper declarat, Beneficium non vacare, nisi post professionem, atque idem statuit de omnibus aliis Beneficiariis. Isti autem, & Clerici non curati ex officio tantum, & honestate quadam tenentur monere Episcopum, sed non peccant, si ob metum, & reverentiam id omitant, nec possunt impediri ab Episcopis ex Conc. Tolet. IV. nisi in aliqua hypothesis, in qua Ecclesia sua gravem jacturam pateretur, ut ait Innoc. IV. in cap. *Licet* de Regul. Episcopi non possunt ad Religionem transire, nisi ex dispensatione Papæ, & ex causis, quæ habentur in c. *de Renunc.*

56. *Quest. 7.* Ad quid teneantur Religiosi ejecti, & fugitivi? R. Religiosi solemniter professi non possunt Religione expelli, nisi sint incorrigibiles, ut declaravit Urbanus VIII. Tales autem non censentur, nisi unius anni jejunio, & pœnitentia in carcere sint probati. Moniales vero perpetuo potius carceri mancipandas, quam ejiciendas, monet Sanctius.

ctius. Jam vero Professus ob culpam ex ordine suo dimissus, manet religiosus, votisque adstrictus, ita ut rerum usum, & administrationem sibi vindicare possit, non autem dominium. Liber tamen est ab Officio Divino, nisi sit initiatus Sacris, & ab aliis regulis, & Vigiliis Ordinis, quæ non pertinent ad substantiam trium votorum. Tenetur etiam vitam suam ita corrigere, ut possit iterum recipi in suum Ordinem, nisi velit ad alium transire, etiam laxiorem. Utrum autem Religio debeat eos emendatos iterum admittere, dubitatur a TT. Certe fugitivos, & Apostatas tenentur Prælati requirere, si absque gravi Ordinis detrimento possint, nec omnino incorregibiles videantur.

TRACTATUS II.

De Statu Clericorum.

Clerici vocantur omnes, qui Sacris Ordinibus, vel prima saltem tonsura sunt initiati. De quorum obligationibus cum multa dicta sint hactenus, alia in aliis peculiaribus Tractatibus dicenda sint; ne actum iterum agamus; sermo in hoc loco nobis erit 1. de Beneficio Ecclesiastico. 2. de honoris Canonici. 3. de aliis nonnullis Clericorum obligationibus.

CAPUT I.

De Beneficio Ecclesiastico.

1. *Quest. 1.* Quid, & quotuplex sit Beneficium Ecclesiasticum? R. Beneficium Ecclesiasticum est jus perpetuum, auctoritate Ecclesiæ constitutum, percipiendi fructus ex bonis Ecclesiæ propter officium aliquod spirituale. Unde in Beneficio duo sunt jura distinguenda: alterum spirituale, scilicet potestas exercendi muneris spiritualis;

lis; alterum temporale, nempe percipiendi redditus Ecclesiasticos, quod tamen fundatur in officio spirituali, eique est annexum. Porro Beneficium aliud est sæculare, aliud regulare. 1. est institutum pro sæcularibus, secundum pro regularibus nec sine dispensatione sæculare potest conferri Regularibus, aut e contrario. Beneficium autem omne præsumitur sæculare, nisi probetur esse regulare vel ex prima sui institutione, vel ex pacifica possessione 40. annorum.

2. Rursus Beneficium aliud est *duplex*, aliud *simplex*. Duplex est, quod annexam habet administrationem, vel jurisdictionem, vel dignitatem, vel curam animarum, ut Episcopatus, Præpositura, Decanatus, Archidiaconatus, Abbatia, Parochiale Beneficium, & similia. *Simplex* dicitur, quod nullam habet obligationem nisi obeundi Divina Officia, ut Canonicatus, Capellaniz, etc.

5. *Quest. 2.* Quot modis acquiruntur Beneficia, & quinam sint eorum collatores? R. triplici modo acquiri possunt: 1. per *electionem*, cum per suffragia eligitur vir idoneus; aut ab Electoribus postulatur, vel obsecratur Superior, ut admittatur aequis, qui jure non erat capax, dicitur *postulatio*. 2. per *presentationem* Patroni præviam, & institutionem postea factam a Prælato Ecclesiæ in persona idonea, per quam institutionem acquiritur *jus in re* ad Beneficium; nam præsentatio solum dat jus ad rem, ita ut Beneficium alteri conferri nequeat. 3. per *collationem liberam*, quando Beneficium non subest juri patroni, sed solo jure Prælati confertur. Atque ex triplici hac ratione conferendi Beneficia, ista dividi solent in *electiva*, *patronata*, & *libera*.

4. *Quest. 5.* Quid est jus patronatus, & quando fieri debeat præsentatio? R. Jus patronatus est potestas præsentandi ad Beneficia Ecclesiastica, estque duplex, scilicet patronatus *Ecclesiasticus*, qui alicui convenit ex aliquo titulo Ecclesiastico; & *laicus*, quia ex bonis patrimonialibus Ecclesiam fundavit, vel dotavit, vel erexit. Si patronatus sit laicus, præsentatio fieri debet intra quatuor men-

ses,

ses, ex c. *Quoniam de jure patr.* si Ecclesiasticus intra sex c. *unico*. Si mixtus, etiam intra sex, intra quos nisi fiat presentatio, beneficium fit liberum, & tunc pertinet ad eum, ad quem spectat instituere presentatum. Tempus autem presentationis non currit, si de jure patronatus sit lis inter Episcopum, & Patronum, vel inter ipsos presentatos. Secus autem si lis sit inter patronos ipsos ex c. *quoniam*. Episcopus autem, ut notant Salm. potest designatum tempus per alios sex menses prorogare, sed non ultra. Quod si patronus, qui primo unum presentavit, facti poenitens alium presentet, si patronatus laicus sit, instituere Prælatus poterit, quem maluerit; si vero sit Ecclesiasticus, prior tempore erit potior jure ex c. *cum auct.* Si autem ex duobus patronis alter Petrum, v. g. alter Joannem presentet, potest collator conferre, cui maluerit, si sint æque digni; imo & tertio conferre poterit. Denique si multi Patroni inter se discordes sint, is instituendus, in quem plures conveniunt.

5. *Quest. 4.* An beneficia necessario conferenda sint dignioribus? R. 1. mortale peccatum est, presentare, eligere, aut conferre beneficium etiam simplex indigno, dum dignus haberi potest. Ita DD. omnes, qui indignum vocant eum, qui ineptus est ad officium suum præstandum, aut censetur inutilis futurus Ecclesiæ. Probatur ex Conc. Lat. IV. c. *grave*, dicente: *precipimus, ut prætermittis indignis, idoneos assumat, qui Deo, & Ecclesiæ velint gratum impendere famulatum*. Et confirmatur ex Trid. Sess. 7. c. 3. Ratio autem evidens petenda est ex damno, quod Ecclesiæ oriretur, si indigni eligerentur ad Beneficia, etiam inferiora.

6. R. 2. certum est ad Beneficia curata, & ad Episcopatus eligendos esse digniores. Constat ex C. Lat. III. c. 16. præcipiente, *ut ille præficiatur Ecclesiæ, qui majoribus juvatur meritis*. Et ex Trid. Sess. 24. c. 1. declarante, *alienis peccatis*

zis communicantes mortaliter peccare, nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis utiles ipsi judicaverint, etc. Innoc. autem VI. damnavit hanc propositionem: *Cum dicit Concilium Tridentinum, alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis utiles ipsi judicaverint, ad Ecclesias promovent; Concilium vel primo videtur per hoc digniores, non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum, sumpto comparativo pro positivo; vel secundo locutione minus propria ponit digniores, ut excludat indignos, non vero dignos; vel tandem loquitur tertio, quando fit concursus.* Ratio autem desumitur ex utilitate Ecclesiæ, ad quam instituta sunt ea Beneficia, cui multum detrahunt, qui prætermittunt digniores. Major autem dignitas petenda est ex majori utilitate Ecclesiæ, ut ex verbis ipsis Tridentini colligitur.

7. Quod vero dictum est de electione ad Beneficia, curam animarum habentia, dictum etiam volo de præsentatione, ita ut Patroni peccent mortaliter, si minus dignos præsentent, posthabitis dignioribus, cum Trid. loquatur de omnibus promoventibus, atque eadem sit ratio pro omnibus. Idem est affirmandum de Prælati Regularibus, quidquid nonnulli in contrarium asserant; Prælati enim Regulari erga Subditos suos eadem officia præstant, quæ Parochi, & Episcopi erga fideles, quod spectat ad salutem animarum.

8. R. 5. Ad Beneficia simplicia non solum digni eligendi sunt, sed etiam digniores, idque sub gravi obligatione. Ita communior sententia, & probabilior; quia ut ait S. Th. 2. 2. q. 65. *Prælati Ecclesiastici non est dominus (Beneficiorum) ut ea possit dare pro libito, sed dispensator.* Debet igitur ea distribuere pro ratione meritorum; atque ita exigit utilitas Ecclesiæ, ob quam Beneficia sunt instituta. Limitant autem hanc doctrinam DD. cum excessus sit tenuis, quia tunc damnum esset nullum aut leve in Beneficio simplici. 2. cum Be-

neficia sunt parvi momenti. 5. si ex lege foundationis debeat eligi aliquis de familia, Collegio, vel oppido. IV. si prævideatur dignior brevi dimissurus Beneficium. Nota tamen validam esse electionem minus digni ad Beneficia; & quidem de Beneficio simplici nemo dubitat; de aliis autem licet repugnant aliqui, communis tamen sententia censet, electionem fore validam, donec a legitimo Iudice irritetur. Nota 2. licitam fore electionem in persona alioqui minus digna, si ita postulet caritas, vel alia justa causa, ut si pauperis inopiæ subveniatur per Beneficium simplex, vel digniores reserventur ad Beneficia curata.

9. *Quest. 5.* An promoventes minus dignum ad Beneficia, obligentur ad compensationem? R. quamvis ille, qui indigno sciens confert beneficium, teneatur Ecclesiæ compensare illatum damnum, non ita certa est hæc obligatio in eo, qui eligit dignum, posthabito digniori. In simplici saltem Beneficio videtur nullam esse obligationem restituendi, quum ad illud nullum jus strictum habeant neque digniores, adeoque non sit illis iniustitia strictæ talis; & aliunde Ecclesia non videtur voluisse Electores obligare ad magis dignum promovendum sub onere restitutionis. Idem aliqui affirmant de iis, qui Beneficia conferunt per concursum; eligentes enim minus dignum solum peccant contra justitiam distributivam, quæ non obligat ad restitutionem. Hanc sententiam non auisim dicere improbabilem, cum re vera non constet inter electores, & oppositores intercedere pactum, obligans strictè ex nomine justitiæ commutativæ. Adhæreo tamen communi sententiæ, quam verissimam vocat Vasquez, docenti, Electores in concursu eligentes dignum, posthabito digniori, non solum graviter peccare, sed teneri ad restituendum ei, cui damnum intulere. Nam ex quo dignior ad concursum admittitur, acquirit jus ad rem; cum in communi æstimatione tacita pactio intercedat in edicto, ut dignior præferatur. Quod locum habet in omni præmio, quod promittitur

vocalis per concursum ad luctam, ad cursum, etc. Atque eo magis in concursu ad Beneficia curata, in quo a Trid. datur appellatio digniori, si prætermittatur.

10. Hinc Episcopus, ceterique Electores debent Ecclesiæ resarcire damnum, quod intulere, posthabendo digniorem, & huic incommodum ex amisso Beneficio illi exortum. Nec desunt, qui velint cum Navarro, ipsum concurrentem, si se minus dignum existimet, peccare concurrente, & debere Beneficium, si obtineat, resignare. Sed communis, & probabilior sententia eum excusat tum a peccato, tum ab onere restituendi. 1. quia mens Ecclesiæ videtur, ut omnes digni concurrant, ne forte digniores modestia, & religione ducti recedant cum gravi Ecclesiæ detrimento. 2. quia ad Electores quidem pertinet, minime ad eligendos, de uniuscujusque meritis judicium ferre. 3. quia oportet, ut etiam minus digni concurrant, sin minus ad contendendum de præmio, saltem honoris gratia, ut ad alios concursus gradum sibi faciant. Nec in praxi quisquam potest certus esse, si eligatur, Episcopus, vel Electores caruisse aliqua iusta ratione, sed ipsi occulta, ut cum ceteris præferrent, adeoque potest ille eorum judicio acquiescere. Denique ad concurrendum *non requiritur, ut reputet se aliis meliorem*, ut de assumptione ad Episcopatum ait D. Th. 2. 2. q. 185. a. 3. *sed sufficit, quod nihil in se inveniat, per quod illicitum ei reddatur assumere prelationis officium.*

11. Circa Examinatores præscribit Trid. Sess. 24. de Ref. c. 18. ut præstent juramentum de fidelitate in eorum officio; alioquin concursus est nullus, ut declaravit S. Cong. Conc. die 2. Dec. 1628. 2. ut *peracto examine renuncientur quocumque ab his idonei judicati fuerint ætate, moribus, doctrina, &c. Ex hisque Episcopus eligat, quem ceteris magis idoneum judicaverit.* Ex quibus Concilii verbis colligunt De Lugo, & alii, examinatores non teneri ad denunciandum Episcopo digniorem.

Ilque confirmant declaratione quadam S. Congregationis, dicente, *non pertinere ad Examinatores, sed solum ad Episcopum judicare, quis ex concurrentibus ad Parochialem vacantem sit magis idoneus*. Contraria tamen sententia, quam tenent Navarrus, Azor, Salmant. alique, videtur mihi probabilior, & magis consentanea menti Concilii; quamvis enim solius sit Episcopi ultimum ferre judicium de idoneitate eligendi, tamen ut possit cum majori æquitate judicare oportet præcedere suffragium Examinatorum; nec alia fuit mens S. Congregationis.

C A P U T II.

Quæ dotes requirantur in eo, cui confertur Beneficium.

12. *Quest. 1.* Quænam conditiones requiruntur, ut quis sit capax Beneficii Ecclesiastici? R. sequentes: 1. natales legitimi; a qua solum dispensare potest Papa ad Ordines majores, & Episcopus ad minores, & Beneficium simplex, cui Ordo major non est annexus ex c. 1. *de fil. Presbyt.* & c. 10. *de elect.* 2. immunitas ab irregularitate, & excommunicatione, ita ut nulla sit electio, presentatio, resignatio, nedum collatio beneficii, facta excommunicato, suspensio, vel irregulari, etiam occulto ex c. 7. *de Cler. excommun.* c. 8. *de atat.* & aliis. 3. Clericatus, seu tonsura, sine qua nulla est beneficii collatio ex c. 6. *de trans.* & c. 2. *de inst.* adeoque voluntas clericandi, & sacrum ordinem suscipiendi intra tempus a jure requisitum. Imo Beneficium curatum accipiens, vel parochiale debet habere voluntatem suscipiendi intra annum Sacerdotium, ita ut eam non habens non solum peccet mortaliter, sed ipso jure sit privatus, & ad fructuum restitutionem teneatur ex c. *commissa de elect. in 6.* Si tamen mutata voluntate, inter annum Sacerdos fiat, fructus retinere potest. Imo Episcopus dispensare potest, ut, Vicario suffecto, possit vacare studiis per septennium.

13. Quarta conditio est *etas legitima*, sine qua collatio nulla est ex c. 7. *de elect.* Porro ad Episcopatum requiruntur 50. anni completi. Ad Abbatias, dignitates, & Parochialia Beneficia 25. anni inchoati requiruntur a Trid. Sess. 24. c. 15. a quo solum exigitur annus 22. completus ad dignitates non habentes curam animarum. Beneficia simplicia, ut sunt Capellanix, solum ex jure postulant annos 14. inchoatos; & totidem ex consuetudine Canonatus, quamquam Ecclesix Cathedrali Canonatus ex novo jure requirat annum 21., eo quod annexum habeat Subdiaconatum.

14. Quinta conditio est *probitas* morum, ex c. 7. *de Elect.* & Trid. Sess. 33. c. 1.; sed collatio facta viro non probato valida est, nisi delicta secum ferant censuram, vel irregularitatem. Idem dico de *scientia*, quae ad obeunda propria munera est necessaria, & constat ex eodem Trid. Requiritur praeterea corporis aptitudo; unde cæcus, & mutus sunt incapaces beneficii, si precedant hi defectus, non ita si superveniant adepto beneficio. Denique ut licite quis beneficium obtineat, indiget Divina vocatione ex *op. ad Heb.* 5. alioquin se exponeret periculo aeternæ damnationis.

15. *Quest. 2.* Quomodo peccet is, qui recipit Beneficium cum animo uxorem deinde ducendi, dimisso Beneficio? R. Certum est graviter peccare, si Beneficium habet annexum Ordinem sacrum. Si vero simplex sit Beneficium, multi volunt grave committi peccatum, cum pervertatur institutionis ordo in re quidem gravi; sed probabilius alii censent, solum esse veniale, cum nullibi constet gravem esse hujusmodi inordinationem; nullum autem præceptum est homini imponendum, nisi evidens ratio id suadeat; quod est principium SS. Augustini, & Thomæ *quælib.* 9. *art.* 15. Peccat autem prout in probabiliori sententia, qui beneficium curatum accipit cum animo dubio, vel conditionato suscipiendi Sacerdotium intra annum, adeoque tenetur ad restitutionem fructuum. Nam ex c. *Con-*

missa de Elect. in 6. requiritur absolute, ut habeat animum Sacerdotium suscipiendi, & ut intentio non sit fraudulenta, quæ verba videntur excludere intentionem dubiam, & conditionatam. Alii tamen cum Navarro, & Lessio opinantur, peccare quidem mortaliter, si non habeat animum se initiandi Sacerdotio intra annum; sed non ita peccare, si habeat animum conditionatum.

16. *Quest. 5.* An idem habere simul possit plura beneficia? R. neg. nisi aliud postulet Ecclesiæ necessitas vel utilitas, modo unum sufficiat ad congruam illius sustentationem. Ita DD. omnes, inter quos solum controvertitur, an pluralitas beneficiorum prohibita sit solo jure Ecclesiastico, an etiam jure naturali, & Divino. De jure enim Canonico constat 1. ex Conc. Lat. III. c. 15. & 14. ubi dicitur, pluralitatem beneficiorum *certum continere periculum animarum*. 2. ex Lat. IV. c. 29. Nicæno II. c. 15. & Trid. Sess. 24. c. 15. decernente, & mandante, *ut unum tantum Beneficium Ecclesiasticum singulis conferatur*. Quod quidem si ad vitam ejus, cui conferatur, honeste sustentandam non sufficiat, liceat nihilominus aliud simplex sufficiens, dummodo utrumque personalem residentiam non requirat, eidem conferri.

17. Hinc si beneficia, etiam tenuia, requirant residentiam, non potest idem duo beneficia hujusmodi retinere, nisi Pontifex dispenset in evidenti necessitate, vel utilitate Ecclesiæ, prout Greg. M. fertur præfecisse Martinum, Paulinum, & alios duobus Episcopatibus. Atque eadem de causa ait Anacletus, conferri aliquando filiis Principum, etiam ante præscriptam ætatem. Erit etiam justa ratio dispensandi evidens meritum excellentia, ut si quis maxime præstaret doctrina, eruditione, & consilio. De cetero sine justa causa plura Beneficia possidens etiam simplicia, etiam dispensante Pontifice, non est tutus in conscientia, ait Bellarminus cum multis aliis. Pontifex enim non est dominus, sed œconomus, & dispensator Beneficiorum, & sine cau-

sa dispensans minueret Divinum cultum, privaret Ecclesiam dignis Ministris, perverteret Ordinem Ecclesiasticum. Hinc adeptus unum Beneficium, sufficiens ad congruam sustentationem, si secundum obtineat sine justa causa, & debita dispensatione, ipso jure vacat primum, & utroque privatur, si conetur utrumque retinere. Hæc quidem certa sunt quoad beneficia, quæ vocantur *incompatibilia*, ut Episcopatus, Curata, & alia, quibus annexa est aliqua jurisdictio. Idemque est dicendum de iis, quæ carent jurisdictione, sed residentiam requirunt, ut Canonicatus; licet multi de istis negent, jure suo vacare, nisi sententia Judicis accedat.

18. *Quest. 4.* Quinam obligentur ad residentiam, & quomodo? R. 1: nomine *residentiæ* intelligitur commoratio in loco, ubi est Beneficium, ut officia Ecclesiastica *personaliter* exerceantur. Unde residere proprie dici nequeunt, qui cum in loco Beneficii degant, propria tamen munera non obeunt. R. 2. olim ex jure communi omnia Beneficia simplicia residentiam exigebant, ut patet ex c. *Clericus* dist. 91., & ex *tit. de Cler. non resid.* Hodie tamen ex generali Ecclesiæ consuetudine residentiam non requirunt, cum sufficiat per Vicarium officia præstare, nisi Fundatores aliud expresserint. Tantum ad hanc residentiam obligantur omnes Pastores, curam animarum habentes, & omnes Canonici, sive Præbendati Cathedralium, vel Collegiarum.

19. *Quest. 5.* An curam animarum habentes residere teneantur non modo ex jure Ecclesiastico, sed etiam Divino? Affirmat communis, & vera sententia contra Catharinum, & paucos alios. Et probatur ex Trid. Sess. 23. c. 1. cujus verba aperte indicant pastorem residentiam jure Divino esse præceptam, ut declaravit postea Bened. XIV. in sua Bulla: *Ubi primum*, edita 3. Dec. 1740. In quo nec ipse Pontifex dispensare potest, sed tantum declarare jus Divinum in aliquo eventu non obligare, justis intercedentibus causis. Ita notat Tournelyus cum Lugo.

20. Episcopis tamen concedit Tridentinum, ut per duos, vel tres menses a suis Ecclesiis abesse possint, modo *id æqua ex causa fiat, & absque ullo gregis detrimento*. Parochis quoque a Trid. injungitur sub pœna gravis culpæ, & amissionis fructuum, ut a suis Ecclesiis nequeant discedere ultra bimestre, nisi ex gravi causa, & cum facultate Episcopi in scriptis obtenta, & Vicario idoneo Parochiæ substituto.

21. *Quest. 6.* Quibusnam de causis Episcopi, & Parochi a residentia excusentur? R. quatuor a Trid. assignantur Sess. 23. c. 1. nempe *christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia, & evidens Ecclesiæ, aut Reipublicæ utilitas*. Quas tamen causas quoad Episcopos attinet, approbandas præscribit, & quidem in scriptis vel a R. Pontifice, vel a Metropolitano, vel eo absente, a suffraganeo Episcopo antiquiore, qui Metropolitanus absentiam probare debet. Quoad Parochos vero, ab ipsorum Episcopis, ut nuper diximus.

22. *Quest. 7.* Quando, & quomodo Episcopi, & Parochi non residentes teneantur restituere fructus? R. ex Trid. *Episcopus ultra tres menses, & sine justa causa absentes* a sua Ecclesia, teneri pro rata absentię fructus restituere. Eadem omnino quoad Parochos Sacrosancta Synodus declaravit. Atque ad id obligantur etiam Episcopi, qui ex justa causa, sed *sine licentia expressa R. Pontificis* absunt ultra trimestre, ut constat ex bulla Bened. XIV. Et licet aliqui excusent eos, qui sine causa legitima absunt, sed bona tamen fide, & cum opinione causæ excusanti a residentia; communis tamen DD. sententia eos censet pœnas incurrere, etiam sine culpa, cum Pastores jure naturali teneantur residere ex tacita quadam pactione inter ipsos, & Ecclesiam, ex qua dantur eis fructus sub onere, & conditione residendi. Imo & Pastores illi tenentur restituere, qui resident quidem, sed inutiliter, eo quod per se ipsos non exercent præcipua ministeria. Constat ex Trid. Conc. quod postquam

quam declaravit ipsos obligari ad personalem residentiam, addidit: *ubi injunctis sibi officio defungi teneantur*. Sine quo non esse veram, propriamque residentiam, declaratur in laudata bulla Bened. XIV.

25. *Quest. 8.* Quos fructus, & quibus teneantur restituere Pastores non residentes? R. Navarrus cum aliis contendit, faciendam esse integram restitutionem fructuum, temporis absentiae respondentium, cum Tridentinum eos indefinite privet fructibus. Alii tamen benignius mentem Concilii interpretantur de ea solum parte, quæ respondet residentiae; ratio enim, & æquitas postulant, ut si quis duplici onere gravetur, non privetur integra mercede, cum unum adimpleat. Quod ad 2. questionis partem attinet, notandum est discrimen inter restitutionem faciendam a Beneficiario ob omissionem horarum, & ob omissionem residentiae. Nam illa potest fieri quibuscumque pauperibus, atque etiam impendi potest in fabricam domus Beneficii, aut in agros ejus, cum hæc omnia veniant nomine *fabricæ Beneficii* ex bulla S. Pii V. Restitutio autem fructuum residentiae expendi debet vel in *fabricam Ecclesiæ*, vel in *pauperes illius loci* ex Trid.

26. *Quest. 9.* Quid notandum est circa residentiam Canoniorum? R. ex Trid. Sess. 24. c. 12. de Reform. Canonici Ecclesiæ Cathedralis, aut Collegiæ, si ultra tres menses absunt, primo anno privantur *dimidia parte fructuum*, quos etiam *ratione præbendæ*, & residentiae fecerunt suos. Si iterum residere negligant, *privandi sunt omnibus fructibus*, quos eodem anno lucrati fuerint. *Crescente contumacia, contra eos juxta Sacrorum Canonum Constitutiones procedatur*. Insuper ex diplomate Benedicti XIV. Canonici choro non interessentes, sive non canentes, non solum distributiones amittunt, sed etiam fructus omnes Præbendarum non faciunt suos; quod potiori jure dicendum de non residentibus. Causæ autem Canonicos excusantes ab assistentia chori tres sunt, ut declaravit Bonifacius VIII. in c. unico de Cler. non resid.

id. in 6. nempe *infirmitas, rationabilis corporis necessitas, & evidens Ecclesie utilitas*. Quantum ad distributiones lucrandas tempore absentiae, standum est uniuscujusque Ecclesiae statutis, & consuetudini.

C A P U T III.

Quot modis Beneficia amittantur?

25. Quatuor modis amitti Beneficia possunt. 1. per mortem Beneficiarii. 2. ex dispositione juris, idque vel propter alterius Beneficii impossibilis consecutionem, vel per professionem Religiosam, vel per crimen, cui privatio Beneficii est annexa, puta, haeresim, schisma, sodomiam iteratam. 3. per judicis sententiam. 4. per liberam resignationem.

Quaest. 1. Quid, & quotuplex est resignatio? R. est spontanea dimissio proprii beneficii, facta, & approbata coram legitimo superiore. Estque duplex: alia tacita, ut cum quis Religionem solemniter profectetur; altera expressa coram Superiore, cum acceptante: quae si fiat absque ulla conditione apposta, vel pactione, dicitur simplex; & conditionata, si fiat in favorem alterius, vel reservata sibi pensionem. Ut autem resignatio simplex sit valida, requiritur 1. ut sit spontanea, alioquin si vi, dolo, aut metu injusto fiat, erit nulla, vel certe annullanda. 2. ut fiat in manibus ejus, qui potest admittere, & re ipsa ab eo admittatur. 3. ut fiat cum consensu Patroni, vel Electorum, si patronatus fuerit, vel electivus. 4. ut resignans dies 20. superstes sit a resignatione; alias enim si agrotans resignavit, beneficium vacare dicetur. Denique ut sit licita, fieri debet ex justa causa, puta ob bonum Ecclesiae, vel spirituales resignantis utilitatem.

26. Atque eadem conditiones requiruntur, ut valida sit resignatio conditionata. Et praeterea opus est, ut conferatur illi, in cujus favorem resignatur cum consueta clausula: *non aliter, nec alias*. 2.

ut is, cui confertur, admittat; alias resignans non amittit beneficium. 3. ut fiat in manu R. Pontificis, addita deprecatione, ut personæ certæ conferatur, ne designatio personæ successuræ speciem quandam habeat hereditariæ successionis. 4. ut si fiat in Curia Romana, publicetur in loco beneficii intra sex menses ab oblata supplicatione numerandos; sin autem extra Curiam, intra mensem. Nam si intra id tempus resignans moriatur, antequam resignatarius ceperit possessionem, Beneficium vacare censebitur.

27. Nota, Bened. XIV. Constit. incipiente *in sublimi* damnasce, & annullasse resignationes Beneficiorum cum reservatione pensionis, & pacto eam cassandi per anticipatas, vel anticipandas solutiones, adjecta pœna privationis beneficii, inhabilitationis ad alia assequenda, & restitutionis pecuniæ, pro cassatione pensionis perceptæ. Insuper irritat cassationes, & extinctiones pensionum intra sex menses a capta possessione Beneficii, ac etiam cessiones commodi exigendi pensiones intra sex menses a capta possessione. De cetero licita est resignatio Beneficii cum reservatione pensionis cum iusta causa, & consentiente Pontifice. Sola autem resignatio non est sufficiens causa pensionis exigendæ, cum jus percipiendi fructus fundetur in officio, adeoque totum esse debeat ejus qui possidet Beneficium.

28. *Quest. 2.* Quo modo liceat permutatio Beneficiorum? R. Permutatio fit, cum Beneficiati resignant Beneficia sua coram Episcopo cum conditione, ut ille alteri alterius Beneficium conferat. Si Beneficia sint reservata Pontifici, permutatio ab illo fieri, vel adprobari debet. Ad hanc autem eandem requiruntur conditiones, quæ ad resignationem. Non licet inæqualitatem Beneficiorum compensare per aliquid temporale, esset enim simonia juris Divini; potest tamen Pontifex separare fructus a titulo beneficii, atque ita beneficio pinguiori imponere pensionem, ut alter indemnis servetur. Non licet per-

mutare Beneficium hac lege, ut alter totam Bullarum expensam solvat; esset enim Beneficio imponere onus temporale, quod simoniam redolet: idem dicendum est de resignatione.

29. Q. 3. Quid est pensio, & quotuplex? R. pensio est jus percipiendi fructus ex beneficio alieno: triplex est, alia temporalis, seu laica; alia spiritualis, sive Ecclesiastica; alia mixta, seu media inter spiritualem. & temporalem. Pensio temporalis est ea, quæ laicis datur ob aliquod obsequium temporale, Ecclesiæ præstitum, nec requirit Clericatum. Spiritualis est, quæ soli datur Ecclesiastico ob ministerium spirituale, puta concionatori, Vicario Parochi, etc. Mixta soli datur Clerico. non tamen ob ministerium aliquod spirituale, sed ad honestam ejus sustentationem. Ut pensio Clericalis valide, & licite haberi possit, quatuor requiruntur. 1. ut sit dispensatio Papæ, & hoc quidem ex consuetudine. 2. ut sit justa causa; sine illa enim nemo securus est in foro interiori. 3. ut sit Clericus, qui si ducat uxorem, perdit pensionem, nec illam retinere potest. 4. ut non excedat tertiam partem beneficii; quamvis ex justa causa possit Pontifex ultra tertiam concedere.

30. Quænam sunt obligationes fruētis pensione ex Ecclesiastico Beneficio? R. Ubi recepta est constitutio S. Pii V. tenetur, si Clericus sit, recitare officium B. M. V. nisi aliunde ad horas Canonicas teneatur, aut sit Eques Ordinis Militaris, qui satisfacit recitando preces ab Ordine præscriptas. Pro pensione mere laicali nulla est obligatio. Tenetur etiam gerere tonsuram, & habitum Clericalem ex decreto Sixti V.

An Pensionarius possit de redditibus pensionis pro libito disponere? Affirmant Azor, Vasquez, & Covarruvias, quia pensio, ut dicunt, est portio extracta ex fructibus Beneficii. Et pro hac sententia allegant decisionem Rotæ Romanæ. Negant vero Molina, Navarrus, & alii, quia pensio iisdem regulis, ac ceteri fructus Beneficiorum mensuratur.

Ve.

Verum Salm. affirmant de pensione laicali, negant de Ecclesiastica. Nota denique, pensionem extinguí morte pensionarii, sicut usufructus morte usufructuarii.

C A P U T IV.

De horis Canonicis.

51. *Quest. 1.* Quinam obligentur ad horas Canonicas? R. 1. Clerici majorum Ordinum, etiam suspensi, excommunicati, degradati: imo & is, qui Papa dispensante ducit uxorem, nisi ab hoc onere quoque dispensetur. Hæc autem obligatio incipit a tempore ipso, quo Subdiaconatus suscipitur, scilicet ad horas respondentes horæ, qua ordinatur. Nec vero satisfacit præcepto, qui recitaverit partem illam ante Ordinationem; tum quia debito nequit satisfieri, antequam contrahatur; tum quia Ecclesia officium exigit a Subdiacono. Ita probabilior sententia: quamquam nonnulli sentiant valde probabiliter, posse fieri satis per anticipatam solutionem.

52. R. 2. Ex antiqua Ecclesie consuetudine, & quidem sub gravi obligante, tenentur Divinum officium recitare omnes Religiosi professi utriusque sexus ad chorum destinati. Non tenentur autem laici, seu Conversi; nec Religiosi milites, aut hospitalarii, & ceteri choro non destinati. Denique ii omnes, qui degunt in aliquo Ordine, ubi forte constet non esse talem consuetudinem, aut non obligare. Tenentur tamen recitare Religiosi profugi, qui statum suum non amittunt, uti & viventes extra Claustra, aut in carcere detenti; secus vero ad irremes damnati; tum quia in illa damnatorum turba cederet in dedecus ordinis statum suum ostendere; tum quia in tam miserabili statu non videntur hoc onere gravandi.

53. R. 2. Beneficiati omnes, quotquot habent jus in re, & plenum dominium beneficii, si fructus percipiant, vel percepturi sint, tenentur ad horas ex Conc. Later. sub Leone X. & Ecclesie consue-

tudine; quia Beneficium datur propter Officium. Hinc nemo tenetur ad recitandum ante acceptam possessionem, nec qui sine culpa fructus nullos percipiat, aut percepturus est. Aliter dicendum de eo, qui solam percipit aliquam partem fructuum, sed quæ sufficit ad sustentationem. Pariter tenetur is, qui primo, aut etiam secundo anno non percipit, eo quod fructus assignentur fabricæ, vel sumptibus funeris, quicquid contra sentiant non improbabiliter Cajetanus, & Lessius. Nec excusatur habens tenue Beneficium, cum jus omnibus indistincte Beneficiariis hoc onus imponat, sicut iis, qui majoribus ordinibus initiantur. Et qui Beneficium admittit, cum hoc onere personali suscipit, ut ait Suarez, & est communis sententia contra Sotum, Lessium, aliosque, nolentes Beneficium obligari, nisi tot percipiat fructus, quot sufficiunt ad mediocrem sustentationem.

54. Qui per metum gravem, eumque injustum coactus est ad Ecclesiasticos Ordines suscipiendos, non tenetur ad recitandum. Ita probabilior sententia, cui subscribunt Navarrus, Azor, Suarez, Tournelyus, aliique; licet enim metus non tollat voluntarium, Ecclesia tamen prudenter crediatur nolle ad hoc onus obligare nisi eos, qui sponte omnino ordinantur, sicut eos ad castitatem non obligat. Quod verum est, etiam si Pater fructus beneficii percipiat, quos tamen tenetur restituere; obligatur autem filius, si percipiat ipse fructus.

55. Quod attinet ad præstimoniam, considerandum est, an sint in titulum perpetuum, & habeant annexum aliquod obsequium spirituale; nam ea rationem habent Beneficii, adeoque inducunt obligationem recitandi. Non ita præstimoniam, quæ solent ad certum tempus assignari, v. g. adolescentibus in subsidium studiorum, nec pensiones carentis titulo Clericali. Neque ad Officium tenentur Coadjutores, qui nihil administrant, cum hæc obligatio respiciat propriarium, ut docetur communiter cum Salmant.

56. Habens plura beneficia unica recitatione satis-

satisfacit, tenetur tamen tot facere commemorationes, quot sunt patroni Beneficiorum.

Quæri solet, an qui ad Officium obligatur ex duplici titulo, Beneficii scilicet, & Ordinis Sacri, omittendo illud, committat duo peccata? R. breviter: omittens, & fructus non restituens, peccatum contra Religionem, ut constat, tum contra justitiam, quia injuste retinet alienum. Si vero omittat, sed fructus restituat, peccat quidem contra Religionem, sed non contra justitiam, cum alienum non retineat, nec Ecclesia hoc onus imponat nisi ex motivo Religionis.

37. *Quest. 2.* Quæ culpa sit omissio Divini Officii? R. Est gravis culpa omittere totum officium, aut magnam ejus partem, sive hæc obligatio oriatur ex jure positivo, ut multis placet, sive ut aliis, ex recepta consuetudine. Quænam autem censetur pars officii notabilis, non convenit. Aliqui cum Azorio, & Navarro volunt esse mortale omittere tertiam partem horæ, etiam parvæ; sed probabilius id negatur communiter, quia licet illa pars sit notabilis respectu unius horæ, levis tamen est in se, & respectu totius officii; unde circa gravitatem materiæ totius officii quantitas respicienda est, non autem cujuslibet horæ. Hinc graviter peccaret, qui omitteret aliquam ex horis integram, v. g. tertiam, sextam, & nonam, censetur autem parva materia, quæ non attingit integritatem unius horæ. Idem quod de reliquis horis, dicendum est de Vesperis, & Completorio, quæ inter septem Horas numerantur; unde omissio alterius esset grave peccatum. In Matutino autem gravis esset materia præterire integrum nocturnum, imo & juxta multos tres lectiones cum responsoriis; sed in hoc contradicunt aliqui, nisi lectiones, & responsoria adæquant unam parvam horam. Integra omissio laudum erit etiam pars officii notabilis, non tamen omissio utriusque psalmi, lectionis, aut responsorii.

38. Omissio omnium horarum non est unum, sed multiplex peccatum, tot scilicet, quot sunt horæ
non

non lectæ, secundum Lessium, aliosque. Sed verius existimo, unum tantum committi peccatum ab eo, qui totum officium prætermittit; sed gravius, quam si unam, vel alteram horam omitteret. Ita expresse S. Antoninus 3. p. tit. 15. c. 4. Apposite autem notat Elbel, quod si quis plures horas omitteret ex intentionibus moraliter interruptis, plura tunc peccata committeret.

39. *Quest. 5.* An qui se ad recitandum sciens volens reddit impotentem, unum, vel plura peccata committat? R. sunt, qui velint, unum tantum peccatum committere, scilicet in causa, v. g. dum sponte perdidit Breviarium. Ita S. Bonaventura, quem plures IT. sequuntur; quia omissio Divini Officii tunc non esset in se voluntaria, sed in causa; unde solum est peccatum in causa. Verior tamen sententia affirmat tot committi peccata, quot sunt omissiones, quas prævidet, nisi poeniteat primi peccati; nam alioqui perseverat voluntarium in causa. Ita S. Th. 1. 2. q. 76. a. 5. ad 3. & alibi, docens ad omissionem peccaminosam non requiri ut adsit voluntarium, sed sufficere voluntarium in causa.

40. *Quest. 4.* Utrum dubitans, an aliquid omiserit in Officio, teneatur id recitare? R. Scrupulosi non sunt cogendi ad repetendum, cum in iis dubitationes ut plurimum sint inanes timores, vel apprehensiones. Quoad alios vero distinguendum est: nam si dubium sit mere *negans*, iterandum est, cum in eo possessio stet pro præcepto: secus autem si dubium sit positivum, cum est prudens ratio credendi te jam dixisse. Imo ait Navarrus: *non solum non tenetur repetere id, quod probabiliter credit se dixisse, verum etiam male ageret id faciendo, eo quod habitum concipiendi scrupulos superfluos sibi quaereret.* Unde excusaris a repetendo, si recordaris te incepisse psalmum, lectionem, vel horam, & postea non data opera distractus te invenias legentem, vel recitantem extremum horæ, præsertim si soleas legere, vel recitare etiam memoriter sine errore. Ita Nav. Suarez, alii.

41. *Quest. 5.* Quid restituendum sit ob neglectas horas Canonicas? R. qui alio titulo, quam Beneficii, obligantur ad horas, licet peccent, si eas omittant sine causa, nihil tamen tenentur restituere. Nec ii, qui sine culpa eas non recitant, etiamsi habeant beneficium; quia, ut ait Suarez, in conscientia non debetur poena ei, qui culpa vacat. De cetero Beneficarii, qui sine causa omittant officium, tenentur restituere fructus pro rata omissionis ex decreto Lat. Concilii, scilicet post elapsam semestre a beneficii possessione. Quod decretum confirmavit Pius V. declarans, eum, qui una die totum officium omiserit, teneri restituere fructus omnes illi diei respondentes; qui autem omiserit Matutinum cum laudibus, mediam partem fructuum unius diei; mediamque pariter, qui reliquas horas; qui vero unam ex illis, sextam partem fructuum.

42. Valde probabile est, Beneficiarios, qui alia onera habent, quam preces, v. g. Episcopos, Pastores, etc. ratione injuncti sibi oneris retinere posse aliquam partem fructuum, restituendo eam tantum, quæ responderet oneri Divini Officii, quod omiserunt. Restitutio autem necessario facienda est vel pauperibus, vel fabricæ Ecclesiæ, vel Beneficii, ubi recepta sit Bulla Pii V. nec aliter excusatur ab obligatione restituendi. Damnata est autem ab Alex. VII. propositio dicens: *restitutio fructuum ob omissionem horarum suppleri potest per quascumque elemosynas, quas antea Beneficiarius de fructibus sui beneficii fecerit.*

43. *Q. 6.* Quam excusent a recitandis Horis Canonicis? R. *Tria: infirmitas, impedimentum justum, & dispensatio.* Quod ad infirmitatem attinet, non solum excusat ea, quæ in se sit omnino gravis, sed quæ talis sit, ut ea laborans non possit sine gravi incommodo, vel periculo recitare. Hujusmodi est magnus capitis dolor, notabilis gravedo, stomachi cruditas, aut virium lassitudo, qualem experiri solent etiam convalescentes per aliquot dies. Tertianæ laborantes, vel quartana a mul-

multis absolute excusantur etiam diebus, a febris vacantibus; sed in hoc spectandæ sunt circumstantiæ tum febris, tum infirmi; in dubio autem standum est iudicio Medici. Qui ob ægritudinem excusatur, non tenetur alium legentem audire, vel alium sibi substituere; sed debet, si commode id possit, cum socio recitare. Tenetur etiam horam officii prævenire, si timeat, postea non fore ad recitandum: quod intelligitur intra diem, in qua urget præceptum. Sed valde probabile est, eum, qui non possit recitare Matutinum die sequenti, non teneri in præcedenti anticipare, cum obligatio præcepti nondum sit incæpta; quod enim Matutinum legi possit die præcedenti, non oritur ex præcepto, sed ex privilegio a consuetudine introducto, quo nemo tenetur uri. Sic Elbel, Sporer, alii.

44. Legitima impedimenta, excusantia ab hac obligatione esse possunt gravis & repentina occupatio, quæ sine gravi incommodo, vel scandalo omitti nequeat. Quo nomine aliquando non tenentur horas persolvere Concionatores, Confessarii, publici Professores, qui tamen, si liceat, debent officium antevertere. Notanda est autem hic propositio damnata ab Alex. VII. *habens capellaniam, vel quodvis aliud Beneficium Ecclesiasticum, si studio litterarum vacet, satisfacit, si Officium per alium recitet.* 2. Recitandi impotentia, ut cæcitas, vel carentia Breviarii inculpata, si aliud haberi nequeat. Illi tamen tenentur si possint, memoriter recitare vel totum officium, vel unam horam. Proscripta enim est ab Innoc. XI. propositio asserens: *qui non potest recitare Matutinum, & laudes, potest autem reliquas horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.* Non tenentur tamen recitare modicam aliquam partem, v.g. unum, aut alterum psalmum, nisi id, quod sciunt memoriter, attingat notabilem officii partem. Iuno si habeant ad manum Breviarium a Romano distinctum, v.g. Benedictinum, tenentur ex illo saltem de communi recitare; quicquid contra sentiant Salmant. & alii.

45. An autem Beneficiarius aliter non potens, teneatur Socium conducere ad recitandum? Disputant TT. Affirmant Suarez, Bonacina, Layman, & alii, si Beneficium sit pingue; nam cum Beneficium detur propter officium, debet partem fructus erogare, ut officium persolvat. Negant tamen alii non pauci apud Sporer, quia cum obligatio huiusmodi ex probabilissima opinione inducta solum sit ex jure Ecclesiastico, & ex motivo Religionis, non est adeo stricta, ut implenda sit cum onere extraordinario, quale certe esset conductio socii; præsertim cum Lateranense Concilium ab eo excuset *legitime impeditos*.

46. Tertia causa, excusans ab horis persolvendis est *dispensatio*, quam dare potest Papa valide etiam sine causa, si hoc onus sit solum de Jure Ecclesiastico. Episcopus solum potest cum legitima causa, & cum aliquo particulari, nec nisi ad breve tempus, cum dubitatur de morali impotentia recitandi. Atque idem possunt Superiores Regulares cum suis subditis; & Vicarius Generalis ex speciali Episcopi mandato.

47. *Quest. 7.* Quo modo recitandæ sunt horæ? R. conditiones ad bene recitandum sunt sequentes. 1. servanda est forma Breviarii Romani ex præscripto Pii V. qui tamen propriam reliquit Breviarium Ecclesiis, & Ordinibus Religiosis, qui illo utebantur ante ducentos annos. Hi autem non possunt uti Romano, nisi aut Ordinis consuetudo permittat, aut in aliis Ecclesiis Episcopus. Qui autem recitant secundum Breviarium Romanum, ne in choro quidem obligantur, saltem sub gravi, ad psalmos pœnitentiales, vel graduales, aut officium Defunctorum, nisi in die Animarum. Ubi autem viget consuetudo, recitari debet officium B. M. V. Jam vero in die 2. Nov. officium Defunctorum obligat sub gravi ex recepta ubique consuetudine, & contraria sententia, ut ait Suarez, satis tuta non est, nec practice probabilis, ut ait Pellizerius. Non ita loquuntur DD. omnes de obligatione recitandi Litanias in diebus Rogationum, & in die S. Marci;

ci; Rubricam enim id præscribentem non importare grave præceptum, sentiunt Navarrus, Vasquez, & alii; verum standum est communi sententiæ; tum quia verbum *dicant*, quo utitur Rubrica, indicat præceptum; præceptum autem in gravi materia impositum, qualis est Litaniarum, est grave præceptum, nisi contrarium constet; tum quia ita declaravit S. Congregatio teste Gavanto; tum quia ubique viget consuetudo recitandi Litanias, tanquam partem officii integram.

48. Qui ex inadvertentia, vel necessitate officium mutavit, nec peccat, nec tenetur repetere, cum Ecclesia velle non præsumatur, ut quis uno die bis ad tantum onus obligetur. Nec ulla est obligatio subjungere propria officii prætermisissis, nisi officium sit notabiliter brevius, quia tunc debet fieri aliqua compensatio. De cetero non licet sine causa officium in aliud commutare, præsertim brevius. An autem sit mortale ea permutatio, disputant AA. Notanda est 1. propositio 34. damnata ab Alex. VII. dicens: *In die Palmarum recitans Officium Paschale, satisfacit præcepto*. Et sic pariter excluditur officium Pentecostes, ut bene ajunt Salmant. & alii. 2. officium mutari posse vel in aliud moraliter æquale, vel in aliud notabiliter brevius . . .

49. Jam vero licet aliqui excusent eum a gravi peccato, qui officium diei permutat in aliud longe brevius; quia præceptum quoad substantiam impletur; censeo tamen hanc opinionem tolerari non posse, quia præceptum non impletur neque in ejus forma, neque in substantia æquivalenti. Imo grave peccatum est in probabiliori sententia officium sine causa mutare, etiam in æquale. Et probatur ex decreto S. Pii in laudata Bulla, quod est hujusmodi: *Hoc nostrum Breviarium . . . præcipimus observari: ac quoscumque, qui horas Canonicas dicere debent, ad dicendum ex hujus Romani Breviarii præscripto, & ratione omnino teneri, neminemque nisi hac sola forma. satisfacere posse.*

Ne-

Neque enim Ecclesia solum præcipit officium in genere, sed definitum officium, & definitam formam; scilicet officium talis diei, Dominicæ, Sancti, etc.

50. Causæ autem permutandi Officium possunt esse 1. si alio pergas, potes recitare Officium illius loci, quo pergis. 2. Capellanus Episcopi, & domestici Cardinalium uti possunt Officio, & Breviario illorum proprio. Idem multi dicunt de Capellano Monialium, qui cum possit legere Missam de Sancto ipsarum Ordinis, potest quoque illius Officium dicere, ut Missa cum Officio conveniat ex Rubricæ præscripto. 3. Beneficiarius potest recitare sub ritu 1. Cl. cum Octava Officium sui Tituli: quod si duo habeat Beneficia, debet recitare Officium loci, ubi residet. 4. recitans cum socio ejus ritui potest se conformare, si justa sit causa. Imò & sine ulla causa, si Officium sit æquale; ipsa enim societas videtur rationalis causa Officium in æquale commutandi. In officio autem breviori ex privilegio non sufficit ratio societatis, nisi accedat infirmitas, vel difficultas magna recitandi in eo, qui gaudet privilegio.

Notant autem DD. cum, qui per errorem recitavit de aliquo Sancto, v. g. diei sequentis non teneri ad recitandum alia die de Sancto prætermisso. Et licet possit de illo sequenti die recitare, consultius tamen est se conformare cum communi ritu Ecclesiæ, imò ad id teneri censent DD. multi. Si quis autem animadvertat se errasse postquam multum processit, v. g. Matutino persoluto, potest idem proseguere, sed melius est reliquum legere de Officio debito, ne errori insistat.

51. *Quest. 8.* Quænam pronuntiatio ad horas requiratur? R. vocalis, eaque pertinet ad substantiam præcepti. Et quidem si solus recites, ita pronuntiare debes, ut te ipsum audire possis. Ita Suarez cum aliis communiter, quia verba, quæ inter dentes, ut ajunt, modularis, non sunt proprie vox, sed quædam vocis inchoatio. Alii tamen cum Silvio satis probabiliter dicunt satisfacere, qui

ver-

verba ore proferunt, etiam si se non audiant, cum id nullibi præcipiatur, nec exigat ratio orationis vocalis, ut distinguatur a mentali. Verum si recites cum socio, ita legere uterque debet, ut a socio vicissim audiat. Debent autem alternatim versus, lectiones, & reliqua legere, quamquam si unus lectiones omnes dicat, altero audiente, uterque præceptum implevit. Si plures in choro recitant, satis est, ut alterni legant, sive plures ex una parte sint, sive pauciores; lectiones autem dici possunt vel ab uno, vel a pluribus secundum Ecclesiæ consuetudinem. Qui in choro recitat, tenetur repetere privatim ea, quæ non audiuit etiam sine ipsius culpa, modo sit pars notabilis, secus si unum tantum, vel alterum verbum. Ita communis sententia; quinquam multi satis probabiliter negent obligationem repetendi, si attendas quantum potes, & ob strepitum aliorum non intelligas; moraliter enim cum sociis comunicas in precibus, quas chorus effundit. Cui opinioni favet D. Anton. 2. p. tit. 9. c. 12. dum ait: *Si quis lectionem, vel aliud, quod in choro legitur, non intelligat propter legentis ineptitudinem, non peccat, dummodo conetur intelligere saltem verba.* Hinc Suarez, Roncaglia, alique docent, Officio surdum satisfacere, qui ex obligatione choro assistit, & partem suam recitat; durum enim videtur eum cogere ad duplex Officium, cum per eum non stet, quominus audiat. Censo tamen probabilius cum Sanctio, ipsum lucrari distributiones, sed non implere obligationem, nisi repetat non audita, sive in ipso choro, dum alii canunt, sive extra chorum.

25. Pronunciatio debet esse *integra*, ita ut peccet, qui aut syllabas, & verba mutilat, aut ita festine pronunciat, ut verba confundat. Erit autem leve, vel grave peccatum, prout parva, vel magna fuerit quantitas officii, quam omittit. Idem dico de recitante cum socio, qui aut mutilat, aut verba obtruncat, vel non expectat versus absolvi, nisi hæc raro fiant, nec cum advertentia. Præterea

rea pronuntiatio debet esse *continuata* unius horæ; sed Matutinum potest separari a laudibus, imo & juxta multos, unum nocturnum ab alio saltem tribus horis juxta ritum antiquum; debet autem in fine adjici *Pater noster*; an autem addenda sit etiam Oratio, alii affirmant, alii negant; utrique probabiliter. Qui unam horam interrumpit ex justa causa, non peccat, nec tenetur repetere; peccat autem venialiter qui sine causa interrumpit, licet repetere non teneatur, cum singuli psalmi suam habeant significationem. Ita probabilior sententia contra Suarez, Navarrum, Vasquez, qui volunt totam horam repeti, ut servetur unitas præscripta, quando magna fuit temporis interpellatio.

55. *Quest. 9.* Quis ordo servandus est in officio Divino recitando? R. is, quem præscribunt Rubricæ Breviarii, ita ut Matutinum dicatur ante primam, ista ante tertiam, etc. Ordinem autem invertere sine causa, solum est veniale, cum non pertineat ad substantiam, sed ad modum præcepti. Nullum autem erit peccatum, si justa sit causa, ut si recites cum socio, qui alia jam legerit, aut careas Breviario, vel chorum sero advenias. In choro gravem esse obligationem recitandi ordine præscripto, multi docent probabiliter; negant tamen alii probabilius, cum non constet de præcepto super ordinem imposito, nec sit ordo nisi cæremonia quedam accidentaria substantiæ Divini officii.

54. *Quest. 10.* Quo tempore recitande sint horæ Canonice? R. eo tempore, quo a jure, vel consuetudine obtinuit, quod in choro diversum esse solet in diversis Ecclesiis. Tempus autem legitimum, in quo præceptum obligat, est a media nocte unius diei usque ad mediam noctem diei sequentis. Ex consuetudine tamen Vesperæ incipiunt post meridiem diei antecedentis; quibus recitatis potest legi matutinum secundum multorum sententiam, quia jam inceptus dies Ecclesiasticus; unde si aliquis post dictas Vesperas, & Completorium

rium dicat *Matutinas*, jam hoc pertinet ad diem sequentem. Ita D. Th. Quolibet. 5. art. 28. Unde deducunt, posse recitari Matutinum, & laudes statim ab hora secunda pomeridiana, in qua solent multi Vesperas recitare. Ita Salm. cum aliis. Sed opinio magis communis, & recepta docet, non posse recitari Matutinum, nisi cum Sol propior sit ad Occasum, quam ad Meridiem; ea enim est hora propria Vesperarum, & ab ea numeratur dies Ecclesiasticus, licet in aliquibus locis consuetudo obtinuerit Vesperas anticipare.

55. Quod attinet ad minores horas, licet eas persolvere ab aurora usque ad meridiem; nona vero dici etiam post meridiem. Invertere autem temporis ordinem, si nulla sit causa, veniale peccatum est, nullum autem si fiat ex justa causa, modo totum officium dicatur intra diem Ecclesiasticum. Damnata est autem ab Alex. VII. hæc propositio: *unico officio potest quis satisfacere duplici præcepto, pro die præsentis, & crastina*. In choro Matutinum cum suis laudibus cant. debet, antequam celebretur Missa sollemnis, seu Conventualis. Et quidem hæc consuetudo sub gravi peccato obligat, ut verior, & communior sententia tenet cum Navarro, Suarez, & novissime Bened. XIV.; cum enim ritus hic generalis sit omnibus Ecclesiis, grave scandalum ex contraria praxi oritur, lædatur publicus Dei cultus, & conveniens Ecclesiæ regimen. Extra chorum non excusatur a culpa levi, qui nulla causa impediente id omitteret; cum inter defectus Missæ a Rubrica notatos alter sit, non recitasse Matutinum cum laudibus ante Missæ sacrificium, atque ita fert antiqua, & recepta Ecclesiæ consuetudo. Non est tamen gravis hæc obligatio, cum ex nullo capite constet præceptum, saltem sub lethali obligans, & aliunde inversio ordinis inter Matutinum, & Missam non est major, quam inter ipsas horas, quæ non pertinet ad substantiam præcepti. Imo quævis causa rationalis, licet gravis non sit, excusat ab omni culpa, ut
com-

communis DD. notat cum Bened. XIV. lib. 5. c. 15. de Sacrif. Missæ.

56. Nota 1. matutinum defunctorum in choro recitandum die 2. Novemb. non posse primo vespere recitari ex decreto Sacræ Rituum Congr. 1. Sept. 607. nisi in aliquibus Ecclesiis contraria vigeat consuetudo. Privatum autem licet consultius sit mane dicere, sed posse quoque vespere recitari multi probabiliter docent ex Rubrica ipsa agente: *dicto Benedicamus Domino, absolute incipit matutinum defunctorum*. Sicut ergo permissum est pridie recitare Matutinum diei sequentis, ita, inquit, licitum est dicere Matutinum Defunctorum. Nota 2. in diebus Rogationum, si pridie Matutinum dicatur cum suis laudibus, transferendas esse litanias ad diem sequentem, quia non ita conjunctæ sunt cum Matutino, ut nequeant separari, & re ipsa separantur in multis Ecclesiis; tum quia illæ privatim recitantur in supplementum processionum, quæ diei naturali ita sunt affixæ, ut si officium S. Marci transfertur, litanie non transferantur. Sed contraria sententia placuit Gavanto, & aliis, quia Rubrica conjungit Litanias cum laudibus, in quibus ideo omittitur versiculus *fidelium anime*.

57. *Quest. 11.* Quo modo recitandæ sint horæ Canonice? R. cum devotione tum interna, tum externa; hoc est *studiose, ac devote*, ut præcipit Later. Conc. IV. c. *dolentes*; id enim exigit religiosa oratio, & laudatio Dei. Porro ad devotionem pertinent intentio orandi, & laudandi Deum, & attentio mentis. Quod attinet ad intentionem, non est opus expressa intentione implendi præceptum, sed sufficit virtualis. Quod spectat ad *attentionem*, ea debet esse tum externa, tum etiam interna. *Externa* habetur, cum non ponitur affectio, quæ pugnet cum oratione, ut esset fabulari, scribere, & similia, quæ multum distrahant animum. *Interna* autem, cum attendimus ad Deum, quem oramus, ad verba, quæ proferimus, ad sensum verborum. Porro ad implendam rationem

Divini officii requiri aliquam attentionem internam, docet communior, & probabilior sententia. Ratio illius præcipua est, quia in Divino officio præcipitur vera oratio, quæ sit actus Religionis, seu *elevatio mentis in Deum*; Deus autem non potest vere coli per solam attentionem externam, ut ipsemet testatur Matt. 15. *populus iste labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me.*

58. Qualis autem debeat esse attentio interna, non convenit inter DD. Sunt, qui velint, necessariam esse attentionem formalem, & explicitam non solum ad verba, sed etiam ad sensum verborum. Veram communis, & vera sententia requirit sane attentionem aliquam internam, sed solum virtualem, quæ excludat omnem voluntariam distractionem. Atque hæc videtur esse doctrina D. Th. in 4. dist. 15. q. 5. art. 2. Et D. Antoninus discrete docet, ad orationem solum requiri attentionem permanere secundum suam virtutem. Itaque ut quis officio Divino satisfaciatur, satis est, ut dum se alio distractum esse animadvertit, conetur sese colligere, nec in distractionem perseveret.

C A P U T V.

De dispositione fructuum Beneficiorum.

59. **A**n Beneficarii sint domini bonorum suorum, & quomodo illa possint dispensare, dictum est in appendice ad Traß. VII. lib. 5. Hic tamen liber pauca subungere de alienatione bonorum Ecclesiæ.

Quæst. 1. Quid est alienatio, & quo jure prohibita? R. 1. nomine alienationis venit non solum venditio, sed etiam donatio, permutatio, traditio rei in pignus, transactio rei jam ab Ecclesia possessæ. 2. Bona Ecclesiastica sunt res omnes immobiles, earumque jura, & actiones; mobilia quoque pretiosa, puta vasa aurea, vel argentea, gemæ, bibliothecæ copiosæ, greges, & armenta, arbores, & silvæ; magna quoque pecuniæ summa,

na, destinata ad emendum aliquid immobile, denique annui redditus perpetui. 5. ea omnia alienare prohibitum est jure Canonico tum a Pio II. in Extrav. *Ambitiose*, tum ab Urbano VIII. idque sub gravibus pœnis, scilicet Excommunicationis, & perpetuæ privationis ab omni officio, a quibus excusat innoxia ignorantia, etiam ubi tales pœnæ consuetudine sunt receptæ, multis enim in locis non vigent.

60. *Quest. 2.* Quænam sint debite solemnitates ad validam alienationem? R. 1. communis consultatio. 2. consensus Capituli, vel Cleri. 3. consensus Episcopi vel Superioris regularis; aliqui exigunt consensum Patroni, sed contradicit Layman cum aliis. 4. subscriptio consentientium pro casibus a jure expressis. 4. consensus Pontificis, sive S. Congregationis. Quod si deficient solemnitates juris, alienatio est irrita, etiamsi fiat cum causa, nec valeat in foro conscientiæ; quia jura nullam esse voluerunt alienationem, carentem debita solemnitate, ob periculum gravis damni. Quod si accedat consensus Pontificis, & causa non desit, valida est, quia Pontifex censetur supplere defectum solemnitatum; secus si non sit legitima causa, cum Papa non sit dominus, sed administrator facultatum Ecclesiæ.

61. *Nota 1.* Si quid Monasterio, vel Ecclesiæ donatum sit cum facultate illud alienandi, nihilominus alienari nequit, nisi probante Pontifice, eo quod jam acquisierit conditionem bonorum Ecclesiæ. Ita De Lugo contra aliquos, censentes illud non acquiri ab Ecclesia nisi juxta beneplacitum donantis, adeoque posse alienari, si donans expressam dederit facultatem. 2. licitum est Prælati Ecclesiæ repudiare rem immobilem, nondum acquisitam; secus autem censeo de legato, quod non requirit acceptationem, ut statim acquiratur a legatario post mortem legantis. 3. licet aliqui DD. ut Covarruvias, & Molina, censeant posse hypothecari bona Ecclesiastica sine facultate Pontificis; sed nobis probabilis est id non licere, cum hypothecca-

tio sit vera alienatio. 4. causæ justæ alienandi sunt necessitas, vel utilitas ex auct. *hoc jur. c. de Sac. Eccl.* Item *pietas*; puta pro redemptione captivorum, vel alia gravi necessitate sublevanda.

62. *Quest. 3.* An aliquando liceat alienare res Ecclesiæ sine causa, & sine solemnitate? R. Id licet, cum res sunt exigui valoris, nec a possessore multum æstimantur. 2. res, quæ ad triennium durare non solent, quin deteriores fiant, ut fructus, vestes, & similia. 3. Res Academiae, Seminarii, Hospitalis, Sodalitatis, quæ non sunt erectæ auctoritate Episcopi. 4. dum ad res conservandas redditus non sufficiunt; nisi sint steriles, quæ indigent facultate Pontificis, sel saltem Episcopi cum Capitulo. Denique accedente gravi necessitate, vel utilitate cum consensu Episcopi, vel Superioris Regularis, si sint res propriæ Monasterii.

CAPUT VI.

De aliis obligationibus Clericorum.

63. *Quest. 1.* Quænam specialiter Clericis præcipiuntur? R. 1. si majoribus sint ordinibus initiati, aut etiam minoribus, si habeant Beneficium, obligantur ad ferendam tonsuram, & vestem Clericalem ex Conc. Lat. IV. & ex Trid. Sess. 14. c. 9. Porro vestis debet esse talaris, ut sub gravi pœna Sixtus V. præcepit Const. 92. Et S. Carolus in Syn. II. Mediol. inter alios casus hunc sibi reservat: *qui quævis beneficia obtinentes habitum Clericalem non induunt*, exceptis iis, qui iter faciunt, quibus contractior vestis permittitur, ita tamen honesta, ut eos esse Ecclesiastici Ordinis quivis facile possit agnoscere. R. 2. tenentur Clerici majoribus Ordinibus insigniti servare castitatem perpetuam ex voto solemnî, quod Ecclesia annexuit Ordini Sacro. *Later. 1. & Trid. sess. 24. c. 9.* Item debent specialem Episcopo obedientiam in iis, quæ
ad

ad proprium statum pertinent. V. dicenda de Sac. Ord.

64. *Quæst. 2.* Quænam Officia sint prohibita Clericis? R. Officium Judicis in causa sanguinis, Advocati, Patroni, Tabellionis, seu Notarii in causis secularibus. Licet tamen illis advocatos agere pro egenis, & si opus sit, pro valde conjunctis. Imo & consuetudo permittit illis fungi officio Cancellarii, consilarii, atque etiam Judicis in causis Civilibus. Non tamen eis licet gerere procuracionem personæ secularis cum obligatione reddendi rationes ex c. *Sed nec* 5. *Ne Clerici, vel Mon.* & est conforme doctrinæ Apost. 2. ad Timoth. c. 2. dicentis: *nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus*. Exercitium Chirurghi, & Medici, ubi opus est incisione, vel adustione.

65. *Quæst. 3.* Quænam sint actiones Clericis specialim prohibitæ? 1. *bellica exercitia* ex c. *quicumque*, 25. q. 8. & Can. 5. dist. 50. Unde non licet eis arma gestare, nisi in itinere. 2. *Popinarum ingressus* ex Lat. IV. c. 16. *nisi forte causa necessitatis in itinere constricti*. 3. *Venatio*, quæ fit cum clamore, & armis, & cum canibus, & avibus ex c. 1. *de Clerico venatore*, & ex Lat. IV. c. 15., alicubi tamen permittitur recreationis causa, modo fiat sine strepitu, & scandalo, & sine multa frequentia. 4. *negotiatio* ex eodem Lat. & Clem. I. *de vita, & honest. Cler.* Vide dicta lib. 3. c. *de negotiat.* Prohibetur etiam Clericis ludus alearum, & taxillorum ex variis Conciliis, præsertim laudato Lateranensi: item ludus chartarum, nisi moderatus sit, & sine scandalo, nec magna pecuniæ summa. 5. *cohabitatio cum femina*, de qua suspicio potest ex Nic. 2. Can. 5. & Lat. 1. cap. 3.

66. Denique tum ex Conc. Later. tum ex Trid. prohibitæ sunt Clericis choreæ, theatra, spectacula, ebriitates, comessationes, & sæculi voluptates, sæcularia negotia, & alia hujusmodi, quæ repugnant sanctitati, & puritati Ecclesiastici Ordinis, & sæcularibus præbent occasionem offendiculi, &

scandali. Præscribit autem Trid. Sess. 24. c. 12. ut observentur sub pœnis arbitrio ordinarii imponendis, præter eas, quæ a jure sunt injunctæ, quæcumque de cultu, vita, & honestate Clericorum vel a Conciliis, vel a Summis Pontificibus sancita sunt.

Nota; usum Comæ supposititiæ, vulgo *parucca*, non esse Clericis permissum, nisi ea modesta sit, & prius Episcopo spectata; nec posse quemquam cum ea Sacrificium celebrare, nisi cum facultate R. Pontificis. V. Bened. XIV. lib. VII. de Syn. Diœc. c. 60.

TRACTATUS III.

De Officio Judicis, Advocati, & aliarum personarum ad judicium spectantium.

CAPUT I.

De potestate, & officio Judicis.

1. *Quest. 1.* Quid requiritur in iudice, ut recte munere suo fungatur? R. 1. *jurisdictio*, sine qua sententia nulla est, nisi adsit titulus coloratus, & error communis. Hinc graviter peccat iudex secularis, qui ad se trahit personas, vel causas mere Ecclesiasticas; uti & Ecclesiasticus, si mere civiles, nisi excuset urgens ratio, & necessitas. 2. *cognitio causæ* cum morali saltem certitudine, alioquin se exponeret errandi periculo, & teneretur ad restitutionem illati damni. Hinc præcedere debet rectus processus, citato reo, & audito, testibus, &c. nisi forte cum delicta sunt atrociora, & excepta, in quibus crimen notorium, & publicum sit loco accusatorum, & testium, ut aliquando potest accidere. 3. *recta intentio* servandæ justitiæ; peccabit enim contra charitatem, vel alias virtutes, qui licet juste judicet, id tamen facit ex odio, vel alio fine non recto.

2. Requiritur 4. in Iudice, ut in Advocato, Medi-

dico, &c. *scientia* earum rerum, quæ ad proprium munus spectant. Hinc peccat graviter petens officium judicis, aut suscipiens, si caret necessaria scientia, nec potest absolvi, nisi paratus sit officium dimittere, ut notat S. Thom. 2. 2. q. 60. *art.* 2. Peccat item graviter, si ex imperitia male judicet, & tenetur restituere damnum, quod inde aliis sit exortum. Quod si judex agnoscat errorem a se etiam sine culpa commissum in damnum litigantis, debet, quoad possit, ipsum emendare, v. g. monendo partem læsam, ut sibi appellatione, vel aliter consulat.

5. *Quest.* 2. Quot modis peccare graviter possit judex contra officium suum? R. 1. differendo per multum temporis sine justa causa expeditionem causarum; tunc autem tenetur sarcire damna illata, quorum est causa per injustam dilationem. 2. accipiendo a litigantibus pecuniam, vel alia quæcumque munera, etiam liberaliter oblata ex l. 18. §. *de off. Præs.* & l. 6. §. *de off. Proc.* Quæ munera si injuste accepta sint, tenetur ex jure naturali ea restituere; si vero sine injustitia accepta sint, non tenetur ea restituere ante sententiam judicis ex opinione S. Antonini, Navarri, & aliorum. Quamquam multi doceant invalidam esse acceptationem, proindeque accepta debere restitui, etiamsi nulla judicis sententia intercedat. Cui opinioni favere videtur D. Th. 2. 2. q. 62. *art.* 3. Peccat etiam judex, si non judicet secundum leges. Unde inferior non potest pœnam relaxare, vel minuire, etiam si actor consentiat, nisi aliud Reip. convenire per epikejam judicaret, aut justa sit ratio interpretandi voluntatem Superioris. Supremus autem Judex id potest ob justam causam, puta ob publicam solemnitatem, lætitiâ Regni, &c. nisi a reo malum Reipublicæ immineret.

4. *Quest.* 5. An Judex possit condemnare eum, qui juridice probatus sit innocens, si eum privata scientia sciat esse reum? R. neg. ex S. Th. 2. 2. q. 67. quia judicat ut persona publica, ideoque sequi debet publicam scientiam, & agere secundum

allegata, & probata, præsertim in favorem rei.

Quid vero si juridice probetur reus delicti, qui privata scientia noscitur a iudice omnino innocens? S. Th. & alii DD. ob rationem nuper allatam dicunt posse a iudice condemnari, quando nulla supersit ratio eum liberandi, v. g. impediendo accusationem, extrahendo iudicium, remittendo causam ad Superiorem, vel aperiendo carcerem, si absque majori malo fieri possit. Contrarium tamen verius videtur Navarro, Lugo, multisque aliis DD. quia damnare innocentem est intrinsece malum, sicut esset cogere mulierem ad vivendum simul cum eo, quem Iudex privatim sciat non esse maritum ejus; nec Iudex habet ullam auctoritatem contra innocentem. Itaque debet jurare se cognoscere ejus innocentiam, & potius sese munere abdicare, & quælibet alia pati.

5. Aliud est in causis Civilibus, & pœnis pecuniariis, in quibus, etiam cognita privatim innocentia, potest judicare secundum allegata, & probata, postquam alias vias tentarit ad veritatem, & innocentiam detegendam. Discriminis ratio est, quia Resp. non habet dominium vitæ, & corporis subditorum, adeoque non potest directe occidere innocentem; habet tamen supremum dominium bonorum subditorum, adeoque potest illis privare subditos, quando bonum publicum id requirit ad pacem, & tranquillitatem regni; & ne forma judiciorum cum scandalo evertatur.

6. *Quest. 4.* Quid faciendum est iudici, cum jus non est certum, sed pro utraque parte sunt sententiæ probabiles? R. 1. in questione juris, v. gr. an ex testamento minus solemni debeatur hæreditas, debet ferre sententiam secundum opinionem probabiliorē. Ratio est, quia iudex est constitutus, ut secundum merita causæ jus suum unicuique tribuat, & quidem majus est jus ei, cui probabilior opinio favet. Unde damnata est ab Innocentio XI. hæc propositio: *probabiliter existimo iudicem posse judicare juxta opinionem, etiam minus probabilem*. R. 2. Idem dicendum est in causis civilibus,

quæritur.

quando dubium est proprietatis, & possessionis, propter allatam rationem. Quod si pro auctore stent rationes validiores, ei rem esse adjudicandam tenet Tamburinus; posse autem, sed non debere Judicem rem auctori applicare, censet Lugo. Alii tamen multi censent, reum legitime possidentem non posse re sua exspoliari a iudice, etiamsi auctor pro se rationem habeat probabiliorum; quia titulus possessionis, ut ait Roncaglia, ex communi Theologorum sententia elidit rationes probabiliores; nec procedi potest contra possessorem, nisi ex certitudine, ut probat Sfrondatus.

7. R. 5. cum rationes sunt æque probabiles, in causa civili favendum est possessori ex *c. liter. de prob.*, in causa vero criminali favendum est reo; quia nemo damnandus est, nisi constet de ipsius crimine ex *l. si absentem ff. de pœnis*. Quod si iura sint æqualia in rebus Civilibus, communiter dicunt Auctores, rem esse ex æquo dividendam. Atque idem censeo, cum est in opinione, cuius parti ius faveat. Iudex enim non est rerum dominus, sed distributor juxta partium iura; proindeque cum ea sunt æqualia, non potest uni præ altera rem adjudicare. Ita Suarez, Salmant. alii contra Sotum, & alios, dicentes, posse iudicem se conformare cum ea opinione, quam maluerit, sine injuria alterius.

8. *Quest. 5.* Quid iudici servandum circa inquisitionem? R. 1. Via inquisitionis est triplex. 1. generalis, cum in genere quaeritur, an leges serventur. 2. specialis, quando quaeritur de certo crimine & persona. 3. mixta, quando vel sola persona, vel crimen solum est speciale, ut si quaeratur, quis Cajum occiderit? R. 2. Iudex ratione sui officii potest semper instituere inquisitionem generalem; sed ubi nulla data est occasio, non potest in particulari occulta elicere, alias maxima orientur incommoda. Ut autem faciat inquisitionem specialem, præcedere debet infamia, vel quid simile, præbens inquirendi justam causam. Excipe casus

sus aliquos graviores, in quibus id exigit Reipublicæ bonum.

9. *Quest. 7.* Quid liceat judici circa quæstionem, sive torturam? R. 1. ad torquendum reum requiruntur gravis criminis ea saltem indicia, quæ faciant semiplenam probationem: talia sunt testis unus, omni exceptione major, rei confessio extra judicium, assertio duorum, vel trium testium criminis sociorum in criminibus exceptis, imo & in causa beneficii sola denuntiatio complicum, fama publica a viris honestis exorta, ac per testes probata cum adminiculo alterius indicii. Nam tortura instituta est ad subsidium probationis, ita ut ex indiis valde efficacibus, & confessione rei fiat plena probatio. Itaque adhiberi tortura non potest, nisi prius aliæ viæ minores tentatæ sint ad detegendam veritatem, aut nisi grave sit delictum, & indicia gravia, uti & quando aliunde plena criminis est probatio.

10. R. 2. Nisi in criminibus exceptis torqueri non possunt personæ nobiles, & in dignitate constitutæ, neque impuberes, senes, aut ita debiles, ut sine certo vitæ periculo moraliter tormenta ferre non possint. Semel autem tortus, si nihil est fassus, iterum torqueri non debet, nisi nova criminis indicia superveniant, quia per torturam priora elisit. Si vero crimen in tortura confessus est, confessio vim non habet, nisi ratam habeat extra torturam, maneatque in ea usque ad sequentem diem. Quod si tertio tortus, ac confessus, confessionem tertio retractet extra quæstionem, absolvendus est, quia præsumendum est confessionem vi tormentorum fuisse coactam.

11. *Quest. 7.* Ad quid tenetur iudex, qui sententiam injustam tulit? R. si dolo, vel culpa id fecit, tenetur parti læsæ damnum restituere. Si vero absque ulla culpa theologica, debet revocare sententiam, quoad fieri possit. Iudex autem, qui pecunia corruptus inique judicat, dicitur baratriam committere, & si sit secularis, a legibus dignitate pri-

privatur, inhabilis redditur ad judicandum, & relegatione punitur. Insuper reputatur infamis, & tenetur restituere triplum pro pœna, & omnia damna parti læsæ. Hoc quidem in causa civili; in criminali vero si innocentem damnasset ad mortem, capitis pœna mulctatur. Atque eadem pœna punitur is, qui judicem corrumpit. Judex autem Ecclesiasticus suspenditur ab Officio per annum, aliisque pœnis mulctari potest.

CAPUT II.

De Officio Advocati.

12. *Quest. 1.* Quænam requiruntur in advocatione? R. requiri scientiam muneri suo convenientem, justitiam causæ, fidelitatem in exequendo munere, & justitiam in accipiendo pretio; ita ut non possit accipere ultra id, quod sit præscriptum a lege, vel si non sit præscriptum, ultra id, quod justum a prudentibus æstimatur secundum regionis usum. Hinc non potest advocatus tueri causam, quam scit esse injustam; potest autem suscipere causam, etiam minus probabilem, modo partem moneat de minori probabilitate. Peccat etiam, si utrique parti patrocinetur, aut ab utraque pretium accipiat. 2. si ob illicitas dilationes, testium subornationes, & similia officiat adversario. 3. si in eadem causa, in qua est judex, agat simul advocatum. 4. si producat etiam in causa justa falsas Scripturas, testes falsos, vel instrumenta; vel adducat leges jam abrogatas, vel falsas, aut bonas in falsum sensum detorqueat. Denique si contractum usurarium, vel aliter iniquum probet, aut suadeat.

15. *Quest. 2.* Quibusnam prohibetur munus advocati? R. impotentibus, infamia notatis, Monachis nisi in causa Monasterii cum facultate Prælati ex c. *ex parte, de postulando*. Item Sacerdotibus sive in foro laicali, sive Ecclesiastico ex c. *ex*

Sacerdotibus. Nisi in causa ipsorum propria, vel Ecclesiæ propriæ; in causa pauperum, vel consanguineorum infra 4. gradum, modo isti alium advocatum ita idoneum non inveniant; nunquam tamen in causa criminali coram Iudice sæculari. Clerici autem minores, si Beneficiati sint, prohibentur ex instituto advocatos agere, nisi careant patrimonio ad victum; sed permittitur non habentibus beneficium. An autem possint in causa criminali, non est certum; sed probabilius negandum, nisi forte ad defendendum reum. In quocunque autem foro licet Sacerdoti advocare pro rebus Ecclesiasticis, ut constat ex c. 1. de postul.

14. *Quest. 3.* Ad quid teneatur Advocatus, qui patrocinator causæ injustæ? R. si sciens causam esse injustam, aut per culpam ignorans illam teneatur, tenetur ad compensationem damni consequentis, tum adversario, cui injuste adversatur, tum clienti, quem monere debuit de causæ injustitia. Verum si ille prius admonitus voluit litigare, peccavit sane advocatus, patrocinando injustam causam, nullam tamen clienti injuriam intulit, adeoque nihil ei compensare debet. Tenetur tamen ad compensationem advocatus, qui falsa spe victoriæ decipit clientem, aut causam dubiam dicat esse certo justam. Pariter is, qui cum res non sit dubia, suadet compositionem, aut vi, metu, ac deceptione inducit ad transactionem; non vero si eam persuadeat sine dolo, nec damno alterius.

CAPUT III.

*De Officiis Referentis, Secretarii,
Notarii, & Procuratoris.*

15. *Quest. 1.* Quænam est obligatio referentis? R. Debet scire ea, quæ ad suum officium spectant,

stant, debitamque diligentiam adhibere juxta ea, quæ debita sunt muneri suo, tum ex officio, tum ex juramento. Unde peccat 1. si ex ignorantia sui officii, vel ex incuria male referat, vel aliquid substantiale prætermittat. 2. si conetur magis unius partis justitiam, quam alterius explicare. 3. si sententiam alterutri parti manifestet, priusquam evulgetur, unde possint gravia incommoda sequi, v. g. judex recusari, &c.

16. *Quest. 2.* Ad quid tenetur Secretarius? R. præter scientiam muneri suo necessariam, debet servare juramentum, & secretum, non manifestando sententiam, priusquam evulgetur, nec ostendendo litigantibus processus, vel sententiam sine præscripto judicis. Debet testimonia fideliter transcribere, adeoque peccare graviter potest vel augendo, vel imminuendo, immutando, vel invertendo in re substantiali.

17. *Quest. 3.* Quænam sunt obligationes tabellionis publici, seu notarii? R. præter sufficientem peritiam requiritur in tabellione fidelitas, & diligentia. Itaque peccat graviter, & ad restitutionem tenetur, si ex officii ignorantia, vel negligentia, vel ex malitia testimonia, vel solemnitates necessarias omittat; si juramentum violet, aut secretum necessarium; si in depositione testium aliquid addat, vel detrahatur magni momenti; si ministro transcriptori cum periculo erroris examen committat; si protocollo, & acta negligenter custodiat, si differat sine justa ratione expeditionem causæ; si testimonium aliquod necessarium per malitiam non exhibeat; si conficiat instrumentum falsum, vel usurarium; si faciat, ut processus, & causa deveniant ad alios judices, vel referentes, quam ordo tribunalis postulat; si acta occulcat, vel parti petenti transumptum processus negat; si omisso instrumento antiquo publico, vel testamento, aliud simile confingat.

18. Præterea notandum est 1. nulla esse, & infima instrumenta, facta a notario infami, sive infamia juris, sive facti. 2. Clericos in Sacris, vel

Be-

Beneficium habentes non posse exercere munus notarii, nec etiam in foro Ecclesiastico publico. 3. Tabelliones non posse aliquid recipere ultra pretium justum a litigantibus; quæ lex certe obligat in conscientia; sed Lugo excipit, nisi tenuis adeo sit taxa præscripta, ut stando ipsi Tabelliones ex stipendiis propriis vivere nequeant: addunt Salmant. extraordinarium ab ipsis pretium accipi posse, si extraordinarium præstent laborem.

19. *Quest. 4.* Quænam sit obligatio Procuratoris? R. in eo, ut de avvocato diximus, requiri conscientiam, fidelitatem, & diligentiam. Unde peccat 1. si litem suscipiat injustam, vel plures causas procuret, quam possit opportune expedire. 2. si plus mercedis accipiat, quam justum. 3. si suadeat reo, vel actori, ut veritatem neget injuste. 4. si sua incuria, vel culpa sit in causa, ut lis perdatur. 5. Si nomine alicujus juret sine particulari instructione cum perjurii periculo. 6. si non adsit tribunali, cum debet, metu incommodi futuri, vel alia de causa non justa. 7. si litigantes adducat ad concordiam injustam. 8. Si differat causam, vel pervertat judicem, vel petat terminos superfluos; denique si falsos testes adhibeat,

C A P U T IV.

De Accusatore.

20. *Quest. 1.* Quænam requiruntur ad legitimam accusationem? R. quinque. 1. ut fiat in scriptis, vel saltem a tabellione scribatur. 2. ut ibi exprimatur nomen accusatoris, & rei. 3. ut exprimatur species delicti, & etiam nomen socii, si sit crimen adulterii, sodomizæ, & similis. 4. ut exprimatur tempus, locus delicti, & etiam hora, si res id postulet. 5. ut accusator subscribat, ut ita obligatus sit ad crimen probandum, vel ad poenam subeundam. In quo differt accusatio a juridica denunciatione, quæ fit judici, ut reus puniatur, sed absque onere probandi delictum, neque opus est ut fiat

riat in scriptis. Multo minus id opus est in denunciatione paterna, quæ fit Superiori, tanquam patri, ut reus emendetur.

21. *Quest. 2.* Quis teneatur alterum accusare, vel denunciare? R. 1. Fiscale, custodes agrorum, & alii, qui a Republica, vel dominis ad id finis stipendium accipiunt; alias tenentur compensare damna ex eorum negligentia Reipublicæ, vel dominis illata. R. 2. etiam privatus ad id tenetur, cum agitur de communi damno vitando, & crimen probari potest; tunc enim docet S. Th. 2. 2. q. 68. *ar. 1.* obligationem esse accusandi; quod si delictum satis probari nequeat, sufficit ut reus denunciatur; imo ut plurimum satis est reum denunciari, ne ob metum pœnæ subeundæ deterreantur homines a delatione criminum cum communi detrimento. Verum, excepto crimine hæresis, non est obligatio denunciandi, quoties delictum est emendatum, nec grave periculum imminet Reipublicæ.

22. *Quest. 5.* Quinam prohibentur in iudicio accusare? R. Excommunicati, infames, feminæ, impuberes, nisi in causa propria, aut crimen cedat in grave damnum commune. Filii, servi parentes, vel dominos nequeunt accusare, nisi de crimine hæresis, aut læsæ Majestatis. Clerici in causa sanguinis; nec laici Clericos, nisi isti sint hæretici, sacrilegi, simoniaci, vel dilapidatores bonorum. Monachi nequeunt accusare laicos sine facultate Prælati ex c. *ex parte tua*; sed possunt accusare alios monachos, atque etiam prælatos ex eodem cap. Inimicus quoque ab accusatione repellitur, præter crimen hæresis. Pariter repellitur socius criminis, nisi in delictis hæresis, sodomix, læsæ Majestatis, adulteratæ monetæ, furti famosi, & similia, ex c. *de accus. l. final.*

23. *Quest. 4.* Quando non licet reum accusare? R. cum crimen est dubium, nec satis probari potest; cum illud notum est sub naturali arcano, nisi is, qui secretum commisit, innocentem, vel Republicam injuste vexaret, nec monitus vellet ab in-

cepto desistere. Nec vero licet denunciare crimen, quod tibi constat emendatum, cum parti læsæ satisfactum est, nec periculum est recidendi, & aliunde non est publicum; quia sine causa proximi fama læderetur. Denique, cum speratur emendationis fructus per privatam correptionem, nec crimen cedit in commune damnum, non licet peccantem denunciare, nisi prius servato ordine correctionis fraternæ, tradito in Evangelio Matt. 18. v. 15.

24. Non peccas tamen, si accuses sine prævia monitione, quando crimen est in damnum Reipublicæ, ut conjuratio, hæresis, & similia, in quibus vix unquam ex privata correptione speratur fructus, & mora valde nocere potest. Hinc Alex. VII. damnavit hanc propositionem: *quavis evidenter tibi constet Petrum esse hæreticum, non teneris denuntiare, si probare non possis*. Unde in Religiosis Ordinibus, etsi crimen sit occultum, si Communitati sit perniciosum, statim ad Superiorem deferendum, nulla præmissa correptione fraternæ. S. Th. 2. 2. q. 53. at. 7. Si vero occultum sit, nec Societati damnosum, servandus est ordo fraternæ correctionis. Vide alia de Correct. fraternæ Tom. 1. lib. 2. Tract. 5. de præc. Charit. c. 5.

C A P U T V.

De Testibus.

25. *Quest. 1.* Quot testes, & quales requirantur ad legitimum judicium? R. exceptis quibusdam delictis, ad plenam probationem necessarij sunt saltem duo testes, qui exterius perceperint id, de quo testantur; idemque crimen, atque in iisdem circumstantiis deponant; aliter erunt tantum singulares, ut vocant, testes, qui non faciunt plenam probationem. Præterea debent esse omni exceptione majores, in quibus nulla desit conditio, quæ ad testandum requiritur. Unde excluduntur 1. servi. 2. mulieres, saltem in causis capitalibus. 3.

impuberes etiam in causis civilibus, & in criminibus minores 20. annis. 4. inimici, etiam in delictis læsæ majestatis. 5. Sanguine conjuncti usque ad 4. gradum, nisi crimen sit hæresis; & domestici, ut famuli, coloni, exceptis gravioribus quibusdam casibus. 6. infames. 7. perjuri. 8. Socii criminis, nisi crimen sit hæresis, vel maleficii, vel tale, ut non possit sine socio patrari. 9. inopes, & viles, nisi sint probatæ vitæ. Denique deliri, & semifatui, ex quibus tamen ii, qui solo jure positivo sunt inhabiles, possunt admitti in criminibus exceptis.

26. *Quest. 2.* Quando unus testis ad probandum sufficit, & quando requiritur major numerus testium. R. 1. unus testis sufficit ad impediendum matrimonium, si juratus sciat, & non de solo auditu, nisi impedimentum sit consanguinitatis, & adsit alius testis de certa scientia, licet hic deponat sine juramento. Sufficit etiam testimonium solius Episcopi, suo sigillo scripturam signantis in judicialibus ad munus suum pertinentibus. Pariter testimonium publici Officialis de crimine levi, non ita de gravi. Idem dicunt de perito in sua arte, v. g. Medico testante mortem aliquam naturalem esse. Unicus quoque testis probat, quando agitur de læsione minoris, aut in testamento, quando Testator voluit, ut alicui personæ fides haberetur. R. 2. aliquando duo testes non sufficiunt, ut in testamento, in quo septem a jure requiruntur, in causa Episcoporum, & Sacerdotum, ac Clericorum.

27. *Quest. 5.* An, & quando quis testari debeat? R. tenetur unusquisque testari, quoties id caritas exigit ad avertendum malum Reipublicæ, vel privati innocentis, & ex præcepto judicis, vel superioris legitime interrogantis; judex autem legitime interrogare dicitur, quando criminis est saltem semiplena probatio per unum testem, vel per infamiam, vel indicia manifesta. Cum enim hæc omnia desunt, judex non habet jus ad interrogandos testes, nec isti tenentur fateri veritatem, ut
ait

ait S. Th. 2. 2. q. 66. ar. 1. *Non tenetur accusatus respondere, sed potest vel per appellationem, vel aliter subterfugere, respondendo scilicet se nescire.*

28. Etiam legitime interrogatus non tenetur testari, qui scit rem ex Confessione, aut sub fide arcani; ut Consiliarius, Advocatus, Medicus, quia præceptum naturale præferendum est præcepto Judicis, ut docet S. Th. 2. 2. q. 20. ar. 1. Isti tamen tenentur detegere rem sub arcano commissam, quando imminet grave damnum Reipublicæ, vel innocentis, quod aliunde averti non possit. Nec tenetur testari quivis cum gravi suo, vel suorum damno, nisi majus prævaleat malum alienum, vel publicum; nec cum rem accepit a viris fide non dignis, vel eam injusto modo intellexit, v. g. aperiendo litteras, cogendo alium ad revelandum, &c. nec qui scit, eum, de quo inquiritur, immunem esse a culpa propter ignorantiam, vel aliam causam.

29. *Quest. 4.* An peccet contra justitiam, qui ante citationem fugit, an qui fugit citatus? R. communis sententia docet, eum, qui fugit, ne a judice citetur, peccare quidem posse contra caritatem, si testimonium ejus necessarium sit ad avertendum aliquod grave damnum; sed non peccare contra justitiam, quia si quod jus nascitur alteri ex tuo testimonio, id oritur ex præcepto judicis: nulla igitur injustitia esse potest antequam præceptum imponatur. Imo multi docent, etiam citatum a judice, si fugiat, non peccare contra justitiam, sed contra obedientiam tantum, quia citatio nullam inducit obligationem justitiæ. Aliud est de iis, qui occultant, lacerant, vel subtrahunt cripturam, vel instrumenta, quibus aliquis jus suum probare posset; hi enim gravis damni sunt efficax causa, quod tenentur resarcire. Idem dico de eo, qui interrogatus a judice veritatem occultat, unde damnum grave proximo oriretur, præsertim si fraude, aut mendacio sit causa positiva alieni damni; aliqui enim ab obligatione restituendi excusant eum, qui

solum fuit causa negativa, tacendo veritatem, licet peccarit contra obedientiam, charitatem, & juramenti religionem. Quo pacto iudex interrogare debeat testes, vide apud auctorem, si vacat.

CAPUT VI.

De Reo.

30. *Quest. 1.* Quando reus non teneatur crimen suum fateri? R. cum iudex non est legitimus, aut legitime non interrogat, potest reus iudicem eludere, veritatem occultando, juxta dicta de ambiguitate verborum. Ait tamen S. Th. 2. 2. q. 69. ar. 1. *Aliud est veritatem tacere, aliud falsitatem deponere. Quorum primum in aliquo casu licet, non enim aliquis tenetur omnem veritatem confiteri, sed illam solam, quam ab eo potest requirere iudex, puta, cum præcessit probatio semiplena.* Nunquam tamen licet falsum profiteri, cum mendacium sit ab intrinseco malum. An autem reus teneatur respondere, si dubitet de legitima interrogatione; affirmant S. Antoninus, Paludanus, & alii; negant vero Sotus, Navarrus, De Lugo, & alii permulti, reum ad id teneri cum gravi suo damno, quia possidet suam vitam, & famam; unde in dubio habet jus conservandi eam, donec constet de legitima interrogatione. Idem docet S. Th. q. 66. art. 1. quando iudex rite interrogat ex præsumptione delicti, si revera delictum non est.

31. *Quest. 2.* An reus teneatur iudici legitime interroganti fateri crimen suum cum periculo mortis, aut alterius gravis poenæ? R. Certum est ad id teneri, quandiam non agitur de causa capitali, vel simili, sed de poena medicinali, ut in causis mere Ecclesiasticis. Certum id est etiam, cum nulla superest spes evadendi, etiam si celetur veritas, aut inde grave damnum Reipublicæ timeatur. Extra hos casus aliqui volunt neminem obligari in
con-

conscientia ad aperiendum crimen suum; quia lex humana communiter non obligat cum tanto periculo, v. g. mortis, tritemium; aut perpetui carceris; tum quia inhumanum videtur, ut qui convinci non potest, præbeat arma contra se, quibus occidatur, aut gravi poena afficiatur. Hanc doctrinam valde probabilem censet Lugo, & in praxi tutam. Nihilominus verior, & probabilior mihi est opinio contraria, quam tenent Lessius, Toletus, Suarez, alique cum S. Tb. 2. 2. q. 69. art. 1. Ratio est, quia iudex habet jus exigendi a reo veritatem, & si opus sit, eum tormentis adigendi ad confitendam veritatem in causa capitali, idque postulat bonum commune Reipublicæ: ergo reus agit contra jus legitimi iudicis & contra commune bonum, si rite a iudice rogatus celet veritatem. Præterea tenetur obedire iudici præcipienti aperire verum, licet inde sibi mors, aut grave malum immincat, hoc enim postulat ordo iustitiæ, ne scelera mancant impunita. Unde Cathec. R. de octavo præcepto ait: *de reis autem, & sententibus vult eos Deus verum confiteri, cum ex iudicii formula interrogantur.*

32. Qui tamen crimen suum injuste negavit, illud tenetur confiteri, donec preferatur sententia; tandiu enim durare censetur præceptum iudicis, ut iustum servetur iudicium. Post latam vero sententiam amplius non tenetur, quia finito iudicio, finitur quoque rei obligatio. Si quis autem ad vitanda tormenta falsum sibi crimen imposuit, licet nonnulli eum a gravi culpa excusent, modo non sit perjurium, verior tamen, & probabilior sententia tenet cum graviter peccare; quia licet nemo obligetur vitam suam tueri adhibendo remedium ipsa morte durius; at nemo potest positive cooperari injustæ suæ morti, cum non sit vitæ suæ dominus. Unde, si res integra, debet confessionem suam retractare ad avertendam mortem, ne pergat influere in ipsam mortem.

55. *Quest. 5.* An reus ad sui defensionem possit revelare crimina occulta testium, vel accusa-

toris? R. certum est eum sine culpa gravi non posse falsa eis crimina imponere, etiamsi reus sit innocens, & injuste alias damnandus ad mortem; tum quia injusta læsio famæ alienæ intrinsece mala est, & nunquam licet; tum quia sic perverteretur omnis ordo justitiæ, qui præferendus est privato bono etiam propriæ vitæ. Unde ab Innoc. XI. damnata est prop. 44. dicens: *Probabile est non peccare mortaliter, qui imponit alteri falsum crimen, ut suam justitiam, & honorem defendat.* His positis, respondeo, licere reo innocenti ad propriam vitam tuendam revelare crimen verum, licet occultum, sive accusatoris, sive testium. Quilibet enim jus habet defendendi innocentem vitam suam, etiam cum damno alterius famæ, cujus solum est causa indirecta. Utrum autem id possit reus, cum accusatur criminis veri, sed occulti, quod minime probari possit? affirmant aliqui, si necessarium id fuerit ad sui defensionem, quia delictum omnino occultum censetur in jure quasi nullum, & falso afflictum. Ita habet Glossa in c. *cum dilectus de calumn.* his verbis: *si renunciatus non probat, quod intendit, calumniari præsumitur.* V. Milante, & Viva.

54. *Quest. 4.* An, & quando reus teneatur revelare criminis sui socios? R. si contra eos stent indicia, & testimonia, vel infamia; secus vero si eorum crimen sit occultum, nisi exceptum sit, aut cedat in grave damnum Reipublicæ, alias nolens confiteri, inquit Navarrus, non est resolvendus.

Quest. 5. Quandonam liceat Reo fugere, & resistere? R. 1. si sententia est omnino justa, quia crimen vere fuit patratum, & satis probatum, non licet reo positive resistere judici; quia sententia cum sit justa, reum ad obediendum obligat. S. Th. 2. 2. q. 69. art. 4. Imo etsi reus sit injuste damnatus, quia re vera crimen non admisit, si tamen lata sit sententia secundum allegata, & probata, non licet reo vim vi repellere, & positive judici resistere; aliter facile sibi rei persuaderent sese injuste damnari, proindeque magnæ orirentur per-

perturbationes, & scandala. Atque ideo damnata est ab Alex. VII. hæc prop. *Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam judicem, a quo iniqua certo imminet sententia, si alia via non potest innocens damnum evitare.* Quod vero si quis contra justitiæ ordinem damnatus sit omnino innocens? S. Th. loco cit. ait, licere tunc resistere judici, sicut licet resistere latronibus; intellige, modo non oriatur scandalum, & perturbatio publica.

55. R. 2. Reus potest a carcere fugere ante sententiam prolatam, idque etiam si vere nocens sit. S. Th. ibidem, & cum eo TT. fere omnes; quia utitur jure sibi a natura dato ad vitandam mortem, aut aliud grave damnum, quod sibi imminet. Multo magis licet fugere, ne capiatur; non tamen licet vim ministris, aut satellitibus inferre, vulnerando, percuendo, ut manus eorum effugiat. Licet quoque carcerem effringere, & decipere custodes, licet ipsis inde damnum eveniat; reus enim utitur jure suo, nec damnum ipsi imputandum. An autem licitum sit custodes pecunia corrumpere, ut fores aperiant, non convenit inter DD. Afirmat Roncaglia cum Salmant. quibus tamen ego non acquiesco; quia reus induceret custodes ad actionem intrinsece malam, qualis est apertio januæ contra ipsorum officium. Qui autem custodes non sunt, aut ministri justitiæ, non peccant, si juvent reum consilio suo, aut suppeditando instrumenta, quibus carcerem effringat, nisi ille sit grassator viarum, aut sicarius, a quo damnum Reipublicæ timeri possit. Sed non licet juvare ipsum in effractione carceris; hæc enim actio soli reo permittitur ad conservationem propriæ vitæ.

56. R. 5. Damnatus ad carcerem, etiam perpetuum, non potest fugere, eo quod illa sententia cum justa sit, locum habet legitimi præcepti, cui reus tenetur obedire. Ita communis sententia cum Navarro, & Salmanticensibus, qui tamen excusant reum fugientem si in carcere non dentur necessaria ad victum. Inno etsi dentur, eum posse sine

vi, & resistentia fugere, censeat aliqui, eo modo, quo damnatus ut fame pereat, licite cibum sumit secundum D. Th. 2. 2. q. 69. a. 4. Nec aliter loquuntur multi de damnato ad triremes, si ab ipsis fugiat. Ita de Lugo, Navarrus, Roncaglia contra Vasquez, & alios .

57. Quod attinet ad eum, qui juste ad mortem sit damnatus, communiter docent TT. cum S. Th. eum non peccare, si fugiat; posse tamen manere in vinculis, etiamsi locus esset fugæ. Quamvis enim non liceant actiones immediate ad mortem tendentes, ut membrorum mutilatio, dejectio e furca, & similia, licent tamen ei illæ actiones mediatæ, quæ non sunt proxime cum morte connexæ, ut ad locum supplicii contendere, patibulum ascendere, collum extendere carnifici, &c.

58. *Quest. 5.* Quando reo licet appellare ad judicem superiorem? R. non licet appellare, cum sententia judicis certo justa est, tum quoad rem quæ judicatur, tum quoad ordinem in judicio servandum, quia id esset judici calumniam inferre; licet tamen supplicare supremum judicem. Quod si sententia sit injusta, aut Reus pro se nova instrumenta habeat, appellatio erit justa. Pariter justa est appellatio in causa criminali, cum reus pro se rationes habet probabiles, etiam si contrariæ sint probabiliores; secus autem in causa civili in qua iudex reo favere nequit, si contra ipsum stet ratio magis probabilis ex prop. damnata ab Innoc. XI. nisi res sit obscura, & spes sit judicem superiorem forte probabiliorum esse habiturum rei causam, quæ inferiori, ut sunt hominum mentes diversæ, visa est minus probabilis. Ita Salmant. cum aliis, atque ita ferre videtur praxis appellantium ad superiorem.

C A P U T VII.

De obligationibus Medici, Chirurghi, & Pharmacopole.

39. *Quest. 1.* Ad quid prædicti ex officio tenentur? R. 1. scientiam habere eorum muneri necessariam. 2. remedia adhibere, certo profutura, si adsint, vel saltem probabiliora, relictis dubiis, & incertis, nisi alia omnia desint, nec ulla spes sit de valetudine infirmi; tunc enim dubium applicari potest, & vero debet juxta multos, ut quo fieri possit modo ægroti salutem consulatur, quod tamen Medicus per alium potest facere. Insuper ex Lat. Conc. IV. c. *infirmis* tenentur Medici, priusquam curationem ægri aggrediantur, monere, & inducere, ut *Medicos advocet animarum*. Quam legem innovavit S. Pius V. Const. 2. præcipiens, ne Medici ultra tertium diem visant ægrotum, gravi morbo laborantem, nisi de illius Confessione sibi constet.

40. Hinc peccabunt graviter tam Chirurgus, quam Medicus, si absque sufficienti peritia gravem morbum curare tentent, aut occurrente morbo insolito speciali studio operam non impendant. 2. si nova remedia explorandi gratia adhibeant cum periculo gravis damni, cum alia subsunt, vel probabilia tantum applicent, relictis tutioribus. 3. si opportunis temporibus secundum variam ægroti necessitatem ipsum non visitent, nec sinant alios medicos, ubi opus est, adhibere. 4. Si utantur medicamentis, superstitionem involventibus, vel ægroti suadeant remedium, quo nequit uti sine peccato. 5. si pauperem ægrotantem in gravi periculo constitutum contemnant, aut necessarias ei medicinas non præscribant. Denique si divulgent ægrotudines, quæ ægrotis possint infamiam adducere.

41. Peccat autem pharmacopola si absque peritia, & diligentia medicamenta conficiat. 2. si unum pro alio medicamentum porrigat absque medi-

dici præscripto, nisi sit æque bonum. 3. si pretii justam æstimationem non servet. 4. si pharmaca vendat noxia, aut inutilia; præsertim venena, nisi ex medicorum præscripto, & ab usus ad eis indictos. Denique si vendat medicamenta ab foetus impediendos, vel expellendos. Tenetur quoque arcano uti, ubi opus est.

De obligationibus mercatorum, opificum, aliorumque satis dictum est, ubi de septimo præcepto, & aliis Tractatibus.

LIBER V.

De Actibus humanis, & de peccatis.

TRACTATUS PRIMUS

De actibus humanis.

CAPUT I.

De natura, & divisione humanorum actuum.

1. *Quest. 1.* Quid est actus humanus? R. Quamvis omnis actus, ab homine procedens, dici late possit actus humanus, usus tamen obtinuit, ut actiones, quæ oriuntur ab homine sine deliberatione voluntatis, dicantur actus hominis; quæ vero procedunt a deliberata voluntate, dicantur actiones humanæ. Ita S. Th. 1. 2. q. 1. a. 1. Ut enim actio aliqua sit proprie humana, & moralis, debet procedere ab homine, quia homo est, scilicet, ut liber est, & intelligens; quod si alterum horum desit, vel propter ignorantiam involuntariam, vel propter coactionem, mechanica potius actio, quam moralis, & humana dicenda est.

2. *Quest. 2.* Quotuplex est actus humanus? R. alii dicuntur elicit, alii imperati: ex his quidam sunt boni, quidam vero mali. Rursus ex bonis alii naturales sunt, alii supernaturales, ex quibus alii meritorii sunt *de condigno*, ut ajunt, alii *de congruo*. Denique alii actus humani sunt interiores, alii vero exteriores; de quibus singillatim.

3. Actus humanus dicitur *elicitus*, qui immediate a voluntate procedit: hujusmodi sunt amor, & odium. *Imperatus* vero dicitur, qui non nisi mediate a voluntate proficiscitur, ut ambulare, loqui, scribere: &c. quæ ortum habent a volun-

itate, imperante alias potentias, nempe motrices ad huiusmodi actiones eliciendas. Hi actus sive elicitii, sive imperati, eo ipso, quod libere procedunt a voluntate, dicuntur actus morales, sive boni, sive mali. Boni quidem, si consentanei sunt rectæ rationi; mali autem, si eidem non sint consentanei. Actus boni naturales sunt, qui solis naturæ viribus fieri possunt; supernaturales vero, qui non nisi auxilio supernæ gratiæ possunt elici, ut actus fidei, spei, amoris, etc. Meritorii de *condigno* dicuntur, quibus ex iustitia merces debetur; de *congruo*, quibus solum ex quadam congruitate merces convenit. Postremo actus interiores nullo sensibili signo patefiunt; exteriores vero patent exterius. His positis sit ---

4. *Quest. 3.* Quænam sunt principia interna humanorum actuum? R. tria, nempe intellectus, voluntas, & libertas. Et quidem intellectus influit in actionem moralem per conscientiam, sive cognitionem actionis, & legis, de qua satis multa dicta sunt in Tractatu de conscientia. Reliquum est, ut agamus de voluntate, & libertate, quæ potiora sunt principia humanarum actionum.

5. *Quest. 4.* Quid est *voluntarium*? R. aliquando confundi solet cum *spontaneo*, atque ita dicitur voluntarium, quod fit sponte, & ex inclinatione voluntatis, nullo cogente præcepto, nulla vi, dolo, aut metu impellente. Sed re vera aliud est *voluntarium*, aliud *spontaneum*, cum omne voluntarium sit spontaneum, non tamen contra. Aliquando voluntarium accipitur pro libero; quamquam non omne voluntarium sit liberum, licet omne liberum sit voluntarium. Hic ergo voluntarium pressius a nobis sumitur, ac definitur ex D. Th. *Actus procedens a principio intrinseco, seu a voluntate cum cognitione finis*. Sic Ang. D. 1. 2. q. 6. a. 1. post Greg. Nyssenum, & Damascenum, quos ipse laudat.

6. Duo igitur necessaria sunt ad rationem *voluntarii*; nempe quod sit a principio intrinseco, & cum aliqua cognitione finis. Hinc actiones, quæ

vi, & coacte fiunt, non sunt voluntariæ, cum non procedant ab intrinseco principio; nec voluntariæ dici possunt, quæ oriuntur a principio intrinseco, sed absque ulla cogitatione intellectus. Imo ut actio dicatur voluntaria quoad omnes sui partes, opus est, ut quoad omnes dignoscat; ita ut si aliqua circumstantia sine culpa ignoretur, quoad illam evadat actio involuntaria. Sic qui accedit ad mulierem, quam nescit esse nuptam, non censetur perpetrare adulterium, sed fornicationem tantum. Unde colliges, ubi nulla est omnino advertentia, ibi nullum esse voluntarium, nullum peccatum, ut in actionibus dormientium. Ubi vero semiplena est tantum advertentia, non esse nisi veniale peccatum, ut contingit semi-dormientibus.

Quest. 7. Quotuplex sit voluntarium? R. 1. dividitur in voluntarium *simpliciter*, & *secundum quid*. Illud procedit ex plena voluntatis inclinatione sine ulla repugnantia. Hoc vero ex consensione voluntatis, sed cum repugnantia: huiusmodi est projectio mercium in mare ex timore naufragii. Dividitur 2. in *liberum*, seu contingens, & *necessarium*. Primum fit a voluntate, quæ operatur cum indifferentia ad volendum, & nolendum: talis est amor viatoris in Deum: secundum a voluntate determinata ad unum, ut est amor Beatorum in Cælo. Dividitur 3. in voluntarium *in se*, seu expressum, & *in causa*, seu implicatum, & virtuale. Voluntarium *in se* illud dicitur, quod est volitum in se ipso, & immediate, ut cum quis aliquid furatur, quia in se habet furandi voluntatem. Voluntarium *in causa* quod est volitum non in se, sed in alio, quod apprehenditur saltem confuse velut causa alicujus effectus. Sic dicitur voluntaria hominis occisio, patrata ab eo, qui se voluntarie inebriavit, prævidens saltem in confuso huiusmodi occisionem.

8. Quarta voluntarii divisio est in *directum*, & *indirectum*. Illud directe a voluntate procedit, tanquam a causa immediate efficiente. Hoc vero solum remote, & media alia causa procedit a volun-

luntate. Sed nemo non videt, hanc voluntarii divisionem ad tertiam facile posse revocari.

Ubi advertere oportet, tria necessaria esse, ut aliquis effectus dicatur voluntarius *indirecte*, & *in causa*, atque ad meritum, vel ad culpam imputetur. 1. ut qui ponit causam, animadvertat saltem confuse, & in genere, talem effectum ex ea causa secuturum. 2. ut possit effectum impedire, causam ejus tollendo. 3. ut teneatur causam impedire, vel omittere. Ita S. Th. 1. 2. q. 20. a. 5. agens: *eventus sequens, si est præcogitatus, manifestum est, quod addit ad bonitatem, vel malitiam actus*. Quod vocabulum, nempe *præcogitatus*, inquit Silvius, ab Angelico usurpatur pro eodem ac *prævisus*, & *intentus*; ut ipse docet q. 75. ita ut effectus ad culpam imputetur, sive in se ipso prævisus fuerit, sive in causa, quæ potuerit, ac debuerit evitari; quia tunc effectus *virtualiter*, & *interpretative* voluntarius est. Neque aliter de omissione voluntaria disserendum est.

9. *Quest. 6. Quid, & quotuplex est involuntarium?* R. ex dictis de natura voluntarii liquido descendit, illud esse *involuntarium*, quod vel procedit ab *extrinseco* principio contra propensionem voluntatis, ut accidit agenti ex vi, vel metu; vel si ab *intrinseco* fiat, fit sine cognitione intellectus, quæ aut tollitur, aut ligatur, ut accidit operanti ex ignorantia, vel passione. Multiplex est involuntarium: aliud *privative*, quando solum deest actus volendi id, quod quis potest velle. Aliud *positive*, & *contrarie*: talis est actus, qui fit ab eo, qui positive non vult, & repugnat. Rursum involuntarium *contrarie* duplex est: aliud *simpliciter*, aliud *secundum quid*. Primum est, quod ita displicet voluntati, ut nullo modo, nullaque ratione illud velit: secundum est, quod licet sub aliquo respectu displiceat voluntati, sub alia tamen ratione ei placet, & ab ea admittitur: talis est projectio mercium in mare, imminente naufragio.

10. Ex dictis facile solves plura, quæ ad praxim per-

pertinere possunt; ut 1. Confessarium non debere facilem adhibere fidem pœnitenti, qui se excusat pejerasse, blasphemasse, aut turpia protulisse sine advertentia, proindeque verba illa ex habitu prolata fuisse involuntaria. Nam si pravum habitum extirpare non curavit, ille censetur voluntarius in causa, nec a culpa excusatur; contra vero si adhibita serio diligentia, aliquando in verba illa effundatur. 2. si quis forte se primo mane inebriavit, non prævidens inde a se Missam omittendam, non peccat sacro non assistens, cum ea omissio prævisa non sit nec in se, nec in causa. 3. qui ex iustia, & necessaria causa aliquid operatur, quod eventum malum inducit, non peccat, licet illud prævideat. Sic Chirurgus non imputatur pollutio, licet prævisa, ex necessario aspectu turpium, siquidem eam non intenderit. Idem dico de studente doctrinæ Morali circa sextum præceptum ex honesto fine. Quod in universum dictum volo de omni effectu, secuto ex causa honesta, & licita; effectus enim, qui accidentarius est, non imputatur ad culpam ex S. Th. 1. 2. q. 20. art. 5.

C A P U T II.

De vi, metu, & concupiscentia.

II. *Quest. I.* Quid est violentum, & quotuplex? *Violentum* definitur id, quod est a principio extrinseco, repugnante eo, qui vim patitur. Ita Damascenus, Nyssenus, S. Th. & cum eo DD. fere reliqui. Hinc ad naturam violenti duo requiruntur. 1. quod sit a principio extrinseco. 2. quod patiens resistat pro viribus etiam positive, & contrarie agenti extrinseco. Non enim sufficit, quod negative se gerat, alioquin justificatio parvulorum esset violenta. Ita S. Th. 1. 2. q. 6. art. 5. ad 2. Unde *violentia* alia dicitur absoluta, & simpliciter talis; alia minus propria, & secundum quid. Prima est, quando quis omni modo, quo potest re-

resistit; secunda, dum licet aliquantulum resistat, sed non pro viribus.

12. Jam vero statuendum est 1. violentia *absoluta*, & simpliciter dicta causat involuntarium. Ratio est, quia quando voluntas patientis externo agenti omnino resistit, nulla ratione ei potest adscribi agentis actio, utpote contra omnem illius inclinationem, proindeque ipsi omnino involuntaria. S. Th. ibidem. Itaque femina pro viribus resistens aggreddenti virginitatem suam, non peccat, si forte stuprum patiatur invita. Unde Aug. de *Civ. Dei* c. 17. loquens de mulieribus Christianis, quæ Roma a Gothis capta vim perpassæ fuerant, ait: *quicquid alius de corpore, vel in corpore fecerit, quod sine peccato proprio non valeat evitari, præter culpam fit patientis.*

13. Statuo 2. violentia minus propria, & *secundum quid* non tollit, sed dumtaxat minuit voluntarium. Ita DD. omnes; quia dum voluntas non resistit, quantum potest, semper ex parte aliqua remanet ratio voluntarii. Et secundum maiorem, vel minorem, quam adhibuit resistantiam, ejus actio erit magis, vel minus voluntaria, & culpabilis. Nota ex S. Th. loco citato voluntati non posse inferri violentiam quoad actus elicitos; nam ut ait Anselm. de lib. arb. c. 6. *invitur nemo potest velle, quia non potest velle, nolens velle.* Concedunt tamen TT. voluntatem pati violentiam posse quoad actus imperatos, qui non procedunt proxime a voluntate.

14. *Quest. 2.* Quid est metus, & quotuplex. R. in lege ait *Prætor* dicitur metus *trepidatio mentis instantis, vel futuri periculi causa*. Si leve sit malum, quod timeatur, levis erit metus, & gravis si timeatur grave malum; quamquam etiam metus gravis mali potest dici levis, si ex levi causa procedat. Gravia autem mala in se dicuntur, quæ virum constantem commovere solent, ut mors, mutilatio membrorum, exilium, & similia. De cetero quæ in se levia sunt, possunt esse gravia respectu alicujus secundum diversam indolem, & per-

sonarum qualitatem; pueros enim, & feminas vehementer concutit id, quod viros ne leviter quidem tangit.

15. *Quest. 5.* An metus causet involuntarium? Nota, aliud esse agere cum metu, aliud agere ex metu: primum est agere ex aliquo fine, sed cum aliquo timore, finem comitante: secundum est, moveri ex metu, tanquam ex causa ad operandum. Quoad 1. certum est non tollere voluntarium, cum non sit causa actionis. Circa 2. autem, de quo est quæstio, breviter respondeo, metum non causare involuntarium absolutum, & *simpliciter*, ut vocant, sed tantum secundum *quid*. D. Th. 1. 2. q. 6. a. 6. Ratio est potissima, quia quod ex metu facimus, illud re ipsa volumus, licet rem abstracte considerantes, & secundum aliquem respectum facere repugnemus. Exemplum habes in mercatore, qui ex metu mortis projicit merces in mare; siquidem ille in præsentis periculo constitutus absolute vult projectionem mercium, ut vitam servet, licet illa displiceat voluntati.

16. Ex dictis colliges 1. Contractus, qui sunt ex gravi metu, jure naturali sunt validi, cum sint voluntarii. 2. Hi contractus, si metus sit injuste incusus, rescindi possunt ab eo, qui metum est passus. 3. Jus positivum declarat nullos plures contractus, factos per metum inique incussum, ut contractus matrimoniales, dotis promissiones, vota sollemnia, etc.

17. *Quest. 4.* Utrum concupiscentia tollat, vel minuat voluntarium? Ante solutionem præmitto 1. nomine concupiscentiæ intelligi motum appetitus sensitivi, qui tendit in bonum delectabile. 2. concupiscentiam aliam antevertere consensum voluntatis, eamque allicere ad agendam, aliam subsequi voluntatis consensum, vel ex eo oriri, & dicitur consequens. 3. concupiscentiam consequentem adeo non tollere, nec minuere voluntarium, ut illud magis augeat. Audiatur S. Th. 1. 2. q. 77. a. 6. *Passio consequens non diminuit peccatum, sed magis augeat, vel potius est signum magnitudinis*

nis ejus; in quantum demonstrat intensionem voluntatis ad actum peccati. His præjactis ---

18. R. 1. Concupiscentia, antecedens voluntatem, per se non tollit voluntarium, quin & illud sæpe auget ratione majoris propensionis. Ita expresse D. Th. 1. 2. q. 6. ad 7. Rationem autem affert D. Angelicus, quia voluntarium importat inclinationem voluntatis in objectum cum aliqua cognitione finis. Jam vero per concupiscentiam non tollitur ex se cognitio finis, & aliunde majori quidem propensione fertur in objectum, quod concupiscit. R. 2. nihilominus concupiscentia antecedens minuit sæpe voluntarium, & aliquando illud tollit omnino. Ratio 1. partis est, quia minuit cognitionem finis, quæ necessaria est ad naturam voluntarii, ut per se patet. Ratio 2. quia sæpe ita antevertit omne judicium, & consensum voluntatis, ut deliberationi, & libertati locum non relinquat. Est doctrina D. Th. loco nuper laudato, ubi ait: *si concupiscentia totaliter cognitionem auferret, sicut contingit illis, qui propter concupiscentiam fiunt amentes, sequeretur, quod concupiscentia voluntarium tolleretur.*

19. Hinc motus concupiscentiæ, qui a Theologis dicuntur *primo primi*, quique omnem prorsum voluntatis consensum, & libertatem anteverunt, sunt omnino involuntarii, & innoxii; motus vero *secundi primi*, qui stant cum semipleno consensu voluntatis, non tollunt omnino voluntarium, sed illud minuunt. De involuntario ex ignorantia dictum est satis in Tract. de conscientia.

C A P U T III.

De libertate humanorum actuum.

20. **A**ctum liberum vocamus eum, vel qui nullo cogente fit, vel qui omitti potest ad libitum. Duplicem enim libertatem distinguunt TT. in actibus humanis, nempe libertatem a *coactione*, seu spontaneitatis; & libertatem a necessitate *intrinsic-*

seca, seu *naturali*, quæ vocatur etiam libertas electionis, indifferentiæ, & arbitrii. Libertas a *coactione* est immunitas ab omni violentia contra voluntatis inclinationem. Hac libertate Beati Deum amant, & nos bonum in communi. Hinc fit omnem actum voluntatis esse liberum a coactione.

21. Libertas vero a *necessitate* est ea, quæ excludit necessitatem omnem, tum interiorem, & naturæ, tum exteriorem, & coactionis. Hoc modo dicitur liber, qui potest agere, vel non agere, eligere, vel non eligere. Unde liberum arbitrium definitur *vis electiva*, seu facultas eligendi unum præ alio. Libertas a *necessitate* rursus dividitur in libertatem *contradictionis*, qua quis potest agere, vel non agere; in libertatem *contrarietatis*, qua potest agere, & contrarium agere, v. g. amare, & odio habere; & in libertatem *disparitatis*, qua nempe quis potest agere hoc, vel aliud, sed non oppositum, v. g. scribere, vel ambulare.

22. Libertati opponitur necessitas, quæ multiplex est. Alia *coactionis*, quæ idem est, ac *violentia*. Alia *nature*, seu naturalis inclinationis, quæ consistit in quadam propensione, a natura insita voluntati ad aliquid necessario prosequendum, vel fugiendum. *Coactio* est a principio externo, & tollit tum voluntarium, tum etiam liberum: necessitas vero *naturalis* est a principio interno, & aufert liberum, non vero voluntarium. Rursus necessitas vel est *absoluta*, & *antecedens*, vel *consequens*, & *hypothetica*. 1. antecedit usum rationis, & voluntatis; vel ita consensum exprimit, ut non possit illum denegare. 2. consequitur liberum consensum, & determinationem voluntatis, nec lædit liberum arbitrium, v. g. necesse est me loqui, si jam ad loquendum me determinaverim. Mitto alias necessitatis divisiones, quas Scholæ Theologi afferre solent.

25. His positis sit quæstio 1. in quo consistit essentia liberi arbitrii? R. in potentia agendi & non agendi, immuni tum a coactione, tum a necessitate simplici, antecedente, intrinseca. Constat

i. ex Trid. Sess. 6. Can. 5. & ex constitutionibus Innoc. X. & Alex. VII. damnantibus tertiam Jansenii propositionem, quæ statuebat ad merendum, & de merendum in statu naturæ lapsæ non requiri libertatem a necessitate, seu indifferentiâ. Constat etiam ex Const. S. Pii V. damnante propositionem Baj: 67. *Homo etiam damnabiliter peccat in eo, quod necessario facit.* Constat etiam doctrina hæc nostra ex pluribus Scripturæ locis, & testimoniis SS. PP. quæ vide, si vacat, apud Scholæ Doctores.

24. *Quest. 2.* In quo posita est bonitas, & malitia moralis humanorum actuum? R. omissis variis Theologorum opinionibus, censeo, bonitatem moralem actus humani consistere in quadam conformitate, & convenientia actus liberi cum recta ratione, & lege; ita ut illa dicatur actio bona, quæ sit consentanea legi, & rationi; mala autem quæ a recta ratione discrepat. Unde Aug. lib. de util. cred. c. 12. ait: *rectum factum nullo modo esse potest, quod non a recta ratione proficiscitur.* Itaque regula humanorum actuum petenda est ab utraque hac ratione, nimirum distansine rationis, & legis æternæ, saltem naturalis. Hinc etsi libertas sit velut fundamentum moralitatis, in ea tamen sola non est constituenda ratio moralitatis, sed etiam in consonantia, vel discrepantia actionis a lege, & ratione.

CAPUT IV.

De principiis Moralitatis.

25. *Quest. 1.* Quænam requiruntur, ut actio aliqua sit moraliter bona? R. ut sit consentanea rectæ rationi, & legi, tum ex parte *objecti*, tum ex parte *finis externi*, tum ex adjectis, seu *circumstantiis*, cum non sit bonum nisi ex integræ causa. Primum igitur principium, unde actio sumit bonitatem, est objectum, in quod fertur: illud autem debet esse bonum, sive in se ipso, &

ab intrinseco, ut Deus ipse, sive extrinsecus tantum, & vi legis positivæ, ut jejunium, quod ratione præcepti bonum est, sed aliquando malum potest evadere ex circumstantiis.

26. Alteram principium est *finis* operantis, qui bonus, vel malus dicitur, quatenus convenit, vel repugnat legi, & rationi. Hinc si bonum sit objectum, finis vero agentis sit pravus, actio evadit simpliciter mala, eo quod malitia finis evertat omnem bonitatem. Quare D. Th. 2. 2. dist. 38. q. 1. a. 4. ad 4. ait: *Cum quis vult dare eleemosynam propter inanem gloriam, hic est unus actus voluntatis, & hic actus totus est malus, licet non ab eo omni, quod in eo est, malitiam sumat.* Finis enim malus facit actum ex bono malum, & ex malo peiorem, sicut finis bonus bonitatem addit objecto ex se bono, ut dare eleemosynam in satisfactionem peccatorum. S. Th. q. 18. a. 4. Quod si objectum sit indifferens, ut ambulare, calefieri, etc. actio in illud tendens erit bona, vel mala, prout finis bonus, vel malus fuerit. Utrum autem objectum ex se malum possit ratione finis honesti evadere aliquando bonum, diximus in Tract. de Conscientia.

27. Tertium moralitatis principium sunt adjecta, vel *circumstantiæ*, quæ dare solent actui bonitatem, vel malitiam accidentalem, quia huiusmodi bonitas, vel malitia supervenit actui jam constituto in genere moris. S. Th. ibidem. Circumstantiæ autem vel sunt personæ, vel loci, & aliquando malitiam augent intra eandem speciem, aliquando novam malitiæ speciem addunt. Quod præ oculis habere debet Confessarius ad interrogandum pœnitentem, v. g. an persona, quæ fornicationem commiserit, fuerit libera, vel conjugata, vel voto castitatis adstricta; an furtum perpetratum sit in loco sacro, & similia.

28. *Quest. 2.* An actus externus addat aliquam bonitatem, vel malitiam actui interno? Affirmat Scotus, & ejus asseclæ; communis tamen sententia cum S. Th. in 2. dist. 40. q. 1. a. 5. docet,

externam actionem nihil *per se*, & *ex natura sua* addere bonitatis, vel malitiæ actui interno; quia externus actus nullam habet imputabilitatem sibi propriam distinctam ab imputabilitate actus interni. Nihilominus actio externa sæpiissime auget bonitatem, & malitiam actus interni; est enim occasio, & causa, ut actus internus fiat melior, vel pejor, vel quia multiplicantur actus interni, vel diutius durant, vel sunt magis intensi, & requirunt sæpe majorem vim, & arduum ad perficiendum opus externum.

29. *Quest. 5.* An sint actus indifferentes in individuo? Nota, esse quasdam actiones secundum se bonas, alias ex se, & natura sua malas. Primi generis sunt actus fidei, spei, charitatis, etc. Secundi autem generis sunt furtum, mendacium, fornicatio, etc. Est vero aliud genus actionum, quæ in se, & secundum speciem suam consideratæ nec malæ sunt, nec bonæ, ut ambulare, legere, & similia, quæ ex fine bono, vel malo evadunt justæ, vel injustæ. De his quidem solet quæri, an sit aliqua actio, quæ non solum secundum se, & secundum speciem speculativa sit indifferens, sed etiam in individuo, attentis omnibus circumstantiis finis, temporis, modi, etc.

30. R. Cum S. Th. Suariorum, Bellarmino contra Scotum, S. Bonaventuram, Vasquium, & alios, nullos esse actus indifferentes in individuo. Ratio præcipua S. Th. 1. 2. q. 18. a. 9. est ejusmodi: *Actus moralis non solum habet bonitatem ex objecto, sed etiam ex circumstantiis... oportet, quod quilibet actus individualis habeat aliquam circumstantiam, per quam trahatur ad bonum, vel malum, ad minus ex parte intentionis finis. Cum enim rationis sit ordinare, actus a ratione deliberativa procedens, si non ad debitum finem ordinatur, ex ipso repugnat rationi, & habet rationem mali; si vero ordinatur ad debitum finem, convenit cum ordine rationis, unde habet rationem boni.* Hæc Angelicus Doctor.

31. Huc accedit, hominem debere omnes actiones

nes suas ad Deum referre, si deliberate agat, dicente Apost. 1. Cor. 10. *Sive manducatis, sive bibitis, sive aliquid aliud facitis, omnia in gloriam Dei facite*. Quibus verbis non contineri consilium tantum, sed præceptum, agnoverunt SS. PP. Augustinus, Cælest. I., S. Maximus, & S. Th. lect. 5. in c. 5. ep. ad Coloss. Hinc maxime oportet, sæpius in die, & præsertim primo mane offerre Deo actiones omnes illius diei, ut ita impleatur Apostoli præceptum, & omnis actio nostra evadat meritorea. Neque enim opus est, ut mystici DD. notant, singula nostra opera singillatim Deo offerre, sed ea saltem in genere referre ad Deum, ita ut sancta illa intentio moraliter, atque in virtute perseveret. Qui plura de hac quæstione scire velit, legat Continuatorein Tournely c. 6. *Tract. de Actibus Humanis*. Hæc enim ad præxim dicta sufficiunt.

TRACTATUS II.

DE PECCATIS.

CAPUT I.

De peccato in genere.

1. *Q*uest. I. Quid est peccatum, & quænam conditiones requiruntur ad peccandum? R. 1. est transgressio legis, sive, ut ait Toletus, est voluntarius recessus a regula Divina. Nonne Divinæ regulæ intelligitur præceptum tam naturale, & humanum, quam Divinum; per *recessum* autem intelligitur actus, vel ejus ommissio, qui non sit tantum voluntarium, sed etiam liber cum aliqua advertentia malitiæ. Hinc resp. 2. ad peccatum tria omnino requiri. 1. ut sit voluntarium, id est, ut fiat a voluntate consentiente. 2. ut sit liberum, hoc est, ut sit in potestate voluntatis illud agere, vel non agere. 3. ut advertatur malitiæ; nam si nulla sit

sit advertentia nullum est peccatum, deficiente sufficienti deliberationis principio. Quod si advertentia non sit plena, ut evenit semidormientibus, vel alio distractis, non erit libertas perfecta, adeoque peccatum solum evadet veniale, licet alioqui objectum sit graviter malum.

2. *Quest. 2.* Quænam advertentia sufficiat ad mortale peccatum? R. Multi, præsertim recentiores contendunt, ad lethale peccatum minime requiri advertentiam actualem, sed satis esse virtuales, & interpretativam, quæ in hoc consistit, quod homo teneatur, & possit malitiam actionis agnoscere, quamvis actualiter non advertat; alias, ut ajunt, essent immunes a culpa scelestissimi homines, qui ab afflictionibus suis, & pravis consuetudinibus obcæcati plura, eaque gravissima mala patrant, nihil mali animadvertentes. Secunda vero sententia communior affirmat requiri ad peccatum aliquam actualem advertentiam malitiæ, aut periculi illius, aut saltem obligationis illud advertendi; quamvis necesse non sit, ut illa permaneat, quandiu peccatum durat, sed maneat in virtute, ita ut cum advertentia sit actus inchoatus, vel saltem illius causa. Ita præter Suarium, Vasquium, Salmanticenses docent Isambertus, Du-Val, Tostatus, & alii; quia nequit malitia imputari ad culpam, nisi præcedat aliqua ipsius cognitio, saltem confusa, & in causa, cum nihil volitum sit, nisi præcognitum.

5. Hæc duplex sententia facile conciliari posse videtur. Nam primo certum mihi est, non requiri ad mortale actualem, & expressam advertentiam malitiæ illius, cum plura mala perpetrari soleant, quorum ignorantia, vel inadvertentia sit aliquo modo voluntaria. Id quod evenire potest 1. ob negligentiam investigandi veritatem, dum quis non vult inquirere id, quod eum retrahere posset a peccato, vel ut non impediatur libere operari, vel ob laborem vitandum in inquirendo; & sic ignorantia est a voluntate quodammodo imperata, inquit D. Th. 1. 2. q. 76. a. 5. 2. modo est volun-

taria ob passionem, quam quis vult deliberate sequi, & saltem confuse prævidet effectus pravy, qui exinde oriri possunt, ac solent. *D. T. 1. 2. c. 6. a. 8.*

4. Tertio est voluntaria ratione pravi habitus, ut ibidem docet *S. Doctor*, & tunc pravæ actiones, ex illo provenientes, sunt voluntariæ, vel in sua causa, cum in principio prava consuetudo voluntarie contrahitur; vel potius, ut animadvertit *Anton.*, quia peccata hominis malo habitu irreriti secum ferunt aliquam cognitionem malitiæ, etsi minus expeditam, sed sufficientem ad reddendos actus deliberatos, & mortales. Sed quoniam ipsi parvi faciunt peccatum, hinc evenit non remanere in eorum memoria vestigium cognitionis, quam habuerunt de peccato, ut accidit in iis quoque, qui passione obcæcati operantur. Denique ignorantia fit voluntaria, si homo in agendo advertenter negligat considerare quantum opus est ad cognoscendum peccatum, sed vult præcipitanter operari. *S. Anton. & D. Th. ibidem.*

5. Contra vero, si ignorantia nullo ex his modis sit voluntaria, nec præcedat in operante aliqua advertentia malitiæ, neque directæ, neque indirectæ, nec in se, nec in causa, non potest in peccatum imputari. Ratio autem est, quia ut aliqui effectus causæ tribuantur, oportet præcedere saltem in principio cognitionem aliquam actualem, & expressam malitiæ objecti. Cognitio enim, & advertentia interpretativa, ut ajunt *Salmant.* fundatur super aliquam advertentiam expressam, sicut voluntarium indirectum super voluntarium directum. Præterea, advertentia interpretativa supponit obligationem, & potentiam advertendi; deficiente autem omni advertentia expressa, nec potentia ulla est, nec ulla obligatio, cum nulla obligatio liget, nisi cognoscatur.

6. Atque hæc doctrina communis est apud auctores, non solum probabilitas, sed etiam anti-probabilitas, ut *Saint Beure*, *Doctorem Sorbonicum*, *Cardinalem Gotti*, *Wigantium*, & alios.

Qui-

Quibus favet S. Antoninus, qui ad peccatum mortale in delectatione morosa requirit non solum deliberationem, sed etiam animadversionem periculi. Ait enim p. 2. tit. 5. c. 5. in fine: *aut ergo manet talis complacentia post sufficientem deliberationem, & animadversionem periculi, & tunc est mortale.* De cetero nullo modo probari potest opinio eorum (si forte adsunt) qui dicant, operanti adversum leges adscribendos esse errores omnes, quos committit, etiamsi nulla unquam advertentia præcesserit nec in se, nec in causa, saltem in confuso, modo ipse habuerit advertentiam interpretativam, quæ posita est in eo, quod quis potuerit, & debuerit malitiam advertere, potentia scilicet physica, & remota.

7. Hæc quidem opinio, si ita explicetur, omnino debet improbari, ne reos faciamus homines gravissimorum delictorum, quorum nec cognitionem, nec suspicionem habuerunt. Dices: saltem habere potuerunt, & vero debuerunt. R. id verum esse de potentia physica, & remota, quæ tamen non sufficit ad peccatum, sed requiritur potentia moralis, & proxima, quæ nequit stare sine cognitione actionis malæ, qua mala est. Audiatur Card. Gotti t. 2. Tract. 4. de Viriis q. 1. dub. 4. *Dico 2. ad peccatum mortale sufficere advertentiam implicitam, seu virtuale malitiæ actionis, vel ejus periculi.* Etenim eo ipso, quod quis dubitat, aut suspicatur de malitia suæ actionis, vel malitiæ periculo, & tamen rei veritatem inquirere negligens actionem ponit, censetur interpretative & ipsam malitiam velle. Requiritur ergo ad peccatum aliqua advertentia, saltem in confuso malitiæ, qualem habent ii, qui in causa malum agnoscunt, vel ejus periculum suspicantur, vel saltem obligationem, veritatem investigandi.

8. *Quest. 3.* Qualis consensus requiritur ad mortale? R. cum omne peccatum voluntate committatur, ut docent omnes cum S. Aug. & Th. 1. 2. q. 74. ar. 1. ad peccatum mortale requiri perfectum

etiam consensum, seu plenam deliberationem voluntatis. Ita DD. omnes cum S. Th. S. Antonino, & aliis; quia motus nostri eatenus sunt culpabiles, quatenus sunt voluntarii, nec aliter voluntarii sunt, nisi quatenus sunt deliberati: ad plenam ergo culpam, & consummatam, quale mortale peccatum est, requiritur plena, & perfecta deliberatio voluntatis: *Potest quod est mortale, esse veniale propter imperfectionem actus, quia non plene pertingit ad perfectionem actus mortalis, cum non sit deliberatus, sed subitus*, inquit D. T. 1. 2. q. 88. a. 6. Imo concupiscentiæ motus ne veniale quidem esse peccatum, si sint omnino ineliberati, & repugnet voluntas, docet Trid. *Ses. 5. de pec. Originali.*

9. *Quæres 4.* An graviter peccet qui solum negative se habet, & positive non resistit motui appetitus sensitivi circa objectum, sub mortali prohibitum? R. cum communi sententia, cessante periculo consensus, solum esse veniale motibus illicitis positive non resistere. Quod viderur consonum doctrinæ D. Th. dicentis 2. 2. q. 74. a. 4. *peccatum mortale non potest esse in sensualitate, sed in ratione*; ubi ergo voluntas non consentit, nec proximum est consentiendi periculum, non potest esse culpa gravis; alias teneremur sub gravi ad coercendos positive motus omnes inordinatos, adeoque ad impossibile morale, ut Cajetanus animadvertit. R. 2. cum adest periculum proximum consensus, gravis est obligatio positive resistendi, cum quisque debeat efficaciter procurare, ne motus inordinatus trahat ad se consensum voluntatis. Unde supervienti delectationi venerex sub gravi tenemur resistere, & quidem positive, sive per piam, & sanctam meditationem, sive per orationem ad Deum, aut B. Virginem, aliosve Sanctos, sive per actum amoris Dei; vel saltem per actum simplicis displicentiæ, aut animum ad alia divertendo, cum hoc etiam sit positive resistere, ut notant Tournelyus, & alii. Imo & sæpe tutius est eos contemnere cum firmo proposito nunquam consentiendi.

10. *Quest. 5.* Quo pacto committitur peccatum omissionis? R. grave peccatum omissionis committitur, quoties omittitur aliquid sub gravi præceptum, sed per actum positivum voluntatis, ut cum S. Th. docetur ab AA. Notandum tamen est, 1. actus omissionem comitantes, ut ludere, edere, &c. dum relinquitur Sacrum, non esse peccaminosos, nisi sint causa omissionis, puta, cum lusus est causa, ut Missa non audiat. Tunc autem actus influentes eandem malitiam omissionis induunt, non diversam: quare sufficit confiteri tantum omissionem Sacri. Quod si actio, quæ est causa omissionis, sit etiam grave peccatum, ut si quis omittat Sacrum ob furandum, debet confiteri utrumque peccatum, furti scilicet, & omissionis Sacri, sed furtum potest exprimi seorsim ab omissione Sacri, cum non mutet speciem peccati circa Sacri auditionem.

11. *Nota 2.* Peccatum omissionis incipit imputari a tempore, quo advertenter ponitur illius causa. Imo ipsa omissio voluntaria in causa imputatur ad peccatum, etiam si postea effectus non sequatur. Unde sese inebrians, prævidens postea se omittitur Sacrum, tenetur confiteri tum ebrietatem, tum Sacri omissionem. Verum si voluntas ante effectum secutum retractetur, valde probabiliter a multis docetur, opus non esse confiteri effectum, sed illius causam.

12. *Quest. 6.* An peccatum veniale sit contra legem Divinam? Negare videtur S. Th. 1. 2. q. 88. art. 1. ad 1. dicens, *non esse contra, sed præter legem, quia non observat modum rationis, quem lex intendit.* Affirmant tamen Estius, Sotus, & Vasquius, quia peccatum veniale revera est a Deo prohibitum, ut Eccl. c. 7. *Noli vele mentiri.* Matth. 5. *Non jurare omnino.* Nec id negatur ab Ang. Doctore, qui, ut explicant Salmant. distinguit substantiam legis, & modum legis, aitque, veniale quidem peccatum non adversari legis substantiæ, sed ipsius modo; qui tamen modus, cum rectæ rationi contrarius sit, etiam a lege prohibetur.

15. Nota, damnatam esse ab Alex. VIII. propositionem dicentem: *quod in eo, qui vel Deum ignorat, vel de Deo actu non cogitat, sit grave peccatum, sed non sit offensa Dei, neque peccatum mortale, dissolvens amicitiam Dei, neque æterna pœna dignum*. Quæ doctrina admittens peccatum philosophicum, a Theologico distinctum merito damnatur; quia nemo potest agnoscere opus suum adversari rectæ rationi, quin simul saltem confuse agnoscat illud esse contrarium Deo, ut summo auctori naturæ rationalis.

CAPUT II.

De peccatis desiderii, & delectationis.

14. *Quest. 1.* Quale peccatum sit desiderium mali operis? R. desiderium, hoc est, intentio, propositum, vel voluntas perpetrandi operis mali est peccatum ejusdem speciei, & malitiæ ejusdem, ac sit opus, in quod fertur. Constat ex Matt. 5. *qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam machatus est in corde suo*. Ratio autem est, quia actus interior sumit bonitatem suam, vel malitiam ab objecto. Hinc desiderium, licet inefficax, furandi rem gravem, occidendi, & fornicandi, est grave peccatum; desiderium vero leviter nocendi proximo, non est nisi veniale.

15. *Quest. 2.* An, & quale sit peccatum desiderium conditionatum rei vetitæ? R. 1. non est peccatum, saltem mortale, concupiscere rem prohibitam sub conditione, quæ tollat vel totam, vel saltem gravem malitiam objecti. Ratio est, quia consensus ille non est graviter inordinatus nec in se, nec in objecto, a quo omnis malitia per conditionem excluditur. Hinc in vetitis jure positivo non peccat graviter desiderans, v. gr. carnes edere in quadragesima, nisi Ecclesia prohiberet. Atque etiam in prohibitis jure naturali, si conditio fertur in objectum sub statu, quo licitum est, v. g. si Deus per-

mitteret, Titio pecuniam auferrem; nisi essem Sacerdos, uxorem ducerem; quod tamen desiderium raro caret veniali culpa, utpote otiosum, nec carens omni periculo.

16. R. 2. Grave peccatum est desiderare conditionate malum aliquod grave, quando conditio non aufert gravem malitiam objecti. Ita evenit in iis rebus jure naturæ prohibitis, in quibus malitia nequit separari ab objecto: ut desiderare, v. g. peccare, si non esset infernus; occidere inimicum, si ferret occasio; fornicari, si non esset peccatum, & similia, quæ sunt intrinsecus mala, & nunquam a peccato sunt immania. Quamquam multi probabiliter excusant eos, qui hæc habent desideria conditionata mali impossibilis, quando illud efficaciter non optant, nec vere desiderant, sed solum naturalem propensionem ostendunt. Intellige, nisi aliunde sit periculum consensus, aut pravæ complacentiæ.

17. *Quæst. 3.* Quando peccatum sit delectari de re mala? R. certum est delectationem omnem deliberatam, seu morosam de objecto graviter malo, esse grave peccatum. Ita omnes, quia rectæ rationi repugnat, ut quis gratum habeat id quod Deo, & rationi contrarium est. Hinc Proverb. 2. dicitur: *qui letantur, cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis.* Et Sap. 1. *Perversæ cogitationes a Deo.* Hinc graviter peccat contra justitiam, qui delectatur de furto, aut homicidio, a se, vel ab aliis patrato, contra castitatem, qui delectatur, vel sibi complacet de objecto turpi, etiamsi non habeat desiderium illud exequendi. Explicanda autem est in confessione circumstantia objecti complacentiæ, v. g. an fuerit de copula cum nupta, vel cum libera, ejusdem, vel diversi sexus, &c. Delectatio enim contrahit malitiam objecti, in quo voluntas, veluti præsentem delectatur. Item, an persona, quæ delectatur, sit voto castitatis obstricta, &c. Quamquam aliqui sentiant non committi adulterium ab eo, qui sibi complacet de nupta, modo non sit desiderium habendi cum ea copulam, aut gaudium

de

de copula prius habita. Sed contraria sententia mihi magis arridet, eo quod nunquam in praxi desit periculum proximum concupiscendi nuptam, ut opportune Hoffinan animadvertit.

v8. *Quest. 4.* An sit peccatum delectatio de cogitatione objecti mali? R. hæc nullum erit peccatum, si adsit justa causa cogitandi, v. g. studii, medicinæ, consilii, &c. modo non sit periculum consensus, vel delectationis circa objectum ipsum. Erit autem veniale peccatum, si fiat ex curiositate, vel alio fine vano, & inutili. Potest autem esse graviter mala, si adsit periculum proximum consensus. S. Th. 1. 2. q. 74. art. 8. dicens: *Si igitur aliquis de fornicatione cogitans, potest delectari de ipsa cogitatione, vel de ipsa fornicatione cogitata... Delectatio de cogitatione fornicationis (sicut cum vult quis de ea prædicare, vel disputare) non est de genere peccati mortalis, sed quandoque est veniale, quandoque nullum.*

19. *Quest. 5.* An liceat delectatio de modo malæ operationis, aut de effectu bono ex ea proveniente? R. 1. non est per se malum gaudere de modo insolito, vel artificioso malæ operationis. Quis enim vitio vertat ridentes de modo incedendi in ebrio, & temulento, de artificio furantium, &c. Potest autem esse malum, si modus ipse malus sit, aut sit periculum gaudendi de ipso objecto pravo, vel denique aliqua intercedat affectio inordinata. R. 2. licitum est gaudere de effectu bono, secuto ex opere malo, quia delectatio non fertur in objectum malum. Sic Ecclesia gaudet de redemptione per Christum secuta ex peccato Adami: *O felix culpa*, &c.

20. Quamvis autem peccatum non sit gaudere de effectu bono, qui oriatur ex causa non bona; nunquam tamen licet gaudere de opere objective malo ob bonum effectum inde exortum; hoc enim esset delectari de ipso opere malo. Unde ab Innoc. XI. damnata est hæc propositio: *licitum est filio gaudere de parricidio parentis, a se inebrietate por-*

petrato, propter ingentes divitias inde ex hereditate consecutus. An autem, & quando liceat gaudere de malo proximi ob bonum illius, vel aliterius, diximus Tom. 1. lib. 2. Tract. 5. de præc. Charitatis c. 5.

CAPUT III.

De distinctione peccatorum.

21. *Quest.* 1. Unde petenda est specifica peccatorum distinctio? R. cum sententia communi, ex duplici radice. 1. ex oppositione ad diversas virtutes. 2. ex diversa difformitate contra eandem virtutem, prout accidit in perjurio, & violatione voti, sive blasphemia; licet enim hæc peccata sint contra eandem virtutem, specie tamen sunt diversa. Quoad hanc secundam radicem conveniunt Doctores. Quod attinet ad primam, quæstio magna est inter S. Thomam, & Scotum, an distinctio specifica desumenda sit proxime ab objectis diversis peccatorum, vel a diversis virtutibus, quibus peccata opponuntur. S. Thomas affirmat eam proxime oriri ex diversitate objectorum. Sic 1. 2. q. 72. ar. 1. Scotus vero, cui non pauci adsestuntur, eam proxime desumit ex diversis virtutibus, quibus opponuntur peccata. Utraque sententia est probabilis, & fere in idem recidit. Ex utroque enim capite oriri potest distinctio specifica peccatorum, si aut diversis virtutibus opponantur, ut accidit in peccatis commissionis; aut diversum habeant objectum, ut in peccatis omissionis. Ita Roncaglia Tract. 20. de peccatis, c. 2. q. 1.

22. Nota vero, diversa præcepta non inducere distinctionem specificam peccatorum, quando præcepta solum distinguuntur ex parte Legislatorum, ut in furto, quod divina, & humana lege prohibetur. Secus vero si præcepta sint distincta ex parte motivi prohibendi, quia tunc diversæ virtutes læduntur. Sic qui voto obstrictus ad jejunium, illud

iusd frangit in Quadragesima, duas lædit virtutes, scilicet temperantiam, ex qua oritur Ecclesiæ præceptum, & Religionem, unde exoritur vori obligatio. Sic qui occidit Sacerdotem non solum peccat contra iustitiam, sed etiam contra Religionem, ex cuius motivo Ecclesia vetat Sacerdotis læsionem.

25. Hinc fieri potest, ut peccatum ex objecto minus grave, evadat gravius ex adiectis, sive circumstantiis, ut contra Durandum affirmant S. Th. Suarius, Azor, & alii; quia etsi ut plurimum gravius peccatum sit, quod perfectiori virtuti opponitur, ut docet S. Th. 1. 2. q. 73. a. 4., attamen nihil prohibet, quominus peccatum specie inferius, sin minus physice, saltem moraliter excedat malitiam peccati superioris. Hinc sodomia, & bestialitas sunt graviora peccata, quam perjurium, teste S. Th. 2. 2. q. 144. ar. 2.

24. *Quest. 2.* Unde petenda sit numerica distinctio peccatorum? R. ex duabus radicibus, nempe ex diversis objectis, non tantum physice, sed moraliter distinctis, & ex morali actuum interruptione. Quod ad primam radicem attinet, gravis est quæstio inter Doctores, an in una tantum actione peccata multiplicentur ex diversitate objectorum totalium. Negant Navarrus, Suarez, Anacletus, Layman, & alii, qui docent unum numero peccatum committi ab eo, qui pluribus personis detrahit, aut plures occidit; quia etsi objecta sint physice distincta, formaliter tamen sunt unum objectum morale, quatenus in uno actu conjunguntur. Fatentur isti tamen, gravius esse peccatum pluribus, quam uni detrahere, decem, quam unum occidere, adeoque id esse in confessione explicandum, cum licet unum sit peccatum, decem tamen peccatis æquivalet, ut notat Suarez de Poen. d. 22. S. 5.

Alii vero communius, & ut puto verius sentiunt, diversa objecta totalia diversa numero peccata constituere. Nam sicut unus actus, respiciens plura objecta specie diversa, includit plura specie peccata distincta, ita actus respiciens plura objecta, nume-

mero distincta, includit plura numero distincta peccata. Sed ad praxim parum refert, utrum ea plura numero peccata dicantur, an unum pluribus æquivalens, & in Confessione explicandum. Quæstiones varias, quæ ex hoc capite oriri possunt, vide apud auctorem.

25. Quod ad secundam radicem attinet, quæ in morali actu interruptione consistit, sit *Quest.* 5. Quandonam actus moraliter interrumpantur? R. 1. actus mere internos, qui in solo corde consistunt, ut sunt odia, hæreses, desideria, & delectationes turpes, &c. statim ac multiplicantur, moraliter interrumpi, ita ut tot sint peccata cordis, quot sint actus voluntatis, illis consentientis. Ratio est, quia tales sunt illi actus interni, ut unus ab alio non dependeat, proindeque nequeant moraliter continuari. Ita Suarez, Vasquez, Salmant. alique contra Canum, Lugo, & alios, censentes non interrumpi nisi per contrariam voluntatem, aut tempus longe diuturnum. Itaque explicare debet Pœnitens, si possit, quoties voluntate consenserit; aut si id sine magna difficultate nequit, quantum temporis in prava voluntate duraverit.

26. R. 2. Actus interni, qui solo corde non perficiuntur, sed exterius ore, aut opere consummantur, moraliter censentur interrumpi: 1. per retractionem voluntatis. 2. per liberam cessationem, sive voluntariam, sive involuntariam, ut per somnum, distractionem, &c. quæ diuturna sit, quæque ad continuationem actus nova indigeat determinatione voluntatis. Hic tamen est notandum, actus voluntatis, qui ex primo proposito procedunt, & moraliter permanent in aliquo effectu, qui deservit ad consummandum peccatum externum, non nisi unum constituere peccatum, quantumcumque duret prava voluntas. Sic qui statuit hominem occidere, & in hunc finem arma parat, viam arripit, & inimicum occidit, unum tantum peccatum committit, licet per dies aliquos illum quæsierit. Rationem dat S. Th. in 2. dist. 42. q. 2. ar. 1. quia omnes
hi

actus non habent rationem peccati, nisi secundum quod per unam voluntatem in perversum finem ordinantur.

27. Quod ad externos actus pertinet, servanda est hæc regula. Actus externi moraliter interrumpuntur, quando unusquisque in se completus est, nec subordinatur ad consummationem unius operis, seu finis. Hinc qui tactus, vel oscula impudica habuerit sine animo copulæ, plura peccata committit, etsi postea copula subsequatur. Idem dicit Suarez de tactibus, & osculis, quæ copulam statim subsequuntur, licet alii cum Navarro censeant, unum tantum esse peccatum, si adeo proxima sint, ut censi possint copulæ complementum. Addendum hic etiam cum La-Croix, cum, qui ex animo furandi centum aureos, centenis vicibus moraliter interruptis eos subripiat, centum perpetrare peccata cum singulæ actiones habeant in se malitiam consummatam. Tria etiam sacrilegia committit Sacerdos, in die Nativitatis tres Missas celebrans in peccato mortali. Vide alia apud auctorem.

C A P U T IV.

De peccato mortali, & veniali.

28. *Quest. 1.* Quid mortale sit, quid veniale, & quomodo inter se differant? R. peccatum mortale est gravis transgressio Divinæ legis, quæ privat hominem gratia sanctificante, & amicitia Dei, illumque reddit dignum æterna pœna. *Veniale* est levis transgressio legis Dei, minuens fervorem charitatis, & reddens hominem dignum pœna temporali, licet non tollat Dei amicitiam, nec æternam pœnam mereatur. Atque hinc patet inter utrumque discrimen. Nam mortale ex genere suo est contemptus Dei, saltem virtualis, & interpretativus, & aversio a Deo, tamquam a fine ultimo, & conversio ad Creaturam, ipsam practice præferendo Dei amicitia, adeoque meretur odium Dei, & æternum

sup-

plicium. Quæ omnia non conveniunt veniali peccato, quod solum est levis offensa Dei, adeoque non privat Dei gratia, & jure ad hæreditatem æternam.

29. Hinc mortale, & veniale semper differunt inter se specie morali, licet aliquando conveniant in specie physica, ut furtum grave, & leve, quæ eodem præcepto, & ex eodem fine opponuntur, & solum differunt penes majorem, vel minorem quantitatem. Unde aliud est peccatum ex genere suo mortale, aliud, quod solum ex accidenti evadit mortale. Peccata ex genere suo gravia sunt ea, quæ transgrediuntur virtutes Theologicas, utpote contraria bono alicui interno Dei, v. g. veracitati, misericordiæ, justitiæ. Item ea fere omnia, quæ fiunt contra Decalogi præcepta, & lædunt honorem Dei, vel jura proximi. Peccata, quæ dicuntur capitalia, non omnia sunt ex genere suo mortalia, quia non omnia graviter lædunt bonum Dei, vel proximi.

30. *Quæst. 2.* Peccatum ex genere suo mortale quo pacto evadere potest veniale? R. tribus de causis, nimirum ex parte intellectus, ex parte voluntatis, & ex parte materiæ. Ac primo ex parte intellectus, si non sit nisi imperfecta deliberatio; ex parte voluntatis, si non sit plenus consensus; & ex parte materiæ, si res sit parvi momenti. Non est autem parvitas materiæ, ubi ob parvitatem non excusatur ratio offensionis, ut accidit in infidelitate, odio Dei, simonia, perjurio, & blasphemia. Pariiter neque in delectatione venerca, deliberate quaesita, vel admissa, ut dictum est in Tract. de sexto Decalogi præcepto.

31. *Quæst. 3.* Quibus modis peccatum ex se leve evadere possit mortale. R. quinque modis id fieri posse. 1. ratione finis adjuncti. 2. ratione finis ultimi. 3. ratione contemptus. 4. ratione scandalii. 5. ratione periculi. De singulis dicam breviter. Ac primo ratione finis adjuncti, ut si quis mentietur ad extorquendam copulam. Non est tamen gravis

obligatio exprimendi in confessione illud mendacium, sed satis est exprimere desiderium, vel si hæc adfuit, sollicitationem ad fornicationem, quia seclusa finis malitia, manet veniale. 2. veniale potest transire in mortale, si ita in rem aliquam sis affectus, ut in ea finem ultimum constituas. Sic graviter peccant, qui lusus gratia, v. g. parati sunt omittere sacrum in die festo.

32. Tertio ratione contemptus *absoluti*, & *formalis*, puta, cum præceptum, etiam leve violatur ex contemptu formali legis, vel legislatoris, qualis. Primum est peccatum superbiæ consummatæ, secundum vero inobedientiæ. Quod si præceptum frangas ex indignatione, malitia, aut prava consuetudine, non contempta potestate Superioris, aut iustitia legis, non est contemptus formalis, & expressus, sed tantum virtualis, qui solum est leve peccatum, si materia sit levis. 4. opus, leviter malum, imo & indifferens, atque etiam bonum, habens mali speciem, potest esse grave peccatum ratione scandali, ut alibi diximus. 5. etiam tale potest evadere ratione periculi proximi incidendi in mortale; nam qui amat periculum, peribit in illo. Nec possunt excusari a mortali, qui sine justa causa se exponunt periculo probabili peccandi mortaliter. Secus autem, si causa sit justa, ut in Medicis, Chirurgis, Parochis, aliisque, modo debitæ cautiones adhibeantur ad vitandum peccatum. Vide dicta de scandalo, & de occasione proxima peccati. Tom. I. Lib. II. Tract. III. c. VI.

C A P U T V.

*De peccatis capitalibus, ac primo de superbia,
& avaritia.*

33. Septem vulgo numerantur peccata mortalia, seu capitalia; quia licet non omnia gravia sint ex genere suo, sunt tamen radix, & caput omnium mortalium. In his primum locum obtinet superbia, quæ

definitur: *appetitus inordinatus propriæ excellentiæ*. Dicitur *inordinatus*; quia propriam celsitudinem amare quis potest sine peccato, imo & cum merito, si eam ordinate quærat, scilicet ob finem honestum, & per vias item honestas. Peccatum superbiæ ex natura sua grave est, si superbia sit perfecta, & consummata, ut si quis ita excellere appetat, ut Deo, Superioribus, eorumque legibus subici renuat.

54. *Quest. 1.* Quot sunt filiæ superbiæ? R. tres, scilicet præsumptio, ambitio, & vanagloria. *Præsumptio* est appetitus aggrediendi aliquid supra vires, qui ut plurimum est culpa venialis, nisi præsumas id, ex quo gravis Deo injuria, vel proximo damnum afferatur; ut qui præsumat jurisdictionem Ecclesiasticam, aut potestatem Ordinis, quam non habet, item officium Medici, Advocati, Confessarii, &c. sine peritia. *Ambitio* est inordinatus appetitus dignitatis, vel honoris non debiti, vel debito majoris. Est veniale tantum, nisi exinde damnum proximo infertur, aut via sit graviter prohibita, ut si quæras Beneficium per simoniam. Denique *vana gloria*, seu cupiditas inanis gloriæ est peccatum per se veniale, potest autem esse mortale ex accidenti, ut dictum est de ambitione.

55. Dupliciter peccari potest ex vanæ gloriæ cupiditate, *directe* scilicet, vel *indirecte*, ut docet D. Th. 1. 2. q. 15. *Directe*, idque vel per verba, vel per opera. Per verba nempe jactantiæ, quæ ex natura sua sunt venialia; erunt tamen mortalia, si cedant in grave damnum proximi, aut in Dei injuriam, vel contumeliam. Pariter jactantia de rebus graviter malis est mortale; cum approbatio operis eandem cum illo speciem habeat. Per facta committitur peccatum vanæ gloriæ, cum res sunt novæ, aut peregrinæ ad captandam vulgi auram, & dicitur inventio novitatum, quæ si ad mores corrumpendos adjuvet, potest esse grave peccatum: secus erit veniale. Ad hanc refertur *hypocrisis*, dum quis simulat sanctitatem, quam non habet, quæ

quæ sæpe venialis est culpa; sæpe tamen mortalis, quia intercedit injuria Dei, vel contemptus, & damnum proximi.

56. *Indirecte* peccatur, dum quis alteri non vult esse inferior, nec videri. Atque hinc oritur *pertinacia* intellectus, qua quis mordicus adhæret suæ opinioni; quæ mortalis erit, si oppugnetur veritas magni momenti, vel ex ea oriatur damnum proximi, v. gr. si Medicus cum periculo agroti maneat in sententia. 2. *discordia* voluntatis, qua peccatur verbaliter, si læditur graviter bonum Dei, vel proximi. 3. *Contentio* verborum, quæ gravis erit, aut levis, prout graviter, aut leviter charitas lædatur. 4. *inobedientia*, qua quis non vult exequi, quod ex præcepto debet. His superbiæ filiabus opponitur vitium *pusillanimitatis*, qua quis nimium sibi diffidens, detrectat honorem, officium, vel dignitatem, qua dignus est. Est ex sua natura veniale peccatum, nisi id, quod detrectatur, tale sit, ut ad illud graviter quis teneatur ex charitate, vel ex alio timore.

57. *Quest. 2.* Quid est avaritia, & quot sunt ejus filię? R. est inordinata cupiditas rerum temporalium. Ex genere suo venialis est, *si intra hoc sistat, ut scilicet homo quantumvis superflue divitias amet, non tamen præfert earum amorem amoris divino, ut si propter divitias non velit aliquid facere contra Deum, & proximum.* S. Th. 2. 2. q. 118. art. 4. Erit tamen mortale, cum in divitiis constituitur finis ultimus, aut ad eas acquirendas adhibentur media graviter illicita; vel denique homo paratus est peccare potius graviter, quam divitias amittere. Hinc ad Eph. 5. dicitur: *Avarus, quod est idolorum servitus, non habet hereditatem in regno Christi.* Et 1. ad Timoth. 6. *Radix omnium malorum est cupiditas.*

58. Ex ea sane tanquam filię nascuntur, Greg. teste, 1. obduratio cordis, egenis, & pauperibus non miserentis, debita nimis duriter exigentis ab eo, qui solvendo est impar, &c. 2. inquietudo cor-

dis

dis ex nimio amore divitias acquirendi, aut timore eas amittendi, quæ si retrahit ab spiritualibus, aut aliis ex gravi præcepto debitis, erit mortale; aliter non nisi veniale. 3. Violentia, qua res aliena contra justitiam usurpatur, & est peccatum lethale, nisi excuset materiæ levitas. 4. fallacia, seu dolus in verbis, quæ potest esse mortalis, si finis, aut media sint graviter prohibita. 5. fraus, & dolus in opere, v. gr. in contractibus, quæ sæpe grave peccatum est contra justitiam. 6. denique proditio contra fidem datam, aut debitam sive personæ, sive rei sibi commissæ, sive arcani sibi crediti, quæ si cedat in grave damnum alterius, est mortale.

39. Unde grave peccatum est aperire alterius litteras, nisi præsumatur consensus domini, aut prudenter credi possit in eis nihil contineri, quod sit gravis momenti, aut intercedat auctoritas legitima. Erit tamen solum leve peccatum curiositatis, si nullum inde damnum domino obvenire possit. V. A.

CAPUT VI.

De aliis quinque peccatis capitalibus.

40. *Quest. 1.* Quid est luxuria, & quale peccatum? R. est inordinatus appetitus rei venereæ, qui ex genere suo mortalis est ex Ap. ad Galat. 5. *Opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria... quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.* Vide dicta de sexto Decalogi præcepto, ubi variae luxuriæ species recensentur. Ejus filiae a S. Greg. & Th. octo numerantur; quatuor ex parte intellectus, nimirum cæcitas mentis, præcipitatio, inconsideratio, & inconstantia; & quatuor ex parte voluntatis, nempe amor sui inordinatus, odium Dei, tamquam vindicis, affectus præsentis sæculi, & horror futuri. Priores quatuor veniales sunt, nisi præceptum aliquod grave frangatur: posteriores autem ex se mortales sunt, sed

sed aliquando ex indeliberatione, vel alia actuum imperfectione possunt esse veniales.

41. *Quest. 2.* Quid est invidia? R. est tristitia de alterius bono, quatenus videtur imminuere propriam excellentiam. Ad eam revocatur gaudium de malo alterius, quatenus id nobis bonum æstimatur. Est ex genere suo mortale contra charitatem, cuius proprium est gaudere de bono proximi, tanquam nostro, & de ipsius malo dolere. Est peccatum vere diabolicum, quia ut habetur Sap. 2. *invidia diaboli mors introivit in orbem terrarum.* Quod si invidia versetur circa gratiam, vel auxilium Dei, est peccatum contra Spiritum S. Norandum vero ex S. Th. 2. 2. q. 156. art. 2. non esse invidiam dolere de bono alterius, quia exinde damnum tibi, vel alteri times. Neque est invidia, sed æmulatio, dolere de bono alterius, non quia illud alter habet, ita ut cupiamus illi deesse; sed quia in nobis illud non est. Quæ quidem æmulatio circa spiritualia laudanda est; circa temporalia potest esse honesta, vel non, prout res, quam quis æmulatur, est sibi, vel non est consentanea. Neque est invidia tristari de bono alterius, quo ille est indignus. Erit tamen peccatum, & quidem blasphemiae, providentiam Dei accusare, quasi indignis prospera largientis. Invidus proprie talis est, cum quis dolet de bono alterius, in quantum alter aequat, aut superat ipsum in excellentia, quam ut proprium magnum apprehendit.

42. *Quest. 3.* Quænam sunt filiae invidiæ? R. 1. odium proximi. 2. detractio. 3. gaudium de malo ipsius. 4. susurratio, quæ est sermo, quo injuste proximo tollitur, vel tolli procuratur amicitia cum aliis. Estque gravissimum peccatum contra justitiam ex Prov. 6.: *sex sunt quæ odit specialiter Dominus, & septimum detestatur anima ejus, qui sominat inter fratres discordias.*

43. *Quest. 4.* Quid est gula? R. est inordinatus appetitus cibi, & potus, & opponitur abstinentiæ, & sobrietati. Potest autem per gulam peccari quinque

quē modis, ut notat S. Greg. 1. edendo ante tempus, citra necessitatem. 2. nimis exquisita, hoc est, non convenientia conditioni, & necessitati personæ. 3. plus justo. 4. voraciter. 5. nimis exquisite præparata. Hoc vitium ex genere suo veniale est, sed aliquando potest esse mortale; ut si quis gulæ causa violer præcepta Ecclesiæ, vel se reddat ineptum ad gravia Officii sui ministeria, vel edat, quæ valetudini suæ graviter nocere solent. Pariter erit mortale, bibere, aut edere humanum sanguinem, vel carnem, nisi forte ex medicina, aut extrema necessitate.

44. Peccatum item est, edere, aut bibere ob solam voluptatem; cum non sit finis honestus, ad quem usus cibi a natura est institutus. Hinc damnata est ab Innoc. XI. propositio dicens: *comedere, & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem, non est peccatum*. Erit tamen id solum veniale, secluso scandalo, & periculo nocendi valetudini. Qui autem sponte evomunt, quod sumpserunt, ut iterum edant, aut bibant, vix excusantur a mortali propter gravem rei deformitatem. Ita probabiliter Holzman, & Wigandt cum Sa, & aliis contra Navarrum, & alios.

45. *Quest. 5.* Quænam sunt filiæ gulæ? R. 1. hebetudo mentis. 2. inepta lætitia. 3. multiloquium. 4. scurrilitas non solum in verbis, sed etiam in gestibus. 5. immunditia, & seminis effusio, quæ si voluntaria sit, erit mortale, ut alibi diximus. *De quantitate cibi, & potus non potest dari una certa regula*, inquit S. Anton. p. 2. tit. 6. c. 1. *Sed plus, & minus exigitur secundum varietatem complexionum, & fatigationum... Tantum ergo potest, & debet quis comedere, & bibere, quantum credit se indigere ad sustentationem, & executionem eorum, quæ sibi incumbit agenda.*

46. *Quest. 6.* Quale peccatum sit ebrietas? R. si perfecta sit, & privet hominem usu rationis, est ex genere suo peccatum mortale. Constat inter omnes ex illo Apost. ad Cor. 6. *Neque ebriosi regnum*

gnum Dei possidebunt, & ex aliis Scripturæ locis. Constat item rarione; gravis enim est difformitas contra naturam, imaginem Dei deturpare, & ob solam potus delectationem privare se usu rationis. Non erit tamen mortale, si ebrietas sit tantum imperfecta, quæ nimirum hominem omnino non privet usu rationis, licet eam perturbet aliquantulum. An autem liceat se inebriare ex Medicorum præscripto ad conservandam valetudinem, si opus fuerit, disputant auctores. Negant multi, præsertim recentiores, eo quod ebrietas sit intrinsece mala, adeoque nunquam liceat nec ad vitandam mortem. Alii tamen satis probabiliter, imo & probabilius affirmant, si potus solum adhibeatur ad expellendos, vel corrigendos humores, licet indirecte, & accidentario sequatur ebrietas; id enim non tam est ebrietatem velle, quam permittere. Sic licitum est matri sumere pharmacum directe tendens ad conservationem vitæ, quamvis indirecte oriatur expulsio foetus. Non licet tamen potum directe sumere ad se inebriandum, hoc enim esset intrinsece malum. V. D. Th. 1. 2. q. 88. a. 5.

47. *Quest. 7.* An liceat se inebriare ad vitandam mortem, quam quis ei minatur, nisi inebrietur? R. neg. quia id esset privare se directe usu rationis, quod natura sua, & ab intrinseco malum est. Neque tunc adest causa excusans, sicut in quæstione præcedenti; ibi enim vinum est medium per se ordinatum ad expellendum morbum, sed non in nostra hypothesisi. Præterea in illo casu periculum vitæ est ab intrinseco, nempe a morbo vexante, quem ideo licet expellere per vini potationem; hic autem periculum est ab extrinseco, quod nequit licite vitari per ebrietatem. Sicut licet matri expellere foetum inanimatum usu medicinæ ad servandam vitam, sed id non licet ad defendendam vitam a propinquis, mortem minitantibus, nisi sumat pharmacum. Nostra sententia confirmatur auctoritate D. Aug. serm. 252. de temp. dicentis: *Etiam si ad hos veniretur, ut tibi diceretur: aut bibas, aut mor-*

vieris, melius erat, ut caro tua sobria occideretur, quam per ebrietatem anima moreretur.

48. *Quest. 8.* An sit peccatum alium inebriare, vel provocare ad se inebriandum? R. Certum est esse mortale per se loquendo, provocare alium ad haustus, prævidendo ipsum fore inebriandum, cum sit causa mortalis ebrietatis. Idem dico de eo, qui vinum alteri præbet fortissimum cum periculo probabili ebrietatis. An autem licitum sit aliquem ad ebrietatem inducere, ut ille impediatur a majori malo, puta homicidio, sacrilegio, &c.? Tres sunt DD. sententiæ. 1. absolute negat id ullo casu licere, cum sit cooperari ebrietati, quæ intrinsece mala est. Ita Tournelyus, Holzman, alii. Secunda id solum licere dicit, quando is, qui inebriatur, id sine peccato faciat, puta ex potu vini fortissimi, aut medicati; hoc enim solum esset inducere aliquem ad ebrietatem materiale, vel potius eam permittere ad vitandum majus malum. Ita Layman, Salmant. Denique alii absolute affirmant, quia licitum est ei, qui paratus est committere majus malum, suadere minus malum, si aliter illud vitari nequeat. Medina, Lessius, alii. Prima sententia tutior est, sed aliæ sunt satis probabiles.

49. *Quest. 9.* Quale peccatum sint mala in ebrietate commissa? R. ea culpa vacant, si prævisa non sint, saltem confuse, & in causa. Verum si prævisa sint, saltem in genere, & confuse, imputantur ad culpam, cum sint voluntaria in causa. Ita S. Th. 1. 2. q. 77. a. 7. Imo etsi ea mala postea non sequantur, coram Deo imputantur, si se inebrians prævideat ea probabiliter ex ebrietate secutura. *Vide dicta de ratione voluntarii.*

50. *Quest. 10.* Quid est ira, & quando sit peccatum? R. ira generatim accepta est appetitus vindictæ, qui si ordinatus sit non est peccatum, imo & potest esse laudabilis secundum illud psalmi 4. *irascimini, & nolite peccare.* Si tamen sit inordinatus, est unum ex peccatis capitalibus; ira siquidem numeratur ab *Ap. ad Gal. 5.* inter opera

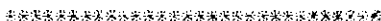
carnis, a regno Dei excludentia. Hæc autem inordinatio duplici modo evenire potest, ut ait D. Th. 1. ex parte modi irascendi, v. g. si ultra modum interius exardescas, vel exterius signa iracundiæ exhibeas, 2. ex parte objecti, ut si vindictam appetas justo maiorem, vel sine justa causa, vel ob finem injustum, vel per viam injustam. Ita priori modo inordinata solet esse veniale, nisi accedat blasphemia, maledictio, vel scandalum. 2. modo est mortale ex genere suo contra charitatem.

51. *Quest. 11. Quanam sunt iræ filiæ?* R. ex parte cordis sunt tumor mentis, & indignatio, quæ venialia sunt, nisi crescant usque ad odium & gravem contemptum alterius. 2. Ex parte oris sunt clamor, blasphemia, & maledictio, quatum clamor ex genere suo venialis est, alia mortalia, si cum deliberatione procedant. 3. ex parte operis sunt rixæ, pugnæ, seditiones, quæ prout leves sint, aut graves, possunt evadere peccata venialia, vel mortalia. Circa maledictionem, qua quis alteri malum imprecatur docet D. Th. 2. 2. q. 76. a. 5. *quod secundum suum genus est peccatum mortale, & tanto gravius, quanto personam, cui maledicimus, magis amare, & revereri tenemur. Contingit tamen, verbum maledictionis prolatum esse veniale vel propter parvitatem mali, quod quis alteri imprecatur, vel etiam propter affectum proferentis, dum ex levi motu, vel ex ludo, aut ex subreptione talia verba profert; quia peccata verborum maxime ex affectu pensantur.*

52. *Quest. 12. Quid est accidia, & quale peccatum?* R. accidia late sumpta est animi tedium, seu remissio in exercitatione virtutum ob laborem ipsis adjunctum. Estque tunc peccatum, cum ob eam omittitur aliquid præceptum, aut aliquid vetitum committitur. Strictè sumpta est tristitia, & tedium de divina amicitia, quæ apprehenditur ut mala, eo quod ad sui conservationem laborem exigit. Estque natura sua peccatum mortale, quia repugnat charitati Dei. Ejus filiæ sunt malitia, qua quis odio
ha-

habere bona spiritualia, & vellet ea non esse, aut pœnitet ipsum bene fecisse, aut Dei beneficium contemnit, v. g. desiderando non fuisse natum, non agnovisse Christum, &c. Est autem ex genere suo mortale. 2. pusillanimitas, & desperatio de salute æterna, quæ mortale quoque est. 3. rancor, quo nobis fastidio sunt, qui spiritualia persuadent; estque per se veniale, nisi conjungatur cum odio adversus ipsos.

55. Tertio: torpor, cum bona fiunt, sed absque debito fervore, estque solum veniale. 4. evagatio mentis in oratione, & exercitationibus spiritualibus; quæ natura sua venialis est. Erit autem mortalis, si diuturna sit, & voluntaria in oratione graviter præcepta, ut in Sacrificio Missæ in die festo, & horis Canonicis, ut suo loco diximus.

LIBER VI.

DE SACRAMENTIS

TRACTATUS PRIMUS

DE SACRAMENTIS IN GENERE.

CAPUT I.

De natura Sacramenti novæ legis.

1. *Quest. 1.* Quid, & quotuplex est Sacramentum? R. Sacramentum novæ legis definitur: *signum sensibile, sacrum, permanens interioris gratiæ, institutum a Christo ad nostram sanctificationem.* Quæ definitio congruit Tridentino Sess. 13. c. 5. ubi Sacramenta vocantur *symbolum rei sacræ, & invisibilis gratiæ visibilis forma.* Sacramenta legis veteris proprie non erant Sacramenta; quamvis enim significarent gratiam, illam non causabant ex opere operato, sed significabant nobis dandam per Christi passionem, ut docet Florentinum. Nec ipsa Circumcisio, quæ a multis verum dicitur Sacramentum, tollebat per se originale peccatum, nisi quatenus fides ministrantis respiciebat Christum venturum, ut tradit D. Th. *p. 5. q. 70. art. 4.*

2. Sacramenta novæ legis, a Christo D. instituta sunt septem, nec plura, nec pauciora. Trid. Sess. 6. *Can. 1.* Ex his alia dicuntur Sacramenta *mortuorum*, ut Baptismus, & Pœnitentia, quæ causant primam gratiam, & ideo etiam a peccatore suscipi possunt. Alia *vivorum*, quæ solum ex se conferunt augmentum gratiæ, nec recipi possunt, nisi ab existentibus in statu gratiæ. Quamquam etiam Sacramenta vivorum aliquando primam gratiam conferre possunt, ut docet expresse S. Th. de eo, qui

qui putans se non esse in statu peccati mortalis, vel existimans se contritum, accedat attritus ad Sacramentum Eucharistiæ, qui *consequetur per hoc Sacramentum gratiam charitatis, quæ contritionem perficiet, & remissionem peccati*. Ita 5. p. q. 7. art. 5. de Euch. idemque confirmat q. 72. art. 7. ad 5. & in 4. dist. 25. q. 1. a. 2.

5. *Quest. 2.* Quibusnam Sacramenta conficiantur? R. ex Florent. & Tridentina Synodo omnia Sacramenta tribus perfici, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona Ministri conferentis Sacramentum cum intentione facienda, quod facit Ecclesia. Quodcumque ex his desit, deficit essentia Sacramenti. Porro materia Sacramenti alia dicitur proxima, alia remota: ut in Baptismo, & Extrema Unctione aqua, & oleum sunt materia remota; actio vero unguendi, & lavandi materia proxima; verba autem Ministri sunt forma, aut quod verborum locum supplet, ut in matrimonio signa consensus juxta opinionem magis receptam.

4. *Quest. 3.* Quænam debeat esse conjunctio inter materiam, & formam Sacramenti, ut sit validum? R. talem, ut in prudenti hominum æstimatione verba censeantur cadere supra materiam, & cum ea unum morale signum constituere. Hinc pro varietate Sacramentorum major requiritur conjunctio. In Eucharistia v. gr. requiritur similtas physica, cum pronomen demonstrativum, *hoc*, & *hic* non possit veram significationem habere, nisi materia sit præsens. In baptismo licet sufficiat similtas moralis, major tamen requiritur conjunctio, quam in Sacramento Pœnitentiæ, quod institutum est ad instar sententiæ judicialis. In Matrimonio satis est, quod consensus unius alterius consensum ita sequatur, ut uterque moraliter perseveret.

5. *Quest. 4.* Quænam mutatio materiæ, vel formæ nullum reddit Sacramentum? R. mutatio substantialis circa materiam, vel formam reddit Sacramentum invalidum, non ita mutatio accidentalis, quamvis sæpe sit illicita. Porro dicitur *substantialis*

Iis mutatio materiæ, quæ materiam secundum communem æstimationem reddit aliam ab ea, quam Christus præscripsit; pariter erit substantialis mutatio formæ, quæ sensum mutat primariæ suæ institutionis. Exemplum esto in Eucharistia, pro cuius materia si cruda omnino massa apponatur, etiam si a pane in substantia non differat, nullum est Sacramentum, quia in communi æstimatione panis non censetur. Pariter non sunt materia apta Baptismo aquæ artificiales, cum non habeant nomen, & usum communem aquæ elementaris, esto physice ab illa non discrepent. E contrario solum erit mutatio accidentalis, si aqua baptismi sit calida, panis fermentatus. Alia circa valorem materiæ, & formæ Sacramentorum tradentur suis quæque locis.

6. *Quest.* 5. Quid requiritur ex parte ministri ad valorem Sacramentorum? R. 1. ad valorem Sacramenti non requiritur neque fides neque probitas in Ministro conferente. Constat ex Trid. Sess. 7. Can. 11. quia Sacramenta operantur non ex dispositione Ministri, sed virtute Divina secundum institutionem, & merita Christi. R. 2. in Ministro requiri intentionem conficiendi Sacramentum, vel saltem faciendo id, quod facit Ecclesia. Ita definitum est ab eodem Trid. Can. 11., etenim per illam intentionem verba, & actiones determinantur ad rationem Sacramenti. Nec satis est animus ponendi ritum externum, qui ad alios fines, v. gr. ad ludum dirigi potest; licet aliqui Theologi cum Catherino docuerint sufficere intentionem apponendi ritum externum. Quæ opinio vix forte est probabilis; circa tamen nulla usque adhuc emanavit expressa Apostolicæ sedis definitio, ut docet Bened. XIV. de *Syn. Diœc. lib. VII. c. 4.*

7. *Quest.* 6. Quænam intentio sufficiat in Ministro ad valorem Sacramenti? R. 1. non sufficere intentionem *habitualement*, quam scilicet quis habuit aliquando, sed non revocavit, nec tamen in aliquo effectu permaneat. Ita communis TT. cum Suar.;
quia

quia huiusmodi intentio non facit, ut actio sit elicitā more humano, ut requiritur in Ministro, a quo procedunt Sacramenta, tanquam a causa operante. Multo minus satis erit intentio, quæ dicitur *interpretativa*, cum quis nullam habet, nec habuit unquam intentionem actualem, sed eam haberet, si animadverteret. Non est tamen necessaria actualis intentio; *quia hoc*, inquit S. Th. 3. p. q. 64. art. 8. ad 3. *non totaliter positum est in hominis potestate, quia præter intentionem, cum vult multum intendere, incipit alia cogitare.*

S. R. 2. Ad valorem Sacramenti sufficere intentionem *virtualem*, cum quis licet non cogitet de Sacramento conficiendo, aliquando tamen cogitavit, nec revocavit, sed operatur in virtute intentionis, quam olim habuit. Hoc enim satis est, ut Minister humano more operetur, atque ejus intentio sit vera causa Sacramenti. Est communis cum D. Th. loco citato, Suarez, & alii. Atque hinc deducunt 1. non nisi imprudenter dubitari de intentione a Ministro, qui de more ponit actiones ad Sacramentum prævias, v. g. Sacerdote adeunte Ecclesiam ad celebrandum, sacris se vestibus induente, ad altare accedente, etc. nisi debitam intentionem positive excludat.

9. Secundo: opus non esse, ut notat Bellarminus, ore, vel corde reflexe dici a Ministro talem habere intentionem, sed sufficere, ut animo paratus sit, & attente faciat id quod facit. 3. sufficere ad valorem Sacramenti intentionem, etiam coactam, & metu extortam, quia metus non tollit voluntarium. Excipe Matrimonium, a quo vis, & metus abesse debet ex definitione Ecclesiæ. Ita pariter validum est Sacramentum (excepto Matrimonio) etiamsi in Ministro forte error intersit circa personam suscipientis, nisi Minister intentionem suam alliget circa personam aliquam determinatam, quod evenire non solet nisi in Matrimonio. 4. non requiri ad valorem Sacramenti intentionem explicitam conficiendi Sacramentum, sed sufficere animum
fa-

faciendi id, quod facit Ecclesia Christi. 5. nec requirit intentionem explicitam celebrandi ritum externum, ut formaliter, & absolute sacrum; alias nullus fuisset baptismus a paganis collatus, contra ac declaravit Nicolaus I. consultus a Bulgaris. Vide alia apud Auctorem.

10. *Quest. 7.* Si minister habet duas intentiones contrarias, quænam debeat prævalere? R. si voluntatem utramque simul habeat, valet prædominans, nempe quæ eligeretur ab eo, si cognosceret utramque consistere non posse. Quod si una succedat alteri, valet posterior, nisi prior revocaverit, saltem virtute, voluntatem omnem subsequentem; tunc enim prior voluntas, modo expresse non revocetur, certe prævalet. In his autem, si adhuc remanet dubitatio, dubius erit valor Sacramenti, ad quem certo habendum debet esse præsumptio moraliter certa, excludens omnem formidinem, saltem prudentem. Hinc, qui matrimonium contraheret, putans esse solubile, si eo animo contraheret ut si sciret esse insolubile, nullo modo contraheret, invalide nuberet. Secus vero qui contrahit, putans per errorem matrimonium esse solubile, quia privatus error non tollit intentionem generalem debito modo contrahendi. Valide quoque contrahit & baptizat hæreticus, etsi non credat Baptismum, & Matrimonium esse Sacramenta, modo generalem habeat intentionem faciendi, quod facit vera Ecclesia.

11. *Quest. 8.* An validum sit Sacramentum sub conditione collarum? R. esse validum, si conditio sit de re præsentis, vel præteritis, non vero si conditio sit de futuro; nullum enim est Sacramentum, nisi forma applicetur materiæ præsentis, ut est certum. Quando autem licitum sit conferre Sacramenta sub conditione, dicemus ubi de Sacramentis singillatim.

CAPUT II.

*De necessariis, ut Minister licite conficiat
Sacramenta.*

12. *Quest. 1.* An status gratiæ requiratur in eo, qui conficit, vel ministrat Sacramenta? R. is, qui conficit, vel ministrat Sacramentum in mortali, mortaliter peccat, si id facit tanquam Minister ad id ordinatus. Pariter Sacerdos, ministrans Eucharistiam, etsi non conficiat, peccat mortaliter. Est communis DD. tum quia id exigit reverentia debita Sacramento; tum quia Christo, cujus est Minister, debet se quodammodo conformare, & ad hoc gratia peculiari donatur, dum ordinatur. V. D. Th. 3. p. q. 64. ar. 6. Imo toties graviter peccat, quoties in mortali conficit, aut ministrat. Idem dicunt aliqui de ministrante pluribus simul Eucharistiam, scilicet, tot ab eo peccata committi, quot sunt personæ, quibus cœlestis panis impertitur. Alii tamen probabilius affirmant unum esse peccatum tantum, eo quod una sit actio moralis, unumque convivium. Unde Rituale præscribit: *ubi omnes communicaverint, Sacerdos dicere poterit: o Sacrum convivium, etc.*

13. R. 2. Sacramenta administrans, ad quæ non est ordinatus, ut laicus in necessitate baptizans, & contrahens matrimonium, satis probabiliter non peccat mortaliter, quia non agit tanquam Minister Christi, & Ecclesiæ. Hanc sententiam veram, & communem vocat Concina, eamque tuetur cum Suarez, Valentia, Goner, & aliis, estque doctrina expressa D. Th. 3. p. q. 64. art. 6. ad 3. Verum attendita sola ratione naturali, mihi quidem videtur probabilior contraria sententia docens, laicum, vel Sacerdotem sine solemnitate ministrantem per se loquendo peccare mortaliter, si conscientiam habeat peccati lethalis. Ita Vasquez, De Lugo, Antoine, Continuator Tournely, quorum hæc est ratio. Pec-

catum ministrantis Sacramentum indigne stat in irreverentia, quæ irrogatur Deo, & Sacramento, ut docet expresse D. Th. loco cit. At vero quis neget hanc irreverentiam Deo, & Sacramentis inferri a Ministro, etiam non solemniter ministrante? Quamvis enim Ecclesiæ Ministrum non agat, agit tamen nomine Christi, & ut minister ejus. Deinde sancta sancte sunt tractanda, & quidem sub gravi, si gravis sit materia; actio autem administrandi Sacramenta eximie sancta est, tum quia fit nomine Christi, tum quia proxime cooperatur in sanctificationem animæ. Unde a quocumque exerceatur, ipsius sanctitatem requirit.

14. Dixi *per se loquendo*; fieri enim quandoque poterit, ut a peccato Minister excusetur, dum nempe in moribundo urget necessitas baptismi, aut poenitentiae ob periculum moriendi absque absolutione, vel baptismo, si Minister non possit tam cito contritionem elicere. Extra hos casus necesse est Ministrum saltem contritum accedere ad ministrandum Sacramentum. An autem Sacerdos teneatur non solum prius conteri, sed etiam confiteri, dubitant TT. Certe confessio necessaria est ad confessionem Eucharistiae, ut docet Trid. & postea dicemus. Quoad alia Sacramenta, etsi *conveniens sit*, ut Minister non accedat, nisi prius confessione expiatus, ut monet Rituale Romanum, nullibi tamen confessio præcipitur, adeoque necessaria non est confessio ex sententia communi, & probabiliori cum Suarez, Navarro, Roncaglia, Sporer, aliis.

15. *Quest. 2.* An Minister exercens ex officio sacras functiones, quæ non sunt Sacramenta, peccet mortaliter, si eas exerceat in mortali? R. Affirmant aliqui, omnes ex officio exercentes functiones ordinis suscepti ab Episcopo usque ad Ostiarium in statu mortalis, culpam gravem committere. Atque id sensisse videtur D. Th. in 4. dist. 24. qu. 1. art. 3. cujus hæc sunt verba: *Quicumque autem cum peccato mortali aliquod sacrum officium pertrahat, non est dubium, quin illud in-*

indigne faciat; unde patet, quod peccat mortaliter. Nihilominus sententia communior id negat cum Soto, Suarez, Mastrio, Holzimano, Salmant. & aliis. Ratio 1. est, quia omnia alia exercitia Ordinum, præter consecrationem, & administrationem Sacramentorum, cum non sint proxime ordinata ad sanctificationem animæ, non videntur exigere sub gravi exercentium sanctitatem. 2. quia ubi non constat de præcepto, non est imponenda obligatio sub mortali; in his autem functionibus certe de hoc præcepto non constat. Aliunde autem neque constat materiam esse ita gravem, ut cani non sancte exercere, excedat culpam venialem. Docet tamen Suarez, ea munera in mortali frequenter exercentes non posse excusari a culpa gravi, quia frequentia arguit contemptum rei sacræ; sed neque id alii admittunt, licet putent sæpe esse mortale ratione scandalii, ut si populus hominem perditæ famæ audiat concionantem.

16. *Quest. 3.* An, & quomodo teneatur Minister, conferens, vel conficiens Sacramenta, ritus Ecclesiæ servare? R. certum est curanda esse non solum quæ ad essentiam pertinent Sacramentorum, sed etiam ea, quæ ad decorem, & majestatem spectant, adeoque servandos esse ritus, & caerimonias ab Ecclesia præscriptas. Constat ex definitione Trid. Ses. 7. cap. 14. Itaque illos ex contemptu omittere semper est mortale; sine contemptu vero ex neglectu relinquere erit veniale, nisi materia sit gravis, ut v. g. circa materiam, & formam Sacramentorum.

17. *Quest. 4.* Quale sit peccatum indignis Sacramenta ministrare? R. certum est peccari graviter a Ministro, *per se loquendo*, qui scienter ministrat Sacramenta indigno. Constat ex illo Matth. 7. v. 6. *nolite sancta dare canibus.* Et ex I. ad Cor. 4. *hic jam queritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniat.* Non est autem fidelis, qui indigno scienter dispensat, adeoque peccat contra fidelitatem, muneris sui propriam. 2. quia Sacramentum indigne, & irreverenter tractat, & a-

git

git contra ipsius institutionem, quæ exigit, ne defraudetur suo effectu. Denique Minister ita conferens Sacramentum, cooperatur peccato sacrilege suscipientis, nisi justa causa excuset, ut postea dicemus. Itaque Minister tenetur providere, ut Sacramentum digne suscipiatur, sed non est eadem obligatio in omnibus Sacramentis.

18. Nam in Sacramento Pœnitentiæ Minister, tanquam iudex debet esse moraliter certus de Pœnitentis dispositione, cum hæc sit necessaria ad valorem Sacramenti. In Baptismo conferendo adultis debet inquirere consensum, & dispositionem baptizandi. Episcopus quoque Ordinem collaturus debet certam habere scientiam de dignitate ordinandi, cum nemo jus habeat ad suscipiendos sacros Ordines, nisi qui vocatur a Deo tanquam Aaron. Quod attinet ad Matrimonium, Sacerdos assistens tenetur inquirere impedimenta, cum in hunc finem constituatur ab Ecclesia. In aliis vero Sacramentis, quicquid Antoine dicat, censeo, ea non esse deneganda iis, qui catholice vivant, nisi constet de indignitate petentis. Ita Soto, Suarez, Lugo, Elbel, aliique communiter. Etenim unusquisque jus habet ad suscipienda hæc Sacramenta; nec Ministri sunt iudices, sed dispensatores tantum: unde eis non convenit jus inquirendi, sed tantum debitum dispensandi iis, qui petunt, modo non sint positive indigni; quique enim *naturaliter præsumitur bonus* ex c. dudum de præs. *nisi malus certo probetur*.

19. Hinc deduces 1. peccatori occulto, publice petenti negandam non esse Eucharistiam, ut probat Eugenius Papa in c. *placuit* exemplo Christi, qui Jude communionem porrexit. Sed nullo modo ministranda est peccatori occulto, occulte petenti, ut ait S. Th. 3. p. q. 81. art. 6. nisi crimen cognitum esset tantum ex Confessione; quo casu quomodo se gerere Minister debeat, dicemus infra, dum ageitur de Sacramento Pœnitentiæ. Deduces 2., publico peccatori, sive palam, sive occulte petenti negandam esse Eucharistiam, nisi
suf-

sufficientia dederit conversionis indicia, & scandalum abstulerit. Quod si peccatum in uno loco sit notum, in alio sit occultum, adhuc illi negandam esse Eucharistiam in eo loco, ubi peccatum non constat, censent multi cum Suarez, nisi prudenter emendatus præsumatur. Alii tamen multi, quibus adhæreo, negant Sacramentum illi posse denegari, cum ex una parte, ministrando ipsi, nullum sit scandalum, & ex alia negando, ea incommoda oriantur, quæ orirentur, negando Eucharistiam peccatori occulto, publice petenti. Quod intelligo, nisi notitia criminis facile sit illuc perventura. Atque ob eandem rationem neganda non est Eucharistia peccatori, cujus crimen notum non est iis, coram quibus eam petit, vel solum eorum paucis sit notum.

20. *Quest. 5. Quid agendum in dubio de crimine, vel de pœnitentia? R. Si crimen est certum, & pœnitentia dubia, Sacramentum certe est denegandum, donec constet de pœnitentia; quia possidet infamia. Et hoc dicendum docent Suarez, Arr. & alii, si de crimine sit vehemens suspicio, quæ æquivalet morali certitudini. Si autem dubitatur de crimine, petenti modo supra dicto Sacramentum nequit denegari, quia fama possidet. Habendum est præ oculis, quod in Rit. Rom. præscribitur de Euch. *Arcendi sunt* (a communione) *publice indigni; quales sunt excommunicati, interdicti, manifestique infames; ut meretrices, concubinarij, fœneratores, magi, sortilegi, blasphemj, & alij ejus generis publici peccatores; nisi de eorum pœnitentia, & emendatione constet, & publico scandalo prius satisfecerint. Occultos vero peccatores, si occulte petant, & non eos emendatos agnoverit, repellat; non autem si publice petant, & sine scandalo ipsos præterire nequeat.**

21. An autem metus mortis, vel infamiæ possit Ministrum excusare a conferendo Sacramentum indigno, gravis est inter DD. controversia. Affirmant multi, & graves Tl. nam si infamia peccatoris publice petentis est ratio sufficiens, ut Mi-

nister conferat ipsi Sacramentum; cur mors, vel infamia a Ministro subeunda cum non excusabit? Negant tamen alii, quibus adhæreo, quia ratio præcipua excusans Ministrum conferentem Eucharistiam publice petenti peccatori sunt gravia incommoda, & scandalum aliorum præsentium; quæ certe non habent locum in Ministro, qui morti se exponeret ad reverentiam Sacramento servandam, negando illud indignis.

22. *Quest. 6. An denegandum Sacramentum Ordinis peccatori occulto publice petenti?* R. 1. si sit indignus ex irregularitate, vel alia simili de causa, rejiciendum esse nemo dubitat. R. 2. etiam si indignus sit, quia in aliquo vitio occulto, sed gravi versatur, omnino est arcendus, quicquid alii reclamant. Patet ex Trid. sess. 14. *c. de Reform.* ubi dicitur, Episcopum posse Clericum prohibere, ne ascendat ad ultiores ordines, & Clericum teneri Episcopo obedire, etiam si ascensus a Prælato suo *ex quacumque causa ob occultum crimen extra judicialiter fuerit interdictus*. Et additur, *quod nulla contra ipsius Prælati voluntatem concessa licentia de se promoveri faciendo, ei suffragetur*. Nec vero tenetur Episcopus manifestare causam, cur repellat illum ab ordinatione, juxta declarationes S. C. Concilii, editas 21. Martii 1642. & 21. Apr. 1668. quas late refert Bened. XIV. in lib. 1. de Syn. c. 71. n. 4. Quod autem Episcopus non solum possit, sed etiam debeat repellere indignos, quamvis occultos, constat ex Trident. Sess. 25. de Ref. cap. 4. & 7. diserte præcipiente mores Clericorum investigare, & examinare *diligenter*. Quorsum autem hæc? nisi ut indignos repellat ex Apostolo 1. ad Tim. 5. *Manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis*. An autem absolvi possit ordinandus, qui habitum contraxit lasciviæ, & statim post poenitentiam, sine experientia continentiae, velit Subdiaconatum suscipere? Legesis doctam auctoris dissertationem ad calcem hujus capituli.

23. *Quest. 7.* An Parochus possit assistere matrimonio eorum, qui sunt publici peccatores? R. i. teneri Parochum eos arcere a matrimonio, qui nesciunt doctrinæ Christianæ rudimenta, ut constat ex Rit. Rom. & decretum est a summis Pontificibus Innoc. XII. Clem. XI. & Bened. XIV. 2., non posse suam denegare assistentiam peccatoribus occultis, publice petentibus ex dictis supra. Utrum autem assistere debeat, aut possit iis, qui sunt publice indigni? affirmant aliqui, modo prius conatus fuerit reddere dignos sponso ad contrahendum. Negans tamen sententia mihi magis probatur, eamque tuetur Bened. XIV. de Syn. Diœc. lib. 7. c. 29. ubi ait: *Quamvis juxta communioem, magisque receptam sententiam non sit (Parochus) Matrimonii Minister, tamen in multis comparatur Ministro, nec licite sua presentia firmare potest contractum, quem scit a contrahentibus sacrilege iniuri.* Ratio est, quia Parochus cooperaretur peccato proximi, & quia ei ex officio incumbit avertere oves suas a peccatis. Excusari tamen potest Parochus, si ejus assistentia necessaria sit ad vitandum grave ipsius malum, vel Communitatis, vel ipsorum contrahentium. Atque ob eandem rationem a peccato excusatur innocens sponsus, qui contrahit cum indigno, modo non sit excommunicatus, vel alio nomine vitandus.

24. *Quest. 8.* An liceat aliquando simulare administrationem Sacramenti? R. Nego id unquam licere, etiam timore mortis intercedente. Constat ex prop. damnata ab Innoc. XI. dicente: *urgens metus gravis est causa Sacramenti administrationem simulandi.* Ratio autem est, quia simulatio injuriam, & quidem gravem irrogat Sacramento. Hinc grave peccatum est proferre sine intentione verba consecrationis super panem, aut absolutionis super pœnitentem non rite dispositum, & similia. Licet tamen confessario, deneganti absolutionem, orare aliquantulum, & cruce efformata benedicere contentem, quamvis alii putent absol-

lu-

lutionem impertiri. Hoc enim non est proprie simulare absolutionem, sed uii verbis, & forma indifferenti. Imo potius hoc solum est occultare veritatem, quam confessarius nec debet, nec vero potest manifestare; sed non potest intendere alterius deceptionem, quamvis possit illam permittere.

25. Atque ex eadem ratione irreverentiæ graviter peccaret, qui simularet suscipere Sacramentum, modo vera esset simulatio Sacramenti. Talis autem non esset, si quis accederet v. g. ad locum Confessionis destinatum, & genuflexus Confessarium de re alia consuleret, vel loqueretur. Quod si intenderet adstantes decipere, ut putarent, se ad confitendum accessisse, esset quidem reus mendacii, sed non sacrilegii, cum non esset simulatio vera Sacramenti, deficiente materia illius, & forma. Hinc non esse illicitum ob gravem metum simulare celebrationem matrimonii, docent multi DD. nec repugnant Concina, & Milante. Imo non desunt, qui asserant, ad vitandam infamiam posse aliquem cum Parocho convenire, ut super ipso dicat verba illa in Communione usitata *Corpus Domini N. &c.* hostiam non præbendo; scilicet cum ille non potest sese parare ad communionem, & imminet scandalum. Nunquam tamen licet ipsi porrigere hostiam non consecratam cum periculo adorationis, ut docent S. Th. Suarez, & alii.

26. Nota denique 1. grave sacrilegium ab eo perpetrari, qui tentat conficere Sacramentum, cujus conficiendi potestate caret; est enim gravis in Christum irreverentia, velle personam ejus gerere, cum non sit ab eo designatus. Hæc quidem locum habent in Sacramentis, quæ ad sui valorem exigunt jurisdictionem, puta Ordinem, Eucharistiam, Pœnitentiam, etc. Qui autem sine necessitate laicus baptizaret, graviter quidem peccaret, sed non ideo sacrilegus haberetur. 2. non licere petere, vel accipere Sacramentum a Ministro non tolerato, hoc est, excommunicato, suspensio, aut aperte hæretico. Intellige extra casum extremæ necessi-

tatis, ut baptismum in necessitate, aut poenitentiam in articulo mortis. A Ministro vero Catholico, vel tolerato cum justa causa licitum est & petere, & accipere; sine causa vero non licet; charitas enim exigit, ut vitetur peccatum Ministri, quem moraliter creditur in peccato Sacramenta conferre, ut alibi diximus.

CAPUT III.

De suscipiente Sacramentum.

27. *Quest. 1.* Quid requiritur, ut valide suscipiatur Sacramentum? Præmitto 1. solum hominem viatorem esse capacem Sacramentorum, cum solus viator sit capax primæ gratiæ, & ejus augmenti. 2. baptismum præire necessario oportere, ut cetera Sacramenta valide suscipiantur; cum Sacramenta sint instituta pro sola Ecclesia, nec homines sint de corpore Ecclesiæ, nisi per baptismum. 3. infantes valide baptizari, etsi intentionem habere nequeant, supplente Ecclesia, ut definitum est a Trid. *Sess. 7. de Sacram. Can. 45.* Idem dicendum de perpetuo amentibus, ut docent omnes TT. cum S. Th. Validum est etiam Sacramentum Confirmationis, imo & Ordinis, collatum infantibus, aut perpetuo amentibus, ut constat ex bulla Bened. XIV. *inter sollicitas*, edita 4. Maji 1745. His positis ...

28. R. In adultis ad valorem Sacramenti requiri intentionem illud suscipiendi. Sed non sufficit intentio neutralis, qualem Cajetanus adstruit, scilicet qua homo nec consentiat, nec dissentiat; quæ opinio & contraria est D. Thomæ, & ab omnibus merito improbat, nominatim vero a Bened. XIV. in Instruât. de Bap. ubi docet cum communi TT. sententia, non requiri in suscipiente Sacramenta intentionem actualem, aut virtuale, sed sufficere habituale, id est, aliquando habitam, & non retractatam. Idque probat universalis Ecclesiæ praxis, quæ non reiterat Sacramenta Baptis-

mi, & Ordinis iis, qui ea suscipiant ex voluntate prius habita. Et hoc procedit in omnibus Sacramentis præter pœnitentiam, & Matrimonium, ut postea dicemus.

29. Unde validum est Sacramentum collatum ebriis, vel dormientibus, vel amentibus, qui prius habuerunt intentionem recipiendi Sacramentum, ut docet ipse Bened. XIV. cum D. Th. Suario, & communi TT. contra paucos alios. Nam Innoc. III. in *magore* postquam dixit, eos non suscipere Sacramentum, si contrariam habuerint voluntatem, addit: *secus si habuissent propositum baptizandi; tunc enim characterem operatio imprimit Sacramentalis.* Apposite tamen animadvertit Suárez illicitum esse iis conferre Sacramenta, nisi in probabili periculo mortis, vel quando impedimentum usus rationis censetur perpetuum, alias expectandum est tempus, in quo suscipiens fiat compos rationis.

30. *Quest. 2.* an aliquando sufficiat intentio interpretativa. R. affirm. circa suscipientes Sacramentum Extremæ Unctionis, ut docet communis sententia, & est consona Rituali Rom. de *Ext. Unct.* dicenti: *Hoc Sacramentum est præbendum sensibus destitutis, qui antea illud petierunt, seu verosimiliter petiissent.* Pariter conferendum esse Sacramentum Confirmationis usu loquelæ, & sensuum destituto, affirmant Lugo, Sporer, alique multi; quod & de Eucharistia asserunt quoque multi cum Suárez, Sporerio, & aliis. Sacramentum autem Baptismi, & Ordinis invalide confertur habentibus solum intentionem interpretativam, licet nonnulli censeant ad suscipiendum baptismum sufficere intentionem implicitam, contentam in contritione, vel attritione susipientis. Sed hæc sententia solum habere locum potest in infideli, qui semper invincibiliter fidem ignoraverit. Ad Sacramentum autem Pœnitentiæ requiritur intentio actualis, vel saltem virtualis, cum actus pœnitentis sint materia illius. Ad Matrimonium item requiritur virtualis saltem intentio, cum uterque conjux sit Minister

Sa-

Sacramenti in opinione magis recepta. Cum autem matrimonium fit per procuratorem, adest virtualis intentio, quia Procurator contrahit in virtute principalis.

31. *Quest. 3.* Quid opus est in suscipiente, ut cum fructu recipiat Sacramentum. R. 1. effectum, quem Sacramenta in suscipiente producant, esse duplicem. Primus est gratia sanctificans, seu habitualis: 2. gratiæ actuales, seu auxilia Divinæ gratiæ ad obtinendum finem proprium cujusque Sacramenti. Utraque gratia uberior est pro majori dispositione subjecti, cui confertur Sacramentum. Præter hos effectus communes omnibus Sacramentis, Baptismus, Confirmatio, Ordo imprimunt characterem, & ideo iterari non possunt. Porro ad suscipiendum characterem sufficit voluntas accipiendi Sacramenti in adultis; nam in infantibus nulla intentio requiritur.

32. R. 2. Ad effectum Baptismi, & Pœnitentiæ requiritur præter voluntatem suscipiendi Sacramentum, actus fidei, & spei, saltem virtualis, ut omnes docent cum D. Th. item actus contritionis, vel attritionis, si baptizandus sit in gravi peccato ex Trid. *Sess. 14. c. 1.* Ad reliqua Sacramenta, quæ dicuntur *vivorum*, requiritur status gratiæ, eaque in mortali suscipere, est grave peccatum. Hinc qui gravis culpæ sibi est conscius, tenetur confiteri, antequam Eucharistiam suscipiat, ut præcipit Trid. *Sess. 13. c. 7.* Ad alia vero Sacramenta satis est, ut præcedat contritio, cum nullum extet confessionis præceptum. Ita communis TT. contra paucos alios.

33. *Quest. 4.* An Sacramenta *fide* suscepta, remoto obice reviviscant? R. nullum esse Sacramentum, si *fide* suscipiatur, ita ut deficiat intentio illud suscipiendi, ut nemo dubitat. Nomine ergo *fidelitatis* hic solum intelligitur defectus dispositionis necessariæ, ut licite, & cum fructu suscipiatur: scilicet an Sacramentum, remoto peccato per Pœnitentiam, suum effectum consequatur? De Baptismo conveniunt omnes, si Scotum excipias. Est-
que

que doctrina expressa SS. Augustini, & Thomæ. Nam Aug. lib. de bapt. contra Donat. c. 12. ait: *in illo, qui fictus (ad baptismum) accesserat, tunc valere incipiet, cum illa fictio in veraci confessione recesserit.* Angelicus autem 3. p. q. 96. ar. 10. ait: *impeditur autem quandoque per fictionem; unde oportet, quod remota ea per pœnitentiam, baptismus statim consequatur suum effectum.* Idem docet D. Th. de Sacramento Pœnitentiæ valido, sed informi.

34. *Quæst. 5.* Quid sunt Sacramentalia, & quomodo gratiam conferunt? R. sunt ritus seu actus externi Religionis, ad colendum Deum accommodati. Tales vocari solent oratio Dominica, aqua benedicta, usus eulogiarum, confessio generalis, benedictio Episcopi, eleemosyna. Ad hæc etiam revocantur tunsio pectoris, exorcismi, insufflationes sacræ, & similia, partim ab Apostolis, partim ab Ecclesia postea instituta, quæ vim habent remittendi peccata venialia, ut docent TT. omnes cum S. Thoma 5. p. q. 87. Utrum autem per Sacramentalia condonentur venialia *ex opere operato*, an solum, prout nobis excitant pios motus doloris, aut caritatis, non convenit inter DD. licet hæc ultima sententia communior sit, & D. Thomæ doctrinæ magis consona. Suarez, Lugo, & alii.

35. Quandoque Sacramentalia operantur beneficia corporalia, v. g. sanitatem, fugam Dæmonis, & similia, sive id fiat per modum impetrationis, sive per specialem virtutem eis a Deo collatam. Inter Sacramentalia numerantur *Agnus Dei* ex cera a Papa benedicta, quos inaurare, aut pingere, vetitum esse sub excommunicatione, ait Azorius. Vendere autem eos ratione materiæ licitum est; erit autem simonia, vendere eos carius, quia sunt benedicti. Non licet uti candelis, & aqua benedicta ad usum profanum; cum sint res sacræ, & sancte sint tractandæ. Non erit tamen peccatum, quicquid dicat Gretserus, ossa agni benedicti, & putamina ovorum canibus prolicere, modo non sit contemptus rei

rei sacræ. Missalia, Biblia sacræ, sic ut & Sacræ imagines non sunt adhibendæ ad usus profanos. Secus vero de aliis chartis, in quibus forte scripta sint nomina sacræ. Ita Gobat, & La Croix.

TRACTATUS II.

De Baptismo, & Confirmatione.

CAPUT I.

De Baptismi essentia, & conditionibus.

1. **B**aptismus græce ablutionem, sive immersionem in aqua significat. Triplex autem distinguï solet, *fluminis* de quo postea, *fluminis*, & *sanguinis*. Baptismus *fluminis* est perfecta conversio ad Deum per contritionem, vel amorem Dei super omnia cum voto, vel desiderio suscipiendi baptismum aquæ. Supplet hujus vicem secundum Trident. *Sess. 14. cap. 4.* quoad remissionem culpæ, licet non imprimat characterem, nec tollat omnem reatum pœnæ. Dicitur autem *fluminis*, quia fit per Spiritus S. impulsus, qui dicitur *flamen*. Fides autem docet, per illum homines etiam salvos fieri ex Trid. *Sess. 6. c. 4.* dicente, neminem salvari posse sine *lavacro regenerationis, aut ejus voto*.

2. Jam vero baptismus *sanguinis* est mors, tolerata pro Christi fide, vel pro alia virtute Christiana, ut docet *S. Th. 2. 2. q. 124. a. 5.* In multis autem comparatur cum baptismo, quia ad instar illius remittit culpam, & pœnam, etsi non ita strictè ex opere operato, ut Sacramentum; sed ex quodam privilegio ratione imitationis passionis Christi. Ideo Martyrium prodest etiam infantibus, & Ecclesia colit ut veros Martyres SS. Innocentes; contrarium autem docere, inquit Suarez, saltem est temerarium. In adultis autem requiritur accepta-

ptatio martyrii, saltem habitualiter ex motivo supernaturali, contra ac pauci sentiunt, qui nullam requirunt acceptionem. *Effusio vero sanguinis*, inquit D. Th. 3. p. q. 66. a. 12. *non habet rationem baptismi, si sit sine caritate*. Utrum autem sufficiat attritio ad remissionem culpæ per martyrium, an contritio sit quoque necessaria, disputant TT.

3. Baptismus *fluminis*, qui magis proprie baptismus dicitur, est *Sacramentum novæ legis a Christo Domino institutum ad spiritualem regenerationem, per ablutionem corporis externam sub præscripta forma verborum*. Hinc materia remota baptismi est aqua naturalis, sive elementaris ex 1. Joan. 5. *nisi qui renatus fuerit ex aqua & Spiritu S. non potest introire in regnum celorum*. Materia proxima est ablutio corporis per aquam naturalem. Forma baptismi sunt illa verba: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S.* A quibus non differt quoad substantiam illa Græcorum forma: *baptizetur servus Christi in nomine Patris, &c.* Damnata autem fuit ab Alex. VIII. propositio dicens: *Valuit aliquando baptismus sub hac forma collatus: in nomine Patris &c. prætermittis illis: Ego te baptizo, etc.* Hactenus in universum de materia, & forma baptismi: de illis nonnulla speciatim scire oportet.

4. *Quæst. 1.* Quænam est materia certe valida, quænam dubia baptismi? R. loquendo de materia remota, omnis aqua naturalis, quæ proprie speciem aquæ retineat, sive fontium sit, sive fluminum, sive putei, sive cisternæ, sive calida, sive frigida certo valida est. Item aqua resoluta ex nive, vel grandine. Aqua item sulphurea, sive *materialis*, ut loquuntur D. Thom., S. Antoninus, & alii. Aqua defluens nimboso tempore ex arborum foliis, parietibus, &c. etiam si turbida sit, vel mixta cum alia materia, modo aqua sit prædominans. Denique ros, & vapor densatus, collectus v. g. ex olla, ut notat La-Croix, & adhæret Concina; non vero succus expressus ex floribus,

bus, herbis, & radicibus, ut monet S. Th. Multo minus lac, vinum, sanguis, urina & similia, quæ communiter non censentur aqua naturalis. Textum autem Stephani II. ubi videtur approbasse baptismum in vino collatum, supposititium censent Gonet, Tournely, & alii.

5. R. 2. Materia dubia baptismi est 1. jus, & lixivium, quamvis multi cum S. Th. q. 66. ar. 4. dicant esse materiam aptam baptismi, *modo non habeant plus de aliena substantia, quam de aqua.* 2. aqua ex sale soluto. 3. Cerevisa tenuis, & tenue atramentum. Idem dicunt multi de aqua per alchimiam expressa ex radicibus, herbis, & floribus, quæ saltem est materia dubia baptismi; etsi alii id negent cum D. Th. eo quod sit aqua artificialis, & non naturalis. De saliva autem, sudore, & lacrymis dicendum, esse materiam omnino ineptam, ut constat ex declaratione Innoc. III. quoad salivam, & ex jure Cant. c. in quadam de celeb. Missæ quoad phlegma, accepto hoc nomine tam pro sudore quam pro lacrymis. Inter dubiam autem materiam numeratur aqua fluens ex vite, aliisque arboribus, atque idem aliqui dicunt de glacie, & nive non soluta, quæ in necessitate adhiberi possunt sub conditione.

6. Atque hic sedulo notandum, in extrema necessitate, si nequit haberi materia certa, adhibendam esse dubiam sub conditione. Quod verum est, etiam si opinio pro valore Sacramenti non sit nisi tenuiter probabilis, ut monent Holzman, Antoine, & alii; quia conditio, sub qua ministratur Sacramentum, tollit injuriam Sacramenti, & aliunde necessitas est justa causa ita ministrandi, quæ obligat sub gravi Ministrum ex præcepto charitatis. Aqua ex præcepto Ecclesiæ debet esse benedicta, adeoque extra necessitatem uti aqua non consecrata mortale est ob Sacramenti reverentiam. Excusant tamen multi a mortali baptizantem privatim sine aqua benedicta.

7. Quest. 2. Quænam requiritur ablutio corporis ad valorem baptismi? R. sufficit quævis ablutio

zio corporis, sive fiat per immersionem, sive per aspersionem, vel per infusionem; servanda tamen est praxis uniuscujusque Ecclesiæ. Et quamvis trina immersio, vel infusio necessaria non sit, ut constat ex Tolet. Concilio, ubi tamen hæc viget consuetudo, graviter peccaret, qui aliter baptizaret, ut docet D. Th. q. 56. art. 8. Aliquando in Ecclesia una tantum immersio fuit adhibita. Hodie apud nos trina infusio est in usu, atque ita præscribitur in Rituali Rom. & quidem cum gravis sit materia, sub gravi ritu obligat. Curandum autem est, ut forma non perficiatur, antequam trina fiat ablutio, nec ter, sed semel tantum verba sunt pronuntianda.

8. Quænam autem corporis pars sit abluenda, ut valeat baptismus, controvertitur a DD. Illud certum est, valere baptismum in toto corpore, aut saltem in capite collatum, tanquam parte principali corporis. Et quamvis communis opinio doceat valere etiamsi conferatur in scapulis, humeris, aut alia corporis parte principali, non licet aliter baptizare, quam in capite extra necessitatem. Immo si quis in necessitate caput non ablueret, deberet iterare baptismum sub conditione. ex D. Th. loco nuper citato, licet nonnulli contradicunt. Qui absque dubio iterandus est, si ablutio fiat in aliqua ex partibus minus præcipuis, puta, digito, pede, capillis, cum dubius sit saltem baptismus in illis collatus. Invalidus est autem, si aqua tantum vestes contingat, corpori contiguas.

9. *Quæst. 5.* An valeat baptismus, si quis projiciat infantem in puteum, vel flumen, & formam pronuntiet? R. Negant Scotus, & alii; affirmant Suarez, Layman, & alii multi. Certum autem est, non licere ita infantem projicere, etiam si mox absque baptismo sit decessurus, cum nunquam liceat directe innocentem occidere. Et ob eandem rationem non licet incidere ventrem matris proxime morituræ, ut ejus infans baptismum recipiat, ut expresse docet D. Th. qui in 5. p. qu. 68. art. 11. ait *non debet homo occidere matrem, ut baptizet puerum;*

rum; si tamen mater mortua fuerit, vivente prole in utero, debet aperiri, ut puer baptizetur. Addunt aliqui, aperiendum esse viventis matris uterum, si iudicio Chirurghi possit incisio fieri absque periculo mortis matris.

10. *Quest. 4. An puer in periculo mortis possit baptizari in utero matris? R. 1. non valere baptismum, si conferatur puero, abluendo corpus matris. Ita omnes; quia sic infans in se non ablueretur, quod ad baptismum est omnino necesse. 2. in casu veræ necessitatis non esse expectandum, ut puer ex utero omnino egrediatur, sed in quacumque parte corporis manifestetur, esse abluendum, quamvis postea natus puer iterum sub conditione sit baptizandus, si in aliqua minus principali parte sit ablutus. 3. nondum esse ab Ecclesia decisum, an valeat baptismus, etsi nulla pueri pars in lucem prodierit, si per instrumentum puer aqua tingi possit. Unde in re dubia Benedictus XIV. post explicatas varias hac de re opiniones, earumque fundamenta lib. 7. de Syn. c. 5. concludit: *ad Parochos pertinere obstetrices instruere, ut cum casus evenerit, in quo infantem, nulla adhuc sui parte editum, mox decessurum prudenter timeant, illum baptizent sub conditione, sub qua pariter erit iterum baptizandus, si periculum evadat, & foras prodeat.**

11. Nota tamen ad valorem baptismi non sufficere quancumque aquæ contactum, sed requiri successivum per applicationem aquæ cum motu locali circa partes corporis; vas enim licet aqua plenum non dicitur ablui, nisi ei aqua per motum applicetur. Unde extra necessitatem non licet intingere puerum per modum aquæ lustralis; neque sufficit una, vel altera gutta ipsum aspergere. Multo minus valet baptismus, si quis labatur in aquam, vel ab alio protrudatur, & alter formam pronuntiet. Idem enim debet esse Minister, qui abluat, & pronuntiet verba formam constituentia. Si quis autem digitis, vel manu madefacta puerum abluat,

valet baptismus juxta multos cum Scoto; sed Tournelyus dubitat.

12. *Quest. 5.* Quanam est forma baptismi certa, quanam dubia? R. 1. forma necessaria ex Florentino, & Rit. R. est hæc: *ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. Amen.* Quibus verbis significatur 1. persona baptizantis. 2. persona baptizati. 3. actio baptizandi. 4. unitas Divinæ naturæ, & Personarum Trinitas, idque explicite proprio uniuscujusque nomine. Hinc valide baptizat, qui pro *baptizo* dicat *abluo*, *mergo*, &c. idem exprimentia. Pariter qui pro *Te* utatur communi nomine, vel proprio; vel reticeat personam baptizantis, cum Ecclesia in Conc. Flor. approbarit Græcorum formam: *baptizetur servus Christi* &c. quæ solum implicite baptizantem continet. Nec verbum *amen* pertinet ad essentiam baptismi; quia sine illa omnia per formam significata salvantur.

15. R. 2. Non valet hæc forma: *baptizo te in nominibus Patris, & Filii, &c.* quia multiplicatur natura, seu essentia Divina. Nec valet sub hac formula: *in Patre, & filio; vel cum Patre, & filio; vel in nomine Patris per filium*, & similibus significantibus diversitatem naturæ, aut ejus unitatem non satis explicantibus. Imo nisi explicentur singillatim personæ, adeoque invalida est forma: *ego te baptizo in nomine Dei, vel SS. Trinitatis*, vel *in nomine Dei unius, & Trini*, vel omissa aliqua persona Divina. Quo pacto autem intelligendum sit illud act. c. 8. *in nomine Christi baptizabantur viri*, disputant TT. & interpretes. Scotus, & alii volunt, Apostolus valide baptizasse in nomine Christi ex speciali dispensatione. Alii probabilius intelligunt illa verba *in nomine Christi*, in virtute Christi, sive in baptismo Christi, ad differentiam baptismi Joannis, putantque ab Apostolis baptizatum fuisse sub eadem forma, qua nos utimur. Quicquid de hac controversia fuerit, hodie certum est baptismum esse invalidum, nisi confe-

ratur in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. ut declaravit Pelagius Papa in c. *Si reuera de Cons. dist.* 4. Nec obstat textus Nicolai Papæ ad Bulgaros respondentis validum esse baptismum in nomine J. Christi tantummodo collatum. Nicolaus enim solum fuit interrogatus, an valeret baptismus a Judæo collatus, responditque affirmando, atque obiter de forma baptismi Ambrosii mentem exposuit, nihil omnino ex cathedra definiendo.

14. R. 3. dubia est forma baptismi: *in nomine Patris, in nomine filii, in nomine Spiritus S. item in nomine genitoris, & geniti, & ab utroque procedentis.* Quod si proferatur: *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. & Mariæ Virginis,* attendenda est intentio Ministri, qui si Mariam voluit exprimere in eodem sensu, quo Personas Trinitatis, vere non baptizavit, cum ille sensus contrarius sit institutioni Christi; valet autem baptismus, si solum ipsam vocare voluit ut adiutricem. In universum vero videndum est, an mutatio fuerit accidentalis, an substantialis; prima enim non reddit baptismum invalidum, reddit vero secunda. Mutatio autem erit substantialis, cum variatur substantia sensus a Christo Domino intenti; accidentalis autem erit, cum manente eodem sensu solum variantur verba, quæ non vitiant baptismum, modo in Ministro sit animus faciendi id, quod intendit Ecclesia. Nemini autem licet aliis verbis uti, quam in Rituali præscriptis; possunt autem proferri in lingua vernacula, & sæpe ita proferri oportet a mulieribus ob errandi periculum, si latine loquantur.

CAPUT II.

De Ministro Baptismi.

15. *Quest. 1.* Quisnam sit Minister baptismi? *R.* omnis homo, ratione utens, sive sit vir, sive femina, sive fidelis, sive infidelis valide baptizat. Sic de-

definitum est in decreto fidei Eugenii IV. & in Conc. IV. Lateran. c. firmiter de Summ. Trin. ubi dicitur: *firmiter baptismum tam parvulis, quam adultis in forma Ecclesiæ a quocumque rite collatum proficere ad salutem*. Imò, urgente necessitate, quilibet potest, ac debet baptizare, ut proximi æternæ salutis subveniat. Extra necessitatem vero nemini licet baptizare, nisi Ministro ordinario, qualis est Episcopus, Parochus, Sacerdos, & Diaconus. Peccant autem Diaconus, & Sacerdos, qui absque facultate Parochi, vel Episcopi baptismum conferunt. Nec vero Episcopus, aut Parochus licite possunt ministrare baptismum in aliena Diocesi, vel Parochia, nisi cum tacita, vel expressa proprii Sacerdotis facultate, quia violarent jus Episcopi, vel Parochi.

16. *Quest. 2.* Quis ordo servandus est inter baptismi Ministros? R. extra urgentem necessitatem Parochus primo loco baptizare debet; eo deficiente quilibet alius Sacerdos; Sacerdoti succedit Diaconus, Diacono Subdiaconus, & huic alii Clerici in minoribus ordinati, suo quisque ordine, & gradu. Mulieribus præferendi sunt viri, infidelibus fideles. Aliquando tamen oportet hunc ordinem non servare, v. g. si mulier magis perita sit, quam vir, aut pudoris gratia oporteat feminam præferri. Hinc Rit. Rom. præscribit: *curare debent Parochus, ut fideles, præsertim obstetrices rectum baptizandi ritum probe teneant, & servant*. An autem graviter peccet laicus, qui in necessitate baptizet, dum Sacerdos adest? negant aliqui apud Salmant.; alii tamen plures affirmant cum Suarez; quia vere tunc usurpat jus Sacerdotis, & injuriam facit Sacramento.

17. *Quest. 5.* An duo simul baptizare possint? R. 1. invalidus est baptismus, si unus abluat, alter verba pronuntiet; quia formam adhibet falsam, dicens, se baptizare, cum re vera non abluat. Ita omnes cum S. Th. 5. p. q. 67. Sunt tamen, qui putent, posse id fieri sub conditione in gravi necessitate, ut v. g. si mutus ablucet, cæcus autem for-

mam

nam pronuntiaret. Ita Cajet. Suarez, alii; sed eventus hic erit certe rarissimus, & in eo, periculo elapso, debet infans iterum sub conditione baptizari,

18. *Quest. 4.* Quo tempore infantibus baptismus sit conferendus? R. graviter peccare parentes, qui per multum temporis puerorum baptismum differunt. Est communis T. T. doctrina ex pluribus Conciliis Provincialibus, quæ decernunt pueros quam primum esse baptizandos. Et Rit. Rom. præscribit: *Parochus hortetur, ne pueris Sacramentum tantopere necessarium nimium differatur cum periculo salutis.* Quale autem spatium temporis nimium censeatur, non convenit inter DD. Jueninus gravem dilationem censet, quæ unum, vel alterum diem excedat; sed hæc opinio plus justo severa est. Alii cum Suarez non esse gravem putant, si mensem non attingat. Communior tamen sententia, & probabilior cum Soto, Roncaglia, aliisque tenet, nimium non differri baptismum, modo intra 10. dies, vel undecim conferatur.

19. *Quest. 5.* An possint pueri baptizari sine solemnitatibus ab Ecclesia præscriptis? R. neg. nisi gravis causa excuset, cum Ecclesia ob honorem Sacramento debitum solennes cæremonias graviter præscribat. Quod si urgente necessitate, solemnitates omittantur, debent postea rite suppleri. Nec possunt domi privatim baptizari, nisi *liberi Regum, vel Principum* ex Clem. unica *de Bapt.* Hinc Laymanus putat graviter peccare Magnates, qui extra necessitatem filios suos faciunt privatim baptizari, ut deinde cum pompa cæremoniæ in Ecclesia perficiantur. Ego tamen existimo hanc consuetudinem, ubi jamdiu sit introducta, non esse facile damnandam. *La-Croix de bap. n. 357.*

CAPUT III.

De suscipiente Baptismum.

20. *Quest. 1.* Quodnam est subjectum capax baptismi? R. omnis, & solus homo vivens, sive infans sit, sive adultus, modo nondum sit baptizatus. Perpetuo amentes, qui nunquam usi sunt ratione, valide baptizantur, quia censentur ejusdem conditionis cum infantibus. Quod si aliquando usum rationis habuere, non valet baptismus, nisi eum ante amentiam petiverint. Nec vero validus est baptismus iteratus, nisi sub conditione, & justa de causa. Rebaptizantes autem sunt irregulares, & in jure civili subjacent pœnæ mortis. Quam tamen pœnam non incurrunt rebaptizantes sub conditione, etiam sine causa. An autem isti evadant irregulares? Disputant DD. qui certe non negant eos gravis sacrilegii reos esse.

21. Nondum perfecte natus baptizandus est, si sit periculum; modo pars aliqua possit ablui. Immo, ut probabiliter antea diximus, in imminenti periculo, potest infans sub conditione baptizari in utero matris, si per syphonem aqua tingi possit. Sunt etiam sub conditione baptizandi foetus abortivi, in quibus aliquod signum vitæ sit, licet dubium, & equivocum, quicquid contra sentiat Natalis Alexander. Præsertim cum hodie recepta sit opinio, foetum jam tum ab initio sui conceptus, vel saltem post dies aliquot, anima informari. Sed non debet baptizari massa carnea, quæ nulla constat organorum dispositione, ut notat Tournelyus, cum a Rit. Romano requiratur ad baptismum in parvulo, *ut indicet aliquem motum vitalem.*

22. *Quest. 2.* An sit validus baptismus uni a pluribus collatus, & an plures simul ab eodem possint baptizari? R. 1. si plures simul abluant, & formam pronuntient, erit validus baptismus, modo quisque intendat baptismum conferre, independenter ab alio; secus vero, si unusquisque baptizare inten-

dat

dat in consortio alterius, tanquam causa partialis, quia forma non redderet sensum verum. Ita S. Th. Suarez, & alii communiter, qui notant baptizantes priori modo graviter peccare contra ritum Ecclesiæ. R. 2. valide, sed extra necessitatem illicite plures ab eodem baptizantur sub hac forma: *ego vos baptizo in nomine*, &c. Qua ratione solum uti licet imminente mortis periculo, cum tempus non superit singulos seorsim baptizandi.

Notandum est etiam validum esse baptismum puero collatum, quem forte minister putat esse puellam, vel e contrario; quia ipsius mens erat præsentem baptizare.

25. *Quest. 3. An, & quando liceat monstris baptismum ministrare?* R. si capite, & pectore speciem hominis exhibeat monstrum, licet alia membra ferina sint, est absolute baptizandum; secus vero si pectus, & caput sit ferinum. Quod si caput tantum ferinum sit, cetera humana, differendum est, donec melius dignoscatur, nisi mortis sit periculum, in quo baptizari debet sub conditione. Notat tamen Tournelyus cum S. Th. baptismum esse sub conditione ministrandum, cum dubitatur homine sit, an bellua, si prodierit ex congressu hominis cum fœmina, vel ex illius concubitu cum bestia; non ita si ex fœmina, & bruto, cum non descendit ex Adamo, utpote non conceptum ex virili semine. Quod si membra sint geminata, ut dubitetur, unane, an plures sint personæ, inquit Rit. R. non baptizentur, donec id discernatur. Discerni autem potest, si habeat unum, vel plura capita, vel pectora: tunc enim totidem erunt corda, & animæ, & eo casu singuli seorsim sunt baptizandi. Quando vero non est certum Ministro esse duas personas, vel quia duo capita, aut duo pectora non habet bene distincta, tunc debet primum puer unus absolute baptizari, & postea alter sub conditione, *si non es baptizatus* &c.

24. *Quest. 4. An, & quando baptizandi sint filii infidelium?* R. 1. baptismum illis collatum, etiam

iam invitis parentibus, validum esse. Ita DD. communiter cum S. Antonino, & Augustino, qui ep. 98. rationem affert: *Non enim scriptum est, nisi quis renatus fuerit ex parentum voluntate, sed nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu S.* 2. quod si parentes fideles a fide deficient, coram proles, ipsis invitis, possunt baptizari. Sicut enim Ecclesiae potestas est coercendi parentes ad fidem observandam, ita ad separandos ab eis filios; id quod locum habet, si unus tantum parentum fuerit antea fidelis. Quod si proles mansura sit apud parentes hæreticos, non posse baptizari ob periculum perversionis, censent Suarez, Salmant, Concina, alii. Veruntamen alii multi affirmant; tum quia perversio non est adeo certa, cum plures in infantia decedant; tum quia idem urget periculum, si proles non baptizetur; baptizatur enim ab hæreticis, a quibus verum baptismum confertur. Secus vero dicendum, si baptismus invalide conferatur, ut conferri solet apud Anabaptistas, & apud Lutheranos quosdam, & Calvinianos, quia istorum proles cum filiis infidelium comparantur.

25. R. 5. filii infidelium rationis compotes, si baptismum petant, possunt, ac debeant baptizari, etiam reluctantibus parentibus. Imo & baptizari debent segregari a parentibus, ut a periculo perversionis avertantur. Ita T.T. communiter, & novissime Bened. XIV. ex Conc. Toler. relato c. de Judeis. Qui docet cum Lugo, in dubio rationis puerum, qui septennium attingit, posse baptizari, cum pro rationis usu stet præsumptio: si vero nondum septennium implevit, differendum esse baptismum, donec constet de perfecto ipsius rationis usu; monet tamen sapienter, ipsum interea segregandum esse a parentibus, & in tuto loco custodiendum.

26. R. 4. posse, ac debere baptizari prolem, si versetur in proximo periculo mortis. Ita DD. laudati cum Bened. XIV. qui in hanc rem affert duo decreta S. Cong. R. 5. filium qui positus est extra potestatem parentum infidelium, posse baptizari,

modo non sit prudens timor, quod ad eos postea revertatur. Idemque dicendum est cum laudato Bened. XIV. de filiis a parentibus infidelibus expositis, vel derelictis, cum eo ipso liberi sint a patria potestate ex c. 1. *de infant. & lang. expos.* nec illis reddendi sunt, etiamsi postea petantur. Quod alii jure extendunt ad liberos infidelium perpetuo amantes, atque etiam ad eos, qui in bello justo capti sunt, aut nati sunt ex mancipiis Christianorum, cum in utrosque Domini potestatem habeant.

27. Quod si unus Parentum consentiat, altero reluctante, potest baptizari. Imo si mortuo Patre, avus Paternus consentiat, matre reluctante, ut declaravit Greg. XIII. Quid si uterque Parens repugnet? R. si filius manere debeat in potestate parentum, non licet eum baptizare ob certum periculum perversionis. Ita decrevit S. C. S. Off. an. 1705. Et licet multi cum Scoto censeant ipsos saltem auctoritate publica posse subtrahi a parentum potestate, ut baptizentur; hæc tamen sententia vix potest in praxim deduci ob gravia incommoda, quæ inde orirentur. Atque hinc D. Th. ait, Ecclesiam nunquam consuevisse baptismum conferre filiis infidelium, invitis parentibus. Imo pro Hebræorum filiis extat Constit. Julii III. imponens suspensionem, & pœnam mille ducatorum filios Hebræorum baptizantibus contra voluntatem Parentum. Idque confirmavit S. Cong. 16. Julii 1659. statuens, nullo modo baptizandos esse liberos Hebræorum sine ipsorum consensu, donec legitimam ætatem attigerint. Quod si Parentes Judæi filium offerant baptizandum, ut a morbo liberetur, baptizari debet ex dec. S. C. Off. 24. Sept. 1699. Sed rite baptizatus avelli debet a parentibus, ut christiane instituatur.

Vide alia de hoc argumento apud Bened. XIV. in ep. ad Archiepiscopum Tarsensem, tum in egregio Opere de Syn. Diœces. lib. VII. c. 6.

28. *Quest. 5.* An baptismus iterari possit? R. 1. baptismum valide semel susceptum non posse ite-

rari. Constat ex ep. Pauli ad Ephes. 4. *Unus Deus, una fides, unum baptisma.* 2. ex perpetua praxi, & traditione Ecclesiæ: 3. ex Conciliis Florent. & Trid. Sess. 7. Can. 11. Unde baptismi iteratio grave sacrilegium est tum ex parte ministrantis, tum ex parte illius, qui scienter recipit ex c. 108. de *Consecr.* R. 2. baptismus debet sub conditione iterari, cum prudenter dubitatur utrum valide sit collatus. Constat ex c. 2. de bapt. ubi Alex. III. ait: *de quibus dubium est, an baptizati fuerint, baptizentur his verbis premissis: si baptizatus es, non te baptizo; sed si nondum es baptizatus, ego te baptizo, etc.*

29. Id quod servandum est, sive dubium sit positivum, sive negativum ex c. *parvulos de consec. dist.* 4. cum in utroque casu æque periclitetur salus hominis ob defectum baptismi. Pariter si constet de baptismo, sed prudens sit dubitatio de legitima materia, vel forma, vel intentione, *ne talis dubitatio ruina fidelibus fiat, quoniam non monstratur iteratum, quod non certis indiciis ostenditur rite peractum*, ut ait S. Greg. lib. 12. ep. 31. Monet autem Bened. XIV. lib. VII. c. 6. de Syn. non esse temere adhibendum baptismum sub conditione ob merum scrupulum, vel temerariam suspicionem, sed insuper requiri, ut prudens subsit, & probabilis ratio dubitandi, qualem exigit Catechismus Roman. p. 2. de Sacram. Bapt. n. 59.

30. Ex qua doctrina colligitur 1. non esse baptizandum iterum infantem, de cujus baptismo sit saltem unus testis ocularis, fide dignus, ut docet ipse Bened. in Notif. 8. n. 8. Idque etiam si testis sit fœmina, modo sit exceptione major, nec sint alii testes contrarium testantes. 2. esse sub conditione baptizandos infantes expositos, qui reperiuntur sine schedula de baptismo. Idemque sentiendum cum Bened. XIV. de infantibus, licet appensum collo scriptum habeant, modo non possit haberi certitudo moralis de baptismo rite collato. Ita decretum est in Conciliis Cameracensi, Narbonensi, Aquensi, Tolosano, & Mediolanensi; atque

que etiam declaravit Cong. S. Conc. 15. Jan. 1724. excipiens schedulas, in quibus esset moralis certitudo. Colligitur 3. pueros domi ab obstetricibus baptizatos non esse denuo baptizandos, nisi adsit probabilis suspicio erroris in collato baptismo. Ita censuit S. Congreg. teste docto Zaccharia, & est conformis Catechismo Rom. supra laudato, & instructioni S. Caroli *de Baptismo*. 4. nec esse rebaptizandos ex S. Cong. declaratione pueros ab hæreticis baptizatos, nisi in locis, ubi Pseudo-Ministri adhibere non solent conditiones ab Ecclesia præscriptas.

CAPUT IV.

De effectibus Baptismi, & ritibus ab Ecclesia præscriptis.

31. *Quest. 1.* Quinam sint effectus Baptismi? R. 1. condonatur per baptismum originale peccatum, atque etiam actuale ante baptismum commissum, ut constat ex Trid. *Sess. 5. §. 5.* & Catechismo Rom. *n. 42.* 2. condonatur etiam poena pro peccatis debita, ut constat ex eodem Trid. 3. infunditur Divina gratia, qua filii Dei, & regni coelestis hæredes efficimur. 4. imprimitur character, quod signum est in anima inhærens, & nunquam deletur. 5. denique baptizatus fit Ecclesiæ membrum, ejusque auctoritati subjicitur. Nota tamen in adulto, ut cum fructu baptismum recipiat, præter intentionem requiri fidem, & notitiam mysteriorum nostræ fidei, & poenitentiam, hoc est contritionem de peccatis, sive perfectam, ut volunt aliqui, sive imperfectam, ut aliis placet probabilius cum S. Th. *in 4. dist. 6. q. 1. a. 3.*

32. *Quest. 2.* Quænam sunt caeremoniæ præcipuæ baptismi? R. 1. in unaquaque Ecclesia servandi sunt ritus, qui in ea obtinuerunt, nec eos mutare licet pro libito. In universum tamen servanda sunt sequentia extra urgentem necessitatem:

1. Baptismus conferendus est in aqua consecrata, 2. non potest solemniter conferri, nisi in Ecclesia, exceptis filiis Principum, & Magnatum. 3. baptizandum est cum unctiōe chrismatis, & quidem illius anni si haberi potest. 4. adhibendæ sunt insufflationes, exorcismi, saliva, sal, aliique sacri ritus, qui ab Apostolis merito creduntur originem trahere. 5. necessarii sunt ex more Patrini, qui baptizatum de fonte suscipiant. 6. baptizato nomen alicujus Sancti est imponendum. Denique Parochus tenetur in libro nomen baptizati, & Parentum ejus, diem, & horam nativitatis & Patrinos. Item an baptismus sub conditione, vel sine cæremoniis sit collatus; an & ubi infans expositus sit reperi- tus, &c.

53. R. 2. Cum sine cæremoniis collatus est baptismus ex gravi aliqua causa, supplendæ sunt postea cæremoniæ, cum primum opportune fieri possit. Omittere autem sine gravi causa ritus ab Ecclesia præscriptos, grave peccatum est, ut inter omnes convenit. Quod si collatum solemniter baptismum postea deprehendatur esse invalidum, alii volunt iterandas esse cæremonias, alii id negant; quia dum suppletur baptismus, cum eo cæremoniæ prius adhibitæ moraliter conjunguntur. Utraque opinio est probabilis, sed prima tutior est, & in praxi consulenda, nisi obster periculum scandali, vel infamiæ. Imo in hæreticis valide, sed absque cæremoniis baptizatis moris non est ritus sollemnes supplere, ne videamur baptismum hæreticorum improbare, inquit Laymanus *c. 8. de bapt. n. 10.*

54. *Quest. 5.* Quodnam est officium Patrini in baptismo? Nota 1. in baptismo solenni ex perpetua Ecclesiæ traditione adhiberi debet unus saltem, qui puerum de fonte suscipiat, sive sit vir, sive foemina, nec possunt esse plures, quam duo, scilicet unus vir, & una femina ex Trid. *Sess. 24. c. 5.* In privato autem baptismo non est opus suscipiente, seu patrino. Nota 2. ut quis valide sit patrinus, debet saltem septennium complexse. 2. debet

bet esse baptizatus. 5. requiritur ut sit a parentibus, vel a parochio ad id muneris designatus, nec licet Parochio mutare designatum a parentibus; quamvis valide mutaret, ut docent multi contra alios. 4. ut in ipso baptismo baptizatum de fonte suscipiat, vel de manu baptizantis, cum intentione, & cognitione muneris, quod præstat. His præmissis

35. R. 1. Is qui puerum de fonte suscipit, ait D. Th. 3. p. q. 67. a. 8. *assumit sibi officium Pedagogi; & ideo obligatur ad habendam curam de ipso, si necessitas immineret, sicut eo tempore, & loco, quo baptizati inter infideles nutriuntur. Sed ubi nutriuntur inter catholicos Christianos, satis possunt ab hac cura excusari, presumendo, quod a suis parentibus diligenter instruantur. Si tamen quocumque modo sentirent contrarium teneantur secundum modum salutis spiritualium filiorum curam impendere.* Hæc Angelicus ex cap. *Vos ante de Consecr.* 4. & ex variis Conciliis, quibus consonat Rituale Romanum. R. 5. patrini vices gerunt Parentum spiritualium; contrahunt enim cognationem spirituales cum parentibus baptizati, quæ est impedimentum matrimonii. Non contrahitur tamen, si id fiat in casu necessitatis. Hinc ab officio Patrini excluduntur Pater, & mater baptizati, publice criminosi, infames, excommunicati, hæretici, nescientes doctrinam Christianam. Item prohibentur id muneris suscipere Abbas, & Monachi ex c. *non licet*, quo nomine probabilius veniunt etiam si alii Regulares, cum Rit. Rom. id veteri facere Regulares omnes, etiam Sanctimonialia. Ubi tamen contraria viget consuetudo, possunt admitti saltem cum Prælati facultate.

36. *Quest.* 4. An duo conjuges possint licite suscipere alienam prolem? Negat Suarez ex Constit. Urbani II. id prohibente. Affirmant tamen alii communiter cum D. Th. in 4. dist. 42. a. 5. q. 2. ad 4. dicente: *nihil prohibet, quin vir, & uxor simul aliquem de sacro fonte levarent.* Quæ doctrina consuetudine in multis locis inducta confirmatur.

tur. Notandum est autem, nec in baptismo privatum puero collato ob necessitatem licere parentibus Paternos agere propriæ sobolis; tunc enim nulla est patrini necessitas. Quod si id temere faciant in privato baptismo, nullam contrahunt cognationem spirituales; si tamen in solemnibus faciant, cognationem ab ipsis contrahi nonnulli censent, sed alii multi contradicunt. Cum vero in necessitate patres filium baptizant nullum contrahunt impedimentum petendi debitum. Ita D. Th. in *Suppl.* q. 56. art. 1. qui censet illud revera contrahi, si citra necessitatem baptismum conferant. Sunt tamen multi, qui id negant satis probabiliter, quamvis a gravi peccato excusari nequeant. Vide alia apud auctorem.

CAPUT V.

De Sacramento Confirmationis.

37. *Quest. 1.* Quid est confirmatio? R. est unctio chrismatis, sub præscripta forma verborum facta ab Episcopo in fronte baptizati, qua is robur, & gratiæ augmentum accipit. Hoc Sacramentum a Christo Domino institutum fuisse notæ Cœnæ constat ex traditione Ecclesiæ, ex Trid. *Sess. 7. Can. 1.* & decreto Eug. IV. in *Instruct. ad Armenos.*

38. *Quest. 2.* Quænam est materia remota hujus Sacramenti? R. Est chrisma, confectum ex oleo olivarum, & balsamo, benedicto ab Episcopo. Et quidem certum est oleum esse de necessitate hujus Sacramenti ex c. ult. de *Sac. Unct.* & ex decreto Eug. IV. Et debet esse oleum olivarum, ut docet S. Th. per quod significatur Spir. S. gratia, in nos diffuens a Christo, tanquam nostro capite. Certum item est ex præcepto Ecclesiæ necessarium quoque esse balsamum. Sunt tamen, qui nolint illud pertinere ad essentiam Sacramenti, licet contraria sententia communior sit, & probabilior cum D. Th. & Bellarmino, & conformis sit Catechismo Ro-

Romano, & omnibus Ritualibus, & Euchologiis. Unde si forte confirmatio sine balsamo perfecta fuerit, debet ita confirmatus iterum sub conditione confirmari. Non est tamen necessarium balsamum Syriacum, vel Palæstinum, sed sufficit Indicum, ut affirmavit Paulus III. confirmavitque Bened. XIV. *Notif.* 185.

Benedictionem Episcopi necessariam esse saltem ex præcepto Ecclesiæ nemo dubitat. Imo sententia valde probabilis tuetur illam ad essentiam materiæ remotæ pertinere. Unde non licet confirmationem sine chrismate consecrato conferre, atque ita collata debet sub conditione iterari, cum dubium saltem sit Sacramentum.

39. *Quest.* 3. Quænam est materia proxima Confirmationis? R. est unctio in fronte, per manum Episcopi, in formam crucis facta. Unde adæquata hujus Sacramenti materia constat tum ex impositione manuum Episcopi, tum ex unctione chrismatis, atque utraque ad essentiam pertinet confirmationis. Et quidem de manuum impositione constat ex Actis Apost. c. 8. ubi S. Lucas narrat de SS. Petro, & Joanne, quod in Samariam missi, *oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum Sanctum Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum Sanctum.* De unctione autem chrismatis, ait Catech. R. *tum Sancta Ecclesia, & Concilia perpetuo docuerunt; tum a S. Dionysio, & complurimis aliis gravissimis Patribus traditum est, in primisque a Fabiano Pontifice, qui in ep. ad Episc. Orientis, que citatur Can. Litteris vestris de Consec. dist. 2. Apostolos Chrismatis consecrationem a Domino accepisse, nobisque reliquisse, testatus est.* Idem constat ex perpetua Ecclesiæ praxi, & traditione, ex Canone Innoc. III., & ex decreto Eugenii in Concilio Florentino.

40. Et quamvis aliqui primæ notæ Theologi velint unctionem sacram, quæ per signum Crucis fit in fronte ab Episcopo, solum esse ex institutione Ecclesiæ, nec pertinere ad essentiam Sacramenti;

con-

contraria tamen sententia est moraliter certa, atque conformis declarationi Bened. XIV. in ep. Encyclica ad Episcopos Ritus Græci, ubi hæc habet: *Quod itaque extra controversiam est, hoc dicatur: nimirum in Ecclesia latina confirmationis Sacramentum conferri adhibito sacro chrismate, sive oleo olivarum, balsamo commixto, & ab Episcopo benedicto, ductoque signo Crucis per Sacramenti ministrum in fronte susipientis, dum idem Minister formæ verba pronuntiat.*

41. Hinc unctio chrismatis fieri debet in fronte ex c. unico de S. Unctione, & ex decreto Eugenii IV. & quidem in formam Crucis, ut Ritualia omnia præscribunt, & continetur in Const. Apostolicis. Præscribit etiam Rituale, ut fiat pollice manus dextræ, adeoque graviter peccaret Episcopus, qui ungeret alio digito, ageret enim contra rubricam, & usum Ecclesiæ in re gravi. Esset autem validum Sacramentum, cum vere fieret per impositionem manus Episcopi; secus autem dicendum, si fieret penicillo, aut alio quovis instrumento; quicquid pauci contra senserint. Quantitas autem chrismatis ea debet esse, quæ satis sit ad ungendam frontem confirmandi in figuram Crucis. Denique chrisma debet esse novum, illo scilicet anno consecratum, adeoque graviter peccaret, qui extra necessitatem veteri uteretur; quamvis ad valorem Sacramenti quodlibet sufficiat.

42. *Quest. 4.* Quænam est forma Sacramenti Confirmationis? R. hæc a Flor. Concilio designatur: *signo te signo Crucis, & confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S.* Quæ verba continent integram, & perfectam Sacramenti formam, cum in illis exprimitur materia idonea, & necessaria ad significandum, & conficiendum Sacramentum, sicut & illius effectus, nempe robur, per quod ad spirituales pugnam vexillo Sanctæ Crucis, & gratia S. Spiritus armamur. Itaque audiendi non sunt, qui præter illa verba ad essentiam formæ requirunt etiam preces alias, quas ex Ritualis præscripto recitat Epi-

scopus ad manus impositionem. Eæ enim solum ex præcepto necessariae sunt, nec pertinent ad essentialiam Sacramenti. Ita communis sententia cum S. Th. ex Flor. & Trid. & Catech. Rom. §. 12. dicente, *hanc esse perfectam, & absolutam hujus Sacramenti formam*. Nec ab ea differt quoad substantiam forma Græcorum: *signaculum doni Spiritus S.* cum per illa verba effectus Sacramenti satis explicetur. Nec unquam illa inter Græcorum errores numerata est in Flor. Concilio; nec alia est in usu Romæ in templo S. Athanasii, quod est Ritus Græci, sciente, & tacente R. Pontifice.

43. *Quest. 5.* Quinam sunt effectus confirmationis? R. tres omnino numerantur. 1. est *character*, ut docet Trid. *Sess. 7. Can. 9.* 2. speciale robur ad prælianda prælia Domini. Imo ex cap. *novissime de Consec. d. 4.* declaratur, in Confirmatione conferri S. Spiritus plenitudinem, similem illi, quam acceperunt Apostoli in die Pentecostes: ita Catech. Romanus. Et etiam aliquando per hoc Sacramentum prima gratia confertur, ut tradit D. Th. *art. 2. ad 2.* Denique tertius effectus est cognitio spiritualis, sicut in baptismo.

44. *Quest. 6.* Quanam sunt cæremoniæ Confirmationis? R. in Pontificali Rom. præscribitur, ut Episcopus confirmationem ministrans debeat indui amictu supra rochetum, vel superpelliceum, si sit regularis, ac stola, pluviali albi coloris, mitra, & baculo. Quæ omnia omittere certe esset mortale, cum ipsa pertineant ad reverentiam Sacramenti; non tamen si unum, vel alterum instrumentum deficiat, quia non videtur materia gravis. Baculus autem potest publice exponi, aut ab aliquo ex Clericis detineri, ut significatur ex figura in Pontificali depicta. Imo S. C. de Prop. fide declaravit 7. Dec. 1726. sufficere, quod Episcopus sine mitra, adhibita tantum stola confirmet. Quoad cæremoniam alapæ, quæ infligitur confirmato, eam omittere, secluso scandalo, non est mortale, ut tueretur Suarez cum aliis multis. Idem potiori jure dico de

omissione cerei, quæ cæremonia non est in Pontificali præscripta, sed solo usu introducta.

45. Quoad locum autem, in Rubrica notatur: *Hoc Sacramentum potest conferri minus solemniter quocumque die, hora, & loco, ex causa ad arbitrium Episcopi.* Et licet in Cap. *Ut jejunii* dist. 5. de *Consec.* præscribatur, *ut confirmandi accedant jejuni*, idemque in Rom. Pontificali legatur; usus tamen invaluit, ut hoc Sacramentum etiam post prandium conferatur. Sub gravi tamen requiritur patrinus, designandus a Parentibus, vel Episcopo, si confirmandus sit puer. Debet autem esse unus tantum, ipse jam confirmatus, distinctus a Patrino baptismi, & ejusdem sexus cum illo, qui confirmatur, nec monachus, nisi factus Episcopus. Quoad modum autem suscipiendi præscribitur in Pontificali R. quod confirmandus ponat pedem super pedem dextrum patrini. Sed hodie in usu est, ut patrinus manum dexteram super dextrum humerum confirmandi ponat; quæ consuetudo, ut Concina testatur, probata est a S. Rituum Cong. 20. *Septembris* 1749.

46. Ubi consuetudo viger, frons baptizati obliganda est fascia linea, cruce notata, quæ postea est comburenda, nec ad profanos usus adhibenda. Solet quoque in aliquibus locis mutari nomen in confirmatione. Parochus autem tenetur in librum referre nomina eorum, qui in sua Parochia confirmantur, & nomina Patrinorum, cum ad sciendam cognationem spiritualem, tum ad Sacros Ordines suscipiendos. Denique ab Episcopo dari solet benedictio confirmatis, qui admonentur, ne ab Ecclesia discedant, antequam communem benedictionem suscipiant. Sed ea non est nisi simplex cæremonia, quæ omitti solet quando magnus est concursus confirmandorum.

CAPUT VI.

De ministro Confirmationis, & de subiecto ejusdem.

47. *Quest. 1.* Quisnam est Minister Confirmationis? R. solus Episcopus est ordinarius Minister hujus Sacramenti. Ita definiuit Innoc. III. in c. *unico de Sac. Unct.* Et Trid. Sess. 7. c. 3. ubi ait: *Si quis dixerit, Sanctæ Confirmationis ordinarium Ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem Sacerdotem, anathema sit.* An autem simplex Sacerdos confirmare possit ex delegatione R. Pontificis, quæstio fuit olim agitata inter Theologos. Hodie tamen dubitari non potest ex bulla Bened. XIV. incipiente, *eo quamvis tempore*, ubi Pontifex indulgit, ut Sacerdotes Coptis possent urgente necessitate Confirmationem ministrare, additque hoc non esse novum, sed usitatum a S. Greg. M. & aliis Pontificibus. Refertque P. Zacharia in notis ad La-Croixium, Eugenium IV. concessisse cuidam Missionario Ordinis S. Francisci facultatem non solum confirmandi, sed etiam chrisma conficiendi. Ut plurimum tamen dum facultas datur extraordinaria confirmandi, præscribitur, ut fiat chrismate ab Episcopo consecrato. *Bened. XIV. c. 8. lib. VII.*

48. *Quest. 2.* An Episcopus possit hanc facultatem simplici Sacerdoti concedere? R. Quicquid sit de hac difficili controversia, inquit laudatus Pontifex loco cit. *omnino in confesso est, irritam nunc fore confirmationem a simplici Presbytero Latino ex sola Episcopi delegatione collatam; quia Sedes Apostolica id juris sibi unice servavit.* V. Auctorem laudatum, qui de Orientalium usu, & ritibus late disserit.

49. *Quest. 3.* An Episcopus possit confirmare alienos subditos? R. 1. validam esse Confirmationem ab Episcopo quocumque collatam. Peccare

tamen graviter Episcopus, qui aut in aliena dioecesi, aut in propria sibi non subditos confirmaret sine expressa, vel tacita proprii Episcopi consensione. Imo confirmans in aliena dioecesi etiam subditos suos, incurrit suspensionem a Pontificalibus ipso jure ex *Trid. Sess. 6. c. 5.* & declaratione S. Congr. R. 2. posse aliquando præsumi consensum proprii Episcopi, cum alieni subditi, longe a sede sua Episcopali viventes, accedunt petentes Confirmationem. Quod potiori jure præsumi potest de iis, qui afferunt ab Episcopo proprio litteras dimissoriales ad Ordines, nec sunt adhuc confirmati.

50. *Quest. 4.* Quodnam est subjectum Confirmationis? R. omnis homo baptizatus est capax hujus Sacramenti. In orientali Ecclesia confertur infantibus statim post baptismum. Apud Latinos vero consuetudo obtinuit differendi Confirmationem, donec pueri rationis usum habuerint, ut præscribit *Lat. Rom.* Idque consulto statuit Ecclesia Romana, tum ob reverentiam Sacramenti, tum ad vitandum periculum iterationis, tum denique ut succipientes illud intelligant, se per baptismum fuisse quidem ad Christianam militiam acceptos, per Confirmationem vero fuisse ad pugnam roboratos, & ad perferendos agones per gratiam instructos. Ita *Bened. XIV. Constit. Et quamvis tempore.* Quod tamen non tollit, quominus Episcopus justa de causa possit, ac debeat infantibus Confirmationem ministrare; ut si mortis immineat periculum, si Episcopus ob longævam ætatem, vel locorum distantiam non possit facile consueta ætate chrismare. Sicque sancitum fuit in Concilio V. Mediolanensi, & ita fert usus in multis Provinciis.

51. Nota hic 1. amentibus esse conferendum hoc Sacramentum, ut docet communis doctrina, & tradit loco cit. *Benedictus.* 2. in dubio de confirmatione, iteranda est sub conditione, sed major dubitandi causa requiritur, quam in baptismo. 3. in cap. *ut jejuni de Cons. d. 5.* de confirmandis dicitur: *ut moneantur confessionem facere prius.*
Quod

Quod merum esse consilium, docent auctores, adeoque sufficit vel contritio perfecta, vel attritio cum confessione, si conscientiam habeant peccati mortalis.

52. *Quest. 5.* Quomodo sit necessaria susceptio hujus Sacramenti? R. 1. certum est, non esse necessariam ad salutem necessitate medii, in quo omnes conveniunt. R. 2. gravis est controversia, an sit præceptum grave suscipiendi hoc Sacramentum, data opportunitate. Negant multi de tali præcepto constare, neque naturali, neque positivo; adeoque ajunt, illud omittere solum esse veniale, nisi intersit contemptus, vel scandalum, vel conscientia propria dicter specialem ejus necessitatem ad vincenda tormenta, vel gravissima pericula ipsius animæ. Alii multi affirmant, & videtur id declaratum a Bened. XIV. in Bulla *etsi pastoralis*, ubi postquam dixit Confirmationem suscipientes a Presbyteris Græcis invalide confirmari, nisi accedat tacita saltem approbatio R. Pontificis, hæc verba subjungit: *monendi tamen sunt ab Ordinariis locorum, eos gravis peccati reatu teneri, si cum possint ad Confirmationem accedere, illam rennuunt, ac negligunt.*

TRACTATUS III.

De Eucharistia.

CAPUT I.

De natura, & essentia Eucharistiæ.

1. *Quest. 1.* Quid est Eucharistia, & in quo posita sit ejus essentia? R. Est Sacramentum Corporis, & Sanguinis Christi sub speciebus panis, & vini, ad spirituales animæ refectiorem divinitus institutum. Ita DD. communiter. Et quidem certum est, hoc Sacramentum constitui tum ex specie-

ciebus panis, & vini, tum ex corpore, & sanguine J. Christi. Disputatur autem a Theologis, utrum ratio Sacramenti essentialiter consistat in speciebus tantum, an in solo Christi corpore, & sanguine, an in utroque? Sed hæc controversia parum refert ad praxim, cum inter omnes conveniat ex utrisque constare veram rationem Sacramenti. U-
sus autem, sive sumptio Eucharistiæ non est proprie Sacramentum, sed applicatio ipsius, sive conditio, ut in nobis operetur. In quo differt Eucharistia ab aliis Sacramentis, quæ tunc solum talia sunt, cum conficiuntur, vel applicantur, & ideo vocantur *transeuntia*. Eucharistia est Sacramentum permanens, quod rationem habet Sacramenti, etiamsi non sumatur, ut definivit Trid. Sess. 13. Can. 4. *Si quis dixerit, peracta consecratione, in admirabili Eucharistiæ Sacramento non esse corpus, & sanguinem D. N. J. Christi, sed tantum in usu, anathema sit.*

2. Definitur etiam ab eadem Synodo Sess. 13. c. 5. in eo existere *corpus sub specie panis, & sanguinem sub specie vini ex vi verborum; ipsum autem corpus sub specie vini, & sanguinem sub specie panis, animamque sub utraque vi naturalis illius connexionis, & concomitantia ... Divinitatem porro propter ejus cum corpore, & anima hypostaticam unionem.* Eadem autem S. Synodus Sess. 21. cap. 5. ait: *Quamvis Redemptor noster hoc Sacramentum in duabus speciebus instituerit, tamen fatendum est, etiam sub altera tantum specie totum, atque integrum Christum, verumque Sacramentum sumi: ac propterea quoad fructum attinet, nulla gratia necessaria ad salutem eos defraudari, qui unam speciem solam accipiunt.* Ex quibus verbis nonnulli Theologi cum Bellarmino deducunt, totam rationem specificam Sacramenti salvari sub qualibet specie, seorsim sumpta; contraria tamen sententia videtur magis probabilis, & magis recepta, cum sub una tantum specie vi verborum, & per se non ponatur
ni-

nisi vel corpus Christi tantum, vel sanguis; unde in altera specie seorsim sumpta per se non significatur tota refectio cibi, & potus, in qua consistit ratio specifica Sacramenti. V. D. Th. 5. p. q. 75. a. 2.

5. *Quest. 2.* Unde sumenda sit unitas numerica hujus Sacramenti? R. cum communi sententia, eam esse petendam a morali conjunctione specierum, ita ut plures species consecratae moraliter sint unum Sacramentum, dum per modum unius proponuntur, aut sumuntur. Hinc si una hostia dividitur in plures, & pluribus porrigitur, diversa sunt numero Sacramenta; si vero uni, atque eidem plures simul hostiæ, vel ambæ simul species ministrentur, unum datur Sacramentum. De fide autem est, in qualibet specie, & in parte qualibet ejusdem speciei totum contineri Christum, quod sufficit ad fructum Sacramenti.

4. *Quest. 3.* An Eucharistia sit omnino necessaria ad salutem? R. certum est 1. adultis esse ex præcepto necessariam, & quidem Divino ex Lucæ 22. *hoc facite in meam commemorationem*. Pariter est certum, necessarium non esse necessitate *medii*, ut vocant, ita ut nullus adultus absque ea possit salutem obtinere. Sunt tamen, qui velint, esse omnino necessariam *in voto*, tum ad salutem obtinendam, tum ad conservandam spiritualem vitam. Ita S. Th. quem sequuntur Sotus, Salmant. & alii. Quod votum haberi dicitur ab adultis, dum Baptismi, & Pœnitentiæ Sacramenta suscipiunt. Contra tamen sentiunt Bonav., Suar., Vasq., alii.

5. *Quest. 4.* Quænam est materia hujus Sacramenti? R. materia proxima sunt species panis, & vini; remota autem sunt panis triticeus, & vinum de vite. Constat 1. ex institutione Christi Matth. 26. & Lucæ 22. Constat 2. ex praxi universæ Ecclesiæ. 3. ex definitione Florent. & Tridentini. Et quidem utraque materia est necessaria ad Sacramentum conficiendum, quia utramque exigit ratio sacrificii. Utrum vero præceptum consecrandi utramque speciem sit juris Divini, an solum Ecclesiastici,

ci, nonnulli in controversiam revocarunt. Pro certo tamen affirmandum cum communi DD. esse Divinum, tum quia Christus præcepit, ut utraque materia consecraretur per illa verba: *Hoc facite in meam commemorationem*; sic enim illa interpretatur Trid. Sess. 22. c. 1. tum quia ita exigit ipsa institutio Eucharistiæ. Nam ut Sacramentum est, instituta est per modum spiritualis convivii, quod cibo, & potu perficitur. Ut vero est sacrificium, mystice repræsentat separationem corporis, & sanguinis Christi in ejus morte, adeoque consecratio utriusque speciei est de essentia incruenti Sacrificii in Eucharistia.

6. Hinc merito Ecclesia prohibet, ut ne una tantum species consecratur, essetque reus gravis peccati Sacerdos, qui seorsim ita consecraret, etiam ad dandam pro Viatico Communionem graviter ægrotanti. Si tamen id faceret sive per malitiam, sive per errorem, valida esset consecratio, quia veritas formæ consecrationis hostiæ, v. g. statim habet suum effectum, nec dependet a vini consecratione. Et quidem id sine culpa Sacerdoti quandoque evenire potest, si nempe hostia jam consecrata morbo, vel morte correptus non possit calicem consecrare.

7. *Quest. 2.* Qualis debet esse panis ad valorem consecrationis? R. panis triticeus, sive sit azymus, sive fermentatus. Ita enim definiit Florentinum in decreto unionis in hæc verba: *definimus, in azymo, sive fermentato pane triticeo Corpus Christi veraciter confici; Sacerdotemque in alterutro ipsum Domini corpus conficere debere; unumquemque scilicet juxta suæ Ecclesiæ sive Occidentalis, sive Orientalis consuetudinem.* Ratio est, quia uterque est verus panis, confectus ex farina, aqua subacta, & igne cocta, habetque proprium usum panis. Latinus autem Sacerdos sub gravi tenetur in azymo, Græcus in fermentato consecrare; nec in hoc ulla dispensat necessitas, cum ne viaticum quidem obliget, nisi cum possit ministrari

modo, & ritu Ecclesiæ convenienti. Et quamvis olim docuerint graves Theologi, Sacerdotem Latinum in locis Græcorum posse in fermentato consecrare, sicut in azymo Græcum inter Latinos habitantem; hodie tamen hujusmodi doctrina locuna non habet, sed unusquisque ritum suum servare debet. Ita decretum est a Pio V. Const. quæ incipit: *Romani Pontificis*, & a Bened. XIV. Constit. *Et si pastoralis*.

8. Ex dictis deduces 1. non est valida consecrationis materia quivis alius panis, qui ex tritico non sit confectus. Patet ex decreto Eugenii, ubi dicitur de Eucharistia: *cujus materia est panis triticeus, & vinum de vite*, ex Catech. Rom. p. 2. n. 13. & Missali Rom. dicente: *si panis non sit triticeus, non conficitur Sacramentum*. 2. non est materia apta ad consecrationem panis ex oriza, avena, milio, & similibus herbis, quæ a tritico specie differunt. 3. massa triticea cruda, vel frixa solum, & elixa ad modum placentæ, quia non est panis usualis, & communis. 4. neque panis subactus aquis artificialibus, vel oleo, butyro, & lacte, ovis, saccharo, aliove liquore, aqua naturali non mixto. Et quoniam aliter sentiunt DD. aliqui, saltem est materia dubia; idque confirmat Missale Romanum. Dubia quoque habetur materia hostia rubra, quæ cinnabaris admixtione nimium alteratur; panis quoque subactus aqua marina; panis ex farre, spelta, & siligine.

9. Quod si aliqua tantum grana, vel guttæ alterius speciei cum tritico misceantur, ita ut istud, & qua plurimum dominetur, erit quidem valida, sed illicita consecratio. Idem dico, si panis sit aliquantulum mucidus; nam si corruptus sit, erit omnino invalida. Erit etiam valida, sed illicita consecratio hostiæ fractæ, vel maculatæ; quæ macula, vel fractio, nisi deformis valde sit, si post oblationem animadvertitur, ea non obstante, consecratio est peragenda. Ad figuram quod attinet, Latini utuntur hostia orbiculari, & rotunda; Græ-

ci figuram adhibent panis in quatuor ramos ad instar Crucis extenti; reliqui variant Orientales; in quo standum est ritui uniuscujusque Ecclesiæ.

10. *Quest. 6.* Quale vinum sit apta consecrationi materia? R. vinum de vite, ut definitum est in Later. III. Florent. & Tridentino. Unde non potest valide consecrari vinum ex pomis, cerasis, aliisque fructibus extractum. Neque acetum, quod ob fermentationem amisit naturam vini, nec vinum adhuc in uvis contentum, cum in tali statu nondum habeat rationem vini communis, vel usualis. Vinum autem aromatibus conditum valide, sed illicite consecratur, modo tanta non sit alteratio, ut naturam vini in æstimatione hominum non retineat. Mustum ex recentibus uvis expressum non licet adhibere ob permixtas fæces, nisi in necessitate, ut ait S. Th. 3. p. 2. q. 74. art. 6. Licet tamen uti vino congelato, sed postea resoluto, cum retineat naturam vini; dum autem manet congelatum est materia dubia, in qua nunquam licet consecrare, ut ait Suarez, ob reverentiam debitam Sacramento, & quia tanta non est ejus necessitas ad salutem.

11. Nota: cum ab Ethiopiæ Missionariis Ordinis S. Francisci proposita esset quæstio S. Congr. utrum liceret celebrare cum vino ex uvis passis, vel *zebibo* expressis in illis regionibus, in quibus magna est vini penuria; re diligenter per experimenta investigata, responsum fuit: *licere dummodo liquor extrahendus a zebibo, vel uvis passis ex colore, odore, & gustu dignoscatur esse verum vinum.* S. Cong. S. Off. 22. Jul. 1706. Eadem vero decrevit, ad utramque abluionem posse adhiberi solam aquam, ubi tanta sit vini penuria, ut aliter Sacerdotes cogerentur pluries non celebrare: Dec. 1665. De cetero sine gravi hujusmodi penuria, standum esse rubricis Missalis, præsertim circa primam abluionem, ab eadem Congr. declaratum est 1707.

12. *Quest. 7.* An vino miscenda sit aqua ad consecrationem? R. affirm. ex decreto Concilii Florent. & perpetua Ecclesiæ traditione. Audiat Trid. Sess.

Sess. 22. Cap. 7. *Monet deinde S. Synodus, præceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miscerent, tum quod Christum Dominum ita fecisse credatur, tum etiam quia e latere ejus aqua simul cum sanguine exierit, quod Sacramentum hac mixtione recolitur, &c.* Aqua vero debet esse naturalis, eaque modica, una scilicet, vel altera gutta sensibilis ex decreto Eugenii, & Rubrica Missalis Romani. Qui autem tantam aquæ copiam immitteret, ut tertiam partem vini excederet, peccaret graviter, & redderet consecrationem dubiam, ut fert communis opinio. Permixtio autem fieri debet in ipso calice vel ante offertorium, vel certe immediate ante Sacrum, ut in usu est apud quosdam; & quidem ab ipso Sacerdote, vel a Subdiacono, ut fit in Missa solemni; neque enim sufficit, ut caupo, vel alius vinum aqua diluerit, *quia*, ut ait S. Th. q. 74. a. 8. ad 5. *aqua permixta in dolio non sufficeret ad significationem Sacramenti.*

13. *Quest. 8.* An & quomodo materia consecrationis debeat esse præsens Sacerdoti consecranti? R. invalida est consecratio, nisi materia sit præsens modo sensibili, & morali. Ratio est, quia alias vera non esset forma consecrationis per illa verba *hoc*, & *hic*, cum sint demonstrantia. Præterea ita exigit institutio Christi, & ratio Sacrificii. Sufficit autem, si materia ita sit præsens, ut videri, vel tangi possit vel in se, vel in vase, aut alio continente. Sic valide consecratur vinum in calice etiam cooperto, hostiæ in ciborio, vel in cumulo sub aliis latentes. Quod si in Missali, aut etiam occultas sub mappa, vel prope corporale quis consecraret, dubitant aliqui an valide consecraret; & certe graviter peccaret Sacerdos id faciens. Quod ad guttas vini, calici adhærentes sed ab aliis separatas, quando Sacerdos de illis nihil expresse cogitarit, dubium est an ab eo sint consecratæ. Itaque oportet, ut Sacerdos aut eas cum aliis ante consecrationem admisceat, aut omnino abstergat.

14. *Quæst. 9.* An materia, quæ consecranda est, debeat esse certa, & determinata? R. certam esse debere, & definitam tum in se, tum in mente consecrantis; tum quia id exigit forma consecrationis demonstrans materiam per illa verba: *hoc*, & *hic*; tum quia cum actiones sint circa singularia, intentio Ministri ferri non potest nisi circa materiam determinatam. Opus tamen non est singulas designari quoad numerum, sed satis est ut animus feratur in totum objectum, quod proponitur, v. gr. ad omnes hostias præsentēs, licet numerus ignoretur. Constat ex Missali Rom. ubi de *defectibus* loquendo legitur: *Si quis habeat coram se undecim hostias, & intendat consecrare solum decem, non determinans, quas decem intendit, non consecrat, quia requiritur intentio. Secus, si putans quidem esse decem, tamen omnes voluit consecrare, quas coram se habebat; nam tunc omnes erunt consecratæ, atque ideo quilibet Sacerdos talem intentionem habere debet, scilicet consecrandi omnes, quas ante se ad consecrandum positas habet.*

15. Monet etiam Missale R. *ut si quis putans se tenere unam hostiam, post consecrationem invenit fuisse duas simul junctas, in sumptione sumat simul utramque.* Nam intentio, quam Sacerdos habet consecrandi materiam præsentem, per errorem speculativum non destruitur, nisi expresse contrarium intendatur. Notandum est etiam, ad valorem consecrationis perinde esse materiam esse in magna, vel in parva quantitate, modo sit sensibilis. Poterit tamen peccare Sacerdos, si majorem consecret, quam quæ opportuno tempore possit absumi.

16. *Quæst. 10.* Quamnam est forma Eucharistiæ? R. pro consecratione hostiæ illa Christi verba: *hoc est corpus meum*, & pro consecratione vini: *hic est calix sanguinis mei* sunt forma essentialis, quæ sufficiunt ad validam consecrationem, & debent a Sacerdote proferri assertive, seu cum intentione efficiendi id quod significant, cum ea proferat Minister, ut gerens Personam Christi, adeoque in-

intendere debeat per illa consecrare. Ita deducitur ex Conc. Flor. juxta institutionem Christi. Græci in consecratione vini, & orientales Catholici utuntur his verbis: *hic est sanguis meus*, quæ verba sunt Christi apud Matth. nec in substantia a Latinis, & Occidentalibus differunt, cum re vera perfecte significant id, quod efficiunt. Ob usum autem, & præceptum Ecclesiæ in re gravissima Sacerdos tenetur sub gravi proferre omnia verba, quæ in Canone continentur.

17. Certe invalida est consecratio, si forma quoad essentiam immutetur, ut si pro *hoc* diceretur *illud*, quia non demonstrat rem præsentem; vel *hic adverbialiter* usurpetur, quia non significat veram conversionem panis, & vini in corpus, & sanguinem Christi. Imo si dicatur; *hoc corpus est meum*, cum illa transpositio mutet sensum verborum Christi. Pariter si dicatur: *hoc est corpus Christi* diversus est sensus, nec verba hæc proferantur in persona Christi. Non est tamen substantialis mutatio, si omittatur particula *enim*; quæ ommissio non est nisi venialis, ut ajunt DD. multi cum Suario, licet Roncaglia, & alii non improbabiliiter putent esse mortale, si cum deliberatione relinquatur.

18. Quoad alia verba, quæ præcedunt: *qui pridie*, etc. Ambrosius Catherinus voluit, esse essentialia, ita ut per preces antecedentes fiat consecratio: verba autem Christi ex præcepto tantum historice recitentur. Huic opinioni non absimilis est sententia Nicolai Cabasilæ, & post ipsum Marci Ephesini, qui ajunt, non solis Christi verbis, sed etiam invocatione S. Spiritus, sive precibus in ea comprehensis confici corpus Christi. Quam opinionem veluti sepultam innovarunt Petrus Le-Brun, & alii pauci, cui occasionem dedere nonnullæ PP. sententiæ male intellectæ, & orientalium Liturgiæ. Sed horum doctrina merito rejicitur ab omnibus ut contraria Ecclesiæ traditioni, & decreto Eugenii, quæ virtutem consecrandi tribunt verbis a Christo prolati, quibus tantum conficitur Sacramentum.

19. Multi ex Thomistis volunt, non solum illa
ver-

verba: *hic est calix sanguinis mei*, sed & sequentia, *novi, & æterni testamenti* pertinere ad essentialiam consecrationis: Marsilius addit, *mysterium fidei*, etc. cum per illa significetur remissio peccatorum facta per effusionem sanguinis Christi. Contraria tamen sententia communior est, & probabilior. 1. quia D. Paulus, *ad Cor. 1.* exprimens formam consecrationis illa omittit. 2. quia aliqua ex illis verbis, v. g. *mysterium fidei* ab Evangelistis omittuntur. 3. plerique PP. dum verba recensent consecrationis, illa tantum commemorant: *hoc est corpus meum: hic est calix sanguinis mei*, vel *hic est sanguis meus*. 4. quia non reperiuntur in Liturgiis Orientalium probatæ fidei; quis autem audeat dicere omitti verba essentialia consecrationis? Vide alia apud Berri, Goti, & alios Thomistas, quæ S. Thomam interpretantur de necessitate illorum verborum ad integritatem formæ, vel ad explicandum effectum Sacramenti.

20. Nota vero: si Sacerdos dictis illis verbis, *hic est calix Sanguinis mei*, ante prolata cetera verba obierit, vel impediens fuerit, alter prosequi debet Missam, repetendo (sub conditione) integram formam ab eo loco: *Simili modo*. Vel potest super alium calicem præparatum integram formam perficere, & hostiam primi Sacerdotis, & sanguinem a se consecratum sumere, & deinde alium calicem. V. Rubr. Missalis R.

CAPUT II.

De Ministro, & Subiecto Eucharistiæ.

21. *Quest. 1.* Quis possit ministrare Eucharistiam? R. 1. Certum est, solos Sacerdotes posse valide consecrare, ut constat ex traditione Ecclesiæ, & definitionibus Conciliorum Nicæni 1. Later. Florentini, & Tridentini Sess. 25. Can. 1. Quod Tridentinum probat ex illis verbis Christi: *hoc facite in meam commemorationem*. Quibus verbis Apostolis tantum, eorumque in officio Sacerdotali Suc-

Successoribus consecrandi potestas ab ipso confertur . R. 2. solus Sacerdos habens jurisdictionem ordinariam, delegatam, vel privilegium, aut facultatem saltem tacitam, ac præsumptam potest dispensare Eucharistiam ; quia Pastorum est proprium oves suas pascere, quod fit præcipue per Sacramenta .

22. Diaconus ex commissione Parochi potest Eucharistiam dispensare, atque etiam deficiente Sacerdote ; quia tunc præsumitur illius permissio . Non ita Subdiaconus, ut communi Ecclesie consuetudine comprobatur . Sacerdos autem quilibet potest ministrare Eucharistiam, sed non pro viatico ; quia ita fert communis praxis, & tacita consensio Episcopi, vel Parochi . Viaticum autem dari debet a proprio Parocho, vel ex ejus licentia ab alio Sacerdote, vel Diacono, qui eodem munere fungi possunt, absente Parocho, si necessitas postulet ; neque enim tunc præsumitur ille repugnare . Imo etsi Parochus injuste renuat, ut docet communis sententia cum S. Thoma .

25. *Quest. 2.* An aliquando liceat Clericis, aut etiam laicis per se ipsos communicare ? R. Laicis nunquam id licere, docet De Lugo cum aliis, eamque vocat communem sententiam ; quia Tridentini præceptum extat, ut laici communionem sumant de manu Sacerdotis, vel diaconi ; & aliunde hoc Sacramentum non est ita ad salutem necessarium . Nihilominus id aliquando fieri posse sine peccato, putant alii cum Suarez, eo quod in mortis articulo urget præceptum divinum communicandi, & aliunde nullo præcepto neque Divino, neque Ecclesiastico id prohibuitur est, urgente necessitate, & Sacerdote deficiente : præsertim cum olim in usu fuerit, ut laici cibum Eucharisticum propriis manibus sumerent . Quæ consuetudo viguit inter Græcos usque ad octavum sæculum . *Sed standum est hodiernæ Ecclesie discipline .*

24. Quod ad Sacerdotes attinet, eos, secluso scandalo, posse e sacrario Eucharistiam extrahere, sequæ ipsos communicare, si desit alius Sacerdos,

do-

docent multi, & graves Theologi; idque non solum in mortis articulo, sed etiam devotionis causa in prolixa v. g. infirmitate, ne fructu Sacramenti diu ægrotus careat. Alii negant ob contrariam Ecclesiæ disciplinam, quæ maxime est attendenda. Laicis vero Ecclesiæ praxis nunquam permittit alios communicare; licet enim urgente gravi causa licitum sit Sacramentum tangere, *sed non est simile de dispensatione Sacramenti, quia ejus receptio non est necessitatis*, inquit D. Th. in 4. dist. 15. art. 5. q. 1.

25. *Quest. 5.* An, & quando liceat Regularibus Communionem ministrare in suis templis? R. ex speciali privilegio R. Pontificis possunt Sacerdotes Regulares communicare quoscumque fideles, præterquam in mortis articulo, & in festo Paschali. Porro nomine Paschalis festi venit communio Paschalis, qua tenentur omnes Parochiæ suæ satisfacere & præcepto annuæ Communionis. Qui enim per illos dies Paschali præcepto satisfecit, non prohibetur in die Paschæ in templo regularium communicare ex devotione, ut ait Roncaglia, & constanti consuetudine comprobatur. Possunt etiam sumere Communionem Paschalem in Ecclesiis Religiosorum, qui tali gaudent privilegio, ut servientes Monasteriis exemptis, scilicet *qui eis actu serviunt, intra eorum speta, ac domos resident, sub eorumque obedientia vivunt*, ut declaratur a Trid. Sess. 24. c. 11. Idem multi affirmant de peregrinis, & vagis, proprio Parocho carentibus; licet Tournelyus, & alii dicant eos sumere debere Communionem Paschalem de manu Parochi loci; quia iste censendus est eorum Parochus.

26. *Quest. 4.* Quid in Ministro requiritur ad licitam administrationem Eucharistiæ? R. præter statum gratiæ necessaria est in ipso debita Sacramento reverentia; & ut eam præstet ritu Ecclesiæ consueto; eamque conferat, vel neget, prout necessitas vel dignitas petentium, aut eorum indignitas postulet. Hinc Eucharistia non est deferenda ad
in-

infirmum nisi cum stola, & superpelliceo, & præcedente lumine. Et quidem sine stola ministrare grave peccatum esset, & pariter absque superpelliceo; veniale autem sine lumine, & prævia Confessione, ut cum Suario docet communis opinio TT. Utrum autem in necessitate liceat sine lumine, & sacris vestibus Viaticum porrigere, dubitant DD. Negant aliqui, eo quod præstet potius reverentiam servare Sacramenti, quam infirmum communicare. Sed probabilius alii affirmant; neque enim videtur Ecclesiam voluisse eo subsidio in periculo mortis filios suos privare, ut serventur ejus cæremoniæ. Imo Pasqualigus censet posse Episcopum dispensare præsertim in Villis & Pagis, ut viaticum cum pileolo deferatur.

27. Et quidem constat, S. Carolum in Actis Med. Conc. indulsisse, ut ad infirmum distantem Viaticum in equo mansueto deferretur, præsertim causa tempestatis, & ubi periculum est in mora. Sed in his spectandum est, quid loci consuetudo, & Episcoporum facultas permittat. Nunquam tamen licet Sacerdoti currere cum irreverentia, ut gestet Viaticum, nec laico tradere pyxidem portandam, quantumvis Pastor sit fatigatus, sed potius ex collo bursa est suspendenda. Nec licet Eucharistiam deferre ad ægrum, ut eam osculetur, si sumere non possit, ex decreto S. Cong. Conc. & prohibitione S. Pii V. Nec vero Sacerdos, v. g. laborans podagra, potest aliis digitis, quam pollice, & indice ministrare; quamvis Toletus, alique id licere dicant, si æger aliter esset sine viatico moriturus. Et ideo communis sententia docet nec posse celebrare Sacerdotem, qui pollice non possit hostiam frangere.

28. Quamvis olim sub utraque specie communicarent fideles; hic tamen usus jamdudum ab Ecclesia Latina justis de causis abolitus est, & prohibitus a Trid. Sess. 21. c. 1. Græcis tamen permittitur, modo fateantur id non esse jure Divino præceptum, nec ad salutem necessarium, cum in unaquaque specie totum Sacramentum contineatur,

nec

nec major sit effectus Sacramenti sub duabus, quam sub una tantum specie. Sacerdos etiam dum communicat non celebrando, communicare tantum potest sub specie panis.

29. *Quest. 5.* Quinam possunt suscipere Eucharistiam? R. 1. eam primo suscipere non possunt infantes, licet olim ipsis daretur Eucharistia, ut constat ex D. Dionysio, Aug. & aliis Patribus. 2. non possunt communicare perpetuo amentes, & frenetici, sed amentibus, qui aliquando usum rationis habuerunt, & petierunt, potest Viaticum ministrari, modo absit periculum irreverentiæ. 3. ii, qui non sunt jejuni, non possunt refici hoc Sacramento, nisi in periculo mortis. Constat ex Conc. Tolet. VII. ex Carthag. III. & communi Ecclesiæ praxi. Quod jejunium in eo consistit, ut a media nocte præcedente nihil omnino per modum cibi, vel medicinæ in stomachum ab ore trajiciatur. An autem ægroto, qui forte eadem die ex devotione communicavit, debeat postea viaticum porrigi, si timeatur ea die moriturus, controversia est inter Theologos. *In tanta opinionum varietate*, ait Bened. XIV. de Syn. lib. VII. c. 9. *integrum est Parocho, eam sententiam amplecti, quæ sibi magis arriserit.*

30. R. 2. In suscipiente Eucharistiam requiritur status gratiæ. Itaque nemini licet ad eam accedere cum conscientia peccati mortalis: nec vero satis est contritio in eo, qui lethale commisit, sed præcedere debet confessio, ut declaravit Trident. Sess. 13. c. 7. & Can. 11. ubi contrarium docentes excommunicantur *de facto*. Quod præceptum esse Divinum docet communis sententia cum Suario ex illis verbis Ap. ad Cor. 1. *probet autem se ipsum homo*. Sufficit tamen contritio, cum Sacerdoti ex officio est celebrandum, nec est illi copia Confessarii; tunc enim præmissa contritione, si sacrificium omitti nequeat absque gravi infamia, vel scandalo, debet celebrare, & postea *quam primum* confiteri.

31. Si pœnitens post Confessionem recorderetur peccati gravis, per oblivionem innoxiam omissi in

Con-

Confessione, tenetur ante Communionem iterum confiteri, ut docet communis sententia, conformis doctrinæ Tridentini. Quamquam alii contrarium defendant, quibus adhærent Pontas, & Continuator Tournellii; nec improbabiler, cum ille præceptum confessionis ex una parte impleverit, & aliunde peccatum illud sit indirecte remissum cum sola obligatione illud subjiciendi, cum urgeat præceptum confitendi. Ast vero praxis fidelium in contrarium stat, estque semper laudanda, & suadenda. Quid vero si pœnitens recordetur peccati lethalis, omissi in Confessione, v. g. dam est in scamno ad communionem, nec possit sine infamia, vel nota recedere? R. posse, ac debere communicare, & postea in prima Confessione aperire peccatum illud, de quo oblitus fuerat. Et quamvis aliqui, teste Lugo, velint illum conari debere elicere contritionem; sed inmerito, quia homini, ut ponitur, justificato nullo modo necessaria est contritio, cum peccatum sit deletum per Confessionem, nec ullibi inveniat præceptum contritionis.

52. *Quest. 6.* Quid agere debeat Sacerdos, qui inter celebrandum recordetur peccati mortalis, non confessi? R. si recordetur post consecrationem, Missa non est interrumpenda, ut ait D. Th. & discrete habetur in Rubricis. Si vero recordetur ante consecrationem, & præsertim ante Canonem, tunc debet confiteri, si possit absque scandalo id facere, ut in Rubricis traditur. In primo autem casu tenetur elicere contritionem, & postea *quam primum confiteri*, quamquam illud Tridentini præceptum confitendi *quamprimum* secundum aliquos non comprehendat nisi Sacerdotem, qui ante Missam recordatur peccati, & celebrat ex necessitate, non habens copiam confessarii. Sed eadem est ratio præcepti, ut notat Suarius.

53. *Quest. 7.* Quomodo sit intelligendum illud *quam primum* Tridentini? R. i. damnatam esse ab Alex. VIII. propositionem istam: *Mandatum Tridentini factum Sacerdoti sacrificanti ex neces-*

sitate cum peccato mortali confitendi quam primum, est consilium, non præceptum. Pariter istam: *illa particula quam primum intelligitur cum Sacerdos suo tempore confitebitur.* His positis, R. illud morali, & humano more intelligendum, ita ut ille præcepto satisfaciat, qui intra triduum confiteatur. Atque ita declaratum fuisse a S. Cong. ait La-Croix, & hæc est communis DD. sententia. Fieri tamen potest, ut aliquando Sacerdos teneatur prius confiteri, v. g. si celebraturus iterum sit, & sit copia confessarii; vel tunc Confessarium habeat, quem postea per dies plures forte non habebit, etsi non sit celebraturus.

34. An & quando indignis neganda sit Eucharistia, diximus in Tract. de Sacramentis in genere c. 2. q. 4. Hic tamen nonnulla adjungere oportet ad praxim necessaria. Ac primo quoad puerorum communionem Bened. XIV. reprehendit eos, *qui pueros etiam duodennes, & perspicacis ingenii sinunt ex hac vita migrare sine viatico, hanc unam ob causam, quia scilicet nunquam ante, Parochorum certe incuria, & oscitantia Eucharisticum panem degustarint.* De Syn. Lib. VII. c. 12. Nota 2. capite damnatis, si rite sint per Confessionem parati, posse dispensare Eucharistiam, ut fert usus in multis locis. 3. etiam aliquando, v. g. in Paschate, dandam esse semifatuis, & debili ratione utentibus, modo hanc cibum a profano distinguere norint; atque etiam a Dæmone obsessis, si absque reverentiæ detrimento possint sumere.

36. Quod ad usum frequentis, vel quotidianæ Communionis attinet, habendæ sunt præ oculis propositiones duæ ab Ecclesia proscriptæ; altera ab Innoc. XI. dicens: *frequens Confessio, & Communio etiam in his, qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis*; altera ab Alex. VII. quæ dicebat: *similiter arcendi sunt a Communiono, quibus nondum inest amor Dei purissimus, & omnis mixtionis expert.* Deinde attendendum est decretum S. Cong. editum anno 1679. ab Innoc. XI. ad-

adprobatur, ubi inter alia primo loco dicitur, usus frequens, vel quotidianus sumendæ Eucharistiæ semper fuisse in Ecclesia approbatus a SS. PP. sed ratione diversarum conscientiarum nihil de ipso consuiui posse. Deinde sic pronuntiatur: *frequens accessus* (ad Eucharistiam) *Confessariorum iudicio est relinquendus, qui ex conscientiarum puritate, & frequentie fructu, & ad pietatem processus laicis negotiatoribus, & conjugatis, quod prospiciunt eorum saluti profuturum, id illis prescribere debent.* Postea additur: *non a frequenti vel a quotidiana sumptione una præcepti formula deterreantur, aut sumendi dies generaliter constituentur, etc.* Denique monentur Episcopi, ut ubi frequentis Communionis *viget huiusmodi devotio, per illam gratias Deo agant, eamque ipsi adhibito temperamento alere debeant.* Quo pacto in hac re gerere se debeat Confessarius, vide auctorem in *praxi* §. ult. ubi moderatores animarum docet ita se gerere, ut nec nimium rigidi sint in negando usu frequentis Communionis, nec nimium indulgentes, præsertim cum iis, qui sæpe in gravia labuntur, nec solliciti sunt de agenda poenitentia; aut iis, qui accedunt cum affectu deliberato ad venialia, nec de illis tollendis ullam curam gerunt; ut recte animadvertit Bened. XIV. de Syn. lib. VII. Quamquam expedit aliquando concedere Communionem aliquibus, qui versantur in periculo labendi in lethalia, ut vires accipiant ad resistendum.

CAPUT III.

De Corporis dispositionibus ad Eucharistiam, & de ipsius effectis.

56. *Quest. 1.* Quale jejunium requiritur ad Communionem? R. Jejunium naturale ex præcepto Ecclesiæ requiri ad sumendam Eucharistiam, diximus capite proxime præcedenti, in quo non esse parvitatem materiæ docetur a Theologis. Non
de-

debet tamen is, qui communicaturus est, scrupulis angī, nec Communionem relinquere, etsi reliquiae cibi remanentes in ore ab ipso deglutiantur; non enim sumuntur per modum cibi, sed ad instar salivae, ut monent Rubricae Missalis. Eadem est ratio ex D. Th. q. 80. a. 8. ad 4. de reliquiis aquae, quibus os abluitur, si forte trajiciantur, praesertim in modica quantitate; nisi data opera sumantur, aut in magna quantitate. Generatim autem loquendo non frangit jejunium nisi id, quod ab extrinseco provenit in stomachum per modum cibi, aut potus; & ideo illud non frangit pulvis tabaci per nares sumptus, ut ait Bened. XIV. de Syn. lib. 7. c. 3. Imo etsi folium tabaci, vel aroma dentibus conteratur ad expuenda phlegmata, modo nihil trajiciatur in stomachum. Ita Lugo cum aliis permultis.

57. Idem dico de rebus, quae omnino inutiles sunt digestionī, si deglutiantur, ut capilli, ungues, fila, sive serica, sive lanæ, vitrum, metallum, & similia. Secus autem sentio de iis, quae a stomacho alterari, & in substantiam hominis converti possunt, puta chartam, paleam, filum ex lino, ceram, pulverem medicinale, & similia. Qui autem pulverem, nivem, culicem, seu muscam praeter voluntatem deglutiverit, certe non solveret jejunium, cum non sit comestio, sed respiratio; contra vero si sponte haec trajiceret.

58. *Quest. 2.* An sit peccatum cibum sumere, vel expuere statim a Communionē? R. neg. ex S. Th. & communi DD. nisi in expuendo esset periculum ejiciendi particulam aliquam hostiae, quae forte remanserit in ore. Quod ad comestionem attinet, ait S. Th. 3. p. q. 80. a. 8. *debet esse aliqua mora inter sumptionem hujus Sacramenti, & reliquos cibos.* Itaque ob reverentiam Sacramento debitam non vacaret culpa veniali, qui statim a communionē aliquid manducaret, nisi legitima causa excusaret. Quanto autem tempore durent in stomacho species consecratae, non est facile definire, cum

cum id pendeat tum ex qualitate stomachi, tum ex qualitate specierum . Sane post horæ quadrantem species omnes censentur consummatæ; *quod tamen est valde incertum.*

39. *Quest. 5.* An pollutio nocturna, & ætus conjugalis communionem impediunt? R. Si pollutio fuerit involuntaria, non impedit Communionem, cum nulla sit culpa, saltem gravis. Pium tamen est consilium eo mane ab Eucharistia abstinere ob specialem reverentiam Sacramenti, nisi contrarium exigat vel utilitas magna, vel necessitas. Quod si voluntaria fuerit, potest qui eam est passus confiteri, & ad Communionem accedere sine mortali; non tamen carebit culpa levi, tum ob indecentiam, tum quia voluptas præterita mentem abstrahit ab ea devotione, & reverentia, quam postulat cibus Eucharisticus. Idem dico de eo, qui sine culpa gravi usus est ætu conjugii ob solam voluptatem, qui sine veniali culpa raro accedit ad mensam Eucharisticam: uterque tamen potest sine ulla culpa, atque etiam cum fructu communicare, si justa causa intercedat, ut jubilæum, scandalum vitandum, vel alia necessitas, vel utilitas. *S. Th. 5. p. q. 80. a. 6.*

40. *Quest. 4.* An sordes corporis impediunt Communionem? R. si occultæ sint, communioni non officiant, sicut non obsunt veræ sanctitati. Hinc de muliere menstruata scribit S. Gregorius ep. ad Aug. *si ex veneratione magna percipere non præsumit, laudanda est; sed si percipiat, non judicanda.* Si autem sint maculæ externæ, mundandæ sunt, si fieri possit, antequam ad sacram mensam accedatur; ita enim postulat reverentia debita Sacramento.

Nota: Congruum etiam est accedere ad Eucharistiam positis armis, nisi accedens sit miles S. Joannis Hierosolymitani, qui tanquam insigne Ordinis communicans portat gladium in testimonium zeli pro fide tuenda.

Sacerdos cum laicorum more communicat, debet esse stola indutus ex Conc. Bræchar. III. & præscripto Rit. Romani.

41. *Quest. 5.* Quales sunt effectus Sacramenti Eucharistiæ? R. primus & præcipuus est conferre augmentum gratiæ ex Flor. & Trid. *Sess. 13. c. 2.* Aliquando vero ex accidenti confert primam gratiam, v.g. si quis ignorans esse in mortali, vel credens sese contritum, accedit ad Communionem cum sola attritione, tunc de attrito fit contritus, ut docet S. Th. 3. p. 2. 72. a. 7. II. effectus est remittere venialia, sive id fiat immediate ex opere operato, ut multis placet, sive ut alii docent, excitando charitatem, per quam venialia solvantur. III. est præservare a mortali, robur, & gratiam animæ conferendo. Hinc Trid. *Sess. 13. c. 2.* ait, hoc Sacramentum esse *antidotum, quo liberamur a culpis quotidianis, & a peccatis mortalibus præservamur.* IV. effectus est remittere poenam temporalem peccatis debitam ratione actuum charitatis, qui per Sacramentum excitantur. V. est spiritualis dulcedo, & facilitas ad spiritualia peragenda. VI. unio specialis cum Christo, & membris ejus ex illo Joan. 7. *in me manet, & ego in eo.* VII. adeptio gloriæ ex illo: *qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Joan. 7.

42. *Quest. 6.* An peccatum veniale impediatur effecta Communionis, & an culpa careat, qui cum illo ad communionem accedit? R. cum S. Th. & communi sententia, præcipuum Communionis effectum, nempe augmentum gratiæ non impediri per veniale peccatum, eo quod Sacramenta causent gratiam per modum causæ necessariæ ex opere operato, qui effectus solum potest cessare in eo, qui ponit obicem gratiæ sanctificanti, nempe mortale. Nihilominus per venialia, comitantia Communionem, puta teporem, distractionem voluntariam, defectum actualis devotionis, & similia impediuntur effectus secundarii, scilicet spiritualis dulcedo, imminutio fomitis concupiscentiæ, actuales gratiæ, quæ pro majori, vel minori accedentis dispositione conferuntur. Hinc licet nullum sit peccatum accedere ad communionem in statu peccati venialis; erit tamen culpa venialis communica-

re cum veniali deliberato comitante ipsam Communionem, sicut & cum affectu ad venialia, sine ipsorum dolore præmisso.

43. Unde patet, quantum intersit communicanti se diligenter præparare per actus fidei, spei, & charitatis, per veram sui demissionem, & omnis culpæ detestationem. Pariter quantum intersit non statim a communione, ut fit a multis, animum ad alia divertere, sed tempus illud, quod S. Theresia merito pretiosum vocat, in oratione, gratiarum actione, & suavis cum Jesu colloquiis impendere, cum inde magna ex parte fructus copiosus gratiæ proveniat. Quin imo S. Carolus, alique Viri Sancti monent eos, qui cibum Eucharisticum sumpserint, ut ea præsertim die linguam, & ceteros sensus ab omni inordinata affectione cohibeant.

CAPUT IV.

De Missæ Sacrificio .

44. *Quest. 1.* An & quale sit Eucharistia Sacrificium? R. Missam esse verum Sacrificium fide constat ex Trid. *Sess. 22. c. 1. & Can. 2. 5. & 4.* Ratio autem est, quia Sacrificium est *oblatio facta Deo per immutationem alicujus rei, in signum supremi dominii, ex legitima institutione.* Quæ omnia Eucharistiæ in Missa conveniunt; per consecrationem enim, & sumptionem mystice immolatur Christus, qui est victima, & offertur Æterno Patri in recognitionem supremi dominii vitæ, & mortis; atque ita a Christo fuit institutum, ut Sacerdotes in ejus persona offerrent. Hoc autem Sacrificium continet in se rationes omnes Sacrificiorum antiquæ legis; est enim *holocaustum* in recognitionem Divinæ excellentiæ, *Eucharisticum* in gratiarum actionem; *propitiatorium* pro nostris peccatis, & *impetratorium* gratiarum per meritâ Christi. Nec differt quoad substantiam a Sacrificio Crucis, non solum quia eadem est persona,

& victima, quæ offertur, sed quia ratio formalis oblationis est omnino eadem, scilicet protestatio supremi Dei dominii. Differunt autem accidentaliter, cum illud cruentum fuerit, istud incruentum, in illo mors vera, & physica intercesserit, in isto mystica tantum; illud per Redemptorem ipsum oblatum Patri fuerit, istud non nisi ministerio Sacerdotum; illud meritorium fuerit, quia in eo solum fuit pretium nostræ redemptionis; in hoc vero tantum applicentur merita Christi.

45. *Quest. 2.* In quo consistat essentia Sacrificii Eucharistici? R. alii eam constituunt in oblatione, alii in sumptione, alii denique cum Suario in sola consecratione. Bellarminus autem forte probabilius eam docet consistere partim in consecratione, partim in sumptione. Quicquid sit de hac controversia, certum est sumptionem pertinere ad integritatem Sacramenti, a quoque in Rubrica Missalis præscribitur: *si Sacerdos graviter infirmetur, aut moriatur post consecrationem corporis tantum, ante consecrationem sanguinis, vel utroque consecrato, Missa per alium Sacerdotem expleatur ab illo loco, ubi ille desiit; & in casu necessitatis etiam per non jejunum.* Et idem docet S. Th. 5. p. q. 83. art. 6. ex Conc. Tolet. VII. Ratio autem Sacrificii requirit consecrationem sub utraque specie; nam si panis tantum absque vino, vel istud sine pane offeratur, erit quidem Sacramentum, sed non erit Sacrificium. Ita DD. communiter, paucis exceptis.

46. *Quest. 3.* Quisnam sit offerens Sacrificium Missæ, & pro quibus offerri possit? R. Christus Dominus est præcipuus Sacerdos, offerens se ipsum hostiam vivam Eterno Patri, ut constat ex Trid. *Sess. 22. c. 2.* Ministri autem Christi sunt Presbyteri, quibus solum inest potestas consecrandi corpus, & sanguinem Christi, & re ipsa consecrant quantumvis heretici, excommunicati, etc. ut ab eodem Trid. declaratur *Sess. 23. c. 1.* Tota pariter Ecclesia dicitur offerre Sacrificium per Sacerdotes; fideles autem per eorum manus offerunt,

runt, idque tribus modis. Primo generali, & communi ratione, quatenus Sacerdotes agunt ut publici Ecclesiæ Ministri, & pro fidelibus omnibus offerunt. Secundo magis speciali ratione, nempe assistendo Sacrificio. 5. procurando, ut pro ipsis nominatim celebretur. Certum est autem posse offerri Sacrificium pro fidelibus omnibus tum vivis, tum defunctis, ut definit Tridentinum *Sess. 22. c. 2.* idque, ut ait, *juxta Apostolorum traditionem*. Certum est item Sacerdotem, ut personam privatam, posse offerre pro excommunicatis, hæreticis, & infidelibus; sed pro excommunicato non tolerato offerre nequit nomine Ecclesiæ, & ut Minister ejus. An autem id possit Ecclesiæ nomine pro iis, qui tolerantur, uti & pro infidelibus, res est utrinque probabilis.

47. *Quæst. 4.* An Missa *defunctorum* plus istis prosit, quam *Sanctorum* Missæ? R. S. Th. Suppl. q. 71. art. 9. ad 2. *Ex parte Sacrificii oblati æqualiter prodest defuncto, de quocumque dicatur, sed ex parte orationum magis prodest illa, in qua sunt orationes ad hoc determinatæ; sed tamen hic defectus recompensari potest per majorem devotionem, vel ejus, qui dicit Missam, vel ejus, qui jubet dici, vel iterum per intercessionem Sancti, cujus suffragium Missa imploratur.*

48. *Quæst. 5.* Quot sunt effectus Sacrificii Missæ? R. quatuor sunt præcipui, quorum primus est remissio peccatorum, impetrando auxilium ad pœnitentiam, per quam peccata deicantur. Ita TT. omnes cum S. Th. ex Trid. *Sess. 22. c. 2.* dicente: *Hujus (Sacrificii) oblatione placatus Dominus gratiam, & donum pœnitentie concedens, crimina, & peccata, etiam ingentia dimittit.* Idem dico de venialibus contra Canum, & Valentiam, qui volunt venialia remitti ex virtute immediata Sacramenti. 2. effectus est, per se remittere pœnas peccatorum hominibus justis, pro quibus offertur, ut definit Trid. *Sess. 25. 5.* est augmentum gratiæ, sive id fiat per se, ut nonnullis placet, seu

im-

impetrando auxilium ad perficiendos actus, quibus gratia augeatur, ut verius docet Suarez cum communi sententia. 4. effectus est impetratio bonorum spiritualium, & temporalium, quatenus ista pro sunt animæ bonis, ex Trid. laudato.

49. *Quest. 6.* Quantus sit valor Sacrificii Missæ? R. si sacrificium istud in se ipso consideretur, est infiniti pretii, cum in eo hostia, quæ offertur, sit valoris infiniti, & infinita sit in merito persona Christi, quæ est principalis offerens. In quo nulla esse potest inter Catholicos DD. controversia. Si vero consideretur in eo Sacerdos offerens, & is, pro quo offertur, erit quidem finiti valoris, non quidem quoad sufficientiam, sed quoad applicationem, ad eum fere modum, quo Sacrificium Crucis in genere satisfactionis fuit infiniti valoris, sed non nisi finito modo applicatur hominibus secundum uniuscujusque dispositionem. Sic etiam Sacramenta, licet infinita virtute polleant, effectum tamen limitatum operantur. Ita D. Th. 3. p. q. 79. art. 5. Hinc Sacrificium Missæ quoad fructum ejus principalem tam prodest, si offeratur a bono, quam a malo Sacerdote, cum valor sit ex opere operato pendens a meritis Christi. Quoad fructum vero precum valent etiam ipsæ preces, factæ a Sacerdote nequam, quatenus hic orat nomine Ecclesiæ; non valent autem, quatenus orat proprio ipsius nomine. Hinc Alex. III. *Can. 90.* ait: *Sacerdotes quanto digniores sunt, tanto facilius, pro quibus clamant, exaudiuntur.* Censet autem D. Th. 3. p. q. 82. art. 7. quod si celebrans sit excommunicatus, *orationes ejus efficaciam non habent, quia est ab Ecclesiæ unitate separatus.* Quod solum habere locum, putant Roncaglia, Layman, & alii de excommunicato vitando, non ita de tolerato.

50. *Quest. 7.* An, & quando Sacerdos teneatur celebrare? R. S. Thomas, Suarez, & communis Theologorum docent, Sacerdotes omnes sub gravi teneri saltem in præcipuis anni festis celebrare 1. ex Divino præcepto, contento in ep. ad Heb.

5. *omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat bona, & sacrificia pro peccatis.* Et ex verbis Christi Lucæ 22. *hoc facite in meam commemorationem.* Quæ verba declarat Tridentinum Sess. 22. c. 1. continere verum præceptum. 2. ex Eccl. præcepto, cum in cap. *dolentes* 9. de *celeb.* Innoc. III. suspensionis pœna afficiat eos, qui *vix ter, aut quater in anno celebrant.* Et Trid. Sess. 23. de Reform. c. 14. ait: *Curet Episcopus, ut Sacerdotes, saltem diebus dominicis, & festis solemnibus Missas celebrent.* Et hæc sententia conformis est decreto S. Cong. Concilii, edito Nov. 1696., ubi dicitur: *qui sine justa causa ter, vel quater in anno non celebravit, peccat mortaliter, & potest ab Episcopo puniri.* Itaque jure merito opinio contraria Cajetani jussu Pii V. expuncta est ex ejus Commentariis. Quamvis autem aliqui excusent a mortali Sacerdotem non celebrantem, secluso scandalo, ipsi tamen fatentur eum vix posse scandalum evitare, si non celebræt per totum annum absque evidenti causa, cum signum sit prævæ conscientiæ. Idem sentit Suarius de eo, qui per diuturnum anni tempus, puta per sex, vel octo menses non celebraret.

51. Quenam autem sint præcipua festa, quibus Sacrum facere tenetur Sacerdos, varie Auctores explicant. Sotus intelligit Festa Nativitatis, Paschatis, & Pentecostes, quibus olim Fideles communicare consueverunt. Alii addunt festa solemnia Christi Domini, & B. Mariæ, quibus nonnulli adjungunt dies omnes Dominicos, & festos solemniores. Parochi profecto tenentur celebrare, quoties populus tenetur Missam audire, ut docet Bened. XIV. ad mentem Concilii Tridentini. In Ecclesiis autem Cathedralibus, Collegiatis, & Conventualibus quotidie debet una Missa cantari, aut saltem privatim celebrari, idque ex præcepto, quamvis in hoc servari debeat antiqua uniuscujusque Ecclesiæ consuetudo.

52. *Quest. 8. Quo loco, & tempore liceat ce-*
le-

lebrare? R. in rubrica Missalis dicitur: *Missæ privata, saltem post Matutinum, & laudes quacunque hora ab auroa usque ad meridiem dici potest.* Ex privilegio autem, vel ex consuetudine ab Episcopis tolerata celebrari potest paulo ante auroram, & paulo post meridiem, scilicet uno, vel altero quadrante. Imo si necessitas gravis urgeat, v. g. dandi viaticum infirmo, potest fieri sacrum pluribus horis ante solis ortum, atque etiam ubi consuetudo viger, potest hyeme anteverti Sacrum in gratiam opificum. In die Nativitatis Domini statim a media nocte canitur Missa sollemnis, sed aliæ dux celebrari nequeunt ex pluribus S. Cong. decretis ante auroram; uti & privatae Missæ, neque potest ante illam distribui Eucharistia. Non licet Missam celebrare feria 6. Majoris hebdomadæ; feria autem quinta ejusdem, & Sabbato non potest privatim celebrari ex pluribus decretis, & praxi Ecclesiæ, nisi in feriam quintam incidat festum Annuntiationis B. Mariæ vel S. Joseph, quia tunc datur facultas in quibusdam Ecclesiis celebrandi, ut populus præcepto audiendi Sacrum satisficiat.

53. Nemini licet, una, eademque die plures Missas peragere, nisi in die Nativitatis, aut si Parochus duas habeat Parochias dissitas, nec sit alius Sacerdos, qui possit commode in alia celebrare, ut declaravit Bened. XIV. decreto edito 16. Martii 1746., qui omnino reprobatur usum celebrandi duas Missas ab eodem Presbytero in die feriali, ne populus frequens numero Sacro privetur. Et quamvis olim licuerit Parocho in die festivo secundam Missam pro defuncto celebrare, id tamen non licet juxta præsentem disciplinam, quæ permittit, ut relicta Missa de die, possit cani Missa pro defuncto, si præsens sit cadaver. *In Hispania ex indulto Bened. IX. celebrari possunt tres Missæ in die omnium Defunctorum, sed una saltem est applicanda pro Defunctis, & quidem sine stipendio.*

54. Circa locum, in quo Missa celebranda est, constat ex Trid. Sess. 21. non licere Sacrum fa-

cere, nisi in Ecclesia, vel Oratorio ab Episcopo consecrato, vel benedicto, nisi gravis necessitas excuset. Talis autem erit, si Ecclesia diruta sit, & alias populus carebit Missa; & sic conceditur c. 2. de consecr. dist. 1. Item si populum in solenni festo templum non capiat, ut cum Lugo docet Bened. XIV. de Sac. Missæ lib. 3. c. 5. Pariter in castris pro exercitu, sed festis tantum diebus, quamvis etiam ferialibus permitti solet in tentoriis Principum, aut Ducum, præmissa tamen, si fieri possit, licentia Ordinarii. Præterea id licet in portu, ne navigantes, qui navem deserere nequeunt, priventur sacro; non tamen in flumine, vel in mari ob periculum effusionis sanguinis. Ubi tamen viget contraria praxis ob indulta R. Pontificis, ut in Lusitania, & alibi, solum permittitur in magna tranquillitate maris, & assistente celebranti alio Sacerdote, qui post consecrationem teneat calicem. Facultas autem celebrandi in altari portatili reservata est S. Pontifici, a quo solo potest etiam permitti celebratio in oratoriis privatis, in quibus non sit janua, habens ingressum per viam publicam. Plura de Oratoriis privatis vide apud Auctorem.

C A P U T V.

De violatione Ecclesie, reconciliatione,
& exsecratione.

55. *Quest. 1.* An liceat Missam celebrare in Ecclesia violata? R. non licere, idque sub gravi peccato, nisi in gravi necessitate. Ratio est, quia est contra prohibitionem Ecclesiæ in re gravi, ad Religionem pertinente. Sed ita celebrans non incurrit suspensionem; quæ solum indicitur celebrantibus in loco interdicto, ut notat cum Suario Bened. XIV. lib. 3. de *Sacrif. Missæ*. Jam vero necessitas sufficiens ad Divina mysteria peragenda in loco violato censetur, si populus aliam Ecclesiam non habeat, ubi Missam audiat. Petenda ta-

men

men est ab Episcopo venia, si adiri possit, si secus autem, sine ea est celebrandum. Ita Card. de Lugo, & alii. Nomine autem Ecclesiæ non intelliguntur oratoria privata, quæ non sint benedicta, neque sit in eis altare ad facienda Sacra; neque turris Ecclesiæ, Sacristia, tectum, fornices cryptæ, pavimentum subterraneum, nisi sit sepultura, bene vero capellæ, quæ sunt partes ipsius Ecclesiæ.

56. *Quest. 2.* Quibus actionibus Ecclesia, & Cœmeterium violentur, seu polluantur? R. 1. ut violetur Ecclesia, requiritur ut delictum sit publicum, & notorium, saltem notorietate facti, ut constat ex c. *significasti de adult.* & ut delictum, per quod polluitur, sit grave peccatum. R. 2. Ecclesia 1. polluitur per effusionem seminis, vel sanguinis humani, quæ sit voluntaria, & copiosa. 2. per homicidium voluntarium, & injuriosum saltem immunitati Ecclesiæ, etiamsi fiat absque effusione sanguinis. Non tamen polluitur per vulnus inflictum extra Ecclesiam, etiamsi vulnegratus postea ad Ecclesiam confugiat, & ibi moriatur. Contra vero si vulnus fiat intra Ecclesiam, & sanguis fundatur extra illam, violata censetur per actionem injuriosam, qua causatur effusio.

57. Ex dictis fit, Ecclesiam non violari, 1. per homicidium factum casu, vel ab amente. 2. per illud factum in sui defensionem. 3. per pauculas guttas sanguinis. 4. per levem percussionem, v. g. natium in rixa puerorum, etiamsi copiosus sanguis effluat, quia ut plurimum evenit absque peccato gravi. 5. per inculpatam pollutionem, vel fornicationem ab amente factam. Addunt aliqui adulterium conjugalem; sed melius alii censent, per illum etiam violari Ecclesiam, nisi conjuges versentur in morali necessitate. Suarez, Sanctius, Holzmanus.

58. Polluitur etiam Ecclesia per sepulturam excommunicati non tolerati ex c. 7. *de consecr.* Non tamen si sepeliatur hæreticus nominatim non denunciatus, præsertim in locis, ubi isti tolerantur.

Item polluta censetur Ecclesia, ubi sepultus sit infidelis, quamvis de infante non baptizato multi negent. Semper tamen esset illicitum, ipsum in loco sacro sepelire, ut fatentur omnes. Porro Ecclesia polluta polluuntur altaria, atque etiam contiguum ei cœmeterium; quia ex proverbio accessorium sequitur principale, non tamen e contrario.

59. *Quest. 5.* Quo modo tollatur Ecclesiæ pollutio? R. si sit consecrata ab Episcopo, solum potest reconciliari ab Episcopo, idque ritum in Pontificali præscripto. Si vero tantum sit benedicta, potest fieri reconciliatio a quocumque Sacerdote per aspersionem solum aquæ benedictæ, sed præcedere debet Episcopi delegatio ex Rituali Romano. Regulares habent a R. Pontifice privilegium templa sua reconciliandi. Per solam autem celebrationem non reconciliatur Ecclesia, ut merito tradit Lugo, cum ex nullo jure constet celebrationem vicem gerere posse conciliationis.

60. *Quest. 2.* Quando fiat execratio Ecclesiæ? R. Cum perdit suam consecrationem, idque fit, cum ita destruitur, ut usum, & formam suam amittat. Censetur autem execrata Ecclesia, cum parietes secundum majorem sui partem destruuntur, vel eorum crusta, aut major saltem pars corruat. Quod si tectum corruat, consecrati manent parietes: item si una post alteram pars muri destruat, quia quæcumque pars accedens manet consecrata, cum majus dignum trahat ad se minus. Idque locum habet, etiamsi animus sit totam per intervallo Ecclesiam instaurandi, ut ait Nav. Suar. Barbosa; quia intentio illa non officit, quominus consecratio perduret.

61. *Quest. 5.* Quando execratur altare, & reliqua ad Missam pertinentia? R. altare execratur, si cum fixum est, lapis consecratus removeatur ab inferiori ejus structura, non tamen si aliqui tantum lapides structuræ dimoveantur, neque si tota mensa cum lapidibus alio transferatur. Quod si altare sit portatile, minime execratur, etiamsi

ara moveatur a lignis, vel a capsula, ubi ara est inclusa, cum illa capsula non pro forma, sed ad custodiam aræ sit instituta. Textus autem juris prohibentes separationem, intelliguntur de alteri fixo. Sive autem fixum sit, sive portatile execratur, dum ita frangitur, ut in nulla ejus parte consistere possit calix cum patena. In cap. autem 3. *de Consec.* præcipitur, ut altaris tabula denuo consecratur, *si enormiter fracta fuerit*. An autem ara fieri possit ex duobus lapidibus conjunctis? affirmant aliqui, sed melius negat communis sententia.

62. Calix execratur, si ita frangatur, ut fiat inutilis ad usum sacrificii; ut si foramen fiat in ejus fundo, non ita si sit in parte ipsius superiore, ita ut retinere possit sacras species. Execratur etiam, si cuppa separetur a pede, cui est affixa. Quod si pes sit tornatilis, non amittit consecrationem, cum re vera formam non perdat, sed omnes ejus partes sine novo artificio jungi possint. Ita Suarez, Roncaglia, alique communiter, quamvis aliqui cum S. Antonino velint etiam amitti consecrationem. Sunt etiam, qui affirmant execrari calicem, si pereat inauratio, eo quod tota unctio fiat in superficie calicis. Negant tamen probabilius Lugo, Sporer, Tournelius cum Suarez, quia licet unctio fiat solum in superficie calicis, tamen tota calicis moles consecratur.

63. An autem Calix, qui denuo inauratur, nova indigeat consecratione, res est utrinque probabilis. Affirmat Suarius cum aliis, quia calix consecratur propter contactum sanguinis Christi, adeoque non consecrata illius superficie, necessario calix est consecrandus. Mihi tamen videtur probabilior contraria sententia, cui subscribit Tournelius; nam si amittendo inaurationem, consecrationem calix non amittit, ut communis est doctrina Theologorum, consequens videtur, ut consecrationem non perdat, si de novo inauratur; quemadmodum si Ecclesia consecrata denuo dealbetur, nova non eget consecratione. Superficies enim aurea,
quæ

quæ recens calici adhibetur, fit sacra per conjunctionem cum calice consecrato, ut pars assuta lacero corporali, manet benedicta ex c. *unico de Consec. Eccl.*

64. Denique vestes sacræ amittant benedictionem, cum ita destruuntur, ut non possint ulterius deservire ad proprios uniuscujusque usus. Corporale v. g. dum fractione, vel diminutione redditur ineptum ad continendum honeste calicem cum patena; Alba, cum ab ea manica abscinditur; cingulum, cum ita rumpitur, ut neutra pars cingere possit; stola cum non potest humeros operire; & idem dicendum, si aliqua ejus pars scinditur, quamvis statim sarciatur, quia jam suam formam amisit. Secus autem si attritis aliqua pars assuatur, vel manente parte principali, & sufficiente, altera annexatur, quia accessorium sequitur principale. Pariter si stola, vel casula duplicata, facili separatione fiant duæ, quarum utraque apta sit ad Sacrificium, non perdunt benedictionem.

Nota: quamvis partes rei consecratæ, destructa ejus forma, desinant esse sacræ, non possunt applicari ad usus profanos, sed aut igne consummendæ sunt, aut ad alios Sacros usus adhibendæ ex c. *altaris de consecr.* V. alia apud Auctorem.

C A P U T VI.

De Missæ applicatione, & stipendio.

65. Sicut solus Sacerdos offerre potest immediate Missæ Sacrificium ex tradita sibi a Christo potestate, ita ipsius est solum applicare ejus fructum sive pro uno, sive pro pluribus, seu vivis, seu defunctis. Hinc valide applicat, etsi peccet, applicando contra voluntatem Superiorum; est enim actus potestatis Ordinis, quæ potestas a Superiore non dependet. Ita communis doctrina contra Scotum, & alios. Quod si Sacrificium nulli applicetur, vel ei, qui non est capax, fructus re-

manet in thesauro Ecclesiæ, vel cedit ipsi Sacerdoti, vel illis, pro quibus applicare debuit; hæc enim creditur fuisse tacita ipsius intentio. Hinc cum dubitatur in Missis gratuitis, an ille, pro quo applicatur, sit capax, necne fructus, consultius est sub conditione applicare vel pro illo, vel pro nobis ipsis, vel pro aliis. In Missis vero debitis ex stipendio, debet pro illo applicari, cui debetur; quod si ille sit incapax, pro ejus propinquis, vel pro iis, pro quibus fuerit ejus implicita voluntas ut applicaretur.

66. *Quest. 1.* Quænam sufficiat applicatio Missæ? R. sufficere habitualement, scilicet eam, quæ aliquandiu habita est, & non est revocata; & hanc esse omnium praxim testatur Gobat; nec in re dissentit Concina; quamvis enim exigit intentionem virtualement, eam tamen ita explicat, ut cum nobis consentiat. Ait enim, si quis accepit stipendia pro Missis viginti, & hodie celebrare incipit cum animo diebus sequentibus pro offerente celebrandi, tunc sufficere primam intentionem, licet eam diebus sequentibus alio distractus non renovet. Ratio autem nostra est, quia applicatio Missæ se habet ad instar donationis verbalis, quæ semel facta valet, donec revocetur. Nec est eadem ratio in Sacramento, in quibus intentio efficit ipsum Sacramentum, & re ipsa in illud influit; quod non accidit in intentione applicationis Missæ, sine qua ex se fructus oritur, & solum requiritur, ut alicui in particulari fructus obveniat.

67. *Quest. 2.* Quando fieri debeat applicatio? R. 1. opus non est, ut fiat in ipso sacrificio; sufficit enim, ut antea facta sit, & non revocata, ut dictum est, etsi postea de illa non cogitet Sacerdos. Potest etiam fieri in ipso Sacrificio, saltem ante consecrationem, ut docet communis sententia, quamvis aliqui dicant sufficere, si fiat applicatio ante summptionem, *quod tamen non probo*. R. 2. si post consecrationem nulli fuerit applicata, non potest ulli postea applicari, & multo minus stipendium

accipi. Producit enim effectum quando existit sacrificium, nec vero effectus ille suspenditur.

68. *Quest. 3.* An valeat applicatio Missæ sub conditione? R. valere, si applicetur sub conditione jam impleta, v. g. ob intentionem, quam habuit Superior; non autem sub conditione futura contingente, v. g. pro illo, qui prius morietur; vel secundum intentionem, quam quis cras habebit. Pariter neque valet si applicetur pro causa quæ adhuc non existit, adeoque jure merito damnata est a Paulo V. consuetudo applicandi Missam pro iis, qui primum offerent stipendium, *tanquam pluribus nominibus periculosa, fidelium scandalis obnoxia, atque a vetusto Ecclesiæ more nimium aberrans.*

69. *Quest. 4.* An liceat Sacerdoti accipere stipendia pro Missæ celebratione? R. id licere, ut constat ex communi praxi, probata ab Ecclesia contra Wiclefistas id improbantem. Nam ut ait D. Th. 2. 2. q. 10. a. 2. *Sacerdos non accipit pecuniam, quasi pretium consecrationis Eucharistiæ, hoc enim esset simoniacum, sed quasi stipendium suæ sustentationis.* Quæ consuetudo subrogata est in locum oblationis panis, & vini, & similium, quam fideles faciebant, quæque ex parte cedebat in profectum Sacerdotum, ut erudite tradit Bened. XIV. in lib. V. de Syn. ubi etiam c. VIII. legitur PP. Concilii Toler. ann. 1524. vetuisse, ne ullus Sacerdos quicquam vel minimum pro Missa exigeret, sed eleemosyna sponte oblata contentus esset. Consuetudo autem hodierna permittit eleemosynas accipere pro Missa non solum pauperi Sacerdoti, sed etiam diviti, quia operarius quisque dignus est mercede sua, & ut ait Apostolus 1. ad Cor. 9. *Quis suis stipendiis militat unquam?* accidentarium autem est, ut quis aliunde sustentari possit, nec debet id officere Sacerdoti, sicut militi alioquin diviti non officit, quo minus stipendia sua accipiat.

70. *Quest. 5.* Quo tempore debeat Sacerdos celebrare Missas, pro quibus accepit stipendium? R. 1. graviter peccare Sacerdotem, qui accipiens stipen-

pendium, ut Sacrum faciat in tali die, differat in alium diem nisi causa sit justa differendi, ut ipse interpretari possit tacitum dantis consensum. Talis autem præsumi nequit, cum datur ad celebrandum pro graviter infirmo, pro vincenda tentatione, pro felici exitu negotii, etc. Quod si dantem pia sua intentione defraudat, agit contra justitiam, & ad restitutionem obligatur. R. 2. reum esse gravis peccati, si diu differat, adeoque non posse accipere plures Missas, quam eas, quas celebrare potest intra tempus non longum, nisi aliud constet de mente offerentis. Ratio est, ne is, cui Missa debetur, fructu interea privetur sacrificii, & quia est veluti quidam justitiæ contractus, quo alter se obligat ad dandam eleemosynam, alter ad celebrandum juxta ipsius voluntatem. Hinc S. Concilii Congregatio pluribus decretis id vetuit, & Innoc. XII. in Bulla, quæ incipit: *nuper*. Extat autem decretum editum auctoritate Urbani VIII. ubi prohibentur Sacerdotes *plures eleemosynas manuales accipere, quam eas, quibus intra modicum tempus possint satisfacere*.

71. R. 5. Illa verba *modicum tempus* non omnes uno modo explicant. Missis aliis opinionibus, non improbabiler censet Lugo, spatium duorum mensium non esse longum reputandum. Quam sententiam communem esse dicit Tournelius, eique subscribit. Alii limitant ad unius mensis spatium ex declaratione S. Cong. Concilii 1655, quam refert Bened. XIV. *Notif.* 56. Certe in Missis pro defunctis dilatio unius mensis merito gravis reputatur, ut Tournelius ipse, Sporer, aliique consentiunt. Cum autem Missæ plures aliqui Communitati celebrandæ offeruntur, præsumitur dantis esse voluntatem, ut citius dicantur, quam si uni Sacerdoti omnes commendentur, sed in hoc maxime attendenda est voluntas dantis, & obligationes, quibus sit satisfaciendum.

72. *Quest.* 6. Quale stipendium pro Missa possit accipi? R. 1. damnatæ sunt ab Alex. VII. propositiones duæ, quarum prima dicebat: *duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem Missa*
li-

hinc accipere, applicando potenti partem etiam specialissimam fructus ipsimet celebranti correspondentem: altera autem hæc erat: non est contra iustitiam pro pluribus Sacrificiis stipendium accipere, & Sacrificium unum offerre, neque etiam est contra fidelitatem, etiamsi promittam cum iuramento danti stipendium, quod pro nullo alio offeram. II. 2. Stipendium justum Missæ esse illud, quod præscriptum sit vel a loci consuetudine, vel a lege Synodali, si adsit, vel ab Episcopo. Ita declaravit S. Cong. G. 15. Nov. 1698. ut tradit Bened. XIV. *Notif.* 56. & ab eadem declaratum est, ut ipsemet ait, Regularibus standum esse *taxæ Ordinariæ juxta morem regionis*. Quod tamen nihil prohibet, quominus fideles dare possint majus stipendium, si velint, & Sacerdotes accipere, nec possunt Episcopi prohibere ut decretum est a Cong. Conc. 16. Jan. 1649. contra Episcopum Pistoriensem teste eodem Bened. XIV. *Notif.* 56. Potest tamen Episcopus vetare, ne minus justo pretium accipiat, ne quodammodo vilescat Missæ Sacrificium. Cui prohibitioni, si fiat, parere debent Sacerdotes omnes, etiam Regulares; nisi grave illis inde oriretur incommodum, quia tunc præsumitur tacita venia Superioris.

75. *Quest. 7.* An licitum sit pacisci circa Missarum eleemosynas? R. Negant aliqui apud Concinam, eo quod Canones prohibeant pacta omnia, & conventiones circa stipendium Missæ *ex cap. fin. de pactis*. Communis tamen opinio affirmat de pactis, quæ justum stipendium non excedant; quamvis enim illud non detur ut pretium Missæ, attamen cum tribuatur ex iustitia pro sustentatione Sacerdotis, ut docet D. Th., nihil officit, quod possit in pactum deduci. Canones autem, qui solent objici, intelligi debent de pactis illicitis, ut ait Boncaglia, de quibus etiam loquitur Trident. Sess. 22. præscribens Episcopis, ut *importunas, atque illiberales eleemosynarum exactiones, potius quam postulationes prohibeant*.

74. Si Testator non taxaverit stipendium Missarum, standum est taxæ per consuetudinem admissæ; sin autem, taxandum est ab Episcopo juxta morem illius loci, habita ratione hæreditatis. Nec vero Procurator, vel Executor Testamenti, faciens celebrari Missas ubi minor est taxa, potest excessum sibi retinere; tum quia turpem ex eleemosynis quæstum faceret, tum quia nullum habet titulum, quo lucrum illud sibi retineat, cum nunquam dominium eleemosynarum sibi acquisierit. Viva in prop. damnat. ab Alex. VII. Roncaglia, Concina, alii. Neque administratores Ecclesiarum possunt sibi retinere ullam vel minimam portionem eleemosynarum ratione expensarum in Missarum celebratione, nisi alios non habeant redditus; & tunc excedere non debent valorem expensarum, quæ pro ipsomet Missæ sacrificio necessario sunt subeundæ. Ita fert decretum Cong. C. confirmatum ab Innoc. XII.

75. Non licet cuiquam partem stipendii dare Sacerdoti celebranti, & partem sibi retinere, ut constat ex decreto Urbani VIII. & ex prop. damnata ab Alex. VII. dicente: *Post decretum Urbani potest Sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, alia parte stipendii sibi retenta.* Quod si laicus sit, qui partem eleemosynæ sibi adtribuit, Excommunicationis pœnas subit, si Clericus suspensionem ipso facto incurrit, ut decrevit Bened. XIV. in ep. Encyclica, incipiente: *Quanta cura.* Qui declarat non licere, etiamsi stipendium sit majoris pretii, atque etiamsi celebrans consentiat. Excipit Roncaglia, Viva, Continuator Tournelii, & alii, si Sacerdos celebrans sponte, & omnino liberaliter condonet excessum; sicut enim potest totum remittere, sic & illius partem. Verum hoc non est admittendum, si tu indices majus pretium acceptum, & Sacerdotem roges, ut remittat; vel ab eo quæras, an consentiat; id enim videtur diserte prohibitum in præfata Bulla Benedicti.

76. Excipitur etiam Beneficiarius, qui potest li-
ci-

cite committere Sacerdoti celebrationem Missæ, debitam pro Beneficio, tradito stipendio congruo juxta morem loci, ut constat ex decreto S. C. approbato ab Innoc. XII. in sua Bulla *nuper*. Idem licet Capellano amovibili, *modo pro Capellania certi redditus sint annuatim constituti, & perpetuo Capellano assignati; secus vero si hujusmodi Capellano pro qualibet Missa celebranda certa detur elemosyna*. Ita declaravit S. C. 14. Martii 1725. Nec vero prohibitum est Sacerdoti, accipienti stipendium pro Missa crastina die celebranda, rogare alium, ut cras pro se celebret, obligando sese vicissim pro illo alia die applicare, licet pretium utriusque Missæ sit inæquale; hoc enim solum est permutare applicationem, seu intentionem Missarum, quod in usu positum est etiam apud viros pios, & meticulosæ conscientiæ.

77. *Quest. 8.* An qui tenentur celebrare ratione Beneficii, seu capellæ, possint accipere novum stipendium, & eadem Missa utrique obligationi satisfacere? R. si in erectione Beneficii cautum sit, celebrantem non teneri ad applicationem Sacrificii, potest accipere stipendium, & pro dante applicare; nequit vero, si in fundatione vel nihil omnino, vel contrarium sit expressum. Imò celebrans tenetur applicare pro anima testatoris, quando in fundatione nulla sit adjecta declaratio, ad cujus suffragium Missa sit applicanda. Ita Bened. XIV. Nov. 56. ex pluribus declarationibus S. Cong. Concilii, quæ idem decrevit circa *Capellanos Monialium, & Confraternitatum, qui celebrant, ut Confratres, vel Moniales satisfaciunt præcepto audiendi Missam*. Quæ obligatio cessabit eo tempore, quo absque ipsorum culpa capitale dotis assignatæ otiosum est, & infructiferum. Ita constat ex decreto S. C. 1686. confirmato anno 1705. An autem dari possit præscriptio circa Missarum onera, disputant Theologi, sed negans sententia videtur magis consona Trid. Sess. 24. de Ref. c. 5.

78. *Quest. 9.* Quando Parochus teneatur Sacri-

ficiam applicare pro populo? R. Bened. XIV. in ep. encyclica 1754. quæ incipit: *Cum semper*, declarat 1. Parochos omnes, sive Sæculares, sive Regulares, aut eorum Vicarios teneri saltem diebus festis Missam parochialem pro populo applicare. 2. nomine diei festi intelligi Dominicas omnes, & alios dies, in quibus populus Missæ interesse debet, licet possit postea operibus servilibus vacare. 3. Hoc decretum comprehendere Parochos, pinguibus redditibus destitutos. 4. Permittit Episcopis, ut cum Parocho valde paupere dispensent ad accipiendam eleemosynam in die festo, modo intra eandem hebdomadam Missas omissas populo applicet. Deinde decernit, ut Missa Conventualis, quæ singulis diebus canitur a Clero, pro Benefactoribus Ecclesiarum applicetur: non esse tamen obligationem, nisi aliud ferat consuetudo, applicare pro ipsis secundam Missam Conventualem, modo in *Memento Defunctorum* fiat ipsorum Commemoratio.

79. Quoad locum, tempus, intentionem, & qualitatem Missæ dicendæ, standum est menti dantis stipendium, ita ut graviter peccet, si aliter faciat sine causa, aut sine dispensatione. Non censetur autem peccati reus Beneficiarius, aut Capellanus, qui pro se, aut pro alio ter, aut quater in anno celebraverit, nisi contrarium in fundatione sit expressum. Nec in morbo tenetur alium substituere, nisi diuturnus sit v. g. ultra dies quindecim. Reductio autem Missarum hodie reservata est Sedi Apostolicæ ex decreto S. C. juxta Urb. VIII. & Inn. XII. declarationem. Alia circa Missarum stipendia, imminutionem, &c. vide apud Auctorem.

C A P U T VII.

De iis, quæ ad celebrandum requiruntur.

80. **E**x Rubrica Missalis Rom. requiritur in primis altare consecratum ab Episcopo, vel saltem ara lapidea ab Episcopo consecrata, quæ possit ca-
li.

licem cum patena continere. Potest ara consecrari ab Abate privilegium habente, ut habere etiam ad Ecclesias alienas Abbates Regulares, censeo Barbosa cum aliis ex declaratione Cardin. & privilegio Innocentii III. Hoc altare ex eadem Rubrica operiendum est tribus mappis, sive tabulis mundis, ab Episcopo, vel alio habente potestatem benedictis, superiori saltem oblonga, quæ usque ad terram pertingat (quod tamen hodie non est in usu) aliis brevioribus, & mappa duplicata. Hactenus Rubrica Missalis.

81. *Quest. 1.* Quale peccatum sit, sine altari, & sine mappis benedictis consecrare? R. altare, in quo sit lapis consecratus, sub mortali requiritur, ut omnes fatentur. Mortale quoque est sine ulla mappa celebrare, ut DD. communiter docent, quamquam, ut bene animadvertit Concina, nullæ erit culpa, si gravis intersit necessitas celebrandi. Cum duplici tantum mappa sacrum facere, non excedit culpam venialem, etiamsi tanta non sit necessitas. Idem dici, si mappæ non sint benedictæ; quod nec erit veniale, si iusta causa excuset. Et quamvis in *c. de consec.* mappæ, & corporale debeant esse ex lino confectæ, possunt tamen fieri ex cannabe, modo sint mundæ, quia non differunt quoad substantiam. Porro corporale debet esse benedictum, uti & palla, & purificatorium; quamquam de purificatorio multi affirmant, non indigere benedictione, præsertim cum in benedictionibus non reperitur peculiaris benedictio ipsius.

82. *Quest. 2.* Quales requirantur vestes sacræ ad celebrandum? R. requiri vestes ab Episcopo benedictas, nempe amictus, albam, manipulum, cingulum, stolam, & planetam, seu casulam; quæ tamen sufficit, ut benedicta sint ab Abbate, vel alio Prælato, habente privilegium, ut certe habent Mendicantes pro suis Ecclesiis. Et quidem sine ullis sacris vestibus celebrare, nunquam licet, ne in gravi quidem necessitate, essetque gravis irreverentia aliter peragere. Idem dico de aliis vestibus, quæ
ma.

maiores dicuntur: an autem justa, & gravi causa intercedente possit Sacrificium peragi sine cingulo, vel amictu v. g. disputant AA. & utraque opinio est probabilis.

83. Color vestium debet esse conveniens officio, & Missæ dici, ut præscribitur in Rubricis, secundum usus Ecclesiæ Romanæ. Quæ rubrica, ut aliæ ad Missam pertinentes, est præceptiva, quicquid nonnulli sentiant. Sed ut notat Sporer, non obligat sub gravi, nisi scandalum intersit, ut certe foret, si in die Paschatis, vel alio festivo celebraretur cum nigris vestibus. Color autem flavus, sive croceus cum alio quocumque colore comparatur, cum omnes ad illum concurrant. Ita Meratius, & alii.

84. *Quest. 5.* Quid notandum est super calicem, & patenam? R. mortale est sine calice, & patena celebrare, & quidem ab Episcopo, vel ab alio potestatem habente consecratis. Calix autem, ait Rubrica Missalis R. *debet esse vel aureus, vel argenteus, aut saltem habere cuppam argenteam intus inauratam, & simul patenam intus inauratam.* In alia autem rubrica dicitur, posse esse stanneum, non vero vitreum, vel æreum, scilicet cogente paupertate. De cetero non potest excusari a culpa veniali, qui celebrat in calice non inaurato, ut dicunt Lugo, & Tournelius. In aliquibus autem Germaniæ Ecclesiis pauperibus in usu est calix ceræ inauratus, teste Holzman. Disputant hic Theologi, an calix, & alia remaneant benedicta, si quis in illis sacrificet non benedictis? Res est omnino dubia, proindeque standum est praxi, & consuetudini Ecclesiæ, quæ non permittit celebrari Missam nisi cum paramentis consecratis, aut benedictis.

85. *Quest. 4.* An liceat celebrare in altari, ubi non sit imago Crucifixi? R. neg. ex Missali Rom. & ex decreto Cong. Rituum. Et quidem hæc non debet esse adeo tenuis, & exigua, ut oculos populi adstantis effugiat, sed statui debet inter candelabra,

bra, etiam cum expositum est SS. Sacramentum. Nec sufficit imago solum depicta, aut sola Crux, sed crux cum statua Crucifixi. Excipe, si in altari sit jam statua magna Crucifixi, aut imago magna etiam depicta, ut refert Bened. XIV. in Const. *Accepimus* 16. Jul. 1746. Non ausim tamen damnare peccati gravis Sacerdotem, sine Cruce celebrantem, ut docent Suarez, Tournelius, & alii plurimi contra paucos.

86. *Quest. 5.* Qualiter lumen ad Sacrificium requiritur? Duo lumina, eaque cerea ex consuetudine requiruntur. Celebrare autem sine ullo lumine nunquam licet, quacumque urgente necessitate. Si autem ista sit gravis, potest celebrari cum uno tantum lumine, vel cereo, si haberi possit, vel ex sebo, aut oleo. Extra necessitatem autem gravem non licet celebrare cum uno tantum lumine, quamquam præciso scandalo, non esset peccatum nisi veniale, modo lumen sit cereum. Esset tamen gravis irreverentia celebrare sine manifesta necessitate cum lumine ex oleo, vel sebo, quamquam aliqui excusent a mortali ita ex devotione sacrificantem, quibus subscribit Suarez, loquendo de oleo.

87. Requiritur etiam Missale, ut memoriæ fragilitati consulatur; adeo ut cum facultas Sacerdoti cæcipienti conceditur ad faciendum Sacrum de B. Virgine, & in diebus ferialibus pro Defunctis, apponi soleat clausula: *si non sit omnino cæcus, & memoriter non recitet*. Nihilominus poterit Sacerdos ob debilitatem visus memoriter recitare, modo non sit periculum errandi; sed ob reverentiam oportet Missale in altari collocare. Denique sub mortali necessarius est Minister, & quidem masculus ex c. i. *de cobab. Cler.* & ex Missali Rom. An autem in gravi necessitate, v. g. dandi Viaticum liceat sine Ministro celebrare? affirmant Suarez, Iugo, & alii communiter; & Tournelius addit id quoque licere, ut populus præcepto Missæ satisfaciatur. Nec vero prohibitum est, ministrante circa altare viro, qui nesciat respondere, moniales
in

choro respondere. Quod si cœpta Missa, maxime si facta sit oblatio, discedat Minister, poterit Sacerdos solus proseguere Sacrificium.

88. *Quest. 6.* An liceat celebrare capite cooperato? R. neg. ex c. *nullus de Cons. dist. 1.* ubi dicitur: *Nullus Episcopus, Presbyter, aut Diaconus presumat velato capite altari Dei assistere.* Accedit præceptum Urbani VIII. in Mis. Rom. *Nemo audeat uti pileolo in celebratione Missæ, sine expressa licentia Sedis Apostolicæ.* Erit autem gravis irreverentia totam Missam capite cœpto dicere; non vero si usque ad Canonem, secluso scandalo. Hinc damnanda non est consuetudo aliquorum locorum, ubi ob nimiam frigus, vel ob senectutem, aliumve morbum, adstantibus notum, Sacerdos cum pileolo celebrat, secluso Canone, ut animadvertit Bened. XIV. de *Sacrif. Missæ* lib. 1. c. 7. & 9. Non licet Missam celebrare cum cæsarie fœla, vulgo *perruca*, ex decreto S. Rituum Cong. sine expressa facultate Sedis Apostolicæ, ut declaravit Innoc. XI. decreto 21. Martii 1689. ubi sancitum fuit, *non posse Episcopos, & Nuntios Apostolicos concedere licentiam Sacerdotibus ejusmodi comas in actu celebrationis gerendi.* Decretum est etiam, ut Sacerdos celebrans utatur calceis. *Rubr. Miss. Rom.*

89. *Quest. 7.* Quale sit peccatum aliquid in Missa ex præscriptis omittere? R. ea prætermittere, quæ pertinent ad substantiam Sacrificii, esset grave peccatum, v. gr. oblationem hostiæ, vel calicis, verba consecrationis, &c. Item ea, quæ spectant ad integritatem Sacrificii, ut infusionem aquæ, vestes Sacerdotales, & similia, quæ continent materiam gravem. Ritus autem, vel orationes aliquas relinquare, potest esse veniale peccatum ratione levitatis materiæ. Tale erit v. gr. omittere orationes dici solitas dum Sacerdos se induit, item Gloria, vel Credo, & in Canone nomen alicujus Sancti, aliquam ex Collectis, vel Orationibus minus principalibus, denique partes alias Missæ extraordinarias, quæ

quæ non semper dicuntur; pariter mutilare verbum aliquod, salvo sensu, & secluso scandalo. Erit autem mortale, nisi excuset inadvertentia, relinquere Epistolam, Evangelium, Orationes præcipuas, fractionem hostiæ, & illius mixtionem in sanguinem, purificationem Calicis, & similia, quæ continent materiam ex se gravem.

90. Circa ritus Missæ extat Bulla S. Pii V. ubi dicitur: *Mendantes, & omnibus districte præcipientes in virtute S. obedientiæ, ut Missam juxta ritum, modum, & normam in Missali præscriptam decantent, ac legant.* Hinc probabiliter multi docent graviter peccare Sacerdotem, qui nimis festinanter, & absque debita reverentia Sacrum peragat, tum quia non potest non omittere ceremonias aliquas ab Ecclesia præscriptas, tum quia etsi omnino non omittat eas non præstat cum reverentia, & gravitate, quam postulat majestas Sacrificiî; tum denique ratione scandali, quod populo præbatur. Quantum autem temporis spatium impendi oporteat, non est facile definire, cum alii sint aliis tardiores tum in pronuntiatione, tum in gestibus, & actionibus. Bened. XIV. *Notif.* 54. ait, Missam nec debere esse breviorē triente, nec hora dimidia longiorē. Itaque a gravi peccato non facile excusatur Sacerdos, qui infra quadrantem eam absolvit ex rationibus nuper adductis.

91. *Quest. 8.*, An, & quæ sit peccatum, aliquid addere, vel mutare? R. 1. aliquid addere animo introducendi ritus novos, est mortale peccatum, sicut & novas addere publicas preces in Missa saltem solemni. Ex devotione tamen privata collectas addere, non est nisi venialis culpa; imo & nulla erit, si gravis sit causa, vel necessitas. Mutare Missam, & unam pro alia legere sine gravi causa non licet; non erit tamen gravis culpa, secluso contemptu, vel scandalo, a quo difficile excusari potest qui in diebus votitis celebret Missam publicam *Votiva*, aut *de Requiem*, nisi ob graves causas. Quibus autem diebus id liceat, vide apud

Auctorem, qui & rationem eas celebrandi docet, & plura affert decreta S. Congreg. ad Missas spectantia.

TRACTATUS IV.

De Sacramento Pœnitentiæ.

Pœnitentiæ nomine aliquando intelligitur specialis virtus, inclinans nos ad docendum de peccatis, & pro eis Deo satisfaciendum. Numeratur inter species justitiæ commutativæ, ejusque ætus præcipui sunt dolor, & satisfactio. Hic a nobis accipitur pro Sacramento Pœnitentiæ, a Christo Domino instituto ad delenda peccata post baptismum commissa. Pœnitentia quidem ut virtus fuit omni tempore necessaria necessitate mediæ ad salutem; in lege autem Evangelii est eodem modo necessarium Pœnitentiæ Sacramentum, saltem in voto ex Trid. Sess. 14. c. 2. dicente: *Est autem hoc Sacramentum Pœnitentiæ lapsis post baptismum ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis ipse baptismus.*

C A P U T I.

De essentia Sacramenti Pœnitentiæ.

1. **Q**uæst. 1. Quænam est materia remota hujus Sacramenti? R. 1. materia sufficiens, & necessaria est omne peccatum mortale post baptismum commissum. Hinc peccatum originale excluditur ab hujus Sacramenti materia. Atque hic obiter nota, damnatam esse ab Alex. VIII. prop. istam: *homo debet agere tota vita pœnitentiam pro peccato originali.* Sunt etiam materia remota, & necessaria confessionis, peccata commissa in ipsa baptismi susceptione, ut & peccatum, quod vocant, *fictionis*, dum quis suscipit baptismum in peccato lethali, & sine dolore de ipso. Ita communiter DD. cum S. Th. & Bonaventura, quibus favet Aug. relatus in c. *de Consec.* ubi ait: *tunc valere incipit ad salutem baptismus, cum illa* fi-

filiis veraci confessione recedit. Quamquam alii cum Glossa interpretantur *confessionem* de sola cordis contritione, & eodem modo D. Thomam interpretantur.

2. R. 2. Materia remota, sufficiens, & non necessaria hujus Sacramenti sunt omnia peccata venialia, post baptismum commissa, atque etiam mortalia, olim rite confessa, ut docet doctrina communis TT. cum D. Th., Suarez, & aliis passim. Et deducitur ex *Extrav. 1. de priv. in fine*, ubi Bened. XI. ait: *Licet de necessitate non sit iterum eadem confiteri peccata, tamen ut eorundem peccatorum iteretur confessio, reputamus salubre.* Et hæc est praxis communis fidelium, qui ad dolorem facilius excitandum, & ad materiam certam in confessione apponendam, solent post venialia aliqua confiteri de peccato aliquo gravi jam confesso. Quamvis enim peccatum, quod semel est rite confessum, deletum sit, nec possit amplius deleri; per Sacramentum tamen confertur gratia ex se delens peccatum, etsi ex accidenti illud in *actus secundo*, ut ajunt, non debeat.

3. *Quest. 2.* Quænam est materia proxima Sacramenti Pœnitentiæ? R. sunt *actus pœnitentis*, scilicet contritio, confessio, & satisfactio. Constat ex Trid. Sess. 14. Can. 4. *Si quis negaverit ad integram, & perfectam peccatorum remissionem requiri tres actus in pœnitente, quasi materiam Sacramenti Pœnitentiæ, videlicet Contritionem, Confessionem, & satisfactionem, quæ tres pœnitentiæ partes dicuntur, anathema sit.* Porro Contritio, & Confessio sunt partes essentielles; actualis vero satisfactio solum est integralis, ut patet in ægroto, qui ratione destitutus, solet absolvi absque satisfactione; hujus tamen votum, seu propositum necessarium est ad pœnitentiam.

4. *Quest. 3.* Quænam est forma hujus Sacramenti? R. verba illa: *absolvo te a peccatis tuis.* Sunt, qui velint, ad essentiam formæ solum pertinere ea verba: *absolvo te*, cum ex circumstantiis satis determinentur ad absolvendam a peccatis. Alii tamen

id probabiliter negant sufficere, adeoque in praxi standum est secundæ sententiæ, licet forte minus probabili, ut animadvertunt Salmant., Roncaglia, & alii. Omnes tamen fatentur ea verba pertinere ad integritatem formæ, adeoque sine gravi culpa omitti non posse. Quamvis autem verba *ego*, & *tuis* sint de præcepto, sine illis tamen valide absoluitur. Secus autem, si taceatur verbum *te*, quod cum exprimit, estque de essentia sententiæ judicialis, qualis est absolutio Sacramentalis. Cetera verba, quæ præcedunt absolutionem, in gravi necessitate omitti possunt, sine hac tamen ea tacere, sicut & sequentia *Passio Domini N. J. Christi*, &c. erit solum veniale. Mortale tamen est relinquere illa verba: in nomine *Patris, & Filii, & Spiritus S. Amen.*

5. *Quest. 4.* Quanam sunt verba ex Rituali R. a Sacerdote in absolutione adhibenda? R. Sacerdos audita Confessione, & injuncta pœnitentia dicere prius debet: *Misereatur tui omnipotens Deus, & dimissis peccatis tuis perducatur te ad vitam æternam.* Deinde dextera versus pœnitentem elevata dicat: *Indulgentiam, absolutionem, & remissionem peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens & misericors Dominus. Amen. Dominus noster Jesus Christus te absolvat, & ego auctoritate ipsius te absolvo ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis, & interdicti, in quantum possum, & tu indiges.* Deinde ego te absolvo a peccatis tuis in nomine *Patris, & Filii, & Spiritus S. Amen. Passio D. N. J. Christi, merita B. Mariæ Virginis, & omnium Sanctorum, & quicquid boni feceris, & mali sustinueris, sit tibi in remissionem peccatorum, augmentum gratiæ, & præmium vite æternæ. Amen.* Si pœnitens sit laicus, omittendum est verbum *suspensionis*, ut monet idem Rituale Romanum.

6. *Quest. 5.* An valeat absolutio collata per formam deprecatoriam: *absolvat te Deus?* R. sunt plures auctores contendentes ea forma Ecclesiam usam fuisse usque ad sæculum XIII., eamque etiam

iam hodiernum vigere apud Græcos. Ita Tournelius, Martene, & alii. Sed id negant alii multi, estque communis sententia TT. invalidam esse omnino formam deprecatoriam, cum Christus Dominus expresserit, hoc Sacramentum instituens, a Sacerdote, tanquam Iudice sententiam esse ferendam: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Joann. 20. Et a Trid. definitum est, formam debere esse indicativam: ait enim Sess. 14. c. 3. *Docet S. Synodus, Sacramenti Pœnitentiæ formam, in qua præcipue ipsius vis sita est, in illis Ministri verbis positam esse: Ego te absolvo, &c. Quibus quidem de Ecclesiæ S. more preces quedam laudabiliter adjunguntur.*

7. *Quæst. 6.* An forma absolutionis necessario sit voce proferenda? R. affirm. cum D. Th. Suario, & communi. Unde Clemens VIII. proscripsit propositionem dicentem: *Licet per litteras, vel inter-nuntium Confessario absenti sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere.* Invalida est ergo absolutio data pœnitenti, qui non sit moraliter præsens confessario, ita ut audire possit vocem Confessarii, more communi hominum loquentis, quamvis necesse non sit, ut re ipsa illam audiat.

8. *Quæst. 7.* An valida sit absolutio sub conditione? R. 1. invalida est absolutio collata sub conditione de futuro, v. g. *si restitueris, ego te absolvo.* Ratio est, quia absolutio nullam vim habet, donec impleta sit conditio; nec vero est in potestate confessarii suspendere effectum Sacramenti, quod ex se producit id quod significat; significat autem effectum de præsenti. R. 2. valida est absolutio, quæ datur sub præterita, vel præsentî conditione, quando illa præsens est, vel impleta, tunc enim effectum non suspendit: sic DD. fere omnes. Est tamen illicita absolutio sub conditione, nisi gravis sit necessitas ita absolvendi, cum sit contra reverentiam Sacramenti, & contra generalem consuetudinem in re gravi. Erunt autem causæ justæ conditionate absolvendi 1. si Sacerdos

prr-

prudenter dubitet, an moribundus vivat, necne, vel sentiat, aut sit rite dispositus. 2. si Confessarius dubitet, an habeat jurisdictionem, & sit necessitas confitendi; tunc autem debet pœnitenti manifestare rationem dubitandi, ut si ille re vera jurisdictionem non habuerit, sciat pœnitens se non esse absolutum, adeoque iterare debere confessionem lethalium. 3. si urgeat necessitas suscipiendi Eucharistiam; quam tamen pœnitens suscipere non potest, nisi prudenter credat se esse dispositum juxta præceptum Apostoli. 4. cum dubitatur, an puer, vel semifatuus sint rite parati, præsertim in periculo mortis, & tempore Paschali.

C A P U T II.

De Contritione.

9. *Quest.* 1. Quid est contritio, & quomplex? R. Contritio generatim sumpta est dolor, ac detestatio de peccato commisso, cum proposito emendandi de cetero, ob motivum supernaturale. *Trident. Sess. 15.* Dividitur in perfectam, & minus perfectam: perfecta, quæ absolute dicitur *Contritio*, est dolor de peccato ex motivo charitatis propter Deum summe dilectum; imperfecta, quæ dici solet *attritio*, ex inferiore motivo, supernaturali tamen elicitur. Prima se sola justificat extra Sacramentum, sed cum voto Sacramenti suscipiendi. Secunda disponit quidem ad justificationem, sed non justificat nisi cum Sacramento, ut postea dicemus. Dubitant TT. an contritio consistat in dolore, qui præsupponat detestationem peccati, an potius in detestatione, quam sequitur dolor. Ad praxim hæc quæstio parum refert, cum certum sit ad contritionem utrumque requiri; & re vera in dolore, si verus sit, contineatur detestatio; nec possit quis vere detestari peccatum, quin de illo doleat.

1. *Quæres* 2. Quando obliget præceptum contritionis perfectæ? R. omnes per se obligat in articulo

lo mortis; & quidem etiam si confessi fuerint peccata sua cum dolore attritionis. Ita Suarius, alique ex iis, qui defendunt attritionem sufficere ad Sacramentum Pœnitentiæ; quia ratio dicitur, ut eo tempore, quo defectus est irreparabilis, quisque sequatur viam tutiorem ad æternam salutem, qualis est perfecta contritio. Præter mortis articulum est etiam obligatio eliciendi contritionem, quoties quis vult administrare, vel suscipere Sacramenta, & versatur in peccato lethali, nec voluntatem habet, vel facultatem confitendi. 2. in gravi, & vehementi tentatione, quæ aliter non nisi ægre vinci potest. 3. quando quis se exponit periculo cadendi in nova peccata lethalia, nisi conteratur; & ideo aliqui contendunt dilationem longam contritionis post commissum mortale, novum esse peccatum lethale; sed alii plures repugnant.

11. *Quest. 3.* An ad justificationem impetrandam necessarij sint ad singula peccata singuli actus doloris? R. neg. cum D. Th. opusc. de Ver. q. 27. art. 5. cui consonat doctrina Catech. Rom. §. 3. & conformis est fidelium praxi, qui uno contritionis actu omnia sua peccata detestantur. Quæ detestatio cum fiat ex motivo universali, pugnante cum omni peccato, in virtute ad singula refertur, & singula detestatur.

12. *Quest. 4.* An ad Confessionem præter dolorem requirantur alij actus virtutum? R. requiri actus fidei, & spei, veluti dispositiones ad justificationem; sed non est opus, ut pœnitens expresse, & reflexe hos actus eliciat; cum enim quis ad Confessionem rite paratus, & dolens accedit, proculdubio credit, & quidem explicitè, atque explicitè sperat, virtute Sacramenti remittenda sibi peccata; quamvis reflexe hos actus non eliciat. Ita De-Lugo conciliat utramque opinionem, alteram negantem, alteram asserentem necessitatem actus expliciti fidei, & spei ad justificationem. Atque idem est dicendum de voto confessionis, sine quo peccatum non remittitur, sed in ipsa contritione continetur.

13. *Quest. 5.* Qualis esse debeat dolor de peccatis in Sacramento Pœnitentiæ? R. formalis, supernaturalis, efficax, & universalis respectu mortaliū. Ac primo quidem debet esse *formalis*, hoc est, expressus animi dolor de peccato commissio cum proposito non peccandi de cetero. Hinc non sufficit dolor mere existimatus, nec solum desclerium doloris, idque etiamsi solum confitearis venialia; sed opus non est, ut dolor sit de omni veniali, sed sufficit de uno dolere formaliter: imo si confitendo venialia, confitearis etiam peccatum aliquod grave, jam remissum, hoc potest esse materia certa confessionis, & doloris. 2. supernaturalis, hoc est, ex motivo supernaturali, per auxilium gratiæ, ex Conc. Trid. *Sess. 6. can. 3.* Unde qui dolet tantum de peccatis propter infamiam, aut alia mala temporalia, non rite confitetur; in quo ignorantia non excusat, cum deficiat pars essentialis constituens Sacramentum. Debet esse quoque universalis de omni mortali, nondum remisso, ex Conc. Lat. 11. c. 22. Nam cum gratia sit remissiva omnis peccati, nec possit unum mortale sine altero remitti, contritio valens ad remissionem peccatorum, debet se ad omnia extendere propter motivum omnibus commune.

14. Denique dolor debet esse efficax, ita ut excludat omnem affectum ad peccatum grave, & includat propositum ulterius non peccandi. Ita Conc. Trid. *Sess. 14. c. 4.* Ad hanc efficaciam pertinet voluntas vitandi omnem occasionem peccandi, & adhibendi remedia a Confessario injuncta ad vitandum peccatum. Talis autem debet esse affectio pœnitentis, ut paratus sit omnia potius mala, & mortem ipsam perpeti, quam redire ad peccatum; & hoc est, dolorem esse appetitive summum, quamvis opus non sit, ut exterius sit sensibilis per suspiria, lacrymas, aliaque externa signa; cum dolor sit internus, & in corde sedem suam habeat.

15. *Quest. 6.* An ad Sacramentum Pœnitentiæ requiratur contritio, vel an sufficiat attritio? Certum

tum quidem videtur non requiri contritionem charitate perfectam, quæ iustificet extra Sacramentum, cum illud sit Sacramentum *mortuorum*, adeoque institutum sit a Christo ad fideles Deo reconciliandos, ut loquitur Tridentinum *Sess. 14. Can. 1.* Id tamen nunquam haberet locum, quia Sacramentum semper illos invenire deberet Deo conciliatos per charitatem. Quæstio igitur solum est, an ad Pœnitentiam in Sacramento præcedere debeat dolor de peccato ex motivo charitatis prædominantis, quantumvis remissæ; an vero sufficiat dolor supernaturalis ex metu gehennæ, aut pœnarum, vel amittendæ beatitudinis, cum spe veniæ a Deo obtinendæ. *Cum versemur in questione, ab Ecclesia hætenus non definita, jure, ac merito Alex. VII. sub pœna excommunicationis late sententiæ, Sedi Apostolicæ reservatæ, præcepit cunctis, & singulis fidelibus, ut ... non audeant alicujus Theologicæ censure, alteriusve injuriæ, vel contumeliæ nota taxare alterutram sententiam, sive negantem necessitatem aliquis dilectionis Dei in præfata attritione, ex metu gehennæ concepta, quæ hodie inter Scholasticos communior videtur, sive asserentem dictæ dilectionis necessitatem, donec a S. Sede fuerit aliquid hac in re definitum. Bened. XIV. c. 15. l. VII. de Syn. Diœc.*

Jam vero pro contritione ex charitate prædominante stant Merbesius, Habert, Juenin, Antoine, Concina, & alii. Pro sufficientia tamen attritionis pugnant illustriores ex antiquis Theologis, ut ait Gonetius, & plurimi ex recentioribus, inter quos Roncaglia vocat eam sententiam moraliter certam, Cardinalis De-Lugo ait, contrariam post Trid. non esse amplius probabilem. Ait enim Trident. *Sess. 14. c. 4. Docet præterea, etsi contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc Sacramentum actu suscipiatur, ipsam nihilominus reconciliationem ipsi contritioni sine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse adscribendam; illam vero contritionem imperfe-*
ctam,

Stam, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ, vel pœnarum metu communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ, declarat, non solum non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem; verum etiam donum Dei esse, & Spiritus S. impulsus, non adhuc inhabitantis, sed tantum moventis, quo pœnitens adjutus viam sibi ad pœnitentiam parat. Et quamvis sine Sacramento Pœnitentiæ per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponit.

17. Et quamvis concilium non dicat *sufficit*, sed tantum *disponit*; imo post magnam disceptationem, Pallavicino teste, verbum *disponit* substitutum fuerit voci *sufficit*, quæ antea in decreto posita fuerat; id tamen non favet Adversariis. Idem enim utrumque re ipsa significat, ut ait Gonetius; nam Concilium certe non loquitur de disposita remota, cum attritio etiam remote disponat extra Sacramentum, sed de proxima dispositione. Quod patet ex illis verbis: *Et quamvis sine Sacramento per se ad justificationem perducere nequeat, &c.* ergo cum Sacramento perducit. Alias si de remota tantum dispositione Synodus intellexisset, inepte protulisset, quod attritio quamvis sine Sacramento nequeat justificare, tamen cum Sacramento ad justificationem disponit; sed potius dicere debuisset, attritionem sine Sacramento quidem non disponere ad gratiam impetrandam, disponere autem cum Sacramento. Nec potest aliter decretum Tridentini intelligi, inquit Corduba, insignis Theologus, qui Synodo Tridentino interfuit.

18. Confirmatur ex eodem Tridentino loquente de contritione, tanquam materia, vel quasi materia proxima Sacramenti Pœnitentiæ, eamque dividente in perfectam, & imperfectam; ergo utraque est proxima materia, vel quasi materia Sacramenti, adeoque ipsius proxima dispositio. Hinc eadem

S. Synodus c. 4. subdit: *quamobrem falso quidam calumniantur Catholicos scriptores, quasi tradiderint, Sacramentum Pœnitentiæ absque bono motu suscipientium gratiam conferre.* Et vero hæretici cum Luthero non improbabant eos, qui asseriebant, Pœnitentiæ Sacramentum gratiam conferre contritis, sed attritis, & eos, qui dicebant attritionem proxime disponere ad justificationem. Tridentinum ergo eos vindicando, sententiam eorum, tacite probavit, licet expresso decreto non definierit. Hinc testatur Bened. XIV. de Syn. lib. 7. c. 13. post Tridentinum hanc doctrinam ab Scholis omnibus communi plausu fuisse exceptam.

19. Itaque non immerito Ven. Ludovicus Granatensis *Corc. 2. de pœn.* loquendo de attritis ex timore pœnæ, *horum solatio,* inquit, *Tridentina Synodus providisse videtur.* Bellarminus autem de Pœn. lib. 2. c. 18. dicit, *nullo modo negari posse, quin attritio, & sola non sufficiat. & cum absolute sufficiat, ut in Concilio Trid. declaratum est.* Eodem modo loquitur Ven. Ludovicus a Ponte in lib. de statibus *T. I. Tract. 3. de Pœn. c. 5.* tanquam de re a Tridentino declarata, ut mittam Medicinam, & alios, qui paullo post Tridentinum scripsere. *Omnes dicunt, quod taliter (cum sola attritione) de attrito fit contritus, quatenus sub manu Confessoris recipit gratiam;* verba sunt Ven. Seraphini Capponi, Angelici Doctoris interpretis.

20. Nec vero de mente D. Angelici dubitare potest, quisquis illum attente perlegerit, præsertim in 4. dist. 6. q. 1. a. 3. *ad hoc, quod homo præparet se ad gratiam in baptismo percipiendam præxigitur fides, sed non charitas; quia sufficit attritio præcedens, etsi non sit contritio.* Pariter in dist. 17. q. 3. a. 5. *Eodem modo Confessio ex vi absolutionis conjunctæ remittit culpam, sicut baptismus.* Postea vero concludit: *remissio peccatorum datur, si præcedens dolor de peccatis non*

sufficiens ad contritionem fuit, & poenitens tunc obicem gratiæ non præbet.

21. Non me latet esse, qui velint S. Thomam ætate provectiorem sententiam istam retractasse. Ubi tamen, rogo, & quibusnam verbis? Imo in 3. p. 9. q. 80. art. 4. ad 5. discrimen statuens inter Sacramenta Baptismi, & Pœnitentiæ, & Sacramentum Eucharistiæ, ita sese explicat: *Nam baptismus, & Pœnitentia sunt quasi medicinæ purgatiuæ, quæ dantur ad tollendam febrem peccati; Eucharistia vero est medicina confortatiua, quæ non datur nisi liberatis a peccatis.* In quo, subiungit Suarez, *plane sentit, Pœnitentem esse absolvendum, etsi constet nondum esse liberatum a peccato, dummodo sit sufficienter contritus.* Quam doctrinam cerre docuit ille Hispaniæ Apostolus S. Vincent. Ferrerius Serm. 2. Domin. 2. Adv. his verbis: *Prima (via ad justificationem) est cordis contritio. 2. est oris confessio: quoniam si in contritione, capiendo contritionem generaliter, in quantum se extendit ad attritionem, quæ est displicentia de peccatis informis, non habuisti gratiam, habebis in Confessione.* Cui subungere possum auctoritatem S. Caroli, qui in Sacramentali Ambrosiano aperte docet, absolvendum esse pœnitentem, qui attritionem saltem habeat, quamvis careat contritione. Tit. *Quæ in ministratiõne Sacramenti Parochus & Confessarius observet.* Catechismus autem Romani Concilii sub Bened. XIII. tradit, communem esse opinionem, ad Pœnitentiam sufficere dolorem attritionis.

22. Ratio autem sententiæ communis est, quia contritio quævis, orta ex charitate prædominante, est contritio justificans, etiam extra Sacramentum: ergo vel ea non requiritur ad Sacramentum, vel Sacramentum non justificat, sed justificatos absolvit. Respondent aliqui, id non tollere, quominus Pœnitentiæ Sacramentum viam habeat justificandi, cum Tridentinum doceat, contritionem charitate perfectam non justificare nisi cum voto Sacramen-

ti. Verum si res ita se haberet, nunquam fieret, ut Sacramentum faceret id, quod significat, scilicet remissionem peccatorum; & inutilis esset virtus clavium, vi cujus nunquam re ipsa deleteretur peccatum. Præterea in c. *Si presbyter* 12. & c. *agnovimus* 13. Julianus Papa, & Celestinus ajunt, Sacerdotem negantem absolutionem morienti, qui eam postulet, causam esse illius damnationis. Unde Pontifices credent morientem habere votum Sacramenti, & ad illud esse paratum; & tamen damnari, quia deficit absolutio. Quo pacto id potest intelligi, nisi absolutio re ipsa, & in actu peccata remittat?

25. Respondent alii communius, peccatum extra Sacramentum remitti quidem per Contritionem, ortam ex charitate intensa, secus si oriatur ex charitate remissa. Verum hæc doctrina aperte adversatur D. Thomæ, & communi sententiæ Theologorum. Nam S. Th. in Suppl. q. 5. a. 3. discrete tradit: *quantumcumque parvus sit dolor, dummodo ad contritionis rationem sufficiat, omnem culpam delet*. Nec vero loquitur S. Doctor de contritione adjuncta Sacramento, sed ab eo disjuncta, ut legenti patebit. Ast loquitur, inquam, de contritione charitate informata. Fateor, sed ipsemet docet omnem contritionem, quæ vere talis sit, esse charitate informatam; si enim arguit, *quælibet contritio est gratia gratum faciens informata*, ergo *quantumcumque sit parva, delet omnem culpam*.

26. Deinde Trident. c. 4. Sess. 14. ait: *etsi contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc Sacramentum actu concipiatur*, &c. Ergo dolor charitate perfectus justificat peccatorem ante susceptionem Sacramenti. Adversarii tamen legunt contritionem non *charitate perfectam*, sed *charitatem perfectam*, ex quo deducunt loqui Concilium de charitate imperfecta. Sed melius De-Lugo, & alii legunt, *charitate perfectam*; loquitur enim de contritione, quam dividit in perfectam, & imperfectam.

perfectam. Imo etsi *perfectam* diceret charitatem, non probat ad justificationem extra Sacramentum requiri intensam charitatem. Siquidem perfectio charitatis non est petenda ex intentione actus, sed ex illius motivo; ita ut nullus sit actus charitatis ex motivo Divinæ bonitatis, auxilio gratiæ cognitiæ, qui non sit in suo genere perfectus, licet alius alio possit esse perfectior pro majori, vel minori intentione, fervore, &c.

25. Illa ergo est perfecta charitas, quæ concipitur ex motivo bonitatis Dei; imperfecta, quæ oritur ex motivo boni proprii, seu quæ Deum respicit ut sibi bonum. Itaque nulla potest esse charitas vere, & proprie talis, quæ non remittat peccatum, ut constat ex mille Scripturæ locis. *Ego diligentes me, diligo.* Prov. 8. *Qui diligit me, diligitur a Patre meo.* Joann. 14. *Charitas operit multitudinem peccatorum.* Petr. 1. & similia passim tum in veteri, tum in novo Testamento. Unde D. Thomas recte concludit 2. 2. q. 45. art. 4. *charitas non potest esse cum peccato mortali.* Nec vero dicas, S. Thomam loqui de charitate intensa, cum in supplem. q. 3. art. 5. dicat: *amor potest esse ita remissus, quod non sufficiat ad rationem charitatis.* Respondeo enim, S. Doctorem remissum vocare amorem eum, quo quis Deum quidem diligit, sed non ita, ut diligit propter ipsius bonitatem. De cetero idem S. Doctor ait, *peccatum mortale contrariari charitati secundum propriam rationem, quæ consistit in hoc, quod Deus diligatur super omnia.* 2. 2. q. 24. art. 12. Tota ergo ratio charitatis, quæ pugnat cum peccato lethali, desumitur ex motivo amoris Dei, non vero ex ejus intensione.

26. Sicut enim nulla est aversio a Deo, tanquam a fine ultimo, quantumvis remissa, quæ non pugnet cum amicitia Dei; ita omnis dilectio Dei propter se, in quocumque sit gradu, pugnat cum peccato lethali. Id constat ex prop. 52. Michaelis Baji, damnata a Greg. XIII. *Charitas ista, quæ est plenitudo legis non est semper conjuncta cum remiss-*

missione peccatorum. Certum est autem, ad legem implendam satis esse charitatem habere, licet minus intensam, quæ diligere Deum nos faciat super omnia, ut expresse tradit D. Thom. 2. 2. q. 44. art. 8. *Cum mandatur, inquit, quod Deum ex toto corde diligamus, datur intelligi, quod Deum super omnia debemus diligere*. Et inferius ait illum implere charitatis præceptum, *qui nihil velit, quod Divine dilectioni sit contrarium*. Ergo charitas etiam remissa, modo sit ex motivo bonitatis Divinæ prædominante est charitas perfecta, excludens lethale, adeoque conjuncta est cum remissione peccatorum.

27. Quod autem de charitate dictum est, intellectum volumus de contritione, quæ aut est formalis actus charitatis, ut multis placet, aut cum illo necessario est conjuncta, ut omnes fatentur. Itaque omnis vera contritio, quæ detestatur peccatum, quia Deo contrarium, est aversio a peccato, & conversio ad Deum, adeoque in quocumque sit gradu, excludit peccatum, & proinde justificat etiam extra Sacramentum. Unde sententia affirmans, contritionem cum charitate etiam remissa non justificare extra Sacramentum, merito rejicitur ab omnibus fere Theologis, & ut Gonetius ait, *contradicit apertissime variis Scripturæ, Conciliorum, SS. PP. testimoniis*.

28. Itaque cum nulla sit contritio ex charitate Dei, etiam remissa, quæ non justificet extra Sacramentum, jure dicimus ad justificationem in Sacramento non requiri contritionem, sed sufficere attritionem, quæ a Tridentino dicitur contritio imperfecta, & est dolor, ac detestatio peccati, concepta ex gehennæ, & pœnarum metu, cum spe veniæ a Deo obtinendæ, & cum proposito non peccandi de cetero. Quæ attritio est actus bonus, & supernaturalis, excludens omnem voluntatem peccandi, ut constat ex prop. damnata ab Alex. VIII. dicente: *attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur sine dilectione Dei, non est bonus motus, & supernaturalis*.

29. Dices: Tridentinum ad justificationem requirit principium dilectionis, dum ait Sess. 6. c. 6.: *peccatores, dum ad justificationes disponuntur, Deum tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt, ac propterea moventur adversus peccata propter odium aliquod, ac detestationem.* R. tam ad justificationem in baptismo, quam in Sacramento Pœnitentiæ requiri a Tridentino initium amoris, non vero amorem; hoc autem amoris initium continetur in attritione, qua quis odit peccatum cum spe veniæ obtinende a Deo justitiæ fonte. Ita Dominicus Soto lib. 2. de nat. & grat. c. 15. his verbis: *absque Sacramento requiritur actus charitatis, qui sit vera contritio; petenti autem baptismum (atque idem est de pœnitentia) satis est inchoatio charitatis per attritionem.* Viden, ut attritio sit initium charitatis, licet non sit proprie charitas, sed amor, quem vocant concupiscentiæ? Notat autem ipse Sotus in eo opere, quod dedicat Tridentino, Patres Concilii in sui gratiam verba illa addidisse: *Deum tanquam justitiæ fontem diligere incipiunt.* Imo cum aliqui ex Patribus scribi voluissent *per actum charitatis*, Concilium resistit, tantumque scribi voluit: *diligere incipiunt.* Pallav. Hist. l. 8. c. 5.

30. Quod autem spes æternæ beatitudinis, & remissionis culpæ, quam continet attritio, sit initium amoris, confirmari potest ex D. Thoma 1. 2. q. 40. art. 7. dicente: *ex hoc, quod per aliquem speramus nobis posse provenire bona, movemur in ipsum sicut in bonum nostrum, & sic incipimus ipsum amare.* Unde ipse S. D. 2. 2. q. 17. ar. 8. inquit: *perfectus quidem amor est, quo aliquis secundum se amatur; imperfectus, quo quis amat aliquod, seu ut bonum sibi proveniat.* En amorem concupiscentiæ, qui non est amor perfectus, sed imperfectus, & inchoatio amoris. Itaque in attritione, qualem ad Pœnitentiam requirimus, includitur odium peccati, aversio ab eo, conversio ad Deum, & initium amoris Dei. „ Ut merito „ Antoine, qui ad justificationem requirit contri-

tionem aliquo Dei amore conjunctam, tandem statuat: attritio ex metu gehennæ, includens amorem Dei appreciative summum, etsi non perfectum, cum spe veniæ sufficit ad justificationem in Sacramento impetrandam. Ait autem, illum amorem necessario conjungi cum amore concupiscentiæ, seu spe veniæ, quæ in attritione supernaturali continetur.

CAPUT III.

Reliqua de dolore, & proposito vitandi peccati, ejusque occasionis.

51. **Q**uamvis attritio sufficiat ad Sacramentum Pœnitentiæ, id non prohibet, quo minus Confessarii hortentur Pœnitentes ad eliciendam perfectam contritionem, ut præcipit Rituale Romanum, & cum Suario monent auctores nostræ sententiæ, 1. quia contritio perfectior est, & tutior via ad gratiam impetrandam. 2. quia potest aliunde invalida confessio evadere, & cum contritione peccata remittuntur. Debet autem confessarius, audita confessione, pœnitentem ad dolorem efficacibus verbis adducere, ut monet Rituale Romanum, tum ut securus fiat de dispositione prævia pœnitentis, tum quia probabilissimum est, dolorem necessario non debere confessionem præcedere, sed sufficere, si eliciatur ante impertitam absolutionem. Sufficit enim moralis unio inter accusationem rei, detestationem peccati, & absolutionem.

52. *Quest. 1.* Quale est motivum attritionis necessariæ ad confessionem? R. motiva a Tridentino assignata sunt deformitas peccati mortalis, timor amittendæ beatitudinis, metus gehennæ, & pœnarum. Quo pœnarum nomine veniunt non solum pœnæ æternæ, sed etiam temporales, quatenus infliguntur a Deo; cum enim Concilium distinguat inter timorem *gehennæ*, & timorem *pœnarum*, videtur loqui de pœnis a gehenna distinctis, quæ non sunt nisi temporariæ. Quoniam tamen

amen has nonnulli Theologi cum Cano excludunt a motivo attritionis, puto in praxi curandum esse dolorem saltem ex metu æternæ pœnæ.

33. *Quest. 2.* Quo tempore moraliter dolor daret ad confessionem, & an elici debeat ex intentione confessionis? R. 1. aliquam esse analogiam inter forum Civile, & Sacramentale, unde potest intercedere aliquod temporis spatium inter discussionem causæ, & sententiam. Verum recte monet La-Croix, eum, qui post elicitum dolorem, alio se penitus distraxit, oportere, ut dolorem innover; quod quidem puto consilium esse, non præceptum, nisi dolor sit retrahatus, aut notabilis mora intercesserit. R. 2. probabilior sententia docet dolorem elicitum ab eo, qui nondum cogitaverat de confessione, si moraliter perseveret, posse postea referri ad confessionem, ipsum manifestando confessori. Sed cum a multis id probabiliter negetur, censeo in praxi sequendam esse tutiorem sententiam, quæ requirit dolorem elicitum ex fine suscipiendi Sacramenti.

31. *Quest. 5.* An in Sacramento Pœnitentiæ requiratur propositum non peccandi formale, & expressum? Affirmant aliqui cum Suario, eo quod Tridentinum exigit dolorem *cum proposito non peccandi de cetero*. Alii probabilius dicunt sufficere propositum virtuale, contentum in dolore peccati, si iste sit elicitus ex motivo universali, quam sententiam moraliter certam vocat Cardenas *in prop. I. Innoc. XI*. Ratio est, quia Concilium eo loco subdit, attritionem, si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ, hominem disponere ad impetrandam gratiam in Sacramento: quocumque igitur modo sive tacite, sive expresse sit propositum, attritio excludit voluntatem peccandi, estque sufficiens dispositio ad Sacramentum. Subjungit tamen Holzmannus, pœnitentem, si de futura vita cogitet, debere proponere emendationem; atque ita Pœnitentibus injungendum est, præsertim cum res sit periclitans ad valorem Sacramenti.

35. *Quest. 4.* Quale debet esse propositum? R. *firmum, universale, & efficax*. Erit autem *firmum*, cum pœnitens habet voluntatem omnino deliberatam ulterius non peccandi, & paratus est animo nullius mali timore, & nullius boni desiderio culpam gravem admittere. Id tamen non tollit, quod pœnitens, attenta fragilitate sua, & prava consuetudine, timeat, se relapsurum; cognitio enim est actio intellectus, quæ stare potest cum bona voluntate, & proposito non peccandi. Si quis tamen certo credat se relapsurum, ante absolutionem monendus est, ut speret in Dei auxilio, quod nunquam deest iis, qui faciunt quod est in se, sese a peccato liberatum iri.

36. Requiritur 2. ut propositum sit *universale* circa peccata mortalia. Ita D. Th. 3. p. q. 87. a. 1. *Pœnitentia*, inquit, *de peccatis mortalibus requirit, quod proponat abstinere ab omnibus, & singulis*. Secus est de venialibus, in quibus sufficit propositum abstinendi ab aliquo, ut docet idem Angelicus loc. cit. Nec eadem est ratio de dolore, ac proposito; cum enim dolor debeat esse de peccatis commissis, sufficit illa detestari, quæ quis confitetur; propositum autem respicit omnia mortalia in posterum vianda, adeoque debet esse universale. 2. debet esse *efficax*, id est, aptum efficere id quod proponitur. Non tamen ideo semper est inefficax propositum, quando non efficitur id quod proponitur; potest enim quis sinceram habere voluntatem non peccandi, & postea data occasione illam mutare: quamvis hi, qui saepe, & cum magna facilitate ad vomitum redeunt, signa præbeant propositi inefficacis; præsertim si animum non applicent ad tollendam occasionem peccati.

37. *Quest. 5.* Quo modo se gerere debeat Confessarius cum his, qui versantur in occasione peccandi? Nota 1. occasio peccandi est omne id, quod ad peccatum allicit, sive ex se, & ex natura sua, sive ex fragilitate hominis peccantis. Ea dividitur in proximam, & remotam; remota est ea, quæ
non

non nisi leve, & remotum affert peccandi periculum; proxima vero, quæ verisimile, & grave periculum affert. Paulo aliter explicant alii; *Occasio proxima peccati* dicitur ea, in qua quis constitutus, attenta ipsius fragilitate, aut semper peccat, aut saltem sæpe: quod si accidat, eo quod illa occasio natura sua inducat ad peccatum, erit per se occasio proxima peccandi; si vero id eveniat potius ex fragilitate, aut prava illius consuetudine, erit occasio proxima per accidens tantum, & respective. Remotam illi appellant occasionem, in qua quis versatur sine frequenti peccato, licet forte aliquando in peccatum incidat.

38. Nota 2. id quod respectu unius est occasio remota peccati, potest esse proxima respectu alterius. 3. opus non esse ad occasionem proximam frequentiam peccandi; si quis, v. g. non nisi bis, aut ter agat familiariter cum femina, & cum ea peccet, quotiescumque cum illa trañet familiariter; illa enim familiaritas erit certe grave periculum, & occasio peccandi, ut recte monet Segnerus de eo, qui iter agens, in eadem solet domo hospitari, & cum hospite peccat, quoties ibi hospitatur, licet id non eveniat, nisi bis aut ter in anno. 4. neminem saltem sub gravi teneri vitare occasiones remotas peccandi, licet eas fugere optimum sit consilium ex illo Prov. XI. *Qui cavet laqueos, securus erit.* Nec tamen omnes omnino cavere possumus; alias deberemus de mundo exire secundum Apost. 1. *ad Cor.* 5.

39. Nota 5. occasionem proximam, aliam esse voluntariam, aliam involuntariam. *Involuntaria* est ea, quam quis non potest relinquere vel physice, vel moraliter; *physice* v. g. eam non potest tollere, qui constitutus est in carcere, aut triremibus, unde nequit discedere; pariter qui in articulo mortis constitutus non habet tempus, aut rationem expellendi socium peccati. *Moraliter*, qui tollere occasionem potest, sed non sine scandalo, aut gravissimo detrimento. *Voluntaria* dicitur occasio, quam

quam quis & *physice*, & *moraliter* tollere potest. Certum est autem, graviter cum peccare, qui cum moraliter possit, non vult tollere occasionem peccandi, juxta illud 5. Eccl. *Qui amat periculum, peribit in illo*. Hinc jure merito damnatæ sunt ab Innoc. XI. propositiones istæ: 1. *proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, vel honesta non fugiendi occurrit*. 2. *licitum est querere directe causam proximam peccandi pro bono spirituali, vel temporali nostro, vel proximi*. Alex. autem VII. damnavit istam: *non est obligandus concubinarium ad ejiciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad delectamentum concubinarium, vulgo regalo, dum deficiente illa, nimis egre ageret vitam, & alie epule mediocris concubinarium afficerent, & alie famule nimis difficile invenirentur*.

40. His præactis veluti principiis: R. 1. nullo modo esse absolvendum eum, qui non vult tollere occasionem proximam, quam potest moraliter tollere; non enim est rite paratus, nec contritus, qui non habet propositum vitandi peccatum, & proximam occasionem peccati. Constat etiam ex propositione damnata ab Innoc. XI. *potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult omittere, quin imo directe, & ex proposito querit*. R. 2. etiam si pœnitens velit, & promittat relinquere occasionem proximam peccandi, ut plurimum, & ordinarie loquendo absolvi non debet, donec occasionem reliquerit. Ita DD. communiter ex S. Augustino dicente: *satisfactio pœnitentiæ est, peccatorum causas excidere, neque eorum suggestionibus aditum indulgere*. Ratio autem est, quia experientia docet, hujusmodi pœnitentes facile promittere, & post absolutionem promissis non stare, sed ad occasionem redire, adeoque confessarius nequit prudens judicium ferre de dispositione pœnitentis.

41. R. 3. Id esse intelligendum *ordinarie* loquendo; nam aliquando poterit, imo & debet confes-

fessarius eum absolvere ante occasionem sublatam, 1. si necessitas gravis urgeat absolvendi. 2. si pœnitens extraordinaria signa doloris edat, præsertim si commode differri nequeat absolutio. 3. si pœnitens non possit ad eundem confessarium redire nisi post longum tempus; tunc enim si confessarius prudenter judicet non esse in illo periculum proximum relabendi, potest absolvi; id quod secus dicendum, si pœnitens ab alio confessario admonitus de tollenda occasione, non abstulerit. 4. denique pœnitens, qui nondum advertit obligationem tollendi occasionem, potest semel, aut iterum absolvi, modo firme proponat ab occasionibus cavere, si occasiones tales non sint, ut natura sua multum inducant ad peccandum. Quod si occasiones sint ejus generis, quæ in se malitiam specialem continent, & specialiter alliciunt ad malum, omnino sunt relinquendæ, antequam vel prima vice absolutio conferatur; ut si quis domi retinet concubinam; aut famula peccat cum hero, & similia. Ita distinguit S. Carolus in *Instr. Confess.*

42. *Quest. 6.* Quomodo se gerere debeat confessarius cum iis, qui versantur in occasione proxima, sed necessaria? Certum est eum, qui in tali occasione versatur, quam moraliter nequit dimittere, teneri ad procurandum, ut occasio illa ex proxima fiat remota. Sic filius familias, qui cum famula frequenter peccat, remotam faciet occasionem, si famulam solus non alloquatur, si eam curiosius non intueatur, si ab ejus præsentia, quoad poterit, sese subtrahat, si orationi vacet, utatur aliqua austeritate, aliaque remedia opportuna adhibeat, quæ a confessario suggerantur. Idem dico de eo, qui in carcere cum socio peccati versatur, & aliis hujusmodi. Difficultas est, an ille absolvendus sit, antequam remedia opportuna adhibuerit ad occasionem diminuendam, ita ut remota evadat, quæ fuerat proxima?

43. R. 1. Si practice loquamur, ut plurimum non debet absolvi, qui versatur in occasione pro-

anima externa, præsertim in materia turpi, donec remedia adhibuerit ad tollendam, vel minuendam occasionem. Docet enim experientia, pœnitentes, postquam absoluti discedunt, solere negligentius agere, & facillime ad vitium redire. Contra vero, si absolutio per dies aliquot differtur, majorem curam adhibent, remediis præscriptis utuntur, & temptationibus obsistunt. Hæc quidem intellecta volumus *ordinarie* loquendo; sæpe enim potest illis conferri statim absolutio, ut supra diximus, loquendo de occasione voluntaria. R. 2. si occasio vero sit interna, aut sit ex iis, quæ non ita efficaciter ad malum inclinant, poterit semel, aut iterum absolvi, si confessario visum fuerit, cum sincero animo polliceri occasionem deserere, aut remotam facere: quod si promissis non steterit, differenda est absolutio, donec sublata fuerit occasio.

44. *Quest. 7.* An teneatur, quis deserere occasionem proximam peccati, sed necessariam, cum periculo vitæ, famæ, aut alterius gravis damni temporarii? R. ad id non teneri, modo paratus sit remediis uti præscriptis, quæ occasionem ex proxima remotam faciant. Ita Navarrus, Lugo, Tournelius, Holzman, & alii communiter. Ratio autem est illis, quia occasio necessaria peccandi nec in se peccatum est, nec secum affert necessitatem peccandi; quapropter potest cum ea consistere vera detestatio peccati, firmumque propositum non relabendi, & adhibendi remedia præscripta. Nec vero præceptum vitandi occasionem moraliter necessarium obligat, cum sine gravi detrimento vitari nequit; tunc enim periculum formale, & proximum, adhibitis opportunis remediis, evadit materiale, & remotum. Unde optime Basilus in Const. Monast. c. 4. dixit: *Qui urgenti aliqua causa, & necessitate, se periculo objicit, vel permittit se esse in illo, cum tamen alias nolle, non tam dicitur amare periculum, quam invitatus illud subire; & ideo magis providebit Deus, ne in illo pereat.* Id quod satis confirmatur ex c. *laudabilem de frig.*
&

& mal. ubi conjugibus ab initio impotentibus ob infamiae periculum simul habitare permittitur cum periculo tactuum.

45. *Quaest. 8.* Quid si ille post adhibita opportuna remedia, in eadem semper vitia relabitur, nec ulla spes emendationis affulget? R. cum Suario, Navarro, & communi DD. sententia, cum tenetur ad occasionem deserendam etiam cum iactura numeris sui, famae periculo, vel etiam vitae, tunc enim urget illud Christi praeceptum Marci 9. 46. *si oculus tuus scandalizat te, ejice eum.* Et illud Lucae 9. 25. *Quid prodest homini, si mundum universum lucretur, animae vero suae detrimentum patiatur?* Est autem ratio, quia homo tenetur, etiam cum vitae suae iactura, cavere a periculo proximo peccati formalis; tale autem est periculum in occasione proxima licet necessaria, quando nulla spes affulget emendationis. Neque hoc est occasionem tantum permittere, & periculum, sed permittere in se ipso peccatum, quod nunquam licet. Hinc S. Carolus in *instrucl. ad confessarios*, loquens de puella, quae domi haberet occasionem, ait: *sin autem post similes precautions comperiat confessarius poenitentem in illud peccatum relabi, deneganda prorsus est absolutio, donec desiverit proximam peccandi occasionem, quicquid tandem evenire debeat.* Unde Innoc. II. c. *fratres* dicit: *falsa enim fit poenitentia, cum poenitens ab officio vel curiali, vel negotiali non recedit, quod sine peccato agi nulla ratione praevalet, eodemque modo loquitur S. Greg. VII. in laudato capite.*

46. *Quaest. 9.* Quid agere debeat confessarius cum recidivis, & prava consuetudine irretitis. Ante omnia notare oportet damnatam esse ab Innoc. XI. hanc propositionem: *Poenitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturae, aut Ecclesiae, etsi emendationis spes nulla appareat, non est neganda, nec differenda absolutio, dummodo ore proferat se dolere, & proponere emendationem.* Deinde oportet distinguere recidivos a con-

consuetudinariis; isti enim sunt quicumque in prava consuetudine versantur; recidivi autem dicuntur, qui post plures confessiones in eadem peccata gravia relabuntur. His præmissis, respondeo 1. cum, qui prima vice pravam consuetudinem confitetur, absolvi posse, modo signa doloris, & verum propositum manifestet. Ita DD. communiter; eo quod nulla sit prudens ratio dubitandi ipsum sine dispositione necessaria ad Sacramentum accedere, præsertim cum ipsa spontanea peccatorum confessio sit contritionis signum, nisi obstat aliqua præsumptio in contrarium. Nec vero pravus habitus signum est sufficiens defectus doloris in eo, qui paratum se præbet ad remedia adhibenda, quæ a confessario ad tollendum habitum pravam præscribantur. Certe Catech. Rom. de Pœnit. n. 60. ait: *Si audita confessione, judicaverit (Sacerdos) neque in enumerandis peccatis diligentiam, neque in detestandis dolorem pœnitenti omnino defuisse, absolvi poterit.* Ubi verbum illud *omnino defuisse* notandum est.

47. R. 2. Recidivum, qui post confessionem in eadem peccata gravia relabitur, non esse absolvendum, nisi extraordinaria signa doloris, & spem emendationis exhibeat. Ita docet communis sententia Theologorum. Prima pars aperte deducitur ex damnata ab Innocentio XI. propositione, & ex doctrina SS. PP. Augustinus enim in ps. 6. ait: *quod facile sanatur, non multum cavetur; ex difficultate autem sanationis erit diligentior custodia sanitatis.* Isidorus autem 2. Sent. c. 16. *ille pœnitentiam digne agit, qui sic præterita mala deplorat, ut futura iterum non committat.* S. Greg. in 1. Reg. c. 6. & alii. Quare S. Carolus in *Inst. ad Confess.* optime docuit: *proroganda est absolutio eis, qui a multis annis iisdem peccatis perseverarunt.*

48. Rationem autem affert De-Lugo; nam Confessarius nequit pœnitentem absolvere, nisi prudenter judicet eum esse rite dispositum. Non potest autem a Confessario prudens iudicium ferri de dispositione illius, qui in alia Confessione admonitus

eodem modo cecidit, nec curavit ea remedia, quæ ad vincendas tentationes Confessarius, vices Medici gerens, præscripsit. Certe frequens ille relapsus magnam præbet suspicionem de falsa pœnitentia; qui enim ex animo firmo proponit, non ita facile propositi obliviscitur, & saltem rarius cadit, ac difficilior.

49. Secunda pars nostræ responsionis est contra eos, qui nimis rigide volunt consuetudinarium nunquam esse absolvendum, nisi de emendatione ipsius constet diuturno experimento. Ratio autem nostræ, & communis doctrinæ est, quia ad absolutionem non requiritur certitudo physica de dispositione pœnitentis, sed moralis, & prudens, ut docet D. Th. 1. 2. q. 19. ar. 5. & constat ex Catech. R. supra laudato. Quoties ergo Confessario desit prudens ratio dubitandi de dolore, & proposito Confitentis, absolvi poterit. Jam vero si recidivus, consuetudine peccandi implicatus, extraordinaria signa doloris edat, per ea tollitur prudens suspicio de ipsius indispositione, adeoque Confessarius prudenter judicare poterit eum esse rite dispositum. Unde recte notat Milante, in proposit. damnata ab Innoc. non excludi consuetudinarium utcumque talem, sed qui nullam dat emendationis spem: *igitur consuetudinarium, qui dat aliquam emendationis spem, modo hæc sit solida, & fundata, potest absolvi.*

50. Nec vero spes emendationis petenda solum est ab experientia antea actæ vitæ, cum alia sint fundamenta, quibus inniti possit. Imo fieri aliquando potest, ut aliquis se longo tempore a vitiis promundi hujus honestate contineat, ut ait S. Gregorius, & tamen non sit rite dispositus: *Temporis moram non quero*, inquit B. Chrys. hom. 14. in 2. ad Cor. *sed animæ correctionem; hoc itaque fac demonstres, sintne compuncti, sintne in melius commutati, & res tota confecta est.* Sed rogabis, quænam sint extraordinaria doloris signa, quibus recidivus statim possit absolvi? R. plura traduntur a DD.; præcipua autem esse possunt 1. maximus dolor, patefactus per suspiria, lacrymas,

gemitus, & cordialia verba, quamvis enim non semper ea signa certa sint pœnitentiæ, præsertim in feminis; ut plurimum tamen talia credenda sunt, nisi aliunde ratio contraria obstet. Hinc S. Leo ep. 52. ait: *in dispensandis Dei donis non debemus esse difficiles, nec accusantium se lachrymas, gemitusque negligere, cum ipsam pœnitentiæ affectionem credamus ex Dei inspiratione conceptam.*

51. Secundum doloris signum assignari solet imminutio peccatorum; quod tamen intelligendum est, cum pœnitens fuerit in iisdem peccandi occasionibus, & tentationibus; aut si ille post ultimam confessionem diu se continuerit, v. g. per aliquas hebdomades, cum antea sæpius in hebdomada peccare soleret. Tertium signum erit studium ad emendationem adhibitum, ut si pœnitens per jejunia, elemosynas, orationem ad confessionem se paraverit, occasiones fugerit, & remedia præscripta adhibuerit. IV. Si pœnitens sponte remedia petat ad sui emendationem, eaque diligentius exequi serio promittat; præsertim si de illis adhibendis nunquam antea fuerit admonitus. De cetero puto, huiusmodi promissis non multum esse fidendum, cum pœnitentes facile promittant ad obtinendam absolutionem, & postea promissa negligant. V. spontanea confessio potest esse signum veri doloris, cum pœnitens specialem conatum adhibuit, ut accederet ad Sacramentum, v. g. si longum iter est aggressus, si magnum conficium internum superavit, si difficultates externas vicit; si lumen, & inspirationem Divinam interiorius sensit, quæ efficaciter eum ad pœnitentiam moverent. Confessiones autem factæ vel ex præcepto Paschali urgente, vel ex consuetudine loci, vel ex præcepto Parentis, domini, aut pedagogi non satis probant sincerum dolorem, & desiderium resipiscendi.

52. VI. Signum esse potest, si pœnitens accedat ad illud aliqua extraordinaria causa, v. g. concionis audita, Missionis sacræ, mortis alicujus amici, ex timore terramotus, pestis, etc. VII. Si pœnitens

tens sponte confiteatur peccata, quæ per diuturnum tempus verecundia motus tacuerat. VIII. si ante confessionem restituerit ablatum, famam proximis læsam reparaverit, occasionem a se, vel a domo sua sponte removerit. IX. Addo cum Milante, si post seriam Confessarii adhortationem, vel correptionem ostendat sese adeptum novam cognitionem suæ iniquitatis, periculi damnationis æternæ; præsertim si magnam pœnitentiam, tum satisfactoriam, tum medicinalem bono animo excipiat, & similia. Hæc sunt præcipua signa, quæ sufficiunt, ut Confessarius prudenter, & probabiliter judicet pœnitentem esse rite dispositum; nec aliud requiritur, ut possit absolvere, ut ait Suarius de Pœnit. d. 5. 2. Sect. 2. n. 1. ex D. Th. supra laudato.

55. *Quest. ultima:* An pœnitenti rite disposito possit confessarius differre absolutionem, & quando id fieri expediat? R. posse Confessarium, ac debere absolutionem differre, quoties ita emendationi pœnitentis expedire in Domino judicaverit. Nec pœnitens, licet aliqui rite dispositus, potest juste repugnare; quamvis enim jus habeat ad absolutionem, non tamen habet jus, ut ei statim concedatur, quando Judex prudenter credit aliquam dilationem spirituali ipsius bono convenire. Ratio est, inquit De Lugo, quia Confessarius non solum est Judex, sed etiam Medicus. Et licet proferendo sententiam præcipue judicis munus exerccat, debet quoque curare ut Medicus in ipsa absolutione salutem pœnitentis, eo videlicet modo, ac tempore absolvendo, quo magis cedere putet in remedium ægroti. Id autem locum habet, cum Confessarius timeat pœnitentem facilius relapsurum, nisi in ipsa difficultate, & dilatione absolutionis cognoscat gravitatem peccati, & necessitatem emendationis. Quando autem id expediat, non est facile definire; sed relinquendum prudentiæ confessarii, qui qualitatem peccatorum, & pœnitentis considerare debet.

54. Notant tamen DD. 1. nullo modo expedire ab-

absolutionem differre, quando dilatio magis obfutura, quam profutura videatur. 2. nec in casu gravi, & urgentis necessitatis, & in articulo mortis. 3. neque imminente pœnitentis infamia, si aliunde sit rite dispositus. 4. dilationem absolutionis non debere esse diuturnam, ne pœnitentes rite dispositi priventur gratia Sacramenti. Imo etsi non sint recte parati, dilatio non debet esse magna; ægre enim pœnitentes redeunt ad Sacramentum post tempus longe diuturnum. Tutius erit illos sine absolutione dimissos rogare, ut post cæto dies, aut quindecim revertantur, & ipsis animos addere, ut ante reditum ea, quæ illis agenda præscribuntur, rite perficiant. Quod si nondum ab eis ablata fuerit occasio peccandi, vel consuetudo, iterum absolurio differatur, donec emendentur. Vide Bened. XIV. ep. Encycl. quæ incipit *Apostolica*.

55. Quæres autem quænam remedia præscribi debeant recidivis, & consuetudinariis? R. frequens Oratio, piorum librorum lectio, aliqua austeritas corporæ, fuga occasionum, certa sibi injungenda pœnitentia, vel elemosyna, quoties in idem peccatum redeunt, denique Sacramentorum frequentia, præsertim Confessionis; nam ut docet D. Th. Suppl. q. 25. a. 1. *maius remedium præbetur contra peccata vitanda ex gratia, quam ex assuetudine nostrorum operum*. Quo remedio pro recidentibus in vitium turpe usum fuisse cum fructu D. Philippum Neriũ, aliosque SS. Viros, constat ex eorum Actis. Nominatim vero de vitio pollutionis ait Tolletus lib. 5. c. 13. *Vix puto esse aliud efficax remedium, quam frequentissimam confessionem adhibere; est enim hoc Sacramentum efficax frenum, & qui hoc non utitur, non sibi promittat emendationem, nisi per miraculum*. Quæ doctrina conformis est doctrina Ritualis Romani de Sac. Pœnit. dicentis: *in peccata facile recidentibus utilissimum fuerit consulere, ut sæpe confiteantur, & si expediat, communicent*.

C A P U T IV.

De Confessione.

56. *Quest. 1.* Quid sit Confessio Sacramentalis, & qualis ea debeat esse? R. est accusatio propriorum peccatorum, facta Sacerdoti, legitime ad id muneris adprobato, ad eorum remissionem obtinendam. Est necessaria saltem in voto, quatenus est pars Sacramenti Pœnitentiæ, & quidem necessitate mediæ omnibus, qui post baptismum graviter peccaverunt, ut colligitur ex Tridentino Sess. 14. c. 5. Obligat autem per se confessionis præceptum in mortis articulo, & in quovis gravi vitæ periculo. Per accidens autem quando sumenda est Eucharistia; si sumpturus in mortali versetur, & quoties necessarium sit confiteri ad vincendam aliquam gravem tentationem.

57. *Quest. 2.* Qualis integritas requiratur ad valorem confessionis? R. duplex solet distingui confessionis integritas; alia physica, & *materialis*, qua quis omnia, & singula peccata confessori manifestat; alia *moralis*, & *formalis*, qua quis ea peccata confitetur, quæ habet in conscientia, eo modo humano, & morali, quo, attentis circumstantiis potest declarare; licet forte per innoxiam oblivionem, aut alia justa de causa peccatum aliquod prætermittat. Jam vero integritas formalis semper est necessaria; quia Judex non potest legitimam ferre sententiam de peccatis, nisi ea cognoscat; confessor ergo ut pœnitentem absolvat, debet agnoscere conscientiam ejus, adeoque ab eo audire debet omnia, & singula peccata, quoad more humano fieri possit.

58. Est etiam *per se*, & *ordinarie* loquendo necessaria *integritas materialis*, ita ut quisque teneatur post diligens conscientiz examen aperire Confessori omnia, & singula mortalia, nondum sic confessa, eorumque numerum, & circumstantias speciem mutantes, ut definit Trid. Sess. 14. c. 7.

Quod

Quod si ob multitudinem peccatorum pœnitens non possit invenire numerum definitum, satis est confiteri numerum probabilem, addendo *plus, minusve*; quæ verba extenduntur ad unum vel duo supra numerum indicatum, si numerus sit parvus; si vero maximus, ad plura referuntur secundum usitatum modum loquendi. In Consuetudinariis autem frustra requiritur sæpissime numerus etiam probabilis; adeoque ne errandi periculo exponantur, prudens Confessarius tantum exquiret tempus prævæ consuetudinis, & frequentiam peccatorum per dies, mensem, vel hebdomadam, atque ita saltem in genere eorum numerum apprehendet, quantum satis est ad ferendam judicium de statu conscientie.

59. *Quest. 3.* An sint necessario confitendæ circumstantiæ peccati mortalis, quæ intra eandem speciem notabiliter peccatum aggravant? R. affirmant probabiliter Suarius, Canus, Sanctius, alique multi; quia tales circumstantiæ valde immutant judicium confessarii. Quod confirmant ex Rit. Rom. dicente: *quod si pœnitens numerum, speciem, & circumstantias explicata necessarias non expresserit, Sacerdos eum interroget.* Ubi speciem peccati distinguit a circumstantiis. Catech. item Rom. p. 2. c. 5. §. 47. ait, in peccato mortali explicandas esse circumstantias, *quæ pravitatem valde augment, vel minuunt.* Nihilominus mihi probabilior videtur sententia negans circumstantias mere aggravantes esse materiam necessariam confessionis. Eam tenent S. Bernard. Sen., S. Bonaventura, S. Antoninus, & D. Angelicus, quibus subscribunt Cardinales Tolerus, & Lug. Roncaglia, Cabassutius, & alii bene multi.

60. Et quidem de mente D. Thomæ fatentur ipsi Adversarii Canus, Sotus, & alii, nec negare potuisset Concina, si S. Thomæ verba attento, & non præjudicato animo perlegisset. Ait enim in 4. dist. 16. q. 3. ar. 2.: *Et quia circumstantiæ aggravantes, quæ aliam speciem peccato non tribuunt, vel quæ tribuunt quidem, sed non peccati*

mortalis, non sunt de necessitate confessionis. Atque ita S. Doctorem interpretatur, & sequitur B. Antoninus 3. p. tit. 14. §. 7. Tertiæ sunt, quæ important disconvenientiam, ut furari multum (furari centum florenos multo gravius est, quam furari unum) & istas, quæ peccatum aggravant, confiteri est perfectum, sed quia non mutant speciem, nec aggravant in infinitum, non est necessarium eas confiteri secundum Thomam.

61. Ratio autem deducitur 1. ex Trid. dicente Sess. 14. c. 5. *eas circumstantias in Confessione explicandas, quæ speciem peccati mutant, quod sine illis peccata ipsa neque a pœnitentibus integre exponantur, neque iudicibus innotescant, & fieri nequeat, ut de quantitate criminum recte censere possint, & pœnam, quam oportet, pro illis pœnitentibus imponere.* Ex quibus verbis non obscure videtur excludi obligatio confitendi circumstantias, peccati speciem non mutant. Ratio 2. est, quia alias pœnitentes inter graves angustias fluctuarent incerti de integritate confessionem, dubitantes, quænam sint circumstantiæ, quæ notabiliter aggravant; & hinc recte docet D. Th. loco cit. q. 2. ad 2. *quantitas peccati non potest Sacerdoti innotescere, quia nec ipse peccator scit: unde sufficit, quod cognoscat quantitatem, quæ ex specie peccati consurgit.* Unde recte Lugo deducit, eum, qui species peccati confitetur, vere explicare essentiam ejus, quæ tantum sumitur ex ratione ipsius specifica. Accedit, negari ab ipsis Adversariis obligationem confitendi circumstantias, quæ valde minuunt peccati gravitatem, puta vehementiam passionis, quæ ad peccandum trahit, alienam inductionem, gravem occasionem, & tentationem, aliaque his similia; cur ergo imponenda est nobis obligatio confitendi circumstantias peccatum augentes intra eandem speciem?

62. Denique nemo tenetur servare legem dubiam, ut recte arguunt Cabassutius, & Roncaglia, & diserte tradit D. Th. quodl. 14. de Ver. q. 17. a. 3. *aut-*

nullus ligatur per præceptum aliquod, nisi mediante scientia illius præcepti; nomine autem scientiæ intelligit Ang. D. notitiam certam alicujus rei. Unde lex confitendi circumstantias cum saltem sit valde dubia, non obligat in conscientia. Et ideo Tridentinum talem obligationem non aperuit, ut Lugo animadvertit, quia eam colligere satis non potuit ex Christi verbis, & Sacramenti institutione. Et quamvis opinio obligans ad confitendas circumstantias sit omnino tutior, non ideo tenemur eam sequi ex prop. damnata Innoc. XI. quæ solum loquitur de illis sententiis circa materiam, & formam Sacramenti, quæ exponunt Sacramentum periculo nullitatis; in nostra autem opinione, etsi forte coram Deo esset falsa, confessio valida est, & saltem formaliter integra.

63. Sunt tamen aliquæ circumstantiæ aggravantes, quæ licet speciem ex se non mutant, ex alio capite confitendæ sunt; v. g. si circumstantia secum ferat censuram, vel reservationem; vel a Confessario prudenti interrogetur, ut statum pœnitentis melius possit agnoscere. Pariter quantitas furti, injuriæ, etc. quæ majori, vel minori indiget satisfactione, odium diuturnum, & diuturna carnis concupiscentia erga mulierem ob numerum peccatorum, quæ in illa diuturna mora replicantur; incestus cum consanguineis an in primo gradu, an in aliis; nam juxta communem sententiam in primo gradu est diversæ speciei ab aliis. De aliis gradibus usque ad quantum disputant Theologi, an sint ejusdem speciei inter se, & cum affinibus. Explicandas autem erit incestus inter privignum, & novercam, interque socerum, & nurum. Denique damnata est ab Innoc. XI. hæc propositio: *non tenemur confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem*. Confessori enim, ut Medico spirituali jus est, ut interrogando cognoscat agritudinem pœnitentis ad eam curandam opportunis remediis, & pœnitens debet illi declarare omne id, quod ad salutem suam conferre potest; atque in hoc sensu intelligendum est Rituale Romanum, & Romanus Catechismus.

64. *Quest. 4.* An sit obligatio confitendi peccata dubia? R. si peccata sint positive dubia, nempe si utrinque rationes adsint probabiles, negant communiter omnes ii, qui tuentur licitum esse sequi opinionem vere probabilem, quantumvis minus tutam; nam qui cum fundamento dubitat, an peccaverit, necne, potest sibi efformare iudicium prudens de eo, quod non teneatur confiteri, deponendo dubitationem. Si vero peccata sint negative dubia, multi etiam probabilistæ docent, ea necessario clavibus subjienda. Ita Sanctius, Layman, Busembaum, & alii ex Trid. Sess. 14. c. 5. dicente: *oportere a pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, in confessione recenseri.* Confirmat D. Thomas in 4. d. 21. q. 1. art. 3. ad 3. Atque hæc videtur esse praxis fidelium, qui solent confiteri omnia mortalia, prout conscientia dicat, certa nimirum ut certa, dubia tamen ut dubia.

65. Et quamvis multi, & graves DD. cum S. Antonino contrarium sentiant, scilicet dubium, quod caret probabili ratione, deponi debere, ut loquitur Habert, adeoque nullam esse obligationem confitendi peccata dubia, neque ea proprie esse in conscientia; nihilominus in praxi standum est communi sententiæ, & pœnitentes suadendi sunt, ut confiteantur omnia mortalia, sive positive dubia sint, sive negative; nam ut ait Lugo, in re morali non est facile recedendum a communi sententia. Itaque is, qui dubitat, an peccatum, quod commisit, sit mortale, vel veniale, teneatur illud confiteri: pariter is, qui dubitat, an illud confessus fuerit. Quamquam si quis diligens sit in examinandis, & confitendis peccatis, & post elapsum multum tempus dubitet, an aliquod omiserit, potest moraliter sibi persuadere, de illo fuisse confessum. Imo subjungit Concina: si quis prius ex prava consuetudine in plura peccata lapsus fuerit, & postea sit vere conversus per constantem vitæ integritatem, si tunc dubitet, an omiserit in Confessione generali, particulari diligenter peracta

Et aliquid peccatum, vel circumstantiam, Confessarius prohibeat illi, ne recogitet quidem de præterita vita, sed piis meditationibus incumbat.

66. Scrupulosi autem minime tenentur præterita peccata confiteri, nisi certi sint ea non fuisse confessos. Item eximi debent ab obligatione confitendi peccata dubia illi, qui sunt meticulosæ conscientiæ, nec solent deliberate peccato mortali consentire; hi enim prudenter judicare possunt sese non præstulisse assensum, cum præsumptio sumatur ex communiter contingentibus. Monet autem hic Suarius, cum, qui sola peccata dubia confitetur, monendum esse, ut addat aliquid certum ex alias confessis, ut absolutio cadat super materiam certam. Si quis autem peccatum, quod ut dubium confessus est, reperiatur esse certum, debet illud confiteri ut certum, ut tenet communis sententia; secus vero si ut certum confessus fuerit, & postmodum de illo dubitet. Si quis tamen ita dixerit: peccavi *sex*, aut *septies*, *plus minusve*, & postea certo noverit peccasse *septies*, aut *octies*, non tenetur iterum confiteri, cum moraliter non varietur judicium Confessoris.

67. *Quest. 5.* Quanam excusent ab integritate materiali confessionis? R. excusat impotentia physica, vel moralis, cum præceptum Divinum non obliget ad impossibile. *Impium est*, inquit Trid. Sess. 14. c. 5. *confessionem... impossibilem dicere, aut carnificinam conscientiarum appellare*. Itaque ex hoc capite ab integritate materiali excusatur, qui post diligens conscientiæ examen alicujus peccati gravis obliviscitur. Diligentia autem debet esse moralis, & prudens, qualem in arduis negotiis viri prudentes adhibere solent; si quid autem postea occurrat, quod non sit in Confessione explicatum, & materia sit gravis, in altera Confessione manifestandum erit, ut constat ex 11. propos. damnata ab Alex. VII. dicente: *peccata in confessione omissa, seu oblita ob instans vitæ periculum, aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti Confessione exprimere*. Invalida au-

zem, & nulla erit Confessio non integra ex ignorantia, vel negligentia graviter culpabili, cum Tridentinum requirat diligentem sui discussionem. Rudes autem adjuvari possunt a Confessario, quod in aliis personis non probat Suarius. *V. Catech. Rom. p. 2. c. 5.*

68. Excusatur etiam a materiali integritate qui usum linguæ non habet, ut mutus, qui tamen per nutum, vel scripturam tenetur peccata sua manifestare, modo non adsit periculum evulgationis. 3. Surdus, qui non possit omnia explicare; satis enim est explicare quæ possit. 4. ignarus idiomatis, tempore præcepti, vel gravis necessitatis; nec est obligatio confitendi per interpretem, nisi instet præceptum propriæ charitatis, ut cum de constitutione non sit securus; & in articulo mortis, in quo multi dicunt, satis esse, aliquod peccatum confiteri, accusando se generatim de ceteris. 5. qui versantur in conflictu, vel naufragio, dicto uno peccato, & si id fieri non possit sine infamia, confitendo in genere peccata, possunt absolvi, & quidem simul sub illa formula, *Ego vos absolvo*, etc. 6. tempore contagii, vel pestis, si confessarius nequeat absque periculo, etiam procul adstans ipsum diutius audire, potest uno, vel altero audito crimine, ægrotum absolvere. 7. Moribundus, usu linguæ destitutus, si petat absolvi, aut signa doloris coram aliis dederit, petendo Confessionem. Ita communis sententia cum S. Thoma, Antonino, Rituali Romano, & confirmat Ecclesiæ praxis. Imo etsi nulla signa doloris de novo dederit, modo christiane vixerit, posse, & debere absolvi conditionate, multi docent cum SS. Antonino, & Augustino, ut quomodo possit, æternæ illius saluti consulatur, atque hæc doctrina in praxi est consulenda.

69. Quid vero de eo, qui fuit sensibus destitutus in actu peccati, puta duelli, adulterii, etc.? R. adhuc enim sub conditione absolvendum, si catholicus fuerit, censent Holzman, & alii, ducti auctoritate D. Augustini *lib. 1. de adult. conjug.*
c.

c. 28. dicentis: *Ego non solum alios Catechamenos, verum etiam ipsos, qui viventium conjugii copulati retinent adulterina consortia, si desperati, & intra se pœnitentes jacuerint, nec pro se respondere potuerint, baptizandos puto. Quis enim novit, utrum fortassis adulterinæ carnis illecebris usque ad baptismum statuorant retineri? quæ autem baptismatis, eadem reconciliationis est causa, si forte pœnitentem finis vitæ periculum preoccupaverit.*

70. Ex capite impotentiae excusatur etiam infirmus, qui est in gravi periculo, ne deficiat, antequam integre confiteatur. Pariter, si instet necessitas dandi Viatici, & ob angustias temporis confessio perfici nequeat, vel sine infamia integra fieri non possit, tunc confessarius debet audire peccata graviora, & illum absolvere, imposita illi obligatione perficiendi confessionem, si postea licuerit. Nec integre confiteri tenetur, qui id non potest facere sine periculo gravi spirituali vel proprio, vel confessoris, ut si prudenter timeas confessarium fracturum esse sigillum, vel sumpturum inde occasionem peccandi. Verum si haberi potest alius confessor, adeundus est, aut differenda confessio, nisi præceptum instet, aut immincat scandalum. Idem dico, si ex confessione alicujus peccati prudenter timeatur infamia, confessioni *extrinseca*; nam ea, quæ consistit in sola manifestatione peccati facta confessario, est necessaria, nec satis est ad integritatem impediendam; sicut non est sufficiens ratio dimidiandæ confessionis populi concursus, quantumvis magnus, ut constat ex prop. damn. ab Innoc. XI. *Licet sacramentaliter absolvere dimidiate confessos, ratione magni concursus pœnitentium, qualis v. g. potest contingere in die alicujus magnæ Festivitatæ, vel Indulgentiæ.*

71. *Quæst. 6.* An sit obligatio detegendi in confessione peccati socium, seu complicem? R. r. id non licere, quando necesse non est ad integritatem confessionis, cum nulla sit justa causa ipsum infamia notandi apud confessarium. Quod si pœ-
ni-

nitens possit ei confiteri, qui non cognoscit personam complicitis, tenetur id facere; & in hoc omnes conveniunt, inquit Suarez. Id intellige, si commode possit; neque enim ideo tenetur diu differre confessionem, si sit in peccato lethali, aut urgeat præceptum communicandi, vel magna inde privaretur gratia spirituali. R. 2. contra Navarrum, & alios: poenitens tenetur confiteri peccatum mortale, vel ejus circumstantiam mutantem peccati speciem, etiamsi explicari nequeat sine manifestatione complicitis. Ita communis sententia cum D. Th. opusc. 12. q. 7. dicente: *Si speciem peccati exprimere non possit, nisi exprimendo personam, cum qua peccavit, puta, si cum sorore concubuit, necesse est, ut exprimendo peccati speciem, exprimat personam. Sed si fieri potest, debet querere talem Confessorem, qui personam sororis non cognoscat.*

72. Idem docet S. Bernardus in form. bon. vite: *de nullo, inquit, sinistro loquaris, nisi in confessione, ubi non potes aliter manifestare peccatum tuum.* Ratio autem est, quia integritas confessionis servari debet, cum licite servari potest; nec illicita potest esse manifestatio criminis, quæ sit ex causa justa, qualis est confessionis. Accedit complicem, dum peccato consentit, amittere jus ad famam in ordine ad confessionem illius peccati. Non ideo tamen potest confessarius exquirere nomen complicitis, ut declaravit Bened. XIV. in Constitutione, quæ incipit: *ubi primum*, ubi sub gravibus poenis prohibentur confessarii poenitentem adigere ad manifestandum nomen complicitis, & locum habitationis sub specioso prætextu ipsum corrigendi. Id tamen non prohibet, quominus confessarius possit inquirere circumstantias peccati, quæ speciem mutant, aut quæ necessariæ sunt, ut poenitentis correptioni consulat, puta, an persona, cum qua peccaverit, sit consanguinea in primo, vel secundo gradu, an ligata voto, an sit ejus ancilla, & habitet in eadem domo, etc. Atque etiam cum agitur de graviori malo, vel scandalo vitando

po-

potest Confessarius obligare pœnitentem, ut revellet ei, cui impedire malum incumbit; raro autem expedit, ut confessarius hoc sibi munus arroget ob periculum scandali, revelationis sigilli, & offensionis sacri Ministerii.

Utrum pœnitens, qui reservatum peccatum habet possit cetera confiteri, prætermisissis reservatis, Superiori postea confitendis? dicemus ubi de reservatione.

73. *Quest. 7.* Quænam sunt reliquæ conditiones confessionis? R. in primis debet esse vocalis ex usu, & praxi Ecclesiæ, citra necessitatem graviter obligantem, & ex Concilio Florentino, requirente oris confessionem, denique ex communi Theologorum consensu cum S. Th. *quodlib. 1. q. 6. ar. 1.* Non est tamen de essentia Sacramenti, & in necessitate fieri potest nutibus, gestibus, vel scripto, ut in mutis, & moribundis sensibus destitutis fieri solet. Imo si quis ob anxietatem loqui non possit, aut ob summam verecundiam aliter sese explicare non possit ut in puella accidere potest, satis erit, ut in scripto peccata sua legenda tradat confessario, quibus ab collectis, ipsa dicat: *de his me accuso.* Ita Suarez, De Lugo, Salmat. & constat ex *Extrav. inter cunctos in Privileg.* ubi dicitur: *nisi articulus necessitatis occurrat, sanctificanda est oris confessio.* Jam vero qui aliter non potest, tenetur confiteri per nutus, vel scripturam tempore præcepti; etsi quoad scripturam id multi non admittant extra mortis articulum. Surdi autem etsi non obligentur scripto confiteri, suadendi sunt id facere, si commode possint, ne ab aliis audiantur.

74. Alia conditio est, ut sit *secreta*; publica enim confessio non obligat, nisi ex præcepto charitatis in bello, naufragio, etc. in quo satis est aliquod peccatum confiteri, & de ceteris se accusare in genere, ut supra dictum est. Tertia, ut sit *vera*, ita ut qui Confessorem decipiat in re gravi, & necessaria, mortaliter peccet, & irritam faciat

ciat confessionem. Quod si in re levi, aut in materia non necessaria quis mentiatur in confessione, non peccat graviter, tum quia materia levis est, tum quia non decipitur Sacerdos in re gravi. Potest tamen aliquando esse mortale; v. g. si mentitur circa veniale, non apponendo aliam materiam Sacramenti, quia redderet absolutionem invalidam. Pariter si neget mortale alias confessum confessario legitime interroganti; vel affirmet mortale, quod non fecit, vel neget id, quod revera fecit, & tenetur confiteri; tunc autem præter mendacium grave committit etiam sacrilegium contra virtutem Religionis.

75. *Quest. 8.* Quando confessio sit invalida ex parte confessoris? R. 1. si jurisdictionem non habuit, vel certe impeditam per censuram, nisi sit toleratus. 2. si formam absolutionis quoad substantiam vitiauit. 3. si non habuit intentionem absolvendī. 4. si peccatum nullum intellexit; verum si confessarius vel ob surditatem, distractionem, vel ignorantiam sine culpa pœnitentis aliqua non intellexit, aut putavit veniale, quod fuit mortale, nulla est obligatio iterandi totam confessionem, sed satis est repetere id, de quo dubitat, an intellexerit. Secus si pœnitens fide mala quærat confessarium surdum, vel ignarum; tunc enim cum peccaverit, nec fuerit rite dispositus, invalida est confessio, & denuo est iteranda.

76. *Quest. 9.* Quomodo confessio sit invalida ex parte pœnitentis? R. 1. quoties confessio fuit nulla, vel quia pœnitens tacuit sciens prudens aliquod peccatum mortale nondum rite confessum, vel negligens fuit in discutienda conscientia, vel caruit dolore, aut proposito se emendandi, & tollendi occasiones, etc. Quod si confessio per culpam pœnitentis fuit invalida, reperenda sunt eadem peccata, quasi non fuissent confessa, quia confessio non fuit Sacramentalis.

77. Sunt tamen multi putantes sufficere, si pœnitens confiteatur eidem confessario, qui saltem in genere meminerit status pœnitentis, se iterum
ac-

accusare de peccatis olim confessis, cum hæc ratio-
ficatio conjuncta cum præcedenti notitia confesso-
ris reddat confessionem sacramentalem. Quæ opi-
nio magis communis est, nec minus probabilis, quam
auctor S. Antoninus, De Lugo, Navarrus, & alii;
idemque affirmant, cum defectus se habuit ex parte
Confessarii. Contra vero dicendum, si alius sit con-
fessarius, aut si sit idem, & non recordetur præteritæ
confessionis, quantum est satis ad judicium ferendum
de statu pœnitentis. Vide alia apud Auctorem.

C A P U T V.

De Satisfactione.

78. Satisfactio in genere est quævis pœna, seu
punitio sui ad compensanda peccata, sive illa sit
sponte suscepta, sive a Deo immissa, & ab homi-
ne accepta in criminum suorum compensationem.
Satisfactio vero Sacramentalis est pœnitentia, a con-
fessario imposita pœnitenti juxta gravitatem pecca-
torum, & facultatem pœnitentis. Est pars integralis
Sacramenti, & nisi justa causa excuset, confessa-
rius tenetur eam sub præcepto imponere, ut constat
ex Trident. *Sess. 14. cap. 10.* & ex traditione Ec-
clesiæ. Porro satisfactio Sacramentalis, alia dicitur
vindictiva, quæ datur ad reparanda & vindi-
canda peccata; alia medicinalis, quæ datur velut
medicina ad cavenda peccata futura: sæpe autem u-
na, eademque est medicinalis satisfactio, & vindi-
cativa. Et quidem omnia bona opera, a confessa-
rio injuncta virtute clavium elevantur ad meritum
satisfactionis Sacramentalis, ut docet D. Th. *quodl.*
3. a. 28. Et ideo Sacerdos ex Rituali Rom. ad pre-
ces solitas adjungit: *quicquid boni feceris, &c.*

79. *Quest. 1.* Qualem satisfactionem confessa-
rius teneatur imponere pœnitenti? R. 1. Confessa-
rium teneri ut judicem, & Medicum imponere pœ-
nitentibus satisfactionem convenientem, & salu-
tarem, tam vindictivam, quam medicinalem pro
ratione peccatorum, & facultate pœnitentium. I-

ta Conc. Trid. Sess. 14. c. 8. ubi dicitur: *Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum spiritus, & prudentia suggererit, pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate salutaris, & convenientes satisfactiones injungere; ne si forte peccatis connivcant, & indulgentius cum pœnitentibus agant, levissima quedam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes fiant. Habeant autem præ oculis, ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad novæ vitæ custodiam, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & castigationem.*

80. R. 2. *Etsi Confessarius peccet, si sine causa leves pœnitentias pro gravibus peccatis injungat, plures tamen causæ excusare possunt ab imponenda gravi pœnitentia. Ac primo quidem a Rituali R. præscribitur, aëris non esse injungendam gravem pœnitentiam, sed indicendam tantum illam, quam si convalescerint, opportuno tempore peragant. Quod si infirmus eleemosynis possit satisfacere, inquiunt Salmanticenses, eleemosynæ sunt injungendæ. 2. minores pœnitentia imponi potest, quando in pœnitente animadvertitur vehementior contritio, nisi pœnitentia ad medicinam sit necessaria. 3. tempore jubilæi, vel indulgentiæ plenariæ, ut ait Suarius. 4. cum pœnitens ob imbecillitatem corporis, vel animi prudenter timeatur gravem pœnitentiam non adimplerurus. Debet Confessarius, inquit S. Antoninus 3. p. tit. 16. c. 21. dare talem pœnitentiam, quam credat verisimiliter pœnitentem implere, ne ipsam violando deterius ei contingat. Et D. Th. opusc. 65. §. 4. postquam dixerat: Sacerdos non imponat pœnitentiam ita gravem, ut pœnitens totam dimittat, nec ita levem, ut contemnat peccatum, deinde addit: Tamen tutius est imponere minorem debito, quam majorem, quia melius excusamur apud Deum propter multam misericordiam, quam per nimiam severitatem, quia talis defectus in purgatorio supplebitur.*

81. Eodem modo loquantur S. Joannes Chrysost. Carolus Borromæus, Scotus, Cajetanus, Gerson, & alii, quorum testimonia noster auctor adducit. Hinc Rit. Paris. de Sacram. Pœnit. ait: *Postremo confessarius pœnitentem interroget, an possit pœnitentiam sibi injunctam peragere: alioquin eam pro sua prudentia immutet, aut minuat.*

82. *Quæst. 2.* Quænam sint opera injungenda pro satisfactione Sacramentali? R. 1. non potest imponi ingressus in Religionem, quia nimis durum videtur, ut docent Navarrus, Layman, & alii ex D. Th. 2. 2. q. 62. art. 2. Neque potest injungi matrimonium ad remedium concupiscentiæ, quia hoc Sacramentum omnimodam requirit libertatem; poterit tamen confessarius, si oportuerit, illud consilii loco persuadere. Nec imponendum est opus alias jam præceptum, sed supererogatorium, nisi spectata fragilitate pœnitentis id convenire censeatur. Quamquam vero res aliunde præcepta possit esse materia satisfactionis, ut communiter docent Theologi, tamen nisi expresse id confessarius imponat, intelligitur injunctum opus supererogationis. Pro peccatis autem occultis, ut præscribit Rituale R. non est imponenda manifesta pœnitentia, aliter indirecte revelaretur sigillum confessionis; sine tali autem violatione injungi potest pro publico peccato, cum ea tunc manifestatio tribuenda sit potius pœnitenti, quam confessario. An autem non solum possit, sed debeat confessarius pro publicis peccatis publicam imponere pœnitentiam? Affirmant communiter TT. cum D. Th. in 4. dist. 14. q. 1. a. 5. dicente, oportere, *ut peccatum publicum publicam habeat medicinam.* Idque constat ex Trid. Sess. 24. c. 8. decernente: *huic (peccatori) condignam pro modo culpæ pœnitentiam publice injungi oportet.*

83. Recte tamen advertunt Roncaglia, Salmant. & alii, illam non esse injungendam, præsertim reluctanti, nisi necessaria sit ad scandali reparationem, v. g. ad honorem sarcendum publice detractum

etiam. De cetero ut plurimum scandalum tolli potest per publicam vitæ emendationem, Sacramentorum frequentiam, visitationes Ecclesiarum, auditionem Missæ, & concionum, ingressum in piam aliquam Sodalitatem, ubi pietatis opera multa exercentur. Hinc Pagnanus in d. c. *manifesta* refert, S. C. noluisse declarare, an in foro Sacramentali pro publicis peccatis essent imponendæ publicæ pœnitentiæ.

84. R. 2. Opera in satisfactionem injungenda debent esse convenientia qualitati peccatorum, ita ut avaris oporteat præscribere elemosynas, lascivis jejunia, & austeritates corporis, superbis humiliactiones, &c. Preces etiam, & orationes habent rationem pœnæ, ut docet S. Th. in *supplem.* q. 15. a. 5. dicens: *quælibet oratio habet rationem satisfactionis, quin quamvis habeat suavitatem spiritus, habet tamen afflictionem carnis, ut dicit Greg. super Ezech. hom. 17. Dum crescit in nobis fortitudo amoris intimi, infirmatur fortitudo carnis.* In eandem fere sententiam loquitur S. Franciscus Salesius in sua *Philothea* c. 25. Nec vero solum orationes vocales, sed mentales etiam possunt esse materia satisfactionis, quia opus internum fit sensibile per impositionem Sacerdotis, & acceptionem pœnitentis, eo fere modo, quo contritio fit sensibilis per confessionem. Potest etiam imponi opus aliquod, puta preces, aut elemosynam pro defunctis, ut docet communis sententia, quia etsi satisfactio illius operis defunctis applicetur, satisfactio tamen bonæ voluntatis, qua pœnitens opus illud applicat, ipsimet cedit. Quamvis autem aliquando pro satisfactione injungi possit cessatio v. g. a communione, jejunio, &c. cum ea possit esse magni meriti, ut plurimum tamen id non expedire censet Lugo; imo nec posse id imponi, si forte aliis detur ansa suspicandi, quod a confessario in pœnitentiam id fuerit injunctum.

Pœnitentia imponi debet ante absolutionem, tum ut servetur ordo judicialis, tum ut melius agnoscatur dispositio pœnitentis; quamvis posse fieri pro-

xime post absolutionem, doceat communis sententia Theologorum.

85. *Quest. 3.* An. pœnitens teneatur subire pœnitentiam a confessario injunctam? R. affirm. si justa sit, & contrariam sententiam temeritatis damnat Suarius. Ratio est, quia ut ait Bened. XIV. in encycl. *inter præteritas*, sicut confessarius justam tenetur injungere pœnitentiam, ita pœnitens tenetur illam acceptare. Quod si pœnitentia justa sit, & gravis, pro gravi culpa injuncta, graviter peccat pœnitens, qui illam recusat, sicut graviter peccaret Sacerdos, qui sine justa causa pro gravibus peccatis pœnitentiam imposeret justo leviozem. Nihilominus poterit pœnitens, si pœnitentiam judicat onus suis viribus impar, rogare Confessarium, ut illam commutet; si vero illam moderari nolit, alium poterit adire confessarium, a quo absolvatur. Quod si pœnitentia sit levis, non est gravis obligatio illam implendi, ut communiter docent Theologi; secus si gravis, & pro gravi peccato injuncta.

86. *Quest. 4.* Quid vero si pœnitentia gravis sit, sed pro levibus culpis imposita, aut pro gravibus olim confessis? R. ut plurimum non est nisi levis obligatio illam implendi. Ratio est, quia ex Trid. pro qualitate criminum pœnitentia debet injungi, adeoque sicut non licet levem imponere pro gravibus peccatis, nisi specialis causa id postulet, ita dum levia sunt peccata, aut jam rite confessione expiata, non licet gravem præscribere satisfactionem: Ergo si a confessario sine particulari ratione imponatur, illam non implere non erit gravis culpa. Aliquando tamen potest confessarius pro levibus peccatis gravem pœnam imponere, & pœnitens tenetur illam subire; ut si venialia talia sint, ut pœnitentem valde disponent ad mortale: idem dico de peccatis jam rite confessis, pro quibus potest satisfactio gravis præscribi, si pro illis pœnitens dignam non egerit pœnitentiam. An autem confessarius possit gravem injungere pœnitentiam pro gravi peccato, sed non nisi leviter obligando, magna

gna est controversia. Censeo, confessarium teneri ex Trid. imponere pœnam gravem pro culpis gravibus, & quidem graviter obligando, nisi spectata confitentis imbecillitate opportunum judicet injungere pœnitentiam gravem obligantem sub levi, & aliam simul levem, ut si pœnitens istam adimpleat, Sacramento satisfaciatur, nec, si negligat, gravi culpa gravetur. Confessarius enim non solum gerit vices judicis, sed etiam Medici, qui saluti confitentis consulere debet.

87. Nota, non licere tempore jubilæi, vel plenariæ indulgentiæ absolvere pœnitentem, nulla imposita pœnitentia; & contraria sententia tanquam laxior merito improbat a Bened. XIV. encyclica *inter præteritas*; tum quia satisfactio pars integralis est Sacramenti, nec debet mutilum relinqui Sacramentum sine ulla imposita satisfactione; tum quia nemo certus esse potest se lucratum esse indulgentiam; tum quia indulgentia non debet esse titulus, ut fideles ab operibus pœnitentiæ omnino abstinant. Potest tamen esse ratio justa minuendi, pœnitentiam, nisi hæc ad medicinam necessaria sit, ut cum D. Th. docet Suarius.

88. *Quest. 5.* Quid faciendum est pœnitenti, qui pœnitentiæ injunctæ sit penitus oblitus? R. ipsi addeundum esse confessarium, si puter illum memorem fore pœnitentiæ, quam injunxit, eamque postea implere debet; & quamvis multi putent ipsum teneri ad repetenda saltem graviora peccata, idque sit valde probabile; alii tamen multi eum ab hoc onere excusant, cum peccata fuerint remissa, & impletio facta fuerit moraliter impossibilis. Verum si per ipsius culpam oblitus sit pœnitentiæ, certe de hac culpa tenetur confiteri.

89. *Quest. 6.* An præcepto satisfaciatur, qui pœnitentiam impleat in statu peccati mortalis? Communis est DD. sententia, solum esse veniale obicem ponere effectui Sacramenti, scilicet pœnæ remissioni; nec solum ita impletur præceptum, sed recedente fictione effectus reviviscit, ut docent Suarius, Navarrus, & Toletus contra Scotum, & alios

Hos dicentes tunc pœnitentiam habere suum effectum, cum adimpletur. Peccat autem graviter, qui diutius differt gravem pœnitentiam implere; quodnam autem censeatur tempus diuturnum, ex circumstantiis dijudicandum est. Qui autem intra præscriptum tempus non implevit, non est liber ab ejus obligatione; & qui non potest totam, tenetur ejus partem implere; cum materia est divisibilis. Hic vero notandæ sunt propositiones damnatæ ab Alex. VII.

1. *Pœnitens propria auctoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius pœnitentiam adimpleat.*

2. *Ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni induxit non politia, aut institutio Ecclesiæ, sed ipsa Christi lex, & præscriptio, natura rei id quodammodo dictante.*

3. *Per illam praxim mox absolvendi ordo pœnitentiæ est inversus.*

4. *Consuetudo moderna quoad administrationem Sacramenti pœnitentiæ, etiamsi eam plurimorum hominum sustentet auctoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu, sed abusu.*

90. *Quest. 6. Quis pœnitentiam possit commutare, & quomodo?* R. 1. certum est, pœnitenti non licere injunctam sibi pœnitentiam commutare, etiam in rem omnino meliorem, ut fert communis praxis fidelium. 2. non potest Sacerdos inferior commutare pœnitentiam a Superiore impositam pro reservatis, cum principium sit certum, nihil posse inferiorem in legem superioris; & quia ei, cui reservatum est judicium circa reservata peccata, manet quoque reservata impositio pœnitentiæ, ejusque commutatio. Ita Suarius, De-Lugo, & alii communiter contra alios satis probabiliter contrarium sentientes. Notant tamen Bonacina, & Renzi cum aliis, inferiori id licere, cum gravis accedit causa, nec est facilis aditus ad Superiorem. R. 3. quivis Sacerdos, cui pœnitens de novo confitetur, potest justa de causa pœnitentiam commutare. Quod si idem

sit

sit confessarius, non est opus eandem confessionem repetere, modo recordetur statum pœnitentis, & impositæ pœnitentiæ. Si vero Confessarius sit alius, tenetur pœnitens saltem aperire ipsi conscientiam, quantum satis sit, ut ille iudicium efformet de statu pœnitentis, & convenientem ei satisfactionem loco prius injunctæ præscribat.

91. „ Quoniam vero a Catechismo R. monen-
 „ tur Confessarii ut pœnitentes instruant de gra-
 „ vibus pœnitentiis, quas olim canones injunge-
 „ bant; idque ad absterrendum eos a peccatis, &
 „ ad inducendos ad peragendam criminum suorum
 „ pœnitentiam, peropportunum censent S. Anto-
 „ ninus, S. Carolus, aliique Viri Sanctissimi; pla-
 „ cuit hoc loco subnectere præcipuos Canones, se-
 „ cundum ordinem Decalogi descriptos.

Circa 1. Decalogi præceptum.

1. *Qui a fide desciverit, Pœnitentiam agat annis decem.*

2. *Qui auguriis, & divinationibus servierit, quive incantationes diabolicas fecerit, pœnitens erit annis septem.*

3. *Respiciens furtiva in astrolabio, pœnitens erit annis duobus.*

4. *Si quis ligaturas, aut fascinationes fecerit, pœnitens erit duos annos.*

4. *Qui magos consuluerit, in pœnitentia erit annis quinque.*

Circa 2. præceptum.

1. *Quicumque sciens pejeraverit, 40. dies in pane, & aqua, & septem sequentes annos pœnitcat, & nunquam sit sine pœnitentia, & nunquam in testimonium recipiatur, & post hæc communionem percipiat.*

2. *Qui perjurium in Ecclesia fecerit, pœnitentiam agat annis decem.*

3. Si quis Deum, vel B. Virginem, vel aliquem Sanctum publice blasphemaverit, præ foribus Ecclesie diebus Dominicis septem, in manifesto, dum Missarum sollemnia aguntur, stet, ultimoque ex illis die, sine pallio, & calceamentis, ligatus corrigia circa collum; septemque precedentibus feriis sentis in pane, & aqua jejundet, Ecclesiam nullo modo ingressurus. Singulis jam illis septem diebus Dominicis tres, aut duos, aut unum pauperem pascat, si potest, alioquin alia pœnitentia afficiatur. Recusanti Ecclesie ingressus interdicator, & in obitu Ecclesiastica careat sepultura.

4. Qui votum simplex violaverit, pœniteat tribus annis.

Circa 3. præceptum.

1. Qui opus aliquod servile die dominico, festivo fecerit, pœnitentiam agat tres dies in pane, & aqua.

2. Si quis jejunia a S. Ecclesia indicta violaverit, pœnitentiam agat dies viginti in pane, & aqua.

3. Qui in Quadragesima jejunium violaverit, pro uno die pœnitentiam agat dies septem.

4. In Quadragesima carne sine inevitabili necessitate vescens, in Pascha non communicet; ac præterea a carne abstineat.

Circa 4. præceptum.

1. Qui parentibus maledixerit, quadraginta dies pœnitens sit in pane, & aqua.

2. Qui parentes injuria affecerit, tres annos.

3. Qui percusserit, annos septem.

4. Si quis contra Episcopum, Pastorem, & Patrem suum insurrexerit, in monasterio omnibus diebus vite sue pœnitentiam agat.

5. Si quis Episcopi, aut Ministrorum ejus, vel Parochi sui præcepta contempserit, vel irriserit, pœnitentiam agat dies 4. in pane, & aqua.

Cir-

Circa 4. præceptum.

1. Qui Presbyterum occiderit, pœniteat 12. annis.
2. Si quis patrem, aut matrem, fratrem, aut sororem occiderit, toto vitæ sue tempore non suscipiat corpus Domini, nisi in obitu: abstineat a carne, & vino, dum vixerit; jejundet secunda, & quarta, & sexta feria.
3. Si quis hominem occiderit, ad januam Ecclesiæ semper erit, & in obitu Communionem recipiet.
4. Qui homicidii auctor fuit ob consilium, quod dedit, pœnitentiam aget 40. dies in pane, & aqua cum septem sequentibus annis.
5. Si qua mulier sponte abortum fecerit, pœnitentiam aget annos tres, si nolens, Quadragesimas tres.
6. Qui nolens filium oppresserit, pœnitentiam aget dies 40. in pane, & aqua, uleribus, ac leguminibus: abstinebit ab uxore totidem. Deinde pœnitens erit tres annos per legitimas ferias: tres præterea Quadragesimas in anno observabit.
7. Qui sceleris occultandi causa filium necarit, Pœnitentiam aget annos decem.
8. Si quis per iram subitam, aut per rixam hominem necarit, pœnitentiam aget annos tres.
9. Si quis aliquem vulneraverit, vel ei aliquod membrum præciderit, pœnitentiam aget uno anno per legitimas ferias.
10. Si quis iñum proximo dederit, nec nocuerit, tridui pœnitentiam aget in pane, & aqua.

Circa 6. præceptum.

1. Si laicus solutus cum femina soluta concubuerit, pœnitens erit tres annos.
2. Qui turpiloquio, aspectuque polluitur negligens, Pœnitentiam aget XX. dies.
3. Qui cum uxore sua tripiter concubuerit, pœnitens erit XL. dies.

4. Qui cum duabus sororibus fornicatus fuerit, aut filiam spirituales violaverit, perpetuam pœnitentiam aget.

5. Qui incestum fecerit (non ita enormem) pœnitens erit XII. annis.

6. Qui monialem violaverit, pœnitens sit annis decem.

7. Si qua mulier cerusa, aliove pigmento se oblitit, ut aliis viris placeat, pœnitentiam aget annos tres.

8. Si presbyter cognovit filiam suam spirituales, quam scilicet baptizavit, vel qua sibi confessa fuit, debet pœnitentiam agere XII. annis. Et si crimen sit manifestum, debet deponi, & peregrinando XII. annis pœniteat, & postea monasterium intret, tota vita sua moraturus ibidem.

9. Pro adulterio septenni, & decennii pœnitentia imponitur. Pro osculo, seu amplexu impudico triginta dierum pœnitentia statuitur.

Circa 7. præceptum.

1. Si quis furtum de re minori fecerit, Pœnitentiam aget annum unum.

2. Qui furatus est aliquid de Ecclesiæ suppellectili, thesauro, vel pecuniam Ecclesiasticam, oblationesve Ecclesiæ factas, pœnitens erit annos septem.

3. Qui decimam sibi retinuerit, aut dare neglexerit, quadruplum restituet, & pœnitentiam aget dies XX. in pane, & aqua.

4. Qui usuras accipit, rapinam facit, Pœnitentius aget annis tribus, uno in pane, & aqua.

Circa 8. præceptum.

1. Qui falso testimonio consenserit, pœnitens erit annis quinque.

2. Falsarius in pane, & aqua pœnitentiam agat, quandiu vivit.

3. Si quis de proximo detraxerit, pœnitens erit dies VII. in pane, & aqua.

Circa 9. & 10. præceptum.

1. *Rem alienam nefarie concupiscens, avarusque, pœnitens erit tribus annis.*

2. *Si quis concupiscit fornicari; si Episcopus, pœnitens erit annos septem; si Presbyter quinque; si Diaconus, vel monachus tres: si Clericus, aut laicus, annos duos.*

CAPUT VI.

De Satisfactione per Indulgentias.

92. *Quest. 1.* Quid sit indulgentia, & quæduplex? R. indulgentia est gratia, qua pœna temporalis pro peccatis debita remittitur extra Sacramentum, & Sacrificium per applicationem meritorum Christi, & Sanctorum ejus. Potestatem concedendi indulgentias extare in Ecclesia, ejusque usum fidelibus esse maxime salutarem, definitum est a Trid. Sess. 25. Porro indulgentia alia dicitur integra, seu plenaria, quæ omnem omnino pœnam peccatis debitam in Purgatorio tollit; alia non integra, sed partialis, quæ unius, vel plurium annorum, vel dierum pœnam remittit, scilicet, quantam deleret unius, vel plurium annorum pœnitentia per canones imposita. Indulgentia plenaria a jubilæo solum differt in privilegiis quibusdam, quæ in tempore jubilæi a Pontifice conceduntur ad dispensandum in votis, absolvendum a reservatis, &c.

95. *Quest. 2.* Quenam causa requiratur ad concedendas Indulgentias? R. requiri piam, & justam causam, & proportionatam effectui, & qualitati indulgentiæ, ut docet Suarius. Nec contrarium docet S. Thomas; quamvis enim in 4. dist. 20. q. 1. a. 5. neget requiri æqualitatem operum cum pœna debita culpis, non negat autem aliquam proportionem cum culpa. Communis sententia censet nullam esse, concessionem indulgentiæ sine causa; sed

sed ut opportune animadvertit Bellarminus, *subditorum non est judicare, utrum causa justa sit, vel non; debent enim simpliciter existimare justam esse.*

94. *Quest. 5.* Quænam conditiones necessariæ sint ad lucrandas indulgentias? R. I. ut eas lucraturus sit baptizatus. II. ut sit subditus concedentis. III. ut non sit excommunicatione irretitus. IV. ut sit in gratia, saltem quando ultimum opus præscriptum impletur, ut docet probabilior sententia, cui adhæret Bened. XIV. in sua Const. *inter præteritos*. V. ut opus præscriptum sit honestum, saltem in objecto; quod si vitiatum sit aliqua culpa veniali, quæ afficiat substantiam operis, puta si quis oret, vel det eleemosynam ob inanem gloriam, ille non lucratur indulgentiam, secus vero si venialis culpa non est circa substantiam, ut distractio, & similia. Ad lucrandam indulgentiam requiritur confessio etiam venialium, dum mortalia non sint, si in diplomate legatur: *qui vere pœnitentes, confessi*, &c. ut constat ex decreto S. Cong. approbato a Clem. XIII. Declaravit autem S. C. Confessionem posse etiam expleri in Vigilia festivitatis, in qua conceditur Indulgentia.

95. Ex dictis colliges 1. indulgentiis frui posse concedentem ipsum, modo opera aliis præscripta & ipse adimpleat. 2. eas non expirare morte concedentis, si sine restrictione sint concessæ. 3. posse uno, eodemque opere plures obtineri indulgentias, si opus non possit iterari intra præscriptum tempus, ut jejunium, communio, &c. & aliunde utile sit ad finem concedentis. 4. non lucrari indulgentiam, qui opera injuncta vel omnino omittit, vel ex parte, saltem notabili, quamvis sine culpa prætermittat. Pariter qui ea non implet tempore, loco, & ratione a concedente præscriptis, aut per alium implet, nisi alter sit solum instrumentum, v. g. famulus ad eleemosynam pro hero suo erogandam. Neque is, qui omnino caret intentione, quæ tamen satis est, ut sit generalis, & interpretativa. 5. lucrari indulgentiam eum, qui opus præ-

scribit.

scriptum implet, etsi aliunde sit præceptum. 6. non obtinere plenariam indulgentiam eum, qui liber non sit omni culpa, etiam veniali, dum ultimum opus implet; unde consultum est, ut communio sit ultimam. Potest tamen remitti pœna aliis venialibus jam remissis debita, etiamsi non remittatur pœna debita peccatis venialibus non remissis.

96. *Quest. 4.* An, & quomodo indulgentia defunctis prodesse possit? R. ipsis prodesse non quidem per modum absolutionis, sed per modum suffragii. Verum indulgentiæ concessæ vivis, non possunt applicari defunctis, nisi id exprimatur, cum id pendeat a voluntate concedentis. Et licet effectus pro vivis, inquit Wigandt, sit infallibilis, non est tamen infallibilis pro defunctis, cum pro eis nulla promissio adsit, nec Deus acceptet, nisi ad suum beneplacitum. Ut autem quis pro defunctis indulgentiam lucretur, requiritur etiam status gratiæ, saltem in fine operis, ut tutior, ac verior sententia docet, teste Lugo.

97. *Quest. 5.* Quid requiritur ad lucrandam indulgentiam jubilæi? R. Præcipua circa jubilæum collegit Bened. XIV. in sua Const. *inter præteritos*, ubi declarat 1. per verba *vere pœnitentibus, & confessis* intelligi debere actualem confessionem. 2. omnes visitationes Ecclesiarum una die perficiendas esse, scilicet a media nocte usque ad mediam noctem; vel a vespera usque ad vesperam. 3. per clausulam: *ad beneplacitum nostrum, & Sedis Apostolicæ* non cessare indulgentias morte Pontificis. 4. quando in indulto jubilæi suspenduntur *omnes, & singule* indulgentiæ, plenarias quoque suspendi. 5. indulgentias pro vivis applicari non posse pro defunctis. 6. Tempore jubilæi anni Sancti manere suspensas facultates Regularium absolvendi a casibus reservatis Apostolicæ Sedi, & in Bulla Cœnæ contentis, facultates quoque vota commutandi, quocunque sint titulo concessæ. 7. vi jubilæi non posse absolvi hæresim externam. 8. quando dicitur: *commutatio votorum fiat dispensando*, principali-

ter esse attendendum ad commutationem, ita ut materia subrogata non sit *exorbitanter* minor; secus si dicatur *dispensatio fiat commutando*. 9. facultatem dispensandi non includi in facultate commutandi. 10. quod ad irregularitates pertinet, quicquid sit de controversia, num sub nomine censuræ comprehendatur irregularitas ex delicto, dari facultatem dispensandi ab occulta irregularitate ob violationem censurarum duntaxat. 11. facultatem commutandi pia opera non intelligi datam circa confessionem, & communionem (præterquam cum pueris) ad orationem necessariam in visitatione.

98. Nec commutatio fieri potest in opera aliunde debita. Imo nec jubilæum acquiri potest per opus alias debitum (puta, si quis ex legato teneatur dare eleemosynam) nisi qui indulgentiam concedit, nominatim dicat per illud acquiri posse, contingit, cum inter opera injuncta opus alias ut debitum præscribitur, v. g. indicendo jejunium quatuor temporum. Denique commutatio fieri debet in opera ejusdem naturæ. 12. Sacerdoti præter excommunicationem Pontifici reservatam in Const. *Apostolici muneris*, inhabilitatem in jubilæo imponi ad absolvendum complicem in peccato turpi. 13. facultates, quæ tribui solent, cum eo solum intelligi, qui paratus sit ad consequendum jubilæum, & animum habeat exequendi opera injuncta. 14. Confessarios tantum in foro Sacramentali, & Ecclesiis designatis posse absolvere, & vota commutare. 15. eo tempore confessarium imponere debere pœnitentiam confitentibus, ne mutilum maneat Sacramentum. 16. Nomine *partis læsæ* non intelligi judicem, sed eum, qui damnum est passus; nec commutari posse vota in præjudicium tertii, sicut votum perseverantiæ in aliqua Congregatione, quod naturam induit contractus, & reciprocae obligationis inter voventem, & Congregationem.

99. Declarat 17. eum, qui post confessionem prolabitur in lethale, debere iterum confiteri, ut ultimum opus fiat in gratia. 18. opera facta in
pec-

peccato valere ad lucrandum jubilæum, modo fiant animo exhibendi honorem Deo, & modo ultimum opus adimpleatur in gratia. 19. nomine *incolæ* venire omnes, qui sunt Romæ animo ibi morandi per majorem anni partem, & omnes, qui Romæ alicujus muneris, aut negotii causa morantur. 20. Confessionem esse necessariam ad lucrandum jubilæum, etiam si quis habeat solum venialia. Pro aliis vero indulgentiis non requiritur confessio venialium, si confessio præcipitur ut dispositio; secus vero, si injungitur ut opus præscriptum. 21. si post confessionem relabiatur quis in mortale, non teneri ad repetendas visitationes, licet teneatur confiteri. 22. in visitatione Basilicarum opus non esse ingredi, vel egredi per portas Sanctas. Si quis autem ante publicationem jubilæi visitaverit Basilicas, & compleat visitationes ipso die publicationis, lucrari jubilæum, modo aliam visitationem quatuor Basilicarum illo die perficiat. 23. satis esse orationem vocalem; si quis autem sola mente orare voluerit, laudandum esse quidem, sed mentali orationi aliquam ab eo vocalem esse adjungendam. 24. posse quempiam iterum lucrari jubilæum, si repetat opera injuncta, sed facultatibus concessis prima solum vice posse gaudere. Hoc tamen non intelligi de indulgentia concessa iis, qui statutis diebus Ecclesiam visitaverint, tunc enim unica tantum indulgentia acquiri potest. Denique eum, qui in confessione absolutus est a censuris, aut alias gratias accepit, eas non amittere, si forte mutet propositum implendi reliqua opera præscripta.

100. Quibus duo sunt adjungenda; alterum est, facultatem Sanctimonialibus in jubilæo concessam ad eligendum sibi Confessarium, intelligi solum de Confessariis ab Episcopo approbatis pro quocumque monasterio illius loci. Ita declaravit Bened. XIV. in Const. *celebrationem*, edita Kal. Jan. 1751. Alterum est, Regulares posse tempore Jubilæi confiteri etiam reservata Sacerdoti cuilibet, etiam sæculari, ab Ordinario adprobato, ut constat ex Const.

Greg.

Greg. XIII. & Alex. VII. in Const. *unigenitus*. Ex data hætenus Pontificum doctrina facile explicari possant quæstiones omnes, quæ de hoc argumento solent agitari, quarum præcipuas vide apud Auctorem nostrum.

CAPUT VII.

De Ministro Sacramenti Pœnitentiæ.

101. *Quest. 1.* Quisnam sit Minister Pœnitentiæ? R. Solus Sacerdos, habens jurisdictionem. Ita declaravit Conc. Trid. Sess. 1. c. 45. de reform. *Quoniam igitur natura, & ratio judicii illud exposcit, ut sententia in subditos dumtaxat feratur, persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, & verissimum esse Synodus hæc confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet jurisdictionem.* Porro ordinariam jurisdictionem habent, Pontifex erga fideles omnes, Episcopi in suos Diocesanos, Parochi in suos Parochianos, Superiores Religiosorum in suos subditos. Delegatam habet is, qui eam accipit ab habente jurisdictionem ordinariam; delegatus autem non potest alteri facultatem suam subdelegare, nisi hoc ei specialiter concessum fuerit.

102. *Quest. 2.* An ad confessiones audiendas necessario requiratur præter jurisdictionem approbatio Episcopi? R. aff. ex Tridentino Sess. 23. de Ref. c. 15. decernente; *nullum etiam Regularem posse confessiones Secularium, etiam Sacerdotum audire, nec ad idoneum reputari, nisi aut Parochiale beneficium, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut alias idoneus judicetur, & approbationem, que gratis datur, obtineat.* Sensus autem Concilii est, ut nemo non solum licite, sed nec valide possit absolvere sine Episcopi consensu, & approbatione, que est veluti conditio necessaria ad jurisdictionem recipiendam. Ita constat ex universæ Ecclesiæ præ-

xi, & ex damnatis ab Alex. VII. propositionibus, videlicet ...

1. *Concilium Tridentinum non obligat Regulares in Gallia ad obtinendas approbationes ab Episcopis, ut Secularium confessiones audire possint, neque ex illius Concilii auctoritate privilegia Regularium restringi possunt, cum id in Gallia receptum non sit, præterquam in decisionibus fidei.*

2. *Satisfacit præcepto Confessionis annue, qui confitetur regulari, Episcopo præsentato, sed reprobato.*

3. *Qui beneficium curatum habeat, possunt sibi eligere confessarium simplicem Sacerdotem, non approbatum ab Ordinario.*

103. Jam vero cum Concilium non loquatur, nisi de confessione sæcularium, possunt Regulares cum facultate suorum Prælatorum audire confessiones Religiosorum ejusdem Ordinis. Verum ad audiendas confessiones Monialium, etiam Religiosis subjectarum requiritur Episcopi adprobatio ex decreto Greg. XV. & Clementis X. in Const. quæ incipit *superna*, in qua declaratur 1. non posse Regulares in una diœcesi approbato confessiones audire in alia diœcesi, ubi non sunt approbati, quamvis pœnitentes subditi sint illius diœcesis, in qua confessarius fuerat approbatus. 2. generaliter approbato ad audiendas confessiones sæcularium non posse confessiones monialium audire sine speciali adprobatione, neque approbato pro uno monasterio censeri pro aliis approbato. Item extraordinarios semel deputatos ad confessionem monialium, finita deputatione, non posse easdem moniales absolvere sive nova facultate. 3. declaratur, posse Confessores Regularium in Monasteriis excipere confessiones illorum sæcularium, qui sunt de ipsorum familia, & continui commensales; non autem aliorum, qui tantum illis deserviunt.

104. Q. 5. An simplex Sacerdos ab Episcopo non adprobatus possit absolvere de solis venialibus? R. non posse id licite fieri, certum est ex decreto Innoc. XI. ubi jubentur Episcopi, *ne per-*
mit-

mittant, ut venialium confessio fiat Sacerdoti non adprobato ab Episcopo; Sacerdotibus autem indicitur: si quicumque Sacerdotes secus egerint, scient Deo se rationem esse reddituros. Imo nec valide id licere tuentur aliqui satis probabiliter, quod Sacerdos jurisdictionem absolvendi habet ab Ecclesia; hæc autem non videtur voluisse conferre simplici Sacerdoti jurisdictionem absolvendi a venialibus, cum ipsi expresse prohibeat uti tali jurisdictione. Nihilominus communissima est sententia Theologorum cum Suario, Lugo, Cano, Salmant. & aliis validam esse absolutionem venialium datam a Sacerdote, etiam non adprobato, eo quod venialia non sint materia necessaria Confessionis. Unde creditur Christum ea non subdidisse potestati Ecclesiæ, vel sufficere eam potestatem solvendi, quæ conferitur in ordinatione, ut alii volunt.

105. *Quest. 4. An Parochus possit confessiones audire in aliena parochia?* R. 1. posse audire confessiones suorum subditorum, cum certe ordinationem habeat jurisdictionem quoad proprios subditos, quæ cum non sit contentiosa, nec requirat strepitum fori, exerceri potest in quovis territorio. R. 2. sine licentia Episcopi non posse absolvere alienos subditos, etiam cum facultate illorum Parochi. Ratio est, quia Parochus non approbatur ab Episcopo, nisi pro parochia, in quam eligitur, nec in alias extenditur ejus ordinaria jurisdictione. Atque ita declaravit S. Congregatio Concilii, cui adheret Bened. XIV. Hic tamen recte animadvertit, id Parochis licere, ubi viget consuetudo, quæ jurisdictionem conferre valet, saltem ex tacita Episcopi facultate.

106. *Quest. 5. Qualis in Confessario debeat esse Episcopi adprobatio?* R. 1. non sufficit adprobatio petita, & negata, etiamsi injuste negetur; contraria vero sententia est omnino improbabilis, etiam pro Regularibus, post damnatam propositionem ab Alex. VII. superius allatam. 2. approbationem petendam esse ab Ordinario loci, in quo

confessiones excipiuntur, ut fert communis sententia, & praxis fidelium, idque videtur constare ex Bulla Innoc. XII. *cum sicut*, decernente: *Confessarios tam seculares, quam regulares, quicumque illi sint, in vim Bullæ Cruciat. nullatenus posse audire pœnitentes, sine approbatione Episcopi loci, in quo ipsi pœnitentes degunt, & Confessarios eligunt. Neque ad hoc suffragari approbationem semel, vel pluries ab aliis Ordinariis aliarum diocesium obtentam, etiamsi pœnitentes illorum Ordinariorum, qui tales confessarios approbassent, subditi sint.* Deinde declarat Pontifex, alias confessiones fore invalidas, & confessarios suspensos, etc. reprobata, tanquam falsa, & temeraria quacumque contraria opinione. Quam bullam Innocent. confirmavit Bened. XIV. in Bulla, quæ incipit *Apostol.* Ratio autem est, quia ex eo, quod quis confiteri vult in aliquo loco, quoad hoc sit subditus Episcopi illius loci, saltem ex consensu Episcoporum, a quibus erga proprias oves data intelligitur jurisdictio Sacerdoti approbato ab Episcopo loci, in quo velint confiteri.

107. *Quest. 6.* Quosnam Sacerdotes, & quomodo adprobare possit Episcopus? R. 1. Episcopus in sua Dicecesi non potest adprobare Sacerdotem aliquem, nisi subdatur ipsi saltem ad tempus. Adprobatio autem fieri ab eo potest, vel per se, vel per alium, cum non sit actus ordinis, sed jurisdictionis tantum. R. 2. adprobatio fieri potest cum restrictione ad tempus, locum, personas, etc. & contraria doctrina damnata est ab Alex. VII. tanquam temeraria, & erronea. Nec limitationis sue rationem cuiquam reddere tenetur Episcopus, ut ait Cabassarius. Quod si adprobatio semel absolute conceditur, non extinguitur morte concedentis, nec revocari potest sine iusta causa. Et quamvis tunc nullam forte revocationem, sine causa factam, Theologi nonnulli contendant; hæc tamen opinio in praxi non potest habere locum, cum multæ possint esse revocationis causæ confessario igno-

ta, nec hujus sit judicare de justitiæ causâ propter periculum hallucinationis.

108. Hic nota, S. Pium V. in Const. *Romani* declarasse, Regulares adprobatos ab Episcopo antecessore posse iterum examinari a Successore, & si minus idonei reperti fuerint, reprobari. Unde nonnulli colligunt, teste Ferraris, Vicarium Capitularem non posse Regulares vocare ad examen, nec eos privare facultate excipiendi Confessiones, nisi facultas data sit ab Episcopo *ad nostrum beneplacitum*, tunc enim morte Episcopi illa expirat.

109. *Quest. 7.* An Sacerdos ab Episcopo adprobatus habeat jurisdictionem ad absolvendum complicem in turpi peccato contra sextum præceptum? R. neg. ex duobus decretis Bened. XIV. altero dato Kal. Jan. 1741. altero 8. Feb. 1741. In primo declarat Pontifex, Sacerdotem absolventem a peccato turpi socium criminis carere omni facultate, & jurisdictione, proindeque absolutionem irritam fore, ac nullam. 2. ita absolventem incurrere Excommunicationem Papæ reservatam. 3. excipitur casus extremæ necessitatis, nempe mortis articulus, deficiente alio Confessario, etiam simplici Sacerdote, qui possit eum absolvere. In posteriori decreto declaratur, ad rem, de qua agitur, perinde esse, nullum adesse Sacerdotem præter complicem, ac eum tantum adesse, qui non possit excipere confessionem sine periculo scandalis, aut infamiae pœnitentis, proindeque in eo casu non prohiberi, quominus Sacerdos possit impudicitiae complicem absolvere; tenetur tamen Confessarius coramplex talia pericula, si possit, avertere sub eadem pœna excommunicationis, licet tunc valide absolveret, etsi non averteret.

Alia circa jurisdictionem confessarii vide apud Auctorem hujus capituli dubio II. & III.

CAPUT VIII.

De Peccatorum reservatione.

110. *Quest. 1.* Quid sit reservatio, & quibus conveniat reservandi potestas? R. 1. reservatio est restrictio, vel negatio jurisdictionis circa peccatum aliquod. Certum est inesse Ecclesiæ hanc potestatem quædam graviora crimina reservandi, a quibus inferiores Ministri nequeant absolvere, ut ita subditi melius cognoscant illorum gravitatem, & ab illis abstineant, quorum difficilem vident remissionem. R. 2. hæc potestas convenit R. Pontifici quoad omnem Ecclesiam, cujus est supremus Pastor; Episcopis quoad subditos suæ Diocesis. Prælati Religiosorum Ordinum ex decreto Clem. VII. undecim tantum casus reservare possunt, nec plures sine consensu Capituli generalis pro toto Ordine, aut Provincialis pro tota provincia; de his autem postea dicendum.

111. *Quest. 2.* An, & quænam sit causa reservationis? R. Nemo potest reservare sibi peccata sine gravi, & justa causa, cum ea potestas, ut Tridentinum ait Sess. 14. c. 7. data sit Episcopis, *in ædificationem, & non in destructionem*. Hinc reus esset peccati lethalis, qui absque justa causa reservationem imponeret. Quid vero si injuste imponatur, eritne valida, an non? Invalidam aliqui dicunt cum Soto ex ratione adducta a Tridentino; sed communis, & magis vera sententia ait, illicitam esse, sed validam, quia tota jurisdictio pendet ab Episcopo, qui sicut potest Confessariis suis, etiam parochis non concedere facultatem absolvendi ab aliquo peccato, ita poterit illud sibi reservare; in re autem standum est pro potestate Superioris. Excipit autem De-Lugo, si reservatio facta Parocho sit talis, ut officio suo fungi recte non possit; tunc enim nulla esset hujusmodi reservatio.

112. *Quest. 3.* An ignorantes peccati reservatio-

tionem, ab illa excusentur? R. neg. de peccatis Episcopo reservatis, cum reservatio non sit pœna respiciens pœnitentes, sed restrictio jurisdictionis, quæ ad confessarios pertinet. Id quod liquet ex Tridentino Sess. 14. c. 7. docente, *Sacerdotes nihil posse in casibus reservatis*. Et quamvis reservatio in pœnitentium remedium sit instituta, finis tamen reservationis non est tantum, ut fideles a culpis gravioribus absterreantur; sed etiam, inquit Pagnanus, ut recipiant a Superioribus pœnitentias, monita, ac remedia opportuniore, quæ non nisi a prudentioribus adhiberi oportet: unde etiam in ignorantibus sine ipsorum culpa reservationem, non cessat omnino finis reservationis. Hæc quidem quoad casus reservatos Episcopo, aliisque Prælati inferioribus; & quidem etiamsi reservationi censura sit annexa, quia non reservantur præcipue propter censuram, sed propter criminum gravitatem; reservationi autem ut fortius liget, annexitur censura. Ita Saarius, Layman, & alii contra Wigand, Aversa, & alios, qui excusant a reservatione ignorantes eam, quandocumque casui censura est adjuncta.

115. Aliud est de peccatis Papæ cum excommunicatione reservatis; hæc enim cum præcipue reserventur propter censuram, invincibiliter ignorantes excusantur a reservatione, sicut liberantur a censura, ut nemo dubitat ex c. 2. *de Const. in 6*. Ita communiter TT. contra paucos. Si quis tamen sciens censuram, nescit esse reservatam, non ideo a reservatione excusatur; consentiens enim in censuram, tacite etiam consentit in pœnam censuræ, omnesque ipsius effectus. Hic tamen notare oportet, esse duos casus Pontifici reservatos, sed absque censura. Primus est, dum quis vel per se, vel per alios falso accusat Sacerdotem de sollicitatione in tribunali Pœnitentiæ. Const. Bened. XIV. *Sacramentum*. Secundus, si quis accipiat dona a Regularibus utriusque sexus, nisi prius totum restituerit, si dona valeant plus decem scutorum Roma-

manorum; vel si valeant minoris, saltem partem ad arbitrium Pœnitentiarii.

114. *Quæst. 4.* Quanam peccata cadant sub reservationem? R. 1. non possunt reservari peccata mere interna in opinione multorum; quamvis alii non minus probabiliter affirmant; cum ea non possint absolvi, nisi ex vi jurisdictionis, quæ cum datur ab Ecclesia, potest ab ea limitari, & restringi. Sed licet sit in Ecclesia potestas ea reservandi, nunquam tamen consuevit ea reservare. R. 2. neque reservantur peccata solum venialia, cum non sint materia necessaria confessionis; quicquid sit de controversia super potestate ipsa reservandi. Nec peccatum externum leve, licet ab interno malitiam gravem accipiat; quamvis enim actio externa malitiam imbibat actus interni, adeoque mereatur æternam pœnam; Ecclesia tamen quoad reservationem solum attendit malitiam externam, quæ ex objecto suo gravis sit. Nec vero quæcumque peccata gravia reservari solent, sed solum graviora, & opere consummata. Itaque cum reservatio sit lex odiosa, stricte interpretanda est; hinc reservato homicidio, non intelligitur reservata percussio gravis, nisi sequatur mors; reservata fornicatione, solum reservatur copula carnalis; reservata sodomia, intelligitur perfecta, nisi aliud exprimatur, ut certe in aliquibus peccatis exprimitur.

115. *Quæst. 5.* Quid agere debeat Confessarius inferior, cum ei pœnitens confitetur reservatum? R. mittendus est pœnitens ad Superiorem, nisi consultius sit, ut ipse confessarius a Superiore petat facultatem absolvendi a reservatis, tacita persona, & peccato. Quod si Superior adiri non possit, & siturgens causa confitendi, potest inferior absolvere a reservatis, etiamsi censura connexis, cum onere, ut postea pœnitens se sistat Superiori. Porro mihi certum est, in ea hypothesis pœnitentem directe absolvi a non reservatis, indirecte a reservatis, quamvis cum onere manifestandi postea reservata legitimo Superiori, aut ejus delegato. Ita S. Carolus in *Inst.*

116. *Quest. 6.* An qui necessitate urgente confiteatur ei, qui non habet facultatem ad reservata, teneatur ei confiteri etiam reservata? R. Sunt, qui doceant cum S. Antonino, Soto, & aliis, sufficere in eo casu confiteri non reservata, & postea Superiori reservatum manifestare. S. Thomas vero, Suarius, & alii communiter docent omnia tunc esse confitenda; tum ut servetur lex Divina de integritate confessionis; tum ut Sacerdos integre cognoscat statum pœnitentis, quem sæpe non potest agnoscere, nisi reservata manifestentur; quæ est potissima ratio D. Thomæ in 4. dist. 12. q. 5. a. 4. Et hæc est universalis Ecclesiæ praxis, quæ in re ista est maximi momenti.

117. *Quest. 7.* An Superior, auditis reservatis, possit ab eis absolvere, & mittere pœnitentem ad inferiorem Sacerdotem, qui cum a non reservatis absolvat? Negant communiter DD. ex præcepto Divino integritatis confessionis; nec vero ulla est necessitas dividendi confessionem, cum Superior possit, etiamsi aliis negotiis sit obstrictus, tollere reservationem, & mittere ad inferiorem, a quo absolvatur, præscribendo remedia, si oportuerit, & injungendo pœnitentiam. Quod si bona fide pœnitens ita Superiori confiteatur, & ab eo absolvatur, valida erit absolutio cum obligatione confitendi non reservata cuilibet confessario.

118. *Quest. 8.* An Superiøre injuste negante facultatem absolvendi a reservatis, possit inferior Sacerdos etiam directe ab eis absolvere? R. I. certum est non posse Superiorem sine gravi causa eam facultatem denegare, nec in ea concedenda difficultem se præbere, ut cum D. Th. docet Suarius. Imo peccare graviter potest, si neget, cum sciat pœnitentem nullo modo induci posse ad ipsum adeundum. Certum est pariter aliquando Superiorem posse justis de causis cogere pœnitentem, ut ipsi se se sistat, si aliter grave damnum vel scandalum communitalis jure timeri possit. Nec pœnitens erit ite paratus ad suscipiendam absolutionem, si no-

lit se sistere. R. 2. si Superior injuste neget facultatem absolvendi a reservatis, non ideo confessarius potest ab eis directe absolvere; tum quia ex Trid. Sacerdotes inferiores nihil possunt in reservatis; tum quia sicut valida est injusta reservatio, ita valida est injusta denegatio facultatis. Ita De Lugo, Layman, & alii contra Henricum, & Dianam.

119. Notant autem Aversa, & Lugo, Confessarium Regularium ad id muneris designatum, si iudicet localem Superiorem injuste sibi negare facultatem absolvendi a reservatis, posse pro illa vice absolvere; atque ita declaratum esse a Clem. VIII. Confirmat autem id ipsum Tournelyus, asserens decretum S. C. ab Urbano VIII. adprobatum. Quod ad omnes Confessores regularium extendit Pellizarius, qui vult idem habere locum, si poenitens ipse petat, & Confessarius putet injuste negari. Idem volunt aliqui, si Superior adiri nequeat, & tempus urgeat celebrationis, vel communionis, nec sine scandalo omitti possit. Adde, FF. Minores habere privilegium semel absolvendi suos a reservatis absque facultate Superiorum, ut testatur Emmanuel Rodriguez, adeoque id poterunt ii Regulares, qui in hoc privilegio cum Minoribus communicant.

120. *Quest. 9. An, & quomodo peregrinus absolvi possit a reservatis?* R. 1. peregrinus discedens in aliam diocesim, si peccatum habeat in utraque reservatum, non potest absolvi, nisi a confessario habente facultatem ad reservata. Ita communis sententia, & constat ex prop. damnata ab Alex. VII. quia ut ait Suarius, talis poenitens iudicandus est quoad confessionem tanquam incola illius diocesis. R. 2. si peccatum, quod confitetur, reservatum sit in ea diocesi, sed non in patria, non potest absolvi a quocunque illius loci confessario, nisi ab habente facultatem in reservata; tum quia cum peregrinus quoad forum Sacramentale sit velut incola illius loci, debet se subijcere illius legibus; tum quia cum reservatio respiciat con-

confessarius potius quam pœnitentes, inferior confessarius limitatam habet jurisdictionem circa talia peccata. Atque ita resolvit S. C. Episcoporum 17. Nov. 1616. R. 5. peregrinus habens peccatum in patria reservatum potest absolvi a quocumque confessario loci, in quo non est reservatum. Ita communior, & probabilior sententia, probata universali consuetudine, & consensu Eugenii IV. qui, teste De Lugo, & Salmant. id concessit illis, qui bona fide in alieno Episcopatu versantur. Idemque confirmavit Clemens X. in Bulla, quæ incipit *superna*, nisi in fraudem reservationis ad alienam Diocesim pro obtinenda absolutione migraverint.

121. Quid autem sit intelligendum per illa verba *in fraudem reservationis*, non omnes uno modo explicant. Daniel Concina dicit intelligi, *si fac fide non bona*. Recte quidem, & in hoc omnes conveniunt, sed difficultatem non solvit. Omissis aliis explicationibus, mihi probabilior videtur ea, quam ex Lugo affert Roncaglia, qui tamen *in fraudem* de illis intelligit, qui alienam petunt diocesim præcipue ob finem obtinendi absolutionem, vitandique judicii proprii Pastoris. Ratio est, quia fraus dicitur intervenire, ubi lex redditur elusoria, ut ait Barbosa axiomate 102. Eluderetur autem reservationis lex, si pœnitens alio migraret ex principali motivo petendi absolutionem. Quod si præcipue ob alium finem iter agat, puta negotii pertractandi, vel indulgentiæ lacrandæ, vel ut Confessarium prædentorem inveniat, quocum sese melius expediat, absolvi poterit; modo finis præcipuus non sit reservationem effugere, & facilius absolvi.

122. Nota tamen, peregrinum extra diocesim non posse absolvi a censuris in patria reservatis, quia in cap. *nuper de sent. Excom.* dicitur, simplex confessarius non posse a censuris absolvere. Ille tamen subiectus non est censuris latis ab Episcopo loci, quandiu non contraxerit domicilium, vel quasi domicilium in eo loco, ut probat Suañius ex c. *a nobis de sent. Excom.* in 6. ubi di-

ciur: *soles subditos comprehendendi sub Excommunicatione lata ab Episcopo pro futuris delictis.* Utrum autem peregrinus subeat reservationem, dubitant DD. Mihi probabilior videtur sententia affirmans; quia licet peregrinus non subiaceat legibus loci, per quem transit, tamen ratione delicti fit subditus eo tempore, quo peccat; tum præcipue, quia Confessarius, quem respicit reservatio, non potest absolvere peregrinos nisi juxta fines jurisdictionis sibi ab Episcopo præscriptos. Quid possint Episcopi circa peregrinorum absolutionem, vide apud auctorem,

123. Pro aliis quæstionibus dirimendis, nota 1. eum, qui a Superiore semel est a reservatis absolutus, posse a quovis confessario iterum ab iisdem absolvi, cum non sint materia necessaria confessionis. 2. eum, qui bona fide confitetur peccatum reservatum, nesciens reservationem, vel putans Confessarium potestatem habere illud absolvendi, vel sine culpa illius obliviscitur, valide absolvi, directe quidem a non reservatis, indirecte tamen a reservatis, cum onere autem se sistendi Superiori, ubi noverit illa re vera fuisse reservata. Ita communis, & vera sententia cum Suario, Lugo, Salmant. cui adhaeret Concina contra Antoine. 3. si quis confiteatur Superiori, & sine culpa obliviscatur peccati reservati, non ideo liberatur ab onere iterum Superiori se sistendi, ut ab illo peccato absolvatur; nec potest a simplici Sacerdote absolvi, ut multi satis probabiliter contendunt. Ratio nostræ sententiæ est, quia reservatio non tollitur, nisi peccatum subjiçiat judicio superioris, cujus est opportunum remedium, & poenitentiam adhibere. Excipit Suarez, si Sacerdos Superiorem adverit, ut facultatem obtineret absolvendi a reservatis, aut eam habeat ex privilegio, v. g. jubilæi, vel Bullæ Cruciatæ.

124. Nota 4. in communi DD. sententia tolli reservationem per confessionem inculpabiliter invalidam; quanvis enim ea ut plurimum non tollatur nisi per confessionem Sacramentalem, quæ

re vera deesset in nostra hypothesis; Superior tamen eam tollere potest, ut fateatur ipse Concina, sine Confessione Sacramentali. Velle autem eam tollere Superior jure præsumitur, quoties subditus ejus judicio reservata subjicit, ut præbere possit monita salutaria, & pœnitentiam imponere, quo modo finis obtinetur reservationis, etiamsi ex alio capite absque ulla culpa confessio evadat nulla, & invalida. Atque id evenit, inquiunt Salmantic. vigere consuetudinis, communi DD. auctoritate firmate. Non ita communis est doctrina docens tolli reservationem per confessionem culpabiliter nullam, cum non præsumatur Superior velle, ut subditus commodum ex iniquitate reportet. Nihilominus contraria sententia est forte communior, & probabilior ex ratione supra adducta de fine reservationis, qui re vera obtinetur, etiamsi confessio sit sacrilega. Quod autem commodum reo ex iniquitate proveniat, id accidentarium est.

125. Recte tamen excipit Wigand^r ex Lugo, Suario, & aliis, si pœnitens sciens prudens taceat reservatum, aut in confessione alioqui sacrilega illud etiam sine culpa non confiteatur. Idem dico, si non sit in animo vitandi in posterum reservatum, & implendi adjunctam pœnitentiam. Teneatur enim semper implere pœnitentiam pro reservato injunctam, etiamsi postea ab inferiore absolvatur. Excipienda est etiam confessio invalida tempore jubilæi, in quo cum Pontifex eo fine tantum auferat reservationem, ut fideles lucrentur jubilæum, non præsumitur velle reservationem auferre, nisi confessione valida, qualis est necessaria ad indulgentiam obtinendam.

126. Quæri etiam solet, an simplex confessarius possit absolvere in dubia reservatione? Equidem si dubitatio cedat super peccatum, v. g. si pœnitens dubitet, an graviter peccaverit? absolvi poterit a quolibet confessario; quia reservatio stricte est interpretanda de peccatis, quæ certo sint gravia. Quod si dubitet, an peccatum illud sit, nec

ne reservatum, negant multi simplicem confessarium absolvere posse, cum saltem dubia sit jurisdictione. Alii tamen communius affirmant, quia cum reservatio sit strictæ interpretationis, possessio stat pro facultate absolvendi. Et cum hæc sententia sit valde probabilis, & communis, Ecclesia censetur supplere jurisdictionem. Quod autem objicit Concina, nempe Clementem VIII. prohibuisse Confessariis, etiam privilegiatis, absolvere a casibus *etiam dubiis, in Bulla Cœnæ reservatis*, & in Extravag. *Perleſtis* declarari percussione Clerici esse Papæ reservatam, etiam cum dubitatur, num sit levis, vel gravis; id quidem nihil obstat, sed potius favet sententiæ nostræ, quod scilicet confessarius in aliis casibus possit absolvere, qui sunt dubie reservati, cum exceptio firmet regulam in contrarium. Addo cum Roncaglia, decretum illud moderatum esse a Clemente anno 1602. sublati illis verbis: *dubie reservatis*. Alia de reservatis videtur apud Auctorem, qui notat præsumentes absolvere a reservatis Papæ, vel Episcopis, causantes aliquod privilegium, incurrere excommunicationem ipso facto, & quidem Papæ reservatam.

127. Denique a Trid. decretum est Sess. 14. c. 7. *Pie admodum, ne hac de ipsa occasione aliquis pereat, in Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis: atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibuscvis peccatis, & censuris absolvere possunt*. Neque ita absolutus tenetur postea, si convalescit, Superiori se sistere, cum quilibet Sacerdos in gravi mortis periculo habeat potestatem *directe* absolvendi a quovis peccato. Et quamvis multi in ea sint opinione, simplicem Sacerdotem posse absolvere in articulo mortis, etiam præsentem confessario ab Episcopo adprobato, idque significare videantur verba Tridentini, dicentis, *nullam esse reservationem in articulo mortis*; alii tamen Doctores ea interpretantur de sola hypothesis, qua nullus adsit adprobatus Sacerdos, cum finis

Con-

Conciliū sit impedire, ne quis pereat ex defectu absolutionis. Ita declarat Rit. Romanum, ajens: *si periculum mortis immineat, adprobatusque desit Confessarius*, etc. S. Carolus in Instr. Confess. Adprobatus autem ab Ordinario potest absolvere a quibusvis peccatis, & censuris.

CAPUT IX.

De sigillo Confessionis.

128. *Quest. 1.* Quæ, & quanta sit obligatio sigilli Sacramentalis? R. est omnino gravissima. Ita ut nec ad vitandum mortem liceat unquam Sacerdoti aliquid in Confessione auditum revelare; nec in hoc admittitur parvitas materiæ, ut DD. animadvertunt. Oritur autem hæc obligatio tum ex jure naturæ, tum Ecclesiastico. Jus enim naturæ vetat, ne arcanum alterius manifestetur, unde ipsius damnum possit emergere; in Confessione præterea pactio quædam tacita intercedit, vi cujus confessarius promittit secretum. Addo, in lege Divina Confessionis hoc secretum quodammodo contineri, neque enim aliter Christus instituit præceptum confitendi, nisi sub onere tacite imposito Confessario nunquam revelandi audita in foro Sacramentali. De lege autem Ecclesiastica constat ex Lateran. IV. & Tridentino, gravibus afficiente pœnis Confessarium, qui legem sigilli violaverit. Quæ violatio malitiam gravem affert tum sacrilegii, tum infidelitatis, tum etiam detractionis, nisi peccatum alioqui sit publicum.

129. *Quest. 2.* An sigillum frangatur, si confessio fuerit nulla, vel ficta? R. non frangi sigillum, si frangatur confessio ad furandum, illudendum Sacerdotem, vel pervertendum, vel ad se conquerendum, etsi & tunc prudenter tacendum sit. Nec si quis extra confessionem accipiat aliquid sub sigillo Confessionis; quia hinc solum oritur obligatio secreti naturalis; gravior quidem, aut levior pro rei gravitate, & exigentia. Tenetur tamen ad
Si-

Sigillum Confessarius, etsi pœnitens discedat indispositus, nec absolutus, modo peccata dixerit ad obtinendam absolutionem. Ita D. Th. in 4. d. 21. q. 5. a. 1. Imo sigillum obligat, ut Suarius notat, cum dubitatur utrum aliquid dictum sit a pœnitente in ordine ad Confessionem; aliter odiosa redderetur confessio, & peccata plura in confessione audita ob defectum memorie, & hallucinationem Confessarii possent impune manifestari.

150. *Quest. 5.* An sigillum frangat is, qui dicat, aliquem sibi esse confessum, vel confessurum esse venialia in genere? R. neg. nisi dicatur in circumstantiis, in quibus aliqua suboriri possit suspicio de auditis in Confessione, aut in quibus colligi possit alios esse nocentes, vel mortalia confessos. Quod si pœnitens significaverit, se nolle sciri, quod sit confessus, quia pœnitens v. g. extraordinario Sacerdoti confitendo potest vereri, ne quis suspicetur se confessum esse grave crimen; tunc Confessarius non potest dicere ipsum audisse confessionem sine periculo fractionis sigilli. Nec licet in genere peccata referre, si inde aut in aliquam personam, aut Communitatem, præsertim exiguam, redundare prava suspicio possit; secus vero, si nullum inde oriatur periculum.

151. *Quest. 4.* An Sacerdos possit dare testimonium Confessionis iis, quos non absolvit; & an illud negare possit sine fractione sigilli? R. probabilius, & communius est, quod si in schedula scriptum sit, pœnitentem tantum esse confessum, schedula danda sit, cum negare perinde sit, ac indirecte revelare eum non esse rite confessum. Minime vero si in schedula dicatur pœnitentem esse absolutum; id enim esset mendacium, quod præferre nunquam licet. Idque verum est, etiam si schedula sit typis impressa, ubi asseritur absolutio impertita. Quamquam aliqui recentiores eam putent tradi posse etiam non absolutis a confessario, si publice petant; quia tunc ille nec profert, nec scribit mendacium, sed tantum materialem actionem operatur, talem schedulam impertiendo.

152. *Quest. 5.* Quænam cedant sub sigillum confessionis? R. omnia peccata pœnitentis, sive gravia, sive levia, sive futura, sive præterita; peccata etiam complicitis, peccata aliorum, quæ solum intelligantur ex confessione, peccatorum circumstantias, pœnitentiam impositam, & omnia illa, quæ odiosam, vel onerosam reddunt confessionem Sacramentalem. Hinc non licet 1. confessario, compliciti pœnitentis monere, vel corrigere, nisi cum expressa facultate pœnitentis, ut docent D. Th. opusc. 12. q. 6. & S. Antoninus 3. p. tit. 4. c. 29. Suarez, & alii. 2. non licet revelare pœnitentiam impositam, si gravis fuerit. Bona vero pœnitentis, ut propositum religionis, vel Sacerdotii, virtutes, revelationes, & similia cadunt sub sigillum, ait Lugo, si ab eo manifestentur in ordine ad confessionem; non vero si ob alium finem, nec ex revelatione possit reddi odiosa confessio Sacramentalis. Idem dico de defectibus naturalibus, aut vitiis occultis corporis. Dicere autem, pœnitentem esse rudem, blæsum, scrupulosum, molestum, a sigillo excusat Lugo, nisi scrupulos aperiat pœnitens ad declaranda peccata. Quamquam ea etiam cadere sub sigillum, nisi aliunde nota sint, contendit Tamburinus, ut confessio sit omnino immunis a quocunque odio, & onere.

153. Quid autem agere debeat confessarius, ad quem accedit surdus confitens grave peccatum, si opus sit eum interrogare, nec id possit facere, quin circumstantes audiant? R. si confessionis initio surditatem pœnitentis advertat, injungat ei, ut redeat alio tempore, & loco opportuno; & interim potest aliis declarare surditatem pœnitentis, quando ea communiter sit patens. Quod si in progressu confessionis id animadvertat, nec pœnitens variis interrogationibus recte respondeat, non expedit, ut Confessarius illi palam imponat alio tempore redire, ne audientibus det ansam suspicandi eum esse confessum grave peccatum. Erit ergo judicio meo consultius, auditis, quo fieri possit meliori modo,
 pec-

peccatis aliquot, eum absolvere, vel absolute, si pœnitens rite paratus prudenter censeatur; vel conditionate, si de dispositione dubitetur.

154. *Quest. 7.* Quinam teneantur ad sigillum Confessionis? 1. Confessarius. 2. Superior, a quo facultas petitur absolvendi a reservato; quia illa petitio est veluti quædam inchoatio confessionis, & ista alioquin odiosa redderetur. 3. interpres, ut ait Suarius, & communis est doctrina TT. contra Sotum, & Cajetanum, qui eum solum obligari ajunt ad secretum naturale. 4. omnes qui forte aliquid confessionis audiunt, sive id ipsorum culpa eveniat, sive absque culpa. Pariter qui in necessitate audiunt peccatum aliquod confitentis, v. g. in conflictu, naufragio, etc. 5. Omnes, quibus Sacerdos per sacrilegium aliquid de confessione revelaverit. 6. Laicus, qui pro Sacerdote est habitus, si forte ei quis confessus fuerit. 7. Qui confessionem alterius scripsit, vel scriptam invenit, ac legit, quamvis aliqui eum excusent a secreto confessionis, sed non a secreto naturali. Peccabit autem graviter legendo, & multo magis divulgando, nisi forte sciens ea levia esse, legat ex curiositate.

155. *Quest. 8.* An pœnitens teneatur ad sigillum confessionis? R. neg. cum communi, & vera sententia; quia sigillum est tantum institutum in favorem pœnitentis, nec ulla lex extat Ecclesiastica ad sigillum obligans pœnitentem. Obligatur tamen lege naturali ad non propalanda ea, quæ aut ipse dixit in Confessione, aut a Confessore audivit, quoties id redundare potest in damnum confessoris, aut in aliorum scandalum, ut Gersonius animadvertit.

156. *Quest. 9.* Quomodo respondere debeat Confessarius interroganti de peccato pœnitentis? R. tenetur objurgare ita interrogantem, dicendo, has interrogationes velut impias non esse faciendas; & si rogetur, an aliquem absolverit, respondeat: *functus sum officio meo.* Quod si ista responsio non sit sufficiens, ut evenire aliquando potest, dicere debet se nescire; re vera enim nescit id quod

nullo modo potest manifestare. Ita S. Thomas in 4. d. 21. q. 3. ar. 1. S. Antoninus 5. p. tit. 17. c. 22. quibus subscribunt Suarius, Navarro, Lugo, & communis sententia docens id posse affirmari a Confessario, etiam cum juramento; nam, ut ait Ang. citato loco: *homo non adducitur in testimonium, nisi ut homo; ideo potest jurare se nescire, quod scit tantum ut Deus*. Quid si confessarius alicui negaverit absolutionem, & dum Missam celebrat, rogetur a Ministro, an ponat formulam pro communione illius pœnitentis? R. Salmanticenses, ipsum debere dicere: *roga pœnitentem, num velit communicare?*

137. Quest. 10. An Doctor consultus a confessario cum facultate pœnitentis obligetur ad sigillum Sacramentale? Affirmat Suarius cum S. Th. & Antonino, & comuni DD. contra alios censentes solum teneri ad secretum naturale. Est autem ratio petenda ex ipsa institutione Sacramenti, in qua ita creditur Christum obligationem sigilli imposuisse, ut ea comprehendat omnes, ad quos vel proxime, vel remote pervenerit notitia peccati in ordine ad confessionem; alioquin non satis provisum fuisset. Nec vero certum est, quod aliqui dicunt, pœnitentem, qui dat Confessario veniam consulendi, cedere juri suo, quod habet ad sigillum; cum potius contra sit præsumendum, non aliter ab eo permitti consultationem de peccato, nisi quoad opus fuerit, ut Confessor possit instrui ad pœnitentem dirigendum. Hinc iste tenetur ita consilium petere, ut taceat personam, & quoad fieri poterit, circumstantias omnes, unde pœnitens possit agnosci. An autem is, a quo pœnitens consilium petit, ut melius postea confiteatur, teneatur ad sigillum Sacramentale? Affirmant Tamburinus, Sporer, Concina, & alii; sed alii probabilius negant, cum obligatio sigilli non oriatur nisi ex confessione Sacramentali, ut expresse tradit D. Thomas in 4. dist. 21. q. 3. a. 1. Excipit Suarius, si pœnitens ante confessionem consilium petat ab ipso Sacerdote.

re, cui postea est confitendus, cum ea declaratio sit veluti quædam inchoata confessio pœnitentis, qui ut se expeditius gerat, consilium petit ab ipso Confessario.

158. *Quest. 11.* An liceat unquam Confessario uti notitia habita in confessione? R. sine expressa licentia pœnitentis nunquam licet uti notitia per confessionem acquisita, ex qua periculum esse potest revelationis etiam indirectæ, vel oriri potest gravamen ipsius pœnitentis. Hinc decretum extat S. Cong. Inquis. auctoritate Innoc. XI. proscribens hanc thesim: *scientia ex confessione acquisita uti licet, modo fiat sine directâ, aut indirectâ revelatione, & gravamine pœnitentis, nisi aliud multo gravius ex non usu sequatur, in cujus comparatione prius merito contemnatur.* Itaque non licet confessario, pœnitenti ob audita in confessione ruborem, vel molestiam creare, vultum ei severiorem exhibere, ipsum declinare, dimittere famulum, ne furetur, aut claves ab eo auferre, & alia quæcumque facere, quæ quovis modo redundant in odium confessionis, vel onus pœnitentis. Unde Clem. VIII. decreto suo prohibuit, ne Superiores ea notitia, quam de peccatis aliorum habuerint in confessione, ad exteriorem gubernationem utantur; adeoque Superior non potest ab officio, vel administratione subditum amovere, vel impedire, ut in Superiorem eligatur, etiamsi nulla inde revelatio sequatur, quicquid antiqui docuerint cum D. Th. quodlib. 5. q. 7. a. 13.

159. Non frangit sigillum, qui utitur notitia confessionis ad sui regimen, vel ad reformandos proprios mores, & cavendum a periculis sive animi, sive corporis, ad orandum pro pœnitente, consulendos libros, ad instruendos alios pœnitentes, & similia, ex quibus nulla possit oriri suspicio revelationis peccati, nec gravamen ullum, vel minimum confitentis. Nec sigillum violat confessarius, qui narrat crimina audita in confessione, tacita personæ; locum autem nominare periculosum est, nisi

adeo sit amplius, ut nullo modo venire quis possit in suspicionem personæ. Dicere autem, Religiosum particularis monasterii sibi grave crimen esse confessum, vel in eo talia peccata committi, esset violatio sigilli. Secus autem, si solum dicatur, Religiosum alicujus Ordinis grave crimen esse confessum, nisi ordo sit strictioris observantiæ; tunc enim licet non violaretur sigillum, charitas tamen violari posset.

150. *Quest. 12.* An Confessarius possit agere cum pœnitente de auditis in confessione? R. extrâ confessionem nullo modo licet sine ipsius venia. Communiter tamen DD. asserunt licere confessario agere cum pœnitente de auditis in confessione statim post absolutionem, si forte oporteat de aliquo ipsum monere, vel errorem a se commissum retractare; quia confessio tunc moraliter perseverat; quamquam sit tutius petere ab eo veniam, & juxta aliquos sit omnino necessarium. Intra Confessionem autem licet Confessario agere cum pœnitente de rebus olim ab eo confessis, ut constat ex praxi confessariorum recidivos arguentium, & aliquando absolutionem denegantium. Imo qui confitetur, tacite dat licentiam confessario agendi de iis omnibus, quæ ad animæ suæ regimen opportuna censuerit.

A P P E N D I X.

De Sollicitatione.

151. **G**reg. Pontifex XV. in Bulla, quæ incipit *Universi Dominici gregis*, edita anno 1622. confirmavit, ampliavit, atque ad fideles omnes extendit constitutiones, quæ pro regnis Hispaniæ, & Portugalliæ ediderant Paulus IV. Pius item IV. Clemens VIII. & Paulus V. declarantes quoscunque Confessarios ad inhonesta sollicitantes pœnitentes, denuntiandos esse Inquisitoribus hæreticæ pravitatis tanquam suspectos hæresis. Quam Gregorii, & Decessorum Bullam non ita pridem confirmavit Benedi-

dictus XIV. injungens Inquisitoribus, & Ordinariis, ut inquirant, & procedant contra sollicitantes confessarios, cujuscunque classis fuerint, & dignitatis. Verba Gregorii XV. sunt ejusmodi ---

152. *Omnes Sacerdotes, tam Sæculares, quam Regulares, qui personas, quæcumque illæ sint, ad inhonesta inter se, sive cum aliis quomodolibet in actu Sacramentalis Confessionis, sive ante, sive post immediate, seu occasione, vel pretextu confessionis, etiam confessione non secuta, sive extra confessionis occasionem in confessionario, aut in loco quocumque; ubi confessiones audiuntur, ad confessionem audiendum electo, simulantes ibidem confessiones audire, sollicitare, vel provocare tentaverint, aut cum eis illicitos, & inhonestos sermones, sive tractatus habuerint... Mandantes omnibus Confessariis, ut suos pœnitentes, quos noverint fuisse ut supra ab aliis sollicitatos, moneant de obligatione denuntiandi sollicitantes, seu tractantes, &c. Inquisitoribus, & locorum ordinariis.*

153. Extant præterea propositiones duæ, damnatæ ab Alex. VII. 1. *Confessarius, qui in Sacramentali Confessione tribuit pœnitenti chartam præstea legendam, in qua ad venerem incitat, non censetur sollicitare in confessione, ac proinde non est denuntiandus.* 2. *Modus evadende obligationis denuntiande sollicitationis est, si sollicitatus confiteatur cum sollicitante, hic potest ipsum absolvere absque onere denuntiandi.* Ex his propositionibus ab Ecclesia proscriptis, & ex constitutione Gregorii, & Benedicti deduci possunt regulæ certæ denuntiationis.

154. Prima regula: denuntiandi sunt omnes Sacerdotes, tam Sæculares, quam regulares, proindeque etiam simplices Sacerdotes, qui ad sollicitandum Sacramento abutantur. Quæ lex cum pœnalis sit, non est extendenda ad laicos, etiam interpretes, ut asserit communis sententia contra Escobacium, aliosque, volentes, interpretes etiam com-

præ-

pretendi sub nomine Confessorum. Ex alio tamen capite sunt denunciandi, tanquam hæresis suspecti; nempe ex edicto S. Inquisitionis Rom. jubente denunciari omnes, qui Sacramento Pœnitentiæ ad prævum sollicitandi finem abutantur.

155. Secunda regula: denunciari debent, qui *personas quascunque* in confessione ad turpia sollicitaverint. Unde non solum ii, qui feminas, sed qui masculos ad inhonesta provocaverint, deferendi sunt. Ita omnes. Tertia: *in actu Sacramentalis Confessionis, immediate ante, vel post*. Hinc non est opus, ut confessio sit perfecta, modo sit incepta. Cetera autem verba *immediate ante, immediate post*, morali sensu intelligenda sunt, ut non multum temporis intercesserit. Itaque si pœnitens confessionem petens sit a Confessario sollicitatus in confessione, vel proxime ante ipsam est denunciandus; secus si petita confessione, ad alia sermonem diverterit, & postea sollicitatio intercesserit; modo occasionem non acceperit ex confessione.

156. Quarta regula: *vel occasione, aut prætectu confessionis*. Ubi duo in se distincta exprimuntur, *occasio*, & *prætextus* confessionis. Illic enim dicitur sollicitare *occasione* confessionis, qui ex ipsa confessione motivum sumit ad provocandum; *prætectu* autem confessionis, qui ad sollicitandum simulat, vel prætexit confessionem. Ex primo capite denunciandus est, qui rogatus a pœnitente, ut eum audiat confitentem, exinde ansam arripit sollicitandi, esto nondum sederit, nec pœnitens fuerit genuflexus. Pariter, qui rogatus a femina, v. gr. ut cras ejus confessionem excipiat, eam sollicitet hodie, cum sollicitatio oriatur ex occasione confessionis. Pariter est denunciandus, qui notitia habita in confessione abutitur ad sollicitandum; ut si cognita mulieris fragilitate interroget de domo, ubi habitat, adeat ipsam, & ad malum excitet, vel id faciat per epistolam.

157. Ex confessionis prætextu denunciandus est confessarius, qui ex pravo fine fecte invitat femi-

nam

nam ad Confessionem, & deinde sollicitat. Quod si confessarius prætextu confessionis a Superiore obtineat facultatem adeundi mulierem, eamque sollicitet, nulla facta mentione confessionis non est deferendus, cum prætextus Confessionis sit respectu Superioris, non vero pœnitentis. Ita Salm. Roncaglia, & alii. Quid vero si confessarius conveniat cum femina; ut ad eludendos domesticos se fingat ægrotam, & ipsum accersat domum ad peccatum perpetrandum? Esse denuntiandum, affirmant Sanctius, Concina, & Mazzota, quia titulus, seu prætextus confessionis videtur satis manifestus. Sed probabilius negat Roncaglia cum aliis, eo quod licet peccatum fiat prætextu confessionis, non vero sollicitatio; ita ut prætextus confessionis non jam ordinetur ad sollicitationem, sed ad familiares decipiendos.

158. Multo minus denuntiandum esse puto (contra Concinam) eum Confessarium, qui a muliere, nomine confessionis, nulla prævia conventionem ad domum accersatur, ac provocetur, quamvis deinde rem habeant. Siquidem in Bulla denuntiari debet Confessarius sollicitans prætextu confessionis, sed non ille, qui eo nomine a pœnitente sollicitatur. Aliud esset, si confessarius extra confessionem sollicitaret, & renuentem ob infamiae timorem mulierem induceret, ut simulans se ægrotam, eum accerseret ad peccandum; quia tunc vere diceretur confessarius prætextu confessionis feminam sollicitasse ad consentiendum. Idem dico, si a puellæ matre Sacerdos advocetur, ut ejus confessionem excipiat; ipse vero rogans, an velit confiteri, dicens, se vocatum fuisse ad confessionem, deinde sollicitet; id enim faceret prætextu confessionis.

159. Regula 5. *in Confessionario, aut in loco quocumque, ubi confessiones audiuntur, seu ad confessionem audiendam electo, simulantes ibidem confessiones audire.* Hæc Pontificiæ constitutionis clausula designat eos, qui denuntiandi sunt ratione loci, in quo fit confessio, & simulationis confessio-

sionis. Ac primo quidem denunciandus est, qui sollicitat in confessionali, aut alio loco ad excipien-
das confessiones electo. Nec opus est simulatione
confessionis, si confessarius sollicitet in confesso-
nali, ut probabilius censeo ex decreto S. Inquisi-
tionis coram Paulo V. 10. Julii 1614. *facta rela-
tione, quod multi confessarii tractant cum mulie-
ribus in confessionali extra occasionem confes-
sionis de rebus inhonestis; Sanctissimus decrevit,
ut contra hujusmodi confessarios procedatur in S.
Officio.* Si vero fiat sollicitatio in aliis locis, re-
quiritur simulatio confessionis; v. g. si in loco ad
confessionem electo femina coram Sacerdote genu-
flectat, ipse autem illam audire simul; hæc enim
adstantibus ingerunt suspicionem confessionis.

160. Regula 6. *aut cum eis illicitos, & inho-
nestos sermones habuerint.* Quibus verbis denun-
tiari jubentur confessarii, qui tractant de rebus tur-
pibus, & inhonestis; & quidem, ut ait cum mul-
tis Potestas, licet ad turpia non sollicitent pœni-
tentes; id enim videtur indicari per hanc clausulam,
quæ est omnino distincta a superiori clausula, in
qua provocantes jubentur denunciari. Alii tamen
excusant, nisi re vera sollicitatio intercedat, & qui-
dem mutua, vel saltem ex parte confessarii; nam
si pœnitens, inquit, sollicitet, non incurrit obli-
gationem denunciandi, quando confessarius non sol-
licitat. An vero iste censeatur sollicitare, si provo-
catus consentiat, dubitant DD. Certum est id ma-
xime pendere ex circumstantiis sermonis, & tra-
ctatus, qui inter confessarium, & pœnitentem in-
tercedant. Ad denuntiationem vero satis est sollici-
tatio ad tactus, & quascumque alias actiones im-
pudicas; non vero si confessarius sollicitet ad alia
peccata, quantumvis gravia, sed non venerea; ita
enim fert praxis, & Bulla Gregorii tota refertur ad
extirpandum abusum eorum, qui Sacramento abu-
tuntur ad turpia, & inhonesta.

Reg. ultima: *mandantes omnibus Confessariis...*
Itaque Sacerdos nequit absolvere pœnitentem solli-
ci-

ciratum, nisi iste prius denuntiet, vel saltem promittat se declaraturum Confessorem sollicitantem Judici competenti. Quæstiones alias de hoc argumento solutas reperies apud auctorem nostrum: hæc enim sufficiunt ad ea, quæ in praxi communiter occurrunt.

TRACTATUS V.

De Extrema Unctione, & Ordine.

CAPUT I.

De Sacramento Extremæ Unctionis.

1. *Quæst.* 1. Quid est Extrema Unctio? R. est Sacramentum a Christo institutum ad conferendam ægroto de vita periclitanti gratiam ad perferendos labores, resistendum tentationibus, peccati reliquias abstergendas; atque etiam salutem corporis, si oporteat, per unctionem olei benedicti, & orationem Sacerdotis. Illud esse verum Sacramentum; definitum est a Trid. Sess. 7. Can. 1. Institutum est a Christo post Resurrectionem suam, ut cum aliis TT. docet Suarius, promulgatum autem est in ep. Jacobi c. 5. his verbis: *infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo, & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & si in peccatis sit, remittentur ei.* Certum est hoc Sacramentum unum esse; licet enim plures sint unctiones, omnes tamen pertinent ad unum significandum, scilicet medelam animi, & corporis. Utrum in qualibet unctione partialis gratia conferatur, disputant DD. Affirmant Scotus, Suarius, & alii; sed negat S. Thomas in Supplem. q. 50. art. 1. docens, *in ultima unctione gratiam conferri.* Docent autem multi cum Suario, hoc Sacramentum esse posse validum, & informe, ita ut recedente obice, gratia conferatur. Unde, inquit, ægrotus, qui

qui sensibus destitutus, aut bona fide in mortali hoc Sacramentum susceperit, si postea habeat attritionem, recipiet gratiam Sacramenti, modo tollatur obex, perseverante eodem morbo, & periculo.

2. *Quest. 2.* Quænam est materia remota hujus Sacramenti? R. oleum olivarum ab Episcopo benedictum: sive benedictio sit necessaria ex institutione Christi, sive ut aliis placet, ex præcepto Ecclesiæ. De commissione R. Pontificis potest a simplici Sacerdote benedici, ut fit apud Orientales, teste Bened. XIV. *lib. VII. c. 16. de Syn. Diac.* Renovari debet quotannis, veteri exusto; quod si istud non sufficiat, nec haberi possit benedictum, potest admisceri oleum benedictum, sed in minori quantitate. Nec officit validitati materiæ, si oleo admiscetur aliquantulum balsami, ut olim in usu fuisse multi credunt.

3. *Quest. 3.* Quænam est proxima materia Extr. Unctionis? R. est unctio aliquarum partium corporis, quæ fieri a Sacerdote debet pollice manus dexteræ; id tamen solum de præcepto, nam in necessitate, v. gr. lue grassante, fieri potest virga oleo tincta, quæ postea est comburenda. Controvertitur a TT. an sit de necessitate Sacramenti unctio quinque sensuum, an una tantum sufficiat ad valorem? Pro pluribus stant antiquiores fere TT. S. Bonaventura, Suarius, alique citantes D. Thomam, qui tamen in supplém. q. 52. a. 6. solum ait, unctionem quinque sensuum esse *quasi de necessitate Sacramenti*. Alii tamen multi cum Merbesio, Natali Alex. Tourneleyo docent, unam tantum unctionem pertinere ad essentiam Sacramenti. Pro qua sententia adducitur usus aliquarum Ecclesiarum, Ritualia quædam, & Pastoralia. Quicquid sit de hac controversia, quæ nondum est ab Ecclesia definita, facile omnes admittunt, unctioes quinque sensuum ex præcepto saltem esse adhibendas, nec nisi in periculo moris, aut alia urgente gravi necessitate, illas esse omittendas.

4. Cum autem instar necessitas, unguendum est

num tantum organum, vel potius caput, ut ait Bened. XIV. dicendo: *indulgeat tibi Deus, quicquid per sensus deliquisti*, ut habet Rit. Parisiense; vel potius exprimendo quinque sensus, & præmittendo verbum *deliquisti*, ne, si forte interim æger moriatur, nullum sit Sacramentum. Quod si vivere dubitetur, prosequatur Sacerdos sub conditione, ut præscribit Rituale Romanum. Si post unam unctionem ægrotus supervixerit, repetendas esse in singulis sensibus, additis Orationibus, a Rituali præscribitur. Illud certum est, non esse necesse pedes, & renes inungere, imò nec decet in feminis unctio renum.

5. *Quest. 4.* Quænam est forma hujus Sacramenti? R. illa Ritualis verba: *per istam S. Unctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quicquid per visum deliquisti*. Et sic de aliis sensibus. Quæ verba proferre debet Sacerdos, ungendo in modum crucis unumquodque organum, non absolvendo formam donec sensus pares inunxerit, v. gr. utrumque oculum, utramque aurem, incipiendo a dextra parte. Verbum *deliquisti* est quidem de essentia Sacramenti, non ita verbum *sanctam*, quamvis illud omittere scilicet peccatum esset, & quidem grave. Idem dico de verbis illis: *per suam piissimam misericordiam*, quæ in communi opinione non pertinent ad substantiam Sacramenti, aliis repugnantibus cum Belarmino.

6. Quamvis in multorum sententia valeat forma indicativa, atque ea habeatur in Rit. Ambrosiano, communior tamen, & verior est opinio S. Th. quem sequuntur Suarius, & fere omnes TT. necessariam esse formam deprecativam, & colligitur ex ipsis verbis D. Jacobi: *& orent super eum*, &c. Certe sine gravi peccato non licet alia uti, quam ea, quæ in Rituali præscribitur. Cetera autem, quæ ad formam non pertinent, in necessitate omittere, ut orationes, psalmos, non est peccatum; extra necessitatem autem relinquere orationes in Rituali præ-

præscriptas proculdubio est mortale, preces autem, & Litanias relinquere, juxta multos veniale est, juxta alios probabilius nullum est peccatum. Nisi necessitas urgeat, Sacerdos nequit absque gravi flagitio Unctionem ministrare absque sacris vestibus, secus in gravi necessitate, ut multi docent, quamvis aliqui nolint unquam sine sacris vestibus infirmum inungi. Ita Suarius, Sporer, Elb. contra alios.

7. *Quest. 5.* Quisnam sit Minister Extremæ Unctionis? R. solum Sacerdotem, ut definitum est a Trid. Sess. 14. *Can. 4.* posse valide ministrare hoc Sacramentum; illud tamen nemini licet ministrare, nisi proprio Parocho, aut alteri Sacerdoti ex ejus facultate; urgente autem necessitate, & Parocho absente, potest, ac debet illud conferre quivis Sacerdos. Regulares, qui sine licentia Parochi illud ministrant, excommunicantur in *Clemen. 1. de priv.* sed id intelligitur, nisi necessitas urgeat. Apud Græcos viget consuetudo adhibendi septem, vel tres saltem Presbyteros ad ungendam ægrotum; sed certum est unum sufficere ex decreto Alexandri III. quamvis laudabile sit, ut plures assistant, nimirum ut ipsorum oratio magis prosit ad effectum hujus Sacramenti obituendum; quæ est ratio D. Thomæ c. 75. lib. 4. contra gentes. Cavendum tamen est, ut ait Bened. XIV. ne alius Sacerdos ungat, & alius formam pronuntiet, sed unus, idemque sit, qui materiam, & formam adhibeat Sacramenti.

8. *Quest. 6.* Quibusnam possit, ac debeat conferri hoc Sacramentum? R. cum Rit. Rom. *Debet hoc Sacramentum infirmis præberi, qui, cum ad usum rationis pervenerint, tam graviter laborant, ut mortis periculum imminere videatur.* Sic habetur in Trid. Sess. 14. c. 5. & in decreto Eugenii ad Armenos. Unde nequit sanis conferri; quod si conferatur, erit invalidum, ut docet communis doctrina TT., contra Jueninum, & Roncaglia. Nec valide confertur ægrotis, qui gravi mortis periculo non laborant; nec mulieri parturienti, nisi revera partus sit adeo periculosus, ut in proximo sit vitæ

discrimine. Non est ministrandum pueris, aut perpetuo amentibus, neque excommunicatis, & publicis peccatoribus, si in manifesto peccato moriantur. Nec ministratur navigaturis, aut iis, qui prælium inituri sunt, aut reis ultimo supplicio afficiendis, ut habetur in Rituali Romano.

9. Sed non est expectandum, ut ægroti sint omnino sensibus destituti; imo peccabunt graviter Parochi, si differant ministrare hoc Sacramentum, donec infirmus priveretur usu rationis: ita Catechismus Romanus; atque id præcipitur a Bened. XIV. in Euchol. Græcorum. Imo docent multi, & graves TT. cum Suario, Holzmano, Tournelyo, posse ministrari Extremam-Uñctionem statim ac ægrotus prudenter judicetur laborare periculo mortis, etsi adhuc non proximæ. Et adducunt pro hac sententia Concilia Aquisgranense, & Moguntinum; favet etiam Florentinum dicens: *subjectum hujus Sacramenti esse infirmum, de cujus morte dubitatur*. Confirmatur etiam ex Trid. Sess. 14. c. 5. dicente; *hanc unctionem infirmis adhibendam; iis vero præsertim, qui in exitu vitæ constituti videantur*. Ubi verbum *præsertim* satis indicat posse ministrari quoque infirmis, qui non videntur constituti in exitu vitæ. Et videtur id consonum bullæ Benedicti ad Græcorum institutionem.

10. *Quest. 7. An, & quando iterari possit hoc Sacramentum?* R. posse, ac debere iterari, cum ægrotus diversa laborat infirmitate, cum gravi; & proximo vitæ periculo. Sed non est denuo inungendus infirmus in eadem, quantumvis longa infirmitate, nisi ita convalescit, ut nova censeatur ægritudo, novumque periculum. Ita Rit. Romanum, & Catech. R.

11. *Quest. 8. An sit obligatio recipiendi Extremam Uñctionem?* R. affirmat. cum a Christo Domino ea sit instituta, tanquam instrumentum, & ut Trid. ait, *præsidium firmissimum* ad roborandam animam contra diaboli tentationes, quæ tunc maximæ esse solent, & tollendas reliquias peccato-

rum.

rum. Hinc tanti Sacramenti contemptus absque ingenti scelere esse non potest, verba sunt Tridentini Sess. 14. cap. 5. Imo non pauci cum Toletio affirmant divinum esse præceptum illud recipiendi ex illo Jacobi 5. inducat Presbyteros Ecclesiæ. Communis tamen opinio TT. hæc verba de consilio tantum interpretatur ex D. Th. in 4. d. 25. q. 1. ar. 1. docente, Sacramenta tam Confirmationis, quam Extremæ Unctionis non esse *de necessitate salutis*. Itaque ajunt, illa omittere solum esse veniale, nisi contemptus, vel scandalum intersit.

CAPUT II.

De Sacramento Ordinis.

12. *Quest. 1.* Quid est Ordo, & quomplex? R. Ordo sumitur vel pro ipsa ordinatione, & ritu sacro, quo potestas spiritualis confertur; vel pro ipsa potestate conficiendi Eucharistiam: in primo sensu est Sacramentum, in secundo effectus Sacramenti. Jam vero primo modo acceptus definitur: Sacramentum novæ legis, quo traditur potestas ad consecrandam Eucharistiam, & ad alia ministeria spiritualia, quæ ad illam quodammodo referuntur. Hinc per Ordinem duplex ministris confertur potestas, alia circa Christi Corpus reale, alia circa corpus Christi mysticum in ordine ad absolvendum a peccatis. Porro Ordinem esse vere, & proprie Sacramentum, definitum est a Trid. Sess. 25. Can. 3.

13. Ubi etiam definitum est, plures esse Ordines. Si quis dixerit, præter Sacerdotium, non esse in Ecclesia Catholica alios Ordines, & minores, per quos velut per gradus quosdam in Sacerdotium tendatur, anathema sit. Septem assignantur ex Florentino, & Tridentino; scilicet Presbyteratus, Diaconatus, Subdiaconatus, Acolythatus, Exorcistatus, Lectoratus, Ostiariatus. Tres primi dicuntur Majores, & sacri, tum ob votum solenne castitatis illis annexum; tum quia propius pertinent ad Eucharistiam. Quatuor reliqui dicuntur Minores;

ton-

consura autem proprie non est ordo, sed via, & dispositio ad Ordines; quia per illam nulla conferitur potestas spiritualis, sed solum homo constituitur in statu Clericali, fitque capax obtinendi Beneficia Ecclesiastica. An Episcopatus sit ordo distinctus a Presbyteratu, disputant TT.; sed S. Thomas, Bonaventura, & alii volunt solum esse extensionem quandam presbyteratus. Alii cum Bellarmino docent esse Ordinem omnino diversum, tum quia in ipso tradiitur specialis potestas constituendi Ministros Eucharistiæ; tum quia Episcopatus confertur per manus impositionem, & per formam: *accipe Spiritum S. &c.*

14. *Quest. 2.* An omnes Ordines sint Sacramenta? R. 1. certum est de fide, Sacerdotium esse Sacramentum, ut definitum est a Tridentino laudato. De Diaconatu etsi non sit de fide, mihi certum est illum quoque rationem habere Sacramenti, & contraria sententia Cajetani, & Durandi est omnino improbabilis. Equidem in ordinatione Diaconii tria conveniunt sufficientia ad Sacramentum. 1. signum sensibile; scilicet impositio manuum. 2. institutio Divina, definiente Tridentino *institutam esse Divina ordinatione Hierarchiam, que constat Episcopis, Presbyteris, & Ministris*. Atqui to ministris saltem diaconi intelligendi sunt. 3. promissio gratiæ per verba Episcopi: *accipe Spiritum S. ad robur*, &c. Quod attinet ad Subdiaconatum, varia est DD. opinio: communis est sententia DD. cum S. Thoma, Bellarmino, & aliis, eum inter majores Ordines, & Sacramenta recensendum; alii id negant cum Magistro Sent. Gratiano, Estio, quibus adhærent Cabassutius, & Tournelyns. Profecto Ecclesia Græca inter minores Ordines Subdiaconatum enumerat, atque eodem modo sensisse per multos annos Latinam Ecclesiam multis videtur. *V. Bened. XIV. de Syn. Diæces. lib. VIII. c. 24.*

15. R. 2. Minores Ordines in communi, & magis probabili opinione non sunt Sacramenta, sed veluti quidam gradus ad majores Ordines. Quamquam

quam omnes Ordines, nullo excluso, esse Sacramenta, multi, & graves TT. docent, eosque unum esse dicunt Sacramentum, vel quia ad Eucharistiam referuntur, vel quia plenitudo omnium est in uno Sacerdotio, ut ait D. Th. in *Suppl.* q. 57. a. 1.

16. *Quest.* 3. Quænam est materia, & forma singulorum Ordinum? R. materia *remota* uniuscujusque Ordinis est aliquod instrumentum, traditum Ordinandis in signum potestatis spiritualis; *proxima* est ejusdem traditio, & acceptio. Forma sunt illa verba, quibus ea potestas confertur. An ad valorem requiratur contactus physicus, gravis est controversia; sed in praxi standum est sententiæ requirenti non solum moralem materiæ contactum, sed etiam physicum, cum agatur de valore Sacramentorum. Hinc Sacerdotio initiandus non solum debet tangere calicem, in quo patena est superposita, sed ipsam etiam patenam cum hostia.

17. Circa materiam, & formam Minorum Ordinum facile convenit inter DD. *Ostiarius* itaque ordinatur traditione clavium Ecclesiæ, qua confertur ipsi specialis potestas aperiendi, & claudendi januas Ecclesiæ, ac admittendi dignos, & indignos excludendi. *Lector* traditione libri lectionum, qua datur specialis potestas legendi psalmos, & lectiones ex suggestu in Ecclesia, ac populum catechizandi, seu instruendi in rebus fidei. *Exorcista* traditione libri Exorcismorum, qua confertur potestas ejiciendi Dæmonia. *Acolythus* traditione urceolorum, & candelabri, sive utrumque materiam constituat, sive sola urceolorum porrectio, in quo auctores dissentiant. Ejus officium est, in Missa solemni Subdiacono inservire, cereos accendere, præparare, & porrigere ipsi ampullas vini, & aquæ. *Subdiaconi* munus est Diacono inservire, calicem cum patena præparando, & legere epistolam. Circa materiam autem ejus ordinationis, dubitatur a TT. Apud Græcos est manuum impositio; apud Latinos calix cum patena, quibus aliqui tanquam materiæ partem addunt librum epistolarum. Tam calix, quam patena

de-

debent esse consecrata, sive ex præcepto tantum, ut volunt aliqui; sive etiam ex vi Sacramenti ad valorem ipsius, ut multis placet.

18. Nec vero convenit inter DD. circa materiam, & formam Diaconatus. Alii censent solam impositionem manuum cum illis verbis *accipe Spiritum S.* &c. esse de essentia ordinationis Diaconi, neque aliter Græci ordinantur. Alii volunt consistere in sola traditione libri Evangeliorum cum illis Episcopi verbis: *accipe Spir. S. ad robur*, &c. Alii denique non solam dationem libri, sed etiam manuum impositionem ad materiam volunt necessariam pertinere. Ita cum aliis Bellarminus, eo quod Ecclesia declaraverit, apud Græcos materiam Diaconatus esse solam impositionem manuum; quoad Latinos vero, præter impositionem requiri libri traditionem. Potuit enim Ecclesia auctoritate sibi a Christo tradita determinare materiam; & formam, quam Christus solum in genere præscripsit; vel potius, ut aliis placet, definire condiciones, & addere tanquam materiam integram perreccionem instrumentorum. V. Bened. XIV. *de Syn. lib. 7. c. 2.*

19. Hac posita opinione discrepant A. A. in assignanda materia, & forma presbyteratus. Quod ad materiam attinet, certum est ad illam duo concurrere, scilicet traditionem instrumentorum, & manuum impositionem; Episcopus enim in ordinatione Presbyteri ter manus imponit: 1. cum eas extendit, nihil omnino dicens. 2. cum una cum Presbyteris extendit manus super initiandos, dicens: *accipe potestatem offerendi Sacrificium*, &c. 3. cum post Communionem: *accipe Spir. S.* &c. Ad formam quod attinet, ter quoque Episcopus preces fundit. 1. cum tradit calicem cum patena, dicens *accipe potestatem*, &c. 2. cum in ipsa impositione manuum dicitur ab Episcopo: *accipe Spiritum S.* 3. cum in tertia impositione iterum dicit: *accipe Sp. S.* Omisissis igitur A. A. opinionibus, apud Latinos invalida censetur ordinatio, in qua non concurrant

dati instrumentorum, impositio manuum, saltem secunda (nam tertia tantum est declaratoria) & Episcopi verba: *accipe potestatem*, quæ profert in traditione calicis; & illa *accipe Sp. S.* quæ in secunda manuum impositione pronuntiantur. Hinc ordinatio facta sine secunda manuum impositione repetenda est, ut declaravit S. C. apud Bened. XIV., secus si absque tertia, quæ solum est supplenda.

C A P U T III.

De Ministro Ordinis.

20. *Quest. 1.* Quisnam est ordinis Minister? R. solum Episcopum esse ministrum ordinarium, ut definitum est a Tridentino Sess. 25. c. 4. Ex commissione autem R. Pontificis potest quivis Sacerdos Ordines minores conferre, ut docet Bellarminus cum D. Thoma. Cardinalibus autem ex consuetudine consensus est; Abbatibus tamen solum circa suos subditos, non autem alios sine speciali consensione ipsorum Ordinarii. Ordo Presbyteratus, & Diaconatus non potest a simplici Sacerdote conferri, etiam ex Papæ commissione, qui tamen potest cuivis Sacerdoti potestatem dare ordinandi Subdiaconos, quamvis id concedere non solear. Nec vero prima Tonsura dari potest a Presbytero etiam Parochiali sine Pontificis facultate, ut constat ex praxi Ecclesiæ. Episcopus autem munus ordinandi exercere per se debet, nec potest alteri non Episcopo committere.

21. *Quest. 2.* An valida sit ordinatio ab Episcopo facta, qui non est Sacerdos, vel nondum est consecratus, vel suspensus est, aut excommunicatus? R. 1. Episcopus electus, & confirmatus, sed nondum consecratus potest quidem subditis dare facultatem, ut ab alio Episcopo ordinentur; ipse tamen nequit ordinare ante sui consecrationem, per quam accipit ordinandi potestatem. R. 2. Episcopus, qui non est Sacerdos, nequit valide ordinare, & multo
mi-

minus, qui non est baptizatus: ita omnes. 3. ordines collati ab Episcopo rite consecrato, quantumvis suspensio, excommunicato, degradato, interdicto, validi quidem sunt, sed ille incurrit censuras; & ordinatus ab eo, qui notorie talis est, manet suspensus.

22. *Quest. 2.* Quosnam possit Episcopus ordinare? R. Episcopus non potest ordinare nisi solos subditos. Potest autem quis esse subditus Episcopi ratione originis, si in ipsius diœcesi sit natus, vel ratione domicilii, si in ea domicilium habeat, vel quasi domicilium cum animo permanendi; vel ratione beneficii, quod habeat intra diœcesim. Quocumque ex his modis subditus potest ab Episcopo ordinari; potest quoque non subditus ordinari ratione *famulatus*, modo per triennium fuerit cum Episcopo commoratus, & beneficium, remota omni fraude, statim re ipsa illis conferatur, ut statuit Trid. Sess. 23. c. 9. De cetero Episcopus ordinans non subditum sine licentia sui Ordinarii suspenditur per annum a collatione Ordinum. Nec vero sibi subditos potest Episcopus ordinare in aliena diœcesi absque facultate Episcopi Diœcesani; utrum vero hæc prohibitio ad collationem censuræ protendatur, res est inter DD. controversa.

23. *Quest. 3.* Quisnam possit dare litteras dimissoriales ad Ordines suscipiendos? R. potest Ordinarius, sive sit originis, sive domicilii, sive beneficii. 2. Capitulum Sede vacante, sed non nisi post annum vacationis transactum, ut tradit Trid. Sess. 7. de Ref. c. 1. Possunt tertio Abbates, aliique exempti circa suos subditos, quos possint ordinare, scilicet subditos sibi Regulares; nam subditos Sæculares neque ordinare possunt, nec eis dare dimissorias ex Trid. decreto. Quod si aliter egerint, Abbates manent suspensi ex decreto S. Cong. Concilii, approbato ab Urbano VIII. Excipit tamen Bened. XIV. Abbates aliquot speciale privilegium habentes, ut sunt Cassinensis, Claravallensis, alii. An autem valide, licet non licite ordinentur non sub-

subditi ab Abbatibus jurisdictionem Episcopalem habentibus, incertum est. Negant Suarius, Aversa cum aliis, sed verius affirmant alii multi, atque ita declaratum esse a S. C. docet Benedictus XIV. lib. 2. de Syn. c. 10. Dubitatur pariter, utrum Novitii Regulares possint a Prælatiis suis Abbatibus ordinari, non secus ac professi? probabilior est sententia affirmans cum Suario; cum nomine Regularium veniant etiam Novitii in favorabilibus.

24. *Quest. 4.* An, & quomodo peccabit Ordinarius, qui conferat Ordines in statu lethalis? R. cum graviter peccare, quia injuriam gravem irrogat Sacramento. Aliqui excusant a mortali Ministrum conferentem minores Ordines in peccato mortali, cum probabile sit eos non esse Sacramenta. Certum est autem gravis peccati reum fore, qui Ordines etiam minores conferat, vel suscipiat, aliqua censura irretitus; qui autem sic ordinat, incurrit irregularitatem; suscipiens autem cum censura manet ab Ordine suscepto suspensus.

C A P U T IV.

De iis, quæ in Ordinando requiruntur.

25. *Quest. 1.* Quænam requiruntur, ut quis valide ordinetur? R. ut sit mas, & baptizatus, & non invitus. Hinc feminae sunt Ordinis omnino incapaces, ut constat ex c. *Nova de pæn. & tem.* 2. Hermaphroditi, nisi in eis prævaleat sexus virilis. 3. non baptizati, ex c. *veniens de presbit.* 4. qui omnino invitus, & coactus ordinatur, non recipit characterem, secus si metu etiam injusto & gravi coactus ordinetur, tunc enim recipit characterem, cum habuerit voluntatem accipiendi Ordinem. Sed si metus fuit gravis, & injustus, non tenetur uti Ordine sacro, & potest uxorem ducere. Valide quoque ordinantur infantes, amentes, & pueri carentes usu rationis, sed non tenentur ad votum casti-

stitatis, nisi post completum annum 14. obligationem voti velint, & ratam habeant.

26. *Quest. 2.* Quænam sint necessaria, ut quis licite ordinetur? R. præter dicta ad valorem Ordinis necessaria, requiritur de præcepto 1. confirmatio ex Trid. Sess. 25. c. 4. *Ref. 2.* ut ordinandus sit tonsura initiatus, ex eodem Trid. 3. ætas legitima, quæ unicuique Ordini præfixa est ab Ecclesia. Nimirum ut nemo tonsura initietur ante completum septennium ex c. *nullus*; alias Episcopus suspenditur per annum ab ejus collatione, nisi initiatus religionem ingrediatur, ut ait Toletus. Circa alios minores Ordines ætas præfixa non est, sed relinquitur Episcopi arbitrio, ut post septennium eos conferat illis, qui linguam latinam intelligant. Subdiaconatus requirit annum 22. Diaconatus 25. Presbyteratus 25. sed isti possunt esse tantum inchoati. Ad Episcopatum requiruntur anni 50., atque idem dicitur de Cardinalitia dignitate, quamvis ex concessione Sixti V. Cardinales Diaconi possint annorum 22. Beneficium ex Tridentino postulat annos 22., nisi Curatum sit, quod nequit conferri ante 25. inchoatum. Canonicatus in Cathedralibus requirit annos 22. inchoatos secundum Tridentinum; in Collegiatis sufficit annus 14. cum nihil de ipso sit in jure statutum. Ubi notari oportet, eum, qui ante legitimam ætatem sciens ordinatur, subjacere ipso facto perpetuæ suspensioni ab exercitio sui Ordinis.

27. Servanda quoque sunt temporis interstitia ex decreto Trid. Sess. 25. c. 11. Quantum temporis intervallum intercedere debeat inter unum, & alterum Minorem Ordinem, non definit Tridentinum, & potest in hoc Episcopus justa de causa dispensare. A minoribus autem Ordinibus ad Subdiaconatum nemo ascendere debet, nisi post intervallum unius anni, *nisi aliud exposcat judicio Episcopi necessitas Ecclesie, vel utilitas*. A Subdiaconatu ad Diaconatum requiritur spatium anni, *nisi aliud Episcopo videatur*. Idem saltem requiritur intervallum, ut Diaconus Sacerdotio initietur, *nisi ob Ecclesie utilitatem, ac necessitatem aliud Episcopo*
vi-

videretur. Qui autem una, eademque die duos ex Sacris Ordinibus susciperet, non solum graviter peccaret, sed etiam subiret suspensionem, & irregularitatem. Minores Ordines possunt conferri in quolibet die festo; majores, nisi adsit dispensatio solum in quatuor temporibus, Sabato Sancto, & Passionis: Prima tonsura, quolibet die, & loco.

28. *Quest. 5.* Quanam præterea requiruntur ex parte Ordinandi? R. præter dicta, ut licita sit ordinatio, necessaria est in eo immunitas ab irregularitate, & censura. 2. status gratiæ. 3. animus clericandi ex Trid. Sess. 25. c. 4. Unde nequit a gravi culpa excusari, qui sine animo sequendi statum Clericalem suscipit minores Ordines, solum ex animo effugiendi judicii sæcularis. 4. scientia eorum, quæ ad ministrandum unumquemque Ordinem sunt necessaria. 5. vocatio Divina, sine qua suscipiens Sacros Ordines se exponit gravissimo periculo æternæ damnationis, ut SS. PP. passim ex S. literis ostendunt; præsertim Chrysostomus, Anselmus, Bernardus, quibus accedit D. Thomas 2. 3. q. 18. a. 1. Tandem probitas vitæ, de qua loquens Tridentinum Sess. 25. c. 12. ait: *Sciant Episcopi, debere ad hos Ordines assumi dignos dumtaxat, & quorum probata vita senectus sit juxta illud Cap. 4. 9. Ætas senectutis vita immaculata.*

29. Præcipit quoque Episcopis Synodus Tridentina, ut neminem ad Sacros Ordines promoveant absque sufficienti titulo sustentationis, sive patrimonii, sive beneficii, sive paupertatis Religiosæ; aliquin ipse Episcopus teneretur ei suppeditare ad victum necessaria. Tenetur quoque Episcopus examinare vel per se, vel per alium omnes Ordinibus initiandos, nisi aliunde ipsi constet esse idoneos.

30. *Quest. 4.* Quanam sunt præcipua officia eorum, qui Sacros Ordines suscipiant? R. quatuor: horas Canonicas quotidie recitare; servare calibatum; deferre habitum, & tonsuram; propria Ordinis ministeria exercere. De obligatione ca-

libatus, & de titulis Ordinandi late agit auctor noster in hoc loco, nec non de obligatione tonsuram, ac vestem Clericalem deferendi. Duo a nobis tantum notanda sunt. 1. cum, qui ab Episcopo ter admonitus, nolit uti veste Clericali, ac tonsura, amittere privilegium fori, & Canonis. 2. Presbyterum in ordinatione sua promittere obedientiam Episcopo, scilicet in iis, quæ muneris sui propria sint, atque etiam ex vi hujus legis teneri a servitio Ecclesiæ suæ non discedere sine licentia Episcopi, ut ait Bened. XIV. nisi velit ad Monasterium transire; nam tunc etiam repugnante Episcopo, potest libere discedere, ut statuit Urbanus II. Potest vero Episcopus Clericum suum, etiam post professionem, ad Ecclesiam suam revocare, si ex ejus absentia gravem Ecclesia jacturam pateretur. V. Constit. Bened. XIV. datam 14. Jan. 1747. cujus initium est, *ex quo dilectus*.

TRACTATUS VI.

De Sacramento Matrimonii.

C A P U T I.

De Sponsalibus.

I. *Quest. 1.* Quid sunt sponsalia? R. sunt promissio voluntaria, deliberata, & mutua, signo sensibili expressa, futuri matrimonii inter personas jure habiles. Dicitur 1. *promissio*, quia propositum non sufficit, cum non inducat obligationem. 2. *voluntaria*, ac *deliberata*, scilicet deliberatione sufficiente ad peccatum mortale: unde valida non sunt ante completum septennium, nisi constet ætatem a malitia suppleri; imo etsi id constet, multi docent non valere contractum, cum Jus Canonicum definierit ætatem c. 4. & 5. *de sponsal. impub.* Nec valeant, si contracta sint cum vi, dolo, errore, vel ignorantia circa substantiam, aut

aut conditionem substantialem juxta dicta de voto, & contractibus. 3. promissio debet esse *mutua*, cum in quovis contractu oneroso nemo censetur velle sese obligare, nisi alter simul repromittat. Requiritur etiam aliquod externum signum, cum sit contractus humanus. Denique ut personæ sint habiles, nullo impedimento irretitæ.

2. *Quest. 2.* An teneatur matrimonium contrahere, qui fide promisit sponsalia alteri vere repromittenti? R. 1. Si fide promisit sine animo contrahendi, certe non tenetur stare promissis; nullus est enim contractus, ubi desit contrahendi voluntas. R. 2. Si cum animo contrahendi, sed absque animo sese obligandi, multi satis probabiliter docent teneri ad matrimonium; quia in ipsa promissione, quando est vera, necessario est insita obligatio ipsi conveniens. Cum ergo quis minime vult promittere, minime quidem obligatur; sed cum re vera promittit, non potest nolle obligari juxta conditionem contractus, nec potest a promissione obligationem ipsi propriam separare. Ita Sotus, Vasq. Pontius, alii. Mihi tamen videtur probabilior sententia negans ullam esse obligationem contrahendi matrimonii. Ratio præcipua est, quia omnis obligatio, quæ non oritur ex lege, pendet a privata hominis voluntate: ubi ergo deest voluntas se obligandi, deficit obligatio. Et hoc habet locum, etiamsi promissio fuerit juramento firmata, cum juramentum sequatur naturam promissionis, ut ex D. Thoma docet Sanctius cum S. Bonav. Antonino, & aliis. Nec obstat ratio superius adducta ab Adversariis. Esto enim fide promittens peccarit contra justitiam, alteram partem decipiendo, non tenebatur tamen ex justitia ponere verum consensum, cum nulla ei esset obligatio contractum ineundi; & contra, alter nullum jus acquisierit in eum ex suo consensu. Unde tenetur quidem ratione deceptionis damna resarcire, sed non tenetur ratione promissionis verum consensum ponere, & matrimonium contrahere. Aliter tamen sentiendum est de eo, qui sub ficta
pro-

promissione matrimonii puellam violaverit, cum non possit alia via illatum ei damnum resarcire. R. 3. qui promisit matrimonium cum animo sese obligandi ad contractum, sed sine animo adimplendi promissa, cum absque ulla dubitatione teneri, cum obligationem contraxerit.

5. *Quest. 3.* An irrita sint sponsalia, contracta per dolum dantem causam contractui, etsi versantem circa qualitatem tantum? R. juxta dicta de contractibus probabilius esse contractum non irritare; sed cum, qui deceptus est, habere actionem irritandi contractum. Imo satis probabile est deceptum non obligari in conscientia ad standum contractui, si error talis fuerit, ut vinci nullo modo potuerit. Layman, Viva, Sporer.

4. *Quest. 4.* An dum quis acceptat promissionem matrimonii, jam tum intelligatur & ipse vicissim promittere? Affirmant multi cum S. Antonino, quia sponsalia sequantur naturam matrimonii. Sicut ergo acceptatio matrimonii de presenti includit in se repromissionem, cum valere illud nequeat, nisi utraque pars obligetur; haud secus non valet promissio unius de futuro matrimonio, nisi alter repromittat: unde neuter manet obligatus, nisi maneat uterque. Ita illi probabiliter, sed alii probabilius negant acceptionem includere repromissionem, cum possit quis accipere obligationem alterius, quin velit se ipsum obligare. Quod intellectum volunt, si certum sit promittentem voluisse se obligare independentem a promissione alterius, quod praesumi non debet. In qua hypothesis promittens obligaretur ex virtute fidelitatis, non vero sponsalium, quae quidem non essent. An autem possit quis se obligare ad contrahendum matrimonium vi gratitiae promissionis, libera remanente altera parte; alii negant, alii ajunt, sed in praxi vix eveniet, ut sponsi intendant sese obligare sine animo alterum reciproce obligandi, ut Sporer animadvertit.

5. *Quest. 5.* An valeant sponsalia, quae Parentes contrahunt coram filiis tacentibus, nec contra-

tradicientibus? R. affirm. ex c. un. §. 1. de desp. impub. ubi Bonifacius VIII. declaravit: *porro ex sponsalibus, quæ parentes pro illis puberibus, vel impuberibus plerumque contrahunt, ipsi filii, si expresse consenserint, vel tacite, ut si præ-sentes fuerint, nec contradixerint, obligantur.* Idemque dicendum, si mater contrahat, cum nomine parentum mater perinde ac pater intelligatur. Sed non ita dicendum de curatoribus, & tutoribus, ut communis est opinio contra paucos alios. Quamvis autem in foro externo valida sint sponsalia contracta a Parentibus coram filiis tacentibus, nec repugnantibus; sed in foro interno præter silentium ipsorum requiritur internus consensus, aliter nulla est obligatio. Atque in utroque erunt invalida, si alius præter parentes contrahat, filiis solum tacentibus; illa enim juris regula: *qui tacet, consentire videtur* (45. in 6.) solum habet locum in iis, quæ non sunt onerosa; nam in rebus obligationem inducentibus, & maxime in sponsalibus contrarium potius præsumi debet. Ita communiter TT. ex S. Th. in 4. d. 27. q. 1. a. 2. Quod si parentes contrahunt sponsalia pro filiis absentibus, & hi certiores facti per nuntium, vel epistolam ab ipsis parentibus, non contradicant, valida censentur sponsalia a TT. multis cum D. Th. quamvis alii non ignobiles requirant præter silentium aliud speciale signum, sive tacitum sive expressum.

6. *Quæst. 6.* Quænam signa sufficiant ad valorem sponsalium? R. sufficiunt verba, vel alia externa signa, quæ attentis circumstantiis exprimant utriusque liberum consensum in futurum matrimonium. Itaque cum dubia sunt verba, in foro interno standum est menti contrahentium, si de illa constet; in externo autem communi, & obvio sensui verborum, & adjectis circumstantiis. Verba de præsentibus inter impuberes, alioquin apta ad matrimonium, cum ex jure nullum reddant matrimonium, valent tamen ad sponsalia; ea enim mens intelligitur esse contrahentium, ut vim habeant,

Lig. Comp. Tom. II. N quam

quam habere possunt; proindeque valent ad sponsalia, nisi impubes interius dissentiat. An autem idem valeat inter puberes, si clandestinum contrahere intendant, dubitant aliqui. Affirmant Laymanus, Vega, & alii, sed repugnat communis sententia, cui favet S. C. Cardinalium. Ratio est, quia nulla citri potest obligatio ex actu, qui si nullus non quidem ex parte contrahentium, sed ratione sui ipsius, & a jure infirmitur, ut bonis moribus contrarius. Talis autem declaratur a Trid. actus clandestini Matrimonii, & insuper personæ sunt inhabiles ad ita contrahendum.

7. Non sufficit ad sponsalia dicere, v. gr. *non ducam aliam præter te*, nisi ex circumstantiis colligatur sic loquentem voluisse contrahere sponsalia. Contrahit certe, qui expresse dicat: *ducam te in uxorem*, alio acceptante. Quid vero si quis dicat: *ducam te, si Papa dispensaverit*? Negant aliqui, per ea verba quemquam obligari ad contrahendum; probabilius tamen alii affirmant impleta conditione esse valida sponsalia. Interim autem licet non valeant ad inducendum impedimentum publicæ honestatis, obligant tamen ad petendam dispensationem, si dispensari in eo soleat; secus si aut nunquam, aut raro soleat dispensari, juxta dicta T. I. lib. 3. pag. 284.

8. Missio annuli, & munerum jocalium, ubi ferat consuetudo, si alter recipiat, vices gerit sponsalium: secus vero ubi ex more patrio non significet sponsalia. Quod si parentes anulum mittant ad sponsam, non præsumitur filium contraxisse, nisi ipso consentiente missus fuerit. Denique in aliquibus locis sponsalia fieri solent coram Parocho, & testibus, quamvis rata sint, & valida, si fiant absque præsentia Parochi, cum a jure non exigatur.

9. Quest. 7. Utrum sponsalia per metum gravem injustum contracta sint ipso jure invalida? R. multi, & graves Theologi affirmant, probantque ex c. *ex litteris de desponsat. impub.* ubi Pontifex liberam esse declaravit ab sponsalibus puellam, quæ

quæ ita contraxisset, & quidem juramento, *nolens* remen, & *invita*, *minis parentum impulsa* in domum sponsi fuit adducta. Alii probabiliter id negant, cum solum matrimonium sit ipso jure irritum, si per metum fiat, sed non alii contractus. Utraque sententia est probabilis; sed prima mihi videtur probabilior; tum quia connexorum idem esse debet judicium ex c. *translato de Const.* quare sicut nullum est matrimonium ex metu extortum, ita & nulla debent esse sponsalia; tum quia diversa est ratio de sponsalibus, & de ceteris contractibus; nam hi cum per se non sint nulli, nec eis jus resistat, nihil obstat, quo minus metum passus, nisi velit contractum rescindere, maneat obstrictus ad illum exequendum. At nemo potest obligari ad matrimonium durante metu contrahendum cum sit ipso jure irritum; atque adeo neque ad media, seu dispositiones illius, qualia sunt sponsalia. Hæc quidem de metu gravi, sed injuste incusso; non ita de justo, qui hominem non reddit cum ratione invitum.

10. Idem dico de metu levi, licet injusto, qui non infirmat contractum, etiamsi contractui causam dederit, ut probabilior tenet sententia contra Navarrum, & alios; nam cum facile repelli ab eo possit, non censetur invitum eum sustulisse, qui non repulit. Potest vero is, qui ullum est passus, illum rescindere, ut fert communis opinio TT. & qui intulit, ad rescindendum tenetur, si ille dedit causam contractui. Quod potiori jure locum habet, si metus in se levis ab eo, qui patitur, gravis forte judicetur.

11. *Quest. 8.* Quænam sit obligatio sponsalium? R. 1. obligant sub gravi ad ineundum Matrimonium, ut patet ex c. *litteris de sponsal.* Est enim contractus mutuus, & onerosus in re quidem gravi. 2. obligant ad ipsum contrahendum tempore præfinito. Quod si nullum tempus per sponsos, vel consuetudinem sit stabilitum, contrahi debet matrimonium, cum altera pars requirat, nisi justa sit

sit causa differendi. Quid vero si taceat, nec exigat? nunquid alter tenetur matrimonium inire, cum commode possit? R. si taciturnitas oriatur ex timore, verecundia, vel oblivione, ut in femina evenire potest, sponsus, cum commode possit, tenetur contrahere; quod si, cum sit opportunitas exigendi, altera pars non exigat, videtur tacite consentire dilationi. Atque ita conciliantur sententiæ, quæ videntur inter se contrariæ.

12. *Quest. 9.* An resiliens possit a iudice compelli? R. nemo dubitat injuste resiliemem graviter peccare; sed ut plurimum non oportet, ut iudex invitum cogat ad matrimonium, cum ex eo raro non timeatur pravus exitus. Potest tamen iustis de causis eum compellere, etiam censuris Ecclesiasticis, ut constat ex c. *ex litteris* 10. *de sponsal.* ubi dicitur: *Ecclesiastica censura compellas, nisi rationabilis causa obstiterit.* Quod si iudex secundum allegata, & probata cogat ad matrimonium, illud erit validum, etiamsi forte coactio sit injusta.

15. *Quest. 10.* An valeant sponsalia contra priorem fidem inita? R. si secunda sponsa conscia fuerit priorum sponsalium, profecto nulla sunt secunda, etiamsi juramento firmentur, quia tunc ipsa non fuit decepta, sed voluit sponte decipi. Idem dico, si secunda ignara contraxit, sed absque copula, cum sit promissio de re illicita contra fidem alteri datam. Quid vero si sponsus cum secunda copulam habuerit? R. Sunt, qui dicant sponsum teneri ad contrahendum cum secunda; quia hæc per corporis sui traditionem ius acquirit ad matrimonium, præsertim cum ante Tridentinum sponsalia transierint in matrimonium per copulam affectu maritali habitam. Accedit, quod dum agit unus de lucro acquirendo, alter de damno vitando, huic potius favendum est, quam primo. Hæc quidem DD. aliqui satis probabiliter; sed alii communiter, & magis probabiliter docent promissionem secundam, etiam copula firmatam, esse omnino nullam, cum sit de re illicita; nec injuria illata secundæ
jus

jus adimit priori sponsæ. Idque verum esse, ait Holzman cum aliis, etiamsi secunda promissio firmata sit juramento, quia hoc nequit esse vinculum iniquitatis. Per copulam autem, quæ vera esset fornicatio, jus nullum acquiritur contra fidem præstitam; neque hic agitur de contractu lucrativo, sed oneroso, cum sit ultro, citroque obligans. Sentiant tamen Sporer, Sanctius, & alii, priorem sponsam ex lege quadam æquitatis teneri cedere juri suo, ne altera grave detrimentum patiatur, adeoque sponsum posse a judice compelli, ut secundam ducat, quam violavit. Sed negant probabiliter Holzman, & alii, sponsam obligatam esse ad cedendum juri suo, cum secunda suo crimini imputare debeat, quod tale damnum patiatur.

14. *Quest. 11.* An valeant, & liceant filiorum sponsalia, & matrimonia contra parentum voluntatem? R. 1. matrimonia esse valida, definit Trid. Sess. 24. c. 1. de refor. contra Lutherum, Bucerum, & alios, qui falso affirmant, matrimonia a filiis familias sine consensu parentum contracta irrita esse, & parentes ea rata, vel irrita facere posse. Atque idem docent Theologi communiter de sponsalibus; textus enim in l. 1. §. 2. de sponsal. requirens ad sponsalia consensum parentum, prohibet illa quidem fieri invitis parentibus, sed illa non infirmat. Ubi autem leges civiles prohibent matrimonia a filiis, vel servis, invitis dominis, vel parentibus contracta, intelligendum est, ea solum esse irrita quoad effectus civiles, ut de Gallia declaravit Ludov. XIII. & habetur in Actis Cleri Gallicani. Idem de Hisp. pronunciavit Carolus III. an. 1776.

15. R. 2. Filiis non licere, invitis parentibus, matrimonium contrahere, nisi parentes rogati veniam injuste denegent. Ita conciliantur variae Theologorum opiniones in hac materia. Prima pars constat ex Trid. c. 1. Sess. 24. testante, ea matrimonia semper Ecclesiam Dei fuisse detestatam: & ex lege Civili lib. 2. de ritu nup. ubi dicitur; *si filii sint,*

sint, consensum habeant parentum, nam hoc fieri debere, & civilis, & naturalis ratio suadet; tum quia id exigit honor, & reverentia parentibus debita; tum quia ex nuptiis contrai ipsorum voluntatem initis gravia orirentur incommoda, & scandala. Quod autem possint filii sine peccato matrimonio conjungi, si parentes injuste veniam negent, docet D. Thom. 2. 2. quæst. 104. art. 5.; quia cum per matrimonium homo perpetuæ servitutis obligetur, jus naturæ postulat, ut in eo contrahendo integra libertate fruatur. Idem eodem jure intellectum volo de sponsalibus.

C A P U T II.

De dissolutione sponsalium.

16. *Quest. 1.* Quibus de causis dissolvantur sponsalia? R. dissolvuntur 1. per matrimonium validum cum alia initum, saltem eo tempore, quo durat matrimonium. An autem, mortuo conjuge, reviviscat obligatio sponsalium, disputatur a T. P. Certum est, eum, qui non contraxit, manere liberum; cum ille, qui contraxerit, cesserit juri suo ad matrimonium cum priore sponsa. Verum is, qui contraxit, mortua conjuge, probabiliter tenetur ad priora sponsalia, cum nullo jure sint irrita, licet suspendantur, ut accidit in eo, qui votum Religionis emisit, ad quod tenetur conjuge mortua. Sed alii id negant de matrimonio, quod vinculum est perpetuum, & ejusdem rationis, ac sponsalia.

17. Dissolvuntur 2. per mutuum utriusque consensum, & quidem etiamsi fuerint juramento roborata; juramentum enim in utilitatem alterius imbibit hanc conditionem, *si alter acceptet, vel non remittat*. Quod si una pars tantum consentiat dissolutioni sponsalium, non solvantur absolute, sed tantum datur jus resiliendi alteri parti, ut docent Salmant. cum commun. DD. sponsalia vero facta inter impuberes non solvuntur, donec annos atti-

gerint pubertatis. Tunc enim quæque pars potest reclamare coram iudice, vel testibus, atque ita resiliere; verum si id statim non faciat sciens prudens, censetur consentire. Constat ex c. *de desp. impub.* Ille autem *statim* reclamasse dicitur, qui intra triduum reclamet; sed non sufficit internus dissensus, nisi exterius manifestetur. Quid vero si impuberes sponsalia juramento firmaverint? eos, invita altera parte, non posse resiliere, censent Roncaglia, Aversa, & alii; id tamen adhuc eis concedi, affirmant Pontius, Viva, Concina.

18. Solvuntur 5. sponsalia, si superveniat impedimentum dirimens matrimonium. Certe ex parte innocentis ita dissolvuntur, ut iste non teneatur petere dispensationem. An autem etiam solvantur ex parte nocentis, non ita certum est, imo probabilius existimo solum remanere suspensa, donec tollatur impedimentum; æquum enim non est, ut reus ex suo crimine commodum reportet. Quod si impedimentum sponsalibus contractis adveniens non sit dirimens, sed tantum impediens, non dissolvit sponsalia, nisi oriatur ex voto religionis, & valde probabiliter etiam castitatis.

19. Dissolvuntur 4. per crimen atrox alterius, sed non nisi ex parte innocentis: censetur autem crimen atrox fornicatio, sive spiritualis, ut hæresis, sive corporea tam sponsi, quam sponsæ, habita post sponsalia. Quod si fornicatio sponsæ sponsalia præcesserit, potest vir, ea cognita, resiliere, etiamsi ipsa invita vim passa fuerit, ut communius docent DD. cum S. Antonino. Contra vero sponsa nequit rescindere sponsalia propter fornicationem viri, quæ præcesserit, nisi ex alia femina prolem genuerit, vel huic vitio noscatur valde fuisse deditum. Quod si uterque sponsus post sponsalia fornicetur, neutri licet resiliere juxta aliquos TT. sed alii probabilius existimant id soli viro licere, cum dispar sit utriusque ratio, & dispar damnum. Quoad alias actiones impudicas attinet, illæ si a sponsa permittantur quoad alium, poterit sponsus

silire, sed non vice versa, nisi adeo sint frequentes in sponso, ut merito timeri possit eum sponsæ fidem non servaturum.

20. *Quest. 2.* Qualis mutatio sufficiat, ut alter sponsus possit a sponsalibus resiliere? R. mutatio gravis, & *notabilis*, quæ si ab initio cognita fuisset, a sponsalibus deterruisset. Hujusmodi est 1. inimicitia, vel odium grave inter sponso, quo refertur morum asperitas, vel sævitia post sponsalia primum cognita; item justus timor futuri scandali, vel rixarum inter parentes, vel consanguineos. 2. specialis deformitas, vel infirmitas in alterutro, v. gr. paralysis, morbus venereus, mutilatio, &c. Vel talis defectus, qui reddat sponsum ineptum ad officium exercendum, quo familia sustentari possit. Quod si vitium sit occultum, & graviter perniciiosum, sponsus eo laborans teneatur illud detegere ante sponsalia, & contractis sponsalibus, ante matrimonium. 3. si magna alterius debita detegantur, vel grave sit periculum famæ, morbi, fortunarum, paupertatis &c.

21. Hinc censetur gravis mutatio, si sponsa dotem afferre nequeat, si filius a Patre timeatur exheredandus; si quæ virgo habebatur, postea corrupta detegatur; quamvis ipsa non teneatur vitium occultum manifestare, ut communis fert opinio TT.: si alter sine alterius venia proficiscitur in terras longinquas; quia censetur renunciare juri suo, ut constat ex *c. de illis* 5. *de sponsal.* Non vero si discessit in propinquum locum cum animo redeundi, quamvis nisi post multum tempus ex causa necessaria non redeat. Verum si absentia sit diuturna, & ille requisitus non accedat ad matrimonium contrahendum intra certum tempus, sponsa libera remanebit, ut docet Bened. XIV. *Nu.* 46. ex declar. S. C. 1723. Quod si terminus sit præfixus non solum ad sollicitandam obligationem, sed etiam ad finiendam, elapso termino, innocens potest omnino resiliere. An etiam id possit is, qui per culpam distulit, dubitatur. Negat communior

sententia, alii tamen affirmant cum D. Th. in 4. d. 27. q. 2. a. 5.

22. *Quest. 5.* Quo modo solvantur sponsalia per professionem Religiosam, & votum castitatis? R. 1. certum est ea omnino dissolvi, quamvis jurata fuerint, per solemnem professionem in Ordine adprobato. An autem dissolvantur etiam per solum ingressum alterius sponsi in Religionem, magna est controversia. Relictis aliorum opinionibus, probabilius existimo ea dissolvi tantum ex parte manentis in sæculo, sed non ex parte ingredientis, si postea ad sæculum redeat. Ratio primi est, quia ingrediens censetur renunciare juri suo, & aliunde in eo mutatio gravis accidit, si religionem deserat, quod ut plurimum dedecori habetur. Ratio est autem secundi, eo quod per ingressum non redditur quisquam inhabilis ad matrimonium, sicut redderetur per professionem. Non tenetur autem ingrediens Religionem stare juramento de promissione matrimonii, cum hoc censeatur emissum de contrahendo, *nisi status perfectior eligatur*. Quod intellige, nisi matrimonium esset necessarium ad legitimandam prolem, scandalum reparandum, vel honori sponsæ providendum.

23. R. 2. Per susceptionem Ordinis Sacri dissolvuntur sponsalia, non autem matrimonium ratum. Ita omnes; & constat ex *Extrav. antiq. de voto*. Utrum vero peccaret is, qui inscia, vel invia sponsa Sacros Ordines susciperet, affirmant aliqui, alii negant, utrique valde probabiliter. Quod attinet ad Minores Ordines, eos dissolvere sponsalia ex parte sponsæ, censent Boncaglia, Sporer, alique, cum per eos videatur sponsus cedere juri suo ad matrimonium, statum amplectendo, qui ordinatur ad Sacros Ordines matrimonio repugnantes. Sed opinio verior, & communior id negat, cum re vera status Minorum Ordinum consistere possit cum matrimonio, ut constat ex c. 1. *de Cler. Conjugatis*.

24. R. 5. Per votum simplex Castitatis, vel suscipiendi Ordinis Sacri non dissolvi sponsalia prius

contracta, etiam ex parte voventis, docent multi cum S. Antonino, Navarro, Toletio, & aliis; eo quod Deo accepta esse nequeat promissio rei alteri debitæ, vel promissæ. Verum contraria sententia est quoque probabilissima, eamque tuetur D. Th. in Suppl. q. 53. ar. 11. dicens: *per votum simplex sunt sponsalia dirimenda*; neque enim aliter censetur facta promissio matrimonii nisi sub tacita conditione: *quandiu melior status non eligatur*. Affertur autem decretum S. C. Concil. 5. Martii 1701. declarantis, votum castitatis, aut suscipiendi Sacros Ordines, per electionem melioris status irritare sponsalia, etiam juramento firmata. Recte autem ait Concina, eum, qui votum eliceret, ut sponsam eluderet, scilicet animo petendi dispensationem, & alteram ducendi, graviter peccaturum, nec fore liberum ab obligatione priorum sponsalium.

25. *Quest. 4.* Quo pacto matrimonium dirimat sponsalia? R. quoad eum, qui non contraxit, dirimi quidem sponsalia, ut nemo dubitat. Quoad eum vero, qui contraxit, certum est durante matrimonio cum alia contracto, cessare sponsalium obligationem *ex c. si inter de sponsal.* & *ex c. i. de spons. duor.* Quod si conjugium solvatur morte conjugis, dubitatur, an urgeat obligatio priorum sponsalium? Negant multi, duce S. Bonav. eo quod obligatio semel extincta nunquam reviviscat *ex c. queris de consecr. d. 4.* Sed mihi probabilior videtur sententia affirmans; quia nullo jure constat sponsalia omnino irritari per subsequens matrimonium; non quidem positivo, quod nullibi habetur; non naturali, cum non extinguatur, sed suspendatur obligatio, cui sublato impedimento possit satisfieri, ut patet in eo qui post votum Religionis matrimonium consummaret; hic enim, mortua conjuge, teneretur quidem votum adimplere.

26. *Quest. 5.* Quando requiritur auctoritas judicis ad sponsalia dissolvenda? R. si causæ manifestæ sunt, aut omnino certæ, licet occultæ, opus non

non est iudicis auctoritate; secus vero, si causa sit dubia jure, vel facto. Imo etsi causa certa sit, sed occulta, ut ex dissolutione oriri possint scandala. Quod si causa probari nequeat coram iudice, saltem cum uno teste jurato, auctoritas iudicis non exigitur. Cum vero defectus alterius sponsi probari quidem potest, sed est occultus, debet innocens alterum monere, & minari se coram iudice revelaturum esse culpam, nisi solutioni sponte acquiescat.

C A P U T III.

De natura Matrimonii secundum se.

27. *Quest. 1.* Quid est matrimonium? R. Matrimonium, prout commune est etiam infidelibus, est contractus legitimus, quo vir, & mulier sibi invicem corpora sua tradunt ad perpetuam vitæ societatem, usum prolis suscipiendæ, & remedium concupiscentiæ. Ante Christi adventum tantum habuit vim contractus, sed a Christo Domino fuit elevatum ad rationem Sacramenti, ut definit Trid. Sess. 24. c. 1. ex Apost. ad Eph. 5. dicente; *Sacramentum hoc magnum est; ego autem dico, in Christo, & in Ecclesia*; significat enim conjunctionem spiritualem inter Christum, & Ecclesiam. Hinc in matrimonio tria considerantur, nimirum ratio contractus, vinculum conjugii perpetuum, & copula carnalis. Hæc autem non est nisi effectus Matrimonii, sine quo illud potest opinari consistere, ut constat de B. Virgine, & aliis Viris Sanctis, qui absque usu conjugii, imo cum voto continentiæ matrimonium contraxere.

28. *Quest. 2.* Quænam est materia, & forma hujus Sacramenti, & quisnam ejus Minister? R. aliqui ex T. T. cum Cano, Tournelyo, & aliis docent, Ministrum Matrimonii, quæ Sacramentum est, esse Sacerdotem assistantem, & formam ipsius verba: *ego vos conjungo*, etc. Communis tamen sen-

rentia DD. est, ipsos contrahentes esse Ministros Sacramenti, & formam esse ipsorum verba mutuum consensum exprimentia. R. 2. materia Sacramenti juxta multos sunt ipsa verba sponsorum, vel alia externa signa consensum exprimentia. Alii vero cum S. Antonino, Bonav., Gersonio dicunt materiam remotam esse corpora contrahentium, proximam vero ipsam corporum traditionem. Convenit autem inter omnes, ad Sacramenti rationem non requiri traditionem actualem, sed sufficere voluntatem externis signis expressam, ut S. Ambrosius, & Chrys. aperte docent.

29. *Quest. 3.* Quisnam est finis Matrimonii? R. Triplex, scilicet procreatio proles, remedium concupiscentiæ, obsequium reciprocum: duo priora intrinseca sunt Matrimonio, tertium est omnino extrinsecum. Ad essentiam Matrimonii opus non est hos fines intendi a contrahentibus: unde valide, sed illicite contrahit qui habet animum vitandi prolem, vel adulterandi, modo id in pactum non deducat, nec finem præcipuum positive excludat. Qui autem præcipue nubat in remedium concupiscentiæ, venialiter peccabit, inquit DD. multi cum S. Th. cum eligat finem minus præcipuum præ magis præcipuo, quod ordini naturæ adversatur. Alii non minus probabiliter excusant etiam a veniali, probantque ex Apost. 1. ad Cor. 7. *propter fornicationem unusquisque uxorem suam habeat, & unaqueque suum virum.* Et quamvis D. Th. respondeat, id ab Apostolo dictum secundum *indulgentiam*, quod veniale non excludit, nec intelligi de vitanda propria, sed conjugis fornicatione; pace tamen Angelici Doctoris, ejus interpretationi non acquiesco. Placet magis explicatio D. Chrysostomi, qui ea verba intelligit de cavenda fornicatione propria, idque ex tota serie textus aperte colligitur; deinde *indulgentiæ* verbum non significat permissionem culpæ, sed permissionem rei licitæ. Neque ulla est inordinatio eligere finem honestum, licet minus præcipuum, modo finis primarius ad secundarium non referatur.

Idem dico, si quis nubat ob alios fines honestos, v. g. ob pacem familiæ, honorem proprium, etc. si finis primarius positive non excludatur.

30. Non licet tamen nubere ob solam carnis voluptatem, vel ob cupiditatem divitiarum, vel inanis gloriæ, aut honoris, cum non sint fines honesti. Peccant etiam, & quidem graviter contrahentes in statu peccati lethalis, etiamsi per procuratorem contrahant, quia verum Sacramentum suscipiunt. Aliud est de procuratore contrahente, & de Sacerdote assistente, quia nec suscipit, nec administrat Sacramentum. Ita communiter TT. cum Lugo, Salmant. & aliis contra paucos alios.

31. *Quest. 4.* Quænam requiruntur ad contrahendum matrimonium per Procuratorem? R. sequentia: 1. speciale mandatum, sive scripto detur, sive ore tenus, sive viro, sive femine, modo sit de contrahendo cum definita persona. 2. ut procurator per se contrahat; non enim potest ipse alium delegare sine expressa mandantis facultate. Constant hæc omnia *ex c. final. de procurat. in 8.* Requiritur 3. ut mandatum non sit revocatum, etiam in mente, antequam contrahatur; nec sit tacite revocatum, ut si quis dederit mandatum contrahendi cum una, & ante contractum matrimonium sponsalia inierit cum alia. 4. ut procurator ostendat mandatum parochi, & testibus, & coram eis contrahat ad formam Tridentini; non requiritur autem, ut eis tradatur mandatum ipsum Procuratoris ex parte mandantis. Quod si procurator excedat limites remandantis, negligendo condiciones a mandante requisitas, scilicet, ut contrahat sub tali dote, tempore, etc. matrimonium erit nullum; non vero, si omittat condiciones a jure requisitas, sine quibus valet per se matrimonium, quamvis non sit licitum; ut sunt v. g. publicatio denuntiationum, facultas Episcopi, & similia.

32. Si quis mandatum dedit sine animo contrahendi, sed ante celebrationem illud ratum habuit, valet matrimonium; nam eo tempore, quo pro-

curator contrahit, re vera adest voluntas mandantis, quod satis est ad valorem contractus: est communis opinio TT. contra paucos. Matrimonium vero per epistolam contrahitur, quando alter, v. g. sponsus scribit ad sponsam, sese illi tradere in maritum, & exinde eam in conjugem accipere; & sponsa idem rescribit viro; & uterque postea epistolas legit coram paroco, & testibus. Pariter, quando vir scribit feminæ, sese illi in virum tradere, & ratum habere illius consensum, ex quo illa præstiterit eum; tunc licet femina non rescribat, sufficit ad matrimonium contrahendum, quod femina coram Paroco, & testibus aperiat litteras, & consensum præstet. Ita Navarrus, Salmant. Sanctius, alii.

53. *Quest. 5.* Quinam consensus sufficiat ad contrahendum? R. requiri consensum de præsentī, si ve verbo, si ve scripto, si ve nutibus expressum. Sufficit etiam ipsum exprimere per alium, ut parentes pro filiis, modo quo de sponsalibus est dictum. Sufficit etiam, si alterius consensui præcedenti, & non revocato postea consensus alterius accedat. Quamvis autem ad valorem matrimonii non sint necessaria verba consentientium, ut docet D. Th. & constat *ex c. unico §. fin. de spons.*, illa tamen esse de præcepto, contendunt nonnulli, aliis repugnantibus. Ego autem censeo probabilius, excusari non posse a veniali sponsos, qui cum possint verbis, solum nutibus suum consensum exprimunt; agunt enim contra consuetudinem Ecclesiæ. Sed ab ea culpa bene excusaret verecundia, aut alia justa causa.

54. Non sufficit ad valorem matrimonii donatio annuli, vel traditio sponsæ in domum sponsi; nisi hujusmodi signa ex loci consuetudine vim habeant significandi consensionem. Sufficit autem, si viro exterius consentienti femina manum porrigat. An autem satis sit feminæ, manum non retrahere a viro, manum porrigente? dubitari potest. Afirmant Pontius, Viva, sed melius alii negant cum Sanctio, nisi simul ore, vel alio nutu con-

consensum exprimat. V. Glossam verbo *stringit*.

35. *Quest. 9.* An sufficiat consensus conditionatus? R. 1. affirm. si conditio sit de præterito, vel de præsentī, stante conditione, quia tunc contrahus non suspenditur; idque etiamsi conditio sit turpis; ut v. g. *volo te si fornicata es; si odio habes inimicum meum*; tunc enim non verificata conditione, nullum est matrimonium, quia deficit consensus. R. 2. conditio necessaria de futuro, ut *si cras sol oriatur*, aut impossibilis, v. g. *si Celum terigeris* non suspendit ex se matrimonium, nisi contrahens intendat differre matrimonium usque ad eventum necessariam. Quod attinet ad conditionem turpem de futuro, distinctione opus est; nam si ea sit contra substantiam matrimonii, v. g. bonum Sacramenti, fidei, vel prolis, tunc utique nullum reddit Sacramentum; contra vero si non repugnet substantiæ matrimonii, ut *volo te, si patrem occideris*; nam consensus censetur absolutus, & conditio habetur pro non adjecta. Sed in foro interno si deficiat legitimus consensus, re vera nullum erit matrimonium. Constat ex c. *finali de condit. appos.* R. 5. conditio honesta de futuro facit quidem sponsalia, sed non matrimonium, quod exigit consensum de præsentī. Hinc postquam conditio impletur, non valet matrimonium, nisi accedat novus consensus, ut multi volunt cum D. Th. aut saltem prior virtualiter perseveret, ut aliis placet.

36. *Quest. 7.* Quid si Matrimonium celebretur sub conditione: *si Pater consentiat*? R. si conditio sit de præsentī, vel præterito, stante consensu Patris, valet matrimonium, etiamsi contrahentes illum ignorent. Quod si conditio sit de futuro, suspenditur matrimonium usque ad eventum conditionis. Ita omnes. Quod si Pater taceat, aut aliter dubiretur de ipsius assensu, standum est circumstantiis, & præcipue menti contrahentium, an contenti fuerint, quod positive non disenserit. Recte autem animadvertit Roncaglia, cavendum esse Parochis, ne absque urgentissima causa admittant con-

conditionata hujusmodi matrimonia, ex quibus oriri gravia possunt incommoda, & difficultates contra validitatem ipsorum.

57. Nota, valde differre conditionem a demonstratione, modo, die, causa, & similibus. Demonstratio enim, vel causa matrimonio adjecta, etiam si turpis sit, vel falsa non suspendit matrimonium. Hinc si quis dicat: *duco te, quia es virgo, dives*, etc. esto errore feratur, valide contrahit, cum præbeat consensum absolutum, qui non impeditur nisi ab errore circa substantiam, vel circa conditiones substantiales matrimonii. Neque suspendit *modus*, v. g. *duco te, ut mihi inservias*, etiamsi de re turpi sit, vel impossibili, v. g. *duco te, ut occidas*, quia consensus non pendet a modo, sicut a conditione. Verum si modus sit contra substantiam matrimonii, v. g. *duco te, ut adulterium facias*, videtur excludere animum vere contrahendi per intentionem contractui oppositam. *Dies* autem apposita, v. g. *duco te post triduum* suspendit contractum, quia ita contrahens non intendit perfectum ponere consensum, nisi post diem tertium.

C A P U T IV.

De usu Matrimonii.

58. *Quest. 1.* Quando sit illicitus usus conjugii? R. cum per se licitum esse docet Apost. ad Cor. 1. c. 2. *Uxori vir debitum reddat*. Potest autem ex accidenti esse illicitus. 1. si dubium sit de valore matrimonii, donec moraliter constet matrimonium carere legitimo impedimento. Hinc dubitans de morte prioris conjugis non potest iterum contrahere, nisi constet saltem moraliter priorem conjugem obiisse; ex c. *dominus de secund. nup.* Pariter is, qui dubitat de impedimento matrimonii dirimente, nequit matrimonium contrahere, etiam cum opinione probabili de insubsistentia impedimenti; quia illicitum est ministrare Sacramentum

tum cum sola opinione probabili de valore ipsius*, ut declaravit Innoc. XI. Idem dico, si constet de impedimento, & dubitetur de dispensatione; tunc enim neque potest contrahi matrimonium, neque illo forte contracto peti debitum, cum possessio stet pro impedimento. Secus vero, si constet de dispensatione, dubitetur vero de ipsius valore, cum pro illo stet possessio; scilicet si impedimentum sit de jure Ecclesiastico.

39. *Quest. 2.* An matrimonio jam inito, liceat contrahentibus petere debitum, aut reddere, si dubius sit valor ipsius? R. 1. durante dubitatione, sive ipsa antecesserit matrimonium, sive illi supervenerit, conjux dubitans ante diligentiam adhibitam ad vincendum dubium non potest debitum petere; sed potest, ac debet reddere conjugi bona fide petenti. Constat ex *c. dominus de secund. nup.* & ex *c. inquisit. de sent. excommunic.* Est autem expressa doctrina D. Thomæ, Bonaventuræ, & Antonini. Ratio autem est, quia petens debitum operaretur cum conscientia practice dubia; non ita reddens, cum alter conjux jus habeat possessionis, quo nequit exspoliari, nisi certo constet de nullitate matrimonii.

40. R. 2. Contracto matrimonio bona fide, si adveniat ratio dubitandi, quæ adhibita diligentia vinci non possit, non solum licet reddere, sed etiam petere, cum possessio stet pro illius valore in eo, qui bona fide contraxit. Sic possessor bonæ fidei, post diligentiam adhibitam, sicut potest rem apud se retinere, ita etiam potest ea uti. Sic etiam cum dubitatur de valore matrimonii propter dubitationem de impotentia, in *cap. laudabilem* conceditur triennii experimentum, ut certi fiant conjuges de tali impedimento. Textus autem ab adversariis adducti intelligendi sunt de vitanda petitione, antequam adhibeatur prudens diligentia, & ipsa adhibita possit deponi dubitatio per judicium reflexum de possessione valoris matrimonii.

41. Jam vero ad dignoscendum, utrum validum
cen-

censeri possit matrimonium, an potius nullum, tres afferuntur regulæ. 1. ut plurimum non tenetur conjux credere alteri asserenti se fiste consensisse, etiamsi id affirmet cum juramento, ex *c. per tuas de probat.* & *c. cum a nobis, de Test. Et attest.* Dixi ut plurimum, aliquando enim est ratio aliter censendi, vel saltem dubitandi; puta, si conjux versetur in articulo mortis; si non soleat mentiri, aut pejerare; si sit persona pia, & velit separari, aut religionem ingredi, etc. 2. regulæ: si quis audiat ab aliis fide minime dignis, vel ex fama incerto auctore vulgata, adesse impedimentum, non habet prudentem rationem dubitandi, adeoque licite potest contrahere matrimonium ex *c. si duo q. 6. 3.* testimonium unius fide digni, aut fama publica ex certo auctore, ut dicunt, exorta, sufficit, ut conjux ab debito petendo absteat, donec veritatem inquirat; sed non tenetur interim negare conjugii petenti; imo, si adhibita prudenti inquisitione nihil inveniat, potest & redere, & petere. *Salmant. Navarrus*, alii.

42. An liceat debitum petere cum periculo gravi vitæ, aut valetudinis? R. negat. cum nemo sit dominus suæ vitæ, vel salutis. Hinc si alter conjugum laboret lepra, morbo venereo, phtisi, vel alio morbo contagioso debet ab usu conjugii abstinere, ne sibi, vel conjugii grave detrimentum inferat. Potest autem excusari aliquando, qui in diuturno morbo petit, aut reddit debitum, ut vitæ in se, vel in alio periculum incontinentiæ. Nunquam licet uti copula conjugali cum periculo abortus, qualis esse potest tempore prægnationis. Et ideo a S. Hieronymo, & aliis PP. graviter increpantur viri coeuntes cum muliere prægnante: *non tamen ita, quod semper sit peccatum mortale; nisi forte quando probabiliter timetur de periculo abortus*, inquit D. Th. in 4. dist. 81. Semper autem esse peccatum, saltem veniale, censent multi cum S. Antonino 5. p. tit. 1. c. 20. quod quidem ego verum esse sentio, nisi adsit periculum incon-

tiæ, vel alia honesta causa. Idem dico de coeuntibus tempore menstrui, qui venialiter peccant, nisi iusta ratio excuset.

43. *Quest. 4.* An & quale sit peccatum usus conjugii voluptatis causa? R. extat propositio damnata ab Innoc. XI. dicens: *opus conjugii ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa, ac defectu veniali.* Est autem ratio, quia ordo naturæ invertitur, cum delectatio, quæ solum est via quædam ad generationem instituta, habet rationem finis. Non est tamen mortale, ut fert communis opinio cum S. Th. *Suppl. q. 64. art. 6.* cum obiectum non sit conjugibus graviter vetitum, nec delectatio habeat rationem ultimi finis. Imo nullum erit peccatum, si conjuges intendant procreationem prolis, & utantur moderate naturali voluptate, ut finem assequantur. Nequit autem a mortali vir excusari, qui dum accedit ad suam conjugem, aliam cogitat, ut animum pascat, vel ut se ad coitum, respiciendo ad imagines alieni sexus ob periculum delectationis de prohibito objecto. Ob quam rationem non licet conjugatis delectari de copula aliena, quicquid aliqui dicant.

44. *Quest. 5.* Quale sit peccatum in conjugibus uti copula modo naturæ indebito. Paucis rem expedio, quæ ex tradita doctrina de sexto decalogi præcepto facile potest intelligi. R. igitur 1. grave peccatum est in conjugem non servare vas debitum; quod quidem esse veram sodomiam, docetur communiter. 2. grave item peccatum est coire situ, & ratione minus apta, & naturali, si periculum sit effusionis seminis; erit tamen veniale, si absque huiusmodi periculo fiat, aut sine alio affectu graviter interdicto. Ita D. Th. in 4. dist. 51. in fine. 3. erit etiam mortale inceptam cohibere seminationem, ubi sit periculum pollutionis extra vas naturale, aut impediendi generationem. Nota, permitti conjugibus oscula, & tactus, si proxime referantur ad copulam; aliter sunt veniale peccatum; erunt autem mortale, si proximum sit periculum pollutionis. V. A.

45. *Quest. 6.* Quando usus conjugii sit præceptus?

R. 1. Conjuges nulla lege obligantur ad usum matrimonii, cum ille non sit de essentia conjugii, nec teneantur uti juri suo. R. 2. sæpe tenentur vel ex charitate, vel ex justitia ad reddendum, atque etiam petendam debitum conjugale. Ac primo quidem graviter peccat conjux, qui alteri serio, & juste petenti debitum negat; cum materia gravis sit, & ex justitia debita. Non erit tamen peccatum saltem grave, si conjux viro neget benevolo, & renisso animo petenti, modo absit periculum incontinentiæ. Nullum autem erit peccatum, si justa sit negandi ratio, puta, si alter conjux sit immoderatus, si modo innaturali, vel in loco publico, aut sacro, vel cum proprio peccato. Non est tamen ratio sufficiens negandi, si plures nascantur liberi, quam possint alii, nisi cedat in grave damnum filiorum, qui prius nati sunt, & nullum sit periculum incontinentiæ. Neque est ratio negandi peccatum ejus, qui petit, v. g. ob pravam finem, vel voto castitatis obstructus, cum valide quidem petat, quantumvis illicite. Intellige, nisi ex reciproco consensu utroque voverit castitatem, quo in eventu adhuc probabiliter valide petunt, cum non intenderint cedere juri suo.

46. Sed conjux a reddendo excusatur, si reddere non possit absque peccato proprio, etiamsi veniali. Aliud vero dicendum, si peccatum se habeat ex parte exigentis; tunc enim nisi precibus ipsius retrahere possit, non solum potest reddere, verum etiam debet. Excusatur etiam nolens reddere conjugi ebrio, vel amenti; licet tamen eidem reddere, modo absit periculum scandali, vel abortus. Peccaret tamen, qui excitaret ad copulam conjuges ambos amentes, quia esset causa, ut filii carerent debita educatione. Nec vero tenetur quis reddere conjugi laboranti morbo contagioso cum periculo vite, vel gravis morbi; secus si periculum sit leve, aut levioris damni.

47. *Quest. 7.* An, & quando conjuges teneantur petere debitum? R. Etsi nemo per se loquendo
ad

ad id obligetur, tenetur tamen ex charitate, v. g. ad avertendum periculum incontinentiæ imminens conjugii. Hinc ait D. Th. Suppl. 3. p. q. 44. a. 2. *quando vir percipit per aliqua signa, quod uxor vellet sibi debitum reddi, sed propter verecundiam tacet, tenetur reddere.* Quod non obligat mulierem, nisi vir expresse petat, cum in eo verecundia præsumi non debeat. Excipe, nisi feminiæ cerie constet de pudore, & timiditate mariti. Uxor tamen non tenetur petere, nisi necesse id foret ad liberandum maritum a periculo incontinentiæ. An autem hæc obligatio oriatur ex iustitia, ut multis placet, an solum ex charitate, ut alii plures volunt, parum refert ad praxim. Ex iustitia vero legali tenetur conjux petere debitum, quando salus publica periclitatur, si prole careat.

48. Nota 1. Conjux prohibitus a petendo conjugali debito ratione voti, vel affinitatis, vel cognationis spiritualis post matrimonium contractæ, potest ac debet illud reddere, si adsit periculum incontinentiæ in altero conjugæ. 2. conjux impeditus, quamvis in periculo sit incontinentiæ, non potest debitum petere, sed potest dispensationem postulare; nisi forte aliquando sit periculum in mora, & commodè obtineri nequeat dispensatio, ut probabiliter de cent aliqui. 3. Quod liceat conjugii petere debitum ab excommunicato, constat ex c. *quoniam multos* c. 11. q. 5. An autem excommunicato id liceat, non ita certum est. Probabilior tamen DD. sententia affirmat; eo quod lex Ecclesiastica non obliget cum tanto periculo, in quo versaretur Excommunicatus, qui nec posset separari a conjugæ, nec posset petere.

C A P U T V.

De cohabitatione, & divortio Conjugum.

49. *Quest. 1.* An, & quando teneantur conjuges simul commorari? R. Conjuges tenentur ex iustitia ad habitandum in eadem domo, mensa, & tho-

thoro. Unde nemo conjugum, altero invito, potest alio discedere ad longum tempus ex c. 1. *de conj. lepr.* nisi adsint justæ causæ, v. g. publici boni, vel alendæ familiæ. Quod si vir diu alibi manere debeat, tenetur, si commodè possit, secum ducere uxorem, ut cum ipso habitet; ipsa vero sequi virum tenetur, tanquam sui, & familiæ caput. Intellige, nisi indetimentum grave ipsius vel periculum, vel onus, aut nisi aliter pactum fuerit in contractu matrimonii. Virum autem vagum sequi mulier non tenetur, ut nec exulem, ut probabiliter docent multi, aliis repugnantibus, mea quidem sententia probabilius.

50. Possunt conjuges ex mutuo consensu invicem separari, modo absit periculum incontinentiæ, & nullum detrimentum afferatur educationi proliis. Ita communiter DD. ex illo Apost. 1. ad Cor. 7. *nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi; & iterum revertimini in id ipsum, ne tentet vos Satanas.* Potest quoque vir, invita muliere, peregrinationem, saltem brevem suscipere; sed id mulieri non licet, cum sit subjecta viri potestati, nec deceat feminam ut plurimum peregrinari.

Dubitari solet, an liceat viro non habitare cum uxore, quæ promissam dotem non solvit, & an eam alere teneatur? Quod ad primum attinet, negant communiter TT. eo quod obligatio simul habitandi oriatur ex lege naturali, ac Divina Matrimonii, quæ non pendet a solutione dotis. Ad 2. vero respondent, virum non obligari ad alendam uxorem, quæ cum possit solvere dotem, non solvit. Ita constat ex l. *pro oneribus c. de jure dotis*, ubi ideo dicitur constitui dotem, ut ex ea vir uxorem alat. Excipe, nisi vir duxerit absque promissione dotis; aut dos foruito, & sine uxoris culpa periit: vel uxor denique famulatum suum viro præstet, ratione cujus ali debet a viro: ob adulterium autem potest vir uxori negare alimenta; verum si sit occultum, necquit illa negare cum infamia uxoris, aut aliorum scandalo.

51. *Quest. 2.* Quid est divortium, & quotuplex? R. divortium in genere est separatio conjugum inter se; est autem duplex: divortium *quoad vinculum*, cum ita separantur, ut nullum maneat vinculum matrimonii; & *quoad thorum*, cum manente vinculo, separantur quoad habitationem, mensam, thorum. Jam vero certum est, matrimonium inter fideles esse quoad vinculum indissolubile, & declarat Trid. Sess. 24. *Can. 5. & 7.* Idque jure naturali, & Divino, cum solubilitas repugnet fini institutionis Matrimonii, nimirum rectæ educationi prolis. Nec solum consummato id convenit, sed etiam rato, quod pariter ad eam finem ordinatur. De jure autem Divino positivo constat *Matth. c. 19. quod Deus conjunxit, homo non separet*; & *Lucæ 17. Omnis, qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit, mæchatur.* *Pauli 1. ad Cor. 7. Iis, qui matrimonio conjuncti sunt, præcipio, non ego, sed dominus, uxorem a viro non discedere: quod si discesserit, manere inaptam, aut viro suo reconciliari.*

52. *Quest. 3.* An aliquando matrimonium consummatum dissolvi possit quoad vinculum? R. 1. certum est illud dissolvi morte alterius conjugis, ita ut is, qui superstes sit, possit iterum matrimonio copulari. 2. certum ex dictis est, vivente conjugē, nullo humano jure posse solvi vinculum matrimonii, cum sit Divino jure insolubile. R. 3. ex privilegio in favorem fidei a Christo Domino concesso, dissolvi matrimonium infidelium, si altero ad fidem converso, alter in sua infidelitate obduratus tenuit cohabitare cum converso, aut cohabitare vult, sed non sine contumelia Creatoris, aut periculo subversionis conjugis fidelis. Pater ex *c. quanto de divort.* & ex *1. Cor. 7. quod si infidelis discedit, discedat: non enim servituti subiectus est frater, aut soror in hujusmodi.*

53. Quod si uterque conjux ad fidem convertitur, matrimonium fit ratum, id est indissolubile ex *c. quanto de divort.* modo sit consummatum post conversionem; alias R. Pontifex gravibus de cau-

causis dispensare potest, ut constat ex decreto Urbani VIII. & late probat Bened. XIV. de Syn. Eb. G. c. 4. adducens auctoritatem S. Pii V. & Greg. XIII. qui id aliquando in praxim deduxere. Quid vero si infidelis velit quidem Christianam religionem amplecti, sed tamen cum conjuge fidei habitare velit sine alterius periculo, nec injuria Creatoris? Adhuc illud matrimonium dissolvi posse, censent TT. multi cum Bellarmino de Mat. c. 12. Est tamen hoc loco animadvertendum 1. cum D. Thoma, matrimonium illud non solvi, donec fidelis transeat ad alias nuptias. 2. iste prius monere debet infidelem, an velit ad fidem converti ex præcepto Greg. XIII. & Pii V. Quod si infidelis sit longe absens, aut ita latitans, ut facile interpellari nequeat, multi requirunt dispensationem S. Pontificis, ut possit alter novum matrimonium contrahere. V. laudatur Bened. qui plures solvit questiones ad hoc argumentum pertinentes.

54. *Quæst. 4. Quomodo solvatur quoddam vinculum matrimonium ratum?* R. matrimonium ratum, & legitimum, sed nondum copula consummatum dissolvitur 1. per professionem Religiosam. 2. per Papæ dispensationem. Constat primum ex Trident. Sess. 4. Can. 6. *Si quis dixerit, matrimonium ratum, non consummatum per solemnem Religionis professionem alterius conjugis non dirimi, anathema sit.* Quilibet ergo conjugum datur bimestre ad deliberandum, utrum velit matrimonium consummare, an potius Religionem ingredi. Quo tempore exacto, non licet ulteriusolvere matrimonium, & tenetur quilibet alteri eorum exigenti reddere debitum. Dum autem conjux ordinem religiosum est ingressus, alter nequit ad alias nuptias transire, donec conjux profiteatur; quod si ille professionem non emitrat, tyrocinio exacto, tenetur stare contractui matrimonii, qui per solam professionem dissolvitur.

55. Dissolvitur quoque matrimonium ratum auctoritate Papæ ob causam gravissimam, ut re ipsa in eo dispensarunt Martinus V. & Eugenius IV.

teste S. Antonino Pius II., & Pius IV., teste Navarro, Greg. XIII. & alii. Videtur enim hanc potestatem ad bonum Ecclesiæ concessam esse a Christo ipsius Vicario, sicut & ad dispensandum in professione Religiosa, quæ fortius est vinculum. Ita Bellarminus, Navarrus, & alii contra S. Bonav. Scotum, & alios non paucos.

56. *Quest. 5.* Quando licet divortium quoad *thorū*? R. manente vinculo matrimonii, licet conjugibus invicem separari quoad *thorū*, & domicilium, si justæ, & graves causæ intercedant. Causæ autem divortii sex omnino assignari solent. 1. est adulterium alterius. 2. sævitia alterius, sed non nisi auctoritate judicis. 3. si conjux alterum ad hæresim, aliudve grave peccatum inducit, vel in grave ipsius periculum. 4. morbus contagiosus, ex quo probabiliter imminet periculum infectionis. 5. hæresis, vel apostasia matrimonio superveniens, quæ si periculum afferat subversionis, innocens tenetur ab alio separari; si secus, non tenetur, sed potest ab eo discedere, imo & potest ingredi religionem, si hæresis ab Ecclesia sit judicata. 6. mutus consensus ob finem aliquem spirituales. Quod tamen non solet permitti, nisi uterque ingrediatur Religionem; aut altero Religionem ingresso, conjux remanens in sæculo emittat votum continentię.

57. *Quest. 5.* Qualis adulterii notitia sufficiat ad divortium faciendum? R. 1. certum est omnibus, vitum posse dimittere uxorem adulteram, ut constat ex verbis Christi Matt. 5. v. 19. *Quicumque dimiserit uxorem, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit mæchatur.* Idem communiter docetur de viro adultero, quem potest uxor dimittere, ex c. *preterea* 32. q. 5. & c. *idololatrię* 37. q. 1. Resp. 2. ad id non sufficit suspicio quævis de adulterio, sed talis, quæ secum ferat moralem quandam certitudinem, ut cum D. Th. & Antonino TT. docent; quamquam non requiratur certitudo tanta in foro interno, quanta in externo. Hinc ad faciendum divortium non sufficiunt amplexus, oscula, tactusque

impudici, nisi ex adjectis vehemens oriatur suspicio de adulterio. Nomine autem adulterii in hoc loco veniunt etiam sodomia, & bestialitas, ut probabiliter sententia docet cum D. Th. *suppl. q. 62. ar. 1.*

58. *Quest. 7.* An vir cognito adulterio uxoris teneatur eam dimittere? R. ratione adulterii tantum non teneri, quia divortium, introductum in favorem innocentis, non debet in ejus poenam verti. Ita D. Th. loco cit. *ar. 5. ex c. idol. 27. q. 1.* Ubi laudatur Aug. dicens: *Domianus autem permisit, causa fornicationis uxorem dimitti, non jussit, dedit locum Apostolo monendi, ut qui voluerit non dimittat uxorem infidelem.* Monent autem Doctores cum D. Th. virum sæpe ad id obligari ad vitandum scandalum, ne videatur ejus peccati particeps; vel ad correptionem uxoris, nisi alia via eam possit corrigere. Uxor autem non nisi raro tenetur virum adulterum dimittere: nisi forte ad tempus, dum spes affulget probabilis ea via fore corrigendam. Utrum autem innocens conjux teneatur alterum recipere ex adulterio emendatum? Aliqui ajunt ad id obligari ex lege charitatis; ego vero non ausim id ei onus imponere, cum ex una parte id a Christo permissum videam; & ex alia non videam, cur lex charitatis obliget ad tantum onus, ut quis recipiat eum apud se, qui sibi fregit conjugii fidem. Unde verba illa c. si vir adulter: *debet, sed non sæpe recipere peccatricem*, a glossa explicantur de debito quodam *honestatis, non necessitatis.*

59. *Quest. 8.* An, & quando non liceat conjugii divortium facere ab adultero conjuge? R. id non licere 1. si uterque sit adulter, quod si alter sit emendatus, potest juxta multos divertere ab adultero, qui nolit resipiscere; quod tamen alii probabiliter negant. 2. si conjux consentiat in adulterium alterius, amittit jus recedendi ex c. *discretionem de eo, qui cogn.* Sed consentire censendus non est, qui vel ignorat, vel prudenter dissimulat crimen conjugis, vel qui causam præbuit tantum remotam,
ut

ut vir, qui feminam male tractarit. 5. conjux, qui per vim, aut errorem innoxium adulterium commisit; sed metus non excusat. Notat etiam Dicastillo, virum posse uxorem dimittere, quæ extra matrimonium fornicetur, putans virum esse mortuum; secus si vir fornicetur, putans mortuam uxorem. 4. si injuria sit remissa, sive verbo, sive tacito aliquo extero signo; sed qui post condonationem in adulterium relabatur; jus alteri præbet dimittendi.

6o. Denum notare oportet sequentia. 1. factò divorzio per sententiam judicis, potest innocens cogere adulteram, ut ad se redeat, nisi ex ejus licentia votum continentiae emisit. Ita contra paucos tenet communis sententia cum D. Th. in 4. d. 35. q. un. a. 6. quia, ut ait S. D. *cum divertium sit inductum in favorem viri, non aufert ei jus revocandi uxorem*. Id tamen non nisi raro expedit ob timorem mortis, aut servitiæ facile a viro inferendæ. 2. si conjux innocens, factò juridice divorzio, in adulterium labitur, secundum multos; cum injuria sit compensata, jus amittit divorzii, ita ut altero petente, teneatur ad eum redire. Negat tamen probabilior sententia cum D. Th. quia per judicis sententiam innocens absolutus fuit a servitute, & adulter jure suo privatus. Nihilominus ait D. Th. *secundum aequitatem judex ex officio suo debet eum cogere, ut caveat periculo animæ ejus, & scandalo aliorum, quamvis non possit revocationem petere*. 3. divorzium non potest celebrari, nisi judicio Ecclesiæ, inquit D. Th. quem Bellarminus, & alii sequuntur, cum sit actio publica, quæ privata auctoritate si fieret, magnis foret perturbationibus obnoxia. Alii id solum requirunt, cum adulterium est occultum, alii denique multi divertium fieri posse contendunt privata auctoritate, modo adulterium sit certum, nec ex separatione oriatum scandalum.

6i. Nota 4. facta juridica separatione, vir innocens potest Religionem ingredi, etiam invita adultera, & sacros Ordines suscipere, manente tamen

men vinculo matrimonii, si istud fuerit consummatum. Contra, etiam post divortium non licet adultero religionem ingredi, vel sacris initiari, nisi annuente ipsius conjuge, vel nisi is statum perpetuum assumpserit, aut alter tacite veniam ei dederit. Nota 3. nomine sævitæ non potest conjux propria auctoritate conjugem dimittere ex c. *significasti de divortio*, nisi sit in mora periculum, aut iudex facile nequeat conveniri. Sed non est arguendus sævitæ conjux, qui alterum minis tantum, aut moderata pœna coercet, sed requiruntur mala gravia, & injusta, quæ nimis molestam reddant vitam, attenta conditione personarum. Facto autem divortio filii educandi sunt apud conjugem innocentem. Quod vero ad expensas attinet, si divortium factum sit culpa patris, ejus expensis proles est educanda ex auct. *si Pater. c. divortio facto*; e contratio expensis matris, si ista fuerit in culpa, ut habetur in glossa, & communis docet sententia; quamquam in hoc non ita DD. consentiant: requiritur tamen judicis sententia.

C A P U T VI.

De impedimentis matrimonii, & præsertim de iis, quæ matrimonium impediunt tantum.

62. **S**unt quædam impedimenta, quæ matrimonium reddunt tantum illicitum; alia insuper illud irritum faciunt. Priora dicuntur impedientia; posteriora dirimentia. Jam vero quod Ecclesia possit constituere impedimenta matrimonium impedientia non negant vel ipsi hæretici, qui tamen ipsi denegant potestatem adstruendi impedimenta dirimentia. Sed contra ipsos statuit Trid. Sess. 24. Can. 4. *Si quis dixerit, Ecclesiam non potuisse instituere impedimenta matrimonium dirimentia, vel in his constituendis errasse, anathema sit.* Quamvis enim Ecclesia non possit invalida reddere Sacramenta a Christo D. instituta, potuit tamen ob bonum commune Ecclesiæ infirmare contractum,

sine quo Sacramentum matrimonii non conficitur. Hanc potestatem convenire R. Pontifici, & Concilio Generali; nemo unus dubitat. An etiam eam habeant Episcopi, controversitur a TT. Quicquid sit de ipsorum jure primitivo, ipsis per se non licet ex veteri Ecclesiæ consuetudine, & declaratione Urbani VIII. decreto suo approbantis declarationem S. Congreg. id expresse prohibentem, ut refert Bened. XIV. *De Syn. Diœc. lib. 7. c. 68.* Lex autem de impedimentis obligat quidem fideles omnes, non vero infideles, nisi eos, qui in ditione Pontificia degunt, sicut obligantur aliis legibus circa contractus.

63. *Quest. 1.* Quenam sunt impedimenta impedientia tantum? R. præter culpam mortalem, & vinculum excommunicationis, sex potissimum reddunt matrimonium graviter illicitum, quæ his verbis continentur.

Ecclesiæ vetitum, necnon tempus feriatum, Atque Catechismus, crimen, sponsalia, votum Impediunt fieri, permittunt facta teneri.

Ac primo sponsi graviter peccarent contrahendo contra prohibitionem Ecclesiæ, quæ fit a Parocho, vel Episcopo ob dubium impedimenti alicujus, vel inhabilitatis inter copulandos; leviter tamen, si prohibitio sit ob venerationem alicujus festi, nec adsit aliorum scandalum. Tempus autem *feriatum* a Trid. Sess. 23. c. 10. assignatur ab adventu Domini usque ad Epiphaniam *inclusive*, & a die Cinerum usque ad Octavam Paschæ *inclusive*. Quo tempore solemnitas nuptiarum interdicatur.

64. Itaque prohibentur eo tempore benedictio nuptialis, sollemnis sponsæ traditio in domum sponsi, sollemnia convivia, &c. quæ sæpe erunt grave peccatum propter excessum; secus si fiant moderate. Nec vero eo tempore vetatur contractus matrimonii, modo fiat sine apparatu, & sollemnitatibus. Et quamvis D. Th. S. Antoninus, & plures Canonistæ censeant interdictum esse usum conjugii tempore feriato, eo quod Canones prohibeant

uxoris traductionem; ab eis tamen dissentiunt communiter DD. quibus adhæret Bened. XIV. *Notif.* 80. n. 17. cujus est ratio præcipua, quia non sunt onera certa imponenda, ubi lex certa ea non præscribat. Canones autem adduci soliti consilium continent, non præceptum; assertque in hac rem declarationem S. C. editam 10. Jan. 1684. quæ permittit traductionem sponsæ in domum sponsi, modo fiat sine solemnitatibus. Tridentinum autem hortatur quidem conjuges ad non consummandum matrimonium ante benedictionem, sed non præcipit, ut communis est DD. interpretatio, & traditidem Bened. loco citato.

65. *Quest. 2.* An, & quando contrahitur impedimentum catechismi? R. nomine catechismi venit hoc loco illa fidei professio, quæ ante baptismum fit nomine baptizandi. Et olim ab eo contrahi poterat, qui responderet pro infante; sed hodie videtur ablatum a Tridentino, ut decrevit S. C. teste Diana. Hinc Parochi in libro distinguere debent paternos catechismi a patrinis baptismi.

Quest. 3. Quodnam crimen impediat matrimonium? R. 1. incestus cum consanguinea conjugis in primo, vel in secundo gradu, qui matrimonium impedit cum quacunque alia persona; item incestus cum propria matre, vel filia. 2. raptus alienæ sponsæ. 3. uxoricidium. 4. presbytericidium. 5. susceptio propriæ prolis ex baptismo impedit redditionem debiti. 6. publica poenitentia, quandiu durat. 7. Matrimonium cum moniali. Sed hæc per non usum sublata sunt, exceptis voto, interdicto & sponsalibus. Episcopus autem tantum in interdicto dispensare potest.

66. *Quest. 4.* Qui de impedimentis sponsalium, & voti? R. 1. impediunt matrimonium sponsalia cum alio contracta, & non dissoluta; violaretur enim in re gravi fides alteri data contra justitiam. R. 2. impedit quoque matrimonium votum simplex sive castitatis, sive religionis, vel non nubendi. Votum autem Religionis, & castitatis absolu-
tum

zum ante matrimonium nequit ab Episcopo dispensari, sed potest si fuerit conditionatum, aut pœnale. Potest etiam dispensare in voto ab ipsis emissæ post consummatum matrimonium, nisi ex mutuo consensu emiserint. Ita DD. multi cum S. Antonino contra alios. Idem dico de potestate dispensandi verum ante matrimonium elicitum, ut conjux possit pœtere debitum, tum quia hæc facultas datur Episcopis ex antiqua consuetudine; tum quia Pontifex non videtur voluisse sibi reservare hanc potestatem, cum hæc reservatio cederet in destructionem animarum propter periculum incontinentiæ, quod frequenter adesse solet. Imo si periculum sit in mora, nec facilis aditus ad Papam, potest Episcopus dispensare hoc votum, ad contrahendum matrimonium.

67. *Quest. 5.* Quomodo necessariæ sint denunciationes? Præscriptum est a Trid. Sess. 24. c. 1. ut ne celebretur Matrimonium sine præviis proclamationibus, quæ fieri debent in Ecclesia intra Missarum solemnias, & quidem a proprio Parocho, & intra propriam uniuscujusque conjugis parochiam, tribus diebus festivis, non immediate, continuis tamen, id est, qui feriatis quibdam diebus, nullo tamen festo interpolentur. Post ultimam denunciationem licet contrahere eadem die; non licet autem differre ultra quatuor menses, intra quos si non contrahant, repetendas esse denunciationes declaravit S. C. in *Sess. 24. c. 1. de reform.* Imo Rit. Romanum post duos integros menses repetendas esse jubet denunciationes, nisi aliud videatur Episcopo.

68. Non potest Parochus dispensare, nisi urgeat necessitas, & Episcopus adiri nequeat, modo factus sit certior nullum subesse impedimentum. Potest autem facere denunciationes per alium Sacerdotem, & quidem probabiliter etiam tempore concionis, vel magni concursus, si aliqua instet causa; cum ita finis Tridentini obtineatur. Quod si alter sponsorum ante breve tempus in suam parochiam venit, S. C. declaravit, denunciationes facien-

das, in loco, unde discessit. Si vero alter spon-
rum sit exterus, ante denunciationes debet Páro-
chus fidem habere auténticam coram Ordinario, &
quidem originis, de sponsi libertate. Quod multo
magis circa vagos curandum est, quorum matrimo-
niis nequit Párochus assistere sine licentia Episco-
pi, ut præscribit Tridentinum.

69. *Quest. 6.* An, & quis teneatur impedimen-
tum denunciare? R. post factas proclamationes u-
nusquisque sciens impedimentum, etiamsi sit oc-
cultum, tenetur illud denuntiare. Quod si tale
sit, ut alteri infamia oriri possit, monendus est
prius, & privatim corrigendus, si spes emenda-
tionis affulgeat, nec sit in mora periculum. De-
nunciatio autem est facienda ab eo, qui noverit
impedimentum, etiamsi illud per testes probare
non possit; quia hujusmodi revelatio proderit vel
ad vitandum peccatum, vel ad reparandam inju-
riam Sacramenti; præsertim cum in probabilissi-
ma multorum sententia unus testis fide dignus sa-
tis sit ut Episcopus prohibeat matrimonium, ni-
si agatur de præjudicio tertii, in qua hypothesis re-
quiritur plena probatio ex c. *licet*, & c. *Omni de*
Testam. Vide alia apud auctorem.

CAPUT III.

De impedimentis Matrimonium dirimentibus.

70. **P**ræter defectum veri consensus, impedi-
menta dirimentia sunt quindecim his versibus con-
tenta

*Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Ætas, affinis, si clandestinus, & impos,
Raptave sit mulier, nec parti reddita tute.*

71. *Quest. 1.* Quisnam error dirimat matrimo-
nium? R. 1. Error personæ de jure naturæ irritat
matrimonium; variata enim persona, variatur sub-
stantia contractus, dum qui intendit contrahere cum

una v. g. Bertha, non consensit contrahere cum alia, v. g. Anna. Ita omnes TT. cum D. Th. *Suppl. q. 51. a. 1.* Et hoc locum habet, etiam si error sit crassus, & qui facile vinci posset; imo et si error sit concomitans, nec dederit causam contrahendi, ita ut adhuc errore cognito, initum fuisset matrimonium. Hoc enim solum probat, quod tunc foret quidem consensus, sed re vera talis in præsenti contrahendi non adfuit. R. 2. error circa qualitatem personæ concomitans, sed non dans causam contrahendi, non irritat matrimonium; unde si quis contraheret cum corrupta, aut paupere, vel ignobili, cum putabat virginem, vel divitem, aut nobilem, his qualitatibus præcipue non motus, sed aliunde, valet preculdubio matrimonium; quia in eo eventu adest voluntarium ad illud requisitum. Ita DD. communiter? |

72. R. 3. Magna lis est inter TT. an valeat matrimonium cum errore circa qualitatem personæ, qui det causam contrahendi; quo scilicet cognito matrimonium non fuisset contrahendum. Communis est augustiniana doctrina ipsum irritare matrimonium, si qualitas redundet in substantiam. Sed quo pacto id dignoscatur, hoc epus, hic labor. Triplex tamen regula adsignari potest. 1. tunc qualitas in substantiam redundat, cum quis habet animum contrahendi sub tali conditione, & non aliter. 2. cum qualitas non est communis aliis, sed propria, & individua alicujus personæ particularis, puta, si quis crederet se contrahere cum primogenita Regis; error enim qualitatis redundaret in personam. Tertia regula, quam tradit D. Th. ea est: si consensus fertur directe, & principaliter in qualitatem, & minus præcipue in personam ipsam; secus vero si consensus præcipue fertur in personam, & minus præcipue in ipsius qualitatem. Unde si quis dicat; *volo ducere Titium, quam puto esse nobilem*, tunc error non redundat in personam, nec invalidat matrimonium; contra, si apud se statuat, *volo ducere nobilem qualem puto esse Titiam*.

73. *Quest. 2.* Quid de impedimento *conditionis*? R. homo liber per ignorantiam ducens servam invalide contrahit ex jure Ecclesiastico, ut probabilius docet D. Thomas, sed fundato in jure naturæ, cum talis contractus quodammodo adversetur & bono proles, & bono Sacramenti. Quod si liber scienter contrahit cum serva, matrimonium est validum ex jure Can. etsi jus Civile aliud videatur statuere in 1. *de ancillis. c. de incestis nupt.* Esset tamen irregularis ex *c. si quis dist. 34.* Quæcumque autem ignorantia, quantumvis crassa, nullum reddit matrimonium hujusmodi. Sunt, qui velit esse quoque nullam matrimonium servi cum serva ignoranter contractum; sed hoc probabilius nego cum S. Th. in *suppl. q. 52. art. 1.* cum Ecclesia solum attendat inæqualitatis conditionem. Certum est autem eum, qui deceptus est, posse propria auctoritate resilire, atque etiam servam, nisi id vetet prudens timor scandali. Erit autem validum matrimonium hominis liberi cum liberta, & probabiliter cum serva, quæ per ipsum matrimonium fiat libera; puta, si dominus eam accipiat in conjugem, aut ei contrahendi libertatem donet.

74. *Quest. 5.* Quo modo *votum* dirimat matrimonium? Nemo dubitat votum solemne castitatis, vel Religionis dirimere matrimonium; sive dirimat jure tantum Ecclesiastico, ut Secro cum aliis placuit; sive etiam jure Divino, ut fert communis sententia cum D. Th. in 4. d. 58. q. 1. a. 3. De voto, quod emittitur in susceptione Ordinis sacri, dicemus postea.

Quest. 4. Quænam cognatio sit impedimentum dirimens matrimonium? Nota, triplicem distinguere cognationem; prima dicitur *legalis*, proveniens ex adoptione perfecta, qua persona sui juris transit in potestatem, & familiam alterius, non secus ac si ejus sit filius, quæ requirit auctoritatem supremi principis. Secunda est *Spiritualis*, quæ jure Ecclesiastico oritur inter personas aliquas ratione baptismi, & confirmationis. 3. est

con-

consanguinitatis carnalis, quæ oritur ex vinculo carnis inter personas ab eodem stipite descendentes. His positis ---

75. R. 1. Cognatio legalis dirimit matrimonium usque ad quartum gradum inter adoptantem, & adoptatum, ejusque descendentes ex c. *per adoptionem* 5. Aliqui contra communem sententiam volunt, per eam solum dirimi post Trid. usque ad secundum gradum *inclusivè*. V. Layman. Hoc tamen impedimentum est perpetuum inter adoptantem, & adoptatum, & uxorem illius, & e converso; sed inter filios adoptantis, & adoptatum est solum temporarium, scilicet usque dum filii sint sub potestate illius. Hic autem dubitatur, ad quos extendatur hæc legalis cognatio? Nonnulli eam extendunt usque ad quartum gradum; sed communis est DD. sententia non prætergredi primum gradum, cum hic tantum a jure positivo assignetur. Comprendit autem adoptantem, & omnes, qui sunt sub potestate adoptati. *Salmant. Sanct.* alii. 76. R. 2. cognatio spiritalis dirimit matrimonium; ut constat ex Trid. *Sess. 24. c. 2.* inter baptizantem, & baptizatum, & hujus patrem & matrem; item inter susceptorem, & susceptum, & hujus patrem & matrem. De aliis, quæ dici possunt circa cognitionem spirituales, esimus in Tract. de bapt. R. 3. cognatio consanguinitatis carnalis matrimonium dirimit usque ad quartum gradum lineæ transversæ *inclusivè*. In quidem quoad primum gradum, saltem in linea recta, jure naturæ; tres reliqui veliti sunt jure ecclesiastico. Pro gradibus agnoscendis statuo sequentes regulas. *Linea* est series personarum ab uno stipite descenduntium per varias generationes, diversis continens gradus; aliæque est recta, alia transversa. Recta est series personarum, quæ in eadem linea conjunctæ sunt cum stipite, seu quæ recta oriuntur ab eodem principio; transversa est series personarum, quæ non nisi oblique cum eo stipite sunt conjunctæ. *Stipes* dicitur ille, a quo descendunt contrahentes, tanquam

a principio consanguinitatis. *Gradus* est distantia unius personæ ab alia, qui in linea recta totidem sunt, quot sunt personæ una dempta, scilicet stipite. Hinc pater & filius sunt consanguinei in primo gradu, nepos, & avus in secundo, &c. Linea transversa æqualis est inter personas æqualiter distantes a communi stipite, & in ea tot gradibus personæ inter se distant, quot distant a communi stipite. Unde frater, & soror sunt in primo gradu lineæ transversæ, patruus, & consobrini in secundo, filii eorum in tertio.

77. In linea transversa inæquali inter personas inæqualiter distantes ab stipite, personæ singulæ tot gradibus inter se distant, quot gradibus remotior persona distat a stipite. Unde patruus, & nepos, filius, & soror patris sunt consanguinei in secundo gradu. Quæ omnia facilius intelliges ex adjuncto schesmate. --- *

78. *Quest. 5.* Quodnam est *crimen* dirimens matrimonium? R. triplex: homicidium, adulterium, & raptus. De raptu speciatim agemus ad calcem hujus capituli, nunc de duobus aliis criminibus est sermo. Ac primo homicidium ut matrimonium dirimat, debet fieri ab altero conjuge, & tertia persona, vel saltem ex utriusque consensu cum animo contrahendi matrimonium cum socio homicidii; requiritur ut animus matrimonii externis saltem indiciiis manifestetur. Nec satis est, ut cædes tentata sit, nisi opere sit perfecta. Atque ea quidem de homicidio, quod non præcesserit adulterium; nam si istud forte præcessit, ad dirimendum matrimonium sufficit, quod alter perpetret homicidium, quamvis alter sit omnino inscius. Constat ex c. *si quis vivente* 5. ubi dicitur, non obstante adulterio valere matrimonium cum adultero post mortem conjugis, nisi forte vir, aut mulier virum, qui mortuus fuerat, occidisse notetur. Et ex c. *propositum* 1. de eo, qui duxit.

* SCHEMA CONSANGUINITATIS.

	IV. Abavus Abavia	
IV. M. Patrus M. Proamita	III. Proavus Proavia	IV. M. Proavunc. M. Matertera
III. M. Patruus M. Amita	II. Avus Avia	III. M. Avunculus M. Matertera
II. Patruus Amita	I. Pater Mater	II. Avunculus Matertera
I. Frater	* Stipes	I. Soror
II. Filii, & filie fratris	I. Filius Filia	II. Filii, & filie sororis
III. Nepotes, & neptes ex fratre	II. Nepos Neptis	III. Nepotes, & neptes ex sorore
IV. Pronepotes, & proneptes ex fratre	III. Pronepos Proneptis	IV. Pronepotes, & proneptes ex sorore
	IV. Abnepos Abneptis	

79. Sed hoc impedimentum non subeunt adulteri, qui non sunt conscii alterius matrimonii. Imo quævis ignorantia excusat in multorum sententia, saltem nisi sit affectata, & dolus intercedat. Requiritur etiam, quod tam adulterium, quam promissio matrimonii fiat vivente conjuge, nec fuerit revocata ante adulterium, revocatio enim post adulterium non tollit impedimentum ex c. *fin. de eo, qui duxit*. Promissio autem matrimonii cum adulterio debet esse expressa, ut ait Sanctius, quamvis alii dicant sufficere tacitam cum adulterio, ut impedimentum inducat. Sed non est satis fides promissio, ut
pro-

probabilius docent TT. cum jura exigant fidem matrimonii, quo nomine non comprehenditur fœda promissio, præsertim cum res sit odiosa, adeoque strictè sit interpretanda. Idem dico de promissione conditionata, quæ tamen inducit impedimentum, postquam impleta est conditio ante mortem conjugis. V. alia apud Auct.

80. *Quest. 6.* Quomodo dirimit matrimonium disparitas cultus, seu Religionis? R. ea solum ex jure Ecclesiastico matrimonium dirimit inter baptizatum, & non baptizatum, etiam catechumenum. Inter baptizatos impedit quidem, sed non dirimit, ita ut matrimonia cum hæreticis valida sint, sed illicita. Ita declarat Bened. XIV. in bulla, quæ incipit: *matrimonia*, ubi tamen legitur; *dolens Sanctitas sua, esse inter Catholicos, qui insano amore turpiter dementati ab hisce detestabilibus connubiis, quæ S. Mater Ecclesia perpetuo damnavit, ex animo non abhorrent: Episcopos omnes, Vicarios, Parochos in iis partibus degentes serio, graviterque hortatur, & monet, ut Catholicos ab hujusmodi nuptiis in propriam animarum perniciem incundis, quantum possint, absterrent, atque efficaciter impedire satagent.*

81. *Quest. 7.* Quenam vis, & metus dirimat matrimonium? Nota, vim a metu differre, cum vis sit ab externo principio, tollatque voluntarium, metus autem cum voluntario possit consistere; potest autem oriri a causa intrinseca, vel naturali, ut metus morbis, naufragii, &c. vel ab externa, & libera, nempe ab alio homine. R. igitur 1. vis, seu violentia, ut & metus gravis, injuste incussus ad extorquendum matrimonium, istud irritat in utroque foro. D. Th. cui omnes consentiunt, ex c. *significavit de divort.* Et quidem etiam si inter venerit juramentum; nisi juramentum sit de ponendo consensu libero, quod certe obligat, ut animadvertit Viva q. 4. de Matr. c. 3. & 4. Utrum autem metus gravis irritet matrimonium jure naturæ, an positivo tantum, disputant TT. quorum multi

cum

cum D. Th. tuentur, matrimonium metu gravi initum esse nullum jure naturæ; cum hic contractus perficiatur solo consensu, qui si non careat omni coactione, firmus, & perpetuus esse non potest. Alii stant pro jure tantum Ecclesiastico, cum metus imminuat quidem, sed non tollat voluntarium.

82. R. 2. Ut metus dirimat connubium, debet esse ab extrinseco, sive ab homine; metus enim ab intrinseco extortus, v. g. mortis, naufragii, etc. non irritat matrimonium, 2. debet esse incussus ad finem contrahendi matrimonii; nam si, ad alios fines incutiatur, non tollit libertatem consensus. 3. debet esse injuste incussus; nam si juste inferatur, non tam ab alio infertur, quam ab ipsomet, qui causam dedit. 4. debet esse gravis, cadens in constantem virum; non censetur enim invitus contraxisse, qui contraxit ex metu levi; alias innumera matrimonia nulla essent. Ad metum autem gravem refertur metus reverentiæ, qualis debetur patri, matri, avo, aliisque locum parentum habentibus, si ad eum accedant verbera, minæ, aut timor gravis mali; secus, si solam pariat quandam erubescen-
tiam. Quod si contrahatur matrimonium ex metu gravi incusso ab altero ex contrahentibus, iste non potest resilire ratione illatæ injuriæ, ut multi sentiunt; quamquam alii sentiant probabiliter, utrique id licere, cum matrimonium fuerit nullum; verum hæc ultima sententia, ut ego sentio, solum potest locum habere, cum injuria potest alia via reparari. Ex data in genere doctrina solvi possunt particula-
res quaestiones, quæ in hac materia oriri possunt.

83. *Quest. 8.* Quale sit impedimentum *Ordo Sacer?* R. majores Ordines, quos Sacros vocamus; dirimere matrimonium ejus, qui non coactus eos suscepit. Constat ex *c. diacono*, & *c. litteratum*, & ex *Extrav. antiqua de voto*. Sed quod impediatur matrimonium (*Ordo Sacer*) ex constitutione Ecclesie habet, inquit D. Th. in 4. d. 37. quæst. 1. ar. 1. cui subscribit maxima pars Docto-
rum contra aliquos docentes, *Ordinem Divino ju-*
re

re irritare matrimonium. V. Continuatores Tour-
nelyi.

Aliud impedimentum est *ligamen*, vi cuius is, qui ligatus est conjugii adhuc viventi, invalide contrahit cum alio. Quod si moraliter certus de morte conjugis, alium accipiat, non peccat; verum si prior forte compareat, tenetur ad eum redire, dimisso posteriore; quia secundum conjugium, etsi fide bona contractum, re vera nullum fuit.

84. *Quest. 9.* Unde oritur impedimentum publicæ honestatis? R. ex sponsalibus, & matrimonio rato: ita ut qui cum aliquo sponsalia, vel ratum matrimonium contraxit, nequeat valide contrahere cum consanguineis ejus, cum quo iniiit sponsalia, vel matrimonium ratum. Cum hoc tamen discrimine, quod sponsalia post Tridentinum solum irritant usque ad primum gradum, si valida fuerint, minime vero si fuerint invalida; matrimonium vero ratum usque ad quartum, idque etiam si istud fuerit nullum, nisi nullitas sit ex defectu consensus. Non oritur autem hoc impedimentum ex sponsalibus incertis, hoc est, contractis cum persona incerta v. g. cum una ex filiabus: constat *ex c. un. de spons. in 6.* Neque ex conditionatis, si ante impletam conditionem cum alia persona contrahatur per verba de præsentī. *Ex declar. Bonif. VIII.*

85. Oritur autem impedimentum publicæ honestatis ex matrimonio clandestino, cum ex declaratione Pii V. oriatur ex quovis matrimonio nullo; modo nullitas non sit ex defectu consensus. Oritur etiam ex sponsalibus validis, etiam postea mutuo consensu, vel alia justa causa dissolutis, ut constat ex declar. S. Cong. approbata ab Alex. VII. die 5. Julii 1668. Denique notandum est id, quod habetur in cap. un. *de spons. in 6.* nempe matrimonium ratum invalidum non inducere impedimentum in præjudicium priorum sponsalium. Unde si quis post sponsalia valide contracta cum una, ducat ejus sororem, antequam rem habeat cum secunda, potest, ac tenetur contrahere

re cum prima, cum matrimonium fuerit nullum.

86. *Quest. 10.* Quænam ætas requiritur ad valorem matrimonii? R. ex jure Ecclesiastico requiri in viro annum 14. completum, & in femina duodecimum. Hinc nullum est matrimonium impuberem, etiamsi dies tantum pauci desint, ut colligitur ex c. *ex litteris: donec compleat puer annum decimum quartum, expectet.* Dicunt vero Canonæ, validum esse matrimonium, si malitia suppleat ætatem, quod in puero locum habet, cum constat eum esse aptum ad generandum & habere cognitionem vinculi conjugalæ, quæ reddat consensum perfectum. Ita D. Th. in 4. d. 36. q. un. art. 5. Quod si puer, completo anno ætatis suæ 14. nequeat coire, non ideo ineptus est ad matrimonium; cum ea sit impotentia tantum temporaneæ, quæ non est inter impedimenta numeranda.

87. *Quest. 11.* Quid est affinitas, & quomodo dirimit matrimonium. R. 1. est propinquitas personarum, nata ex copula carnali, sive licita, sive illicita. Gradus affinitatis accipiuntur eadem omnino ratione ac in consanguinitate, ita ut qui est consanguineus uxoris in primo gradu sive rectæ, sive transversæ lineæ, is marito sit affinis in eodem gradu. Hoc autem impedimentum contrahitur, cum vir rem habet cum consanguinea uxoris, vel uxor cum consanguineo viri. Et quamvis de jure antiquo extenderetur usque ad septimum gradum, novò tamen jure restrictum est ad quartum gradum ex copula licita, & ex Tridentino ad secundum tantum ex copula illicita. Omnis autem affinitas, orta ex affinitate sublata est per Concilium Lateranense.

88. Ex quo deduces sequentia. 1. qui rem habuit cum sorore sponsæ suæ, cum neutra potest valide contrahere absque dispensatione: imò nec cum earum consobrina, vel matertera. 2. potest quis ducere affinem fratris sui etiam in primo gradu, v. g. duo fratres possunt ducere duas sorores imò pater, & filius possunt ducere matrem, & filiam. 3. Titius potest ducere successive Titiam,

&

& Bertam, quæ fuerunt uxores Caji, & Sempionii fratrum. Pariter Titius, qui duxerat sororem Caji, post hujus mortem, ejusque sororis, potest ducere Bertam uxorem Caji. 4. Post matrimonium si conjux rem habeat cum consanguinea alterius conjugis, contrahit impedimentum ad petendum debitum, modo incestus sit cum consanguineis in primo, vel secundo gradu; quod enim hujusmodi impedimentum non extendatur ultra secundum gradum, constat ex declaratione S. C. confirmata decreto Greg. XIII.

89. An autem metus, & ignorantia excusent ab impedimento petendi debitum? res est incerta. Censeo autem 1. cum communi sententia, metum gravem, sicut excusat a lege Ecclesiastica, sic etiam excusare a pœna, nisi sit in contemptum legis, quomodo DD. interpretantur textus, qui in contrarium afferri solent. Censeo secundo, ignorantiam juris, sive legis humanæ prohibentis probabilius tollere impedimentum, cum pœna sit imposita a lege humana; adeoque is, qui cum ignorantia contra illam agit, sicut excusatur a transgressione legis, ita ab ipsius pœna. Multo magis excusat ignorantia facti, v. g. si quis sciens quidem legem prohibentem petitionem debiti, accedat ad feminam, quam nescit esse sibi consanguineam. Non ita certum est de ignorantia pœnæ, quæ probabilissime non excusat, quamvis alii satis probabiliter contra sentiant.

90. *Quest. 12.* Quid de impedimento clandestinitatis? R. matrimonium dicitur *late* clandestinum, quando fit coram Parocho, & testibus, sed omis-
sis per malitiam denunciationibus & tunc validum est, sed illicitum. Sed *stricte* loquendo clandestinum dicitur, quod privatim contrahitur absque præsentia Parochi, & testium, atque hoc esse omnino nullum declaravit Concilium Trid. Sess. 24. c. 1. his verbis: *Aut aliter, quam presente par-
cho, vel alio Sacerdote de ipsius parochi, vel or-
dinarîi licentia, & duobus, vel tribus testibus ma-
trimonium contrahere attentabunt, eos S. Synodus
ad*

ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, & hujusmodi contractus irritos, & nullos esse decernit, prout eos presenti decreto irritos facit, & annullat. Verum in locis infidelium, aut hæreticorum, ubi Tridentinum non est receptum, matrimonium sine Parocho, & testibus est omnino validum, non secus ac ante decretum Tridentini. Idem dico de matrimonii infidelium in quocunque loco contrahantur.

91. Quod ad fideles attinet, etiam peregrini nequeunt valide contrahere in loco, ubi receptum est Tridentinum, nisi coram Parocho; quoad contractus enim obligantur legibus loci, in quo contrahunt. Si quis vero se transferret ad locum, ubi non viget Tridentinum, vel illac forte transiret, non potest valide contrahere sine Parocho, & testibus, nisi illuc transferret domicilium. Ita declaratum est a S. C. 14. Aug. 1727. quæ declaratio fuit approbata ad Urbano VIII. & iterum confirmata a Bened. XIV. in ep. *paucis abhinc diebus*, data 19. Martii 1758.

92. Parochus autem est quicumque habet ordinariam jurisdictionem in contrahentes; communiter autem intelligitur parochus domicilii, non tamen originis; item Episcopus, vel ejus Vicarius in sua Dioecesi, Vicarius Capituli, & Abbates jurisdictione Episcopali gaudentes circa suos subditos. Parochus autem valide assistit, etiam excommunicatus, & non Sacerdos, potestque alii Sacerdoti vices suas præbere ex Trid. *Sess. 24. c. 1.* nec requiritur, ut re vera sit Parochus, sed quod habeat titulum, saltem coloratum, ita ut communi errore Parochus judicetur, nec sit intrusus absque ullo titulo. Potest autem Parochus assistere nuptiis sui parochiani etiam extra parochiam, & adhuc contradicente parochio illius loci, ut scribit Pagn. lib. 4. in *c. quod nobis*, & constat ex pluribus decretis S. C. cum non sit actus jurisdictionis contentiosæ.

93. Ubi duo sunt parochi ejusdem parochiæ, potest quivis assumi, etiam invito altero. Quod

si duo habeant domicilia in diversis parochiis, multi dicunt adhibendum esse parochum ejus, in qua tunc habitant; sed communissime, & valde probabiliter alii sentiunt matrimonium posse contrahi in quacumque parochia, modo in utraque sponsi æqualem habuerint, vel fere æqualem habitationem, quia in utraque possunt recipere Sacramenta; & confirmatur ex c. 2. *de sepult. in 6.* modo factiæ domicilium non transferatur, ut sæpe S. C. declaravit; secus vero si domicilium vere quis transferat etiam ad finem matrimonii contrahendi. Notat autem Bened. XIV. Parochum ruralem non esse proprium, quando rus itur causa recreationis, vel pro rusticanis negotiis, ideoque matrimonium valide coram eo celebrari non posse. *Notif. 55. n. 7.* Quod intellige, si sponsus brevi tempore ruri degit, ut ex Barbosa, & aliis colligit Aversa.

94. Et quamvis ex præcepto adhibendus sit parochus contrahentis illius, in hujus parochia matrimonium celebratur; sufficit tamen ad valorem, si alterutrius pastor assistat, idque etiam extra propriam parochiam. Peccaret tamen graviter parochus, qui in alterius parochia absque ejus Parochi venia sponso solempni ritu benediceret. Quod ad vagos attinet, isti possunt contrahere coram quolibet parcho, etiam si alter tantum sit vagus; nequit tamen Parochus eis assistere, nisi inquirendo prius de ipsorum libertate, ut monet Trid. & deinde petendo veniam ab Episcopo, sine qua valide quidem assisteret, sed graviter peccaret. Peregrini autem, qui exiguo tempore domo absunt, non possunt contrahere coram parcho loci, ubi sunt peregrini; bene vero si alicubi domicilium figunt pro majore anni parte, ut famuli, studiosi, etc. quia contrahunt ibi domicilium parochiale. Alia de militibus, de ægrotis in Hospitali degentibus, de puellis degentibus in *Conservatoriis*, etc. vide apud Auctorem.

95. *Quest. 15.* Quænam præsentia requiratur in parcho, & testibus? R. non sufficit eorum præsentia tantum materialis, sed requiritur etiam mo-

ralis, ita ut advertere possint, quid agatur, & de eo testari. Non est tamen opus, ut ipsi videant contrahentes, modo audiant, & intelligant verba contractus, aut saltem videant signa consensus. Valet autem matrimonium, etiamsi Parochus nihil proferat, imo etsi iniurius, aut injuria coactus intersit, ut saepe declaravit S. C. Peccant autem graviter sic contrahentes ob injuriam, quæ irrogatur Sacramento, & Ecclesie, cum parochus ut persona publica assistit; & in aliqua Diœcesi prohibetur sub pœna excommunicationis. Notant autem Salmant. & alii, id sine peccato fieri posse, si parochus sine causa nolit assistere, nec Superior adiri possit.

96. *Quest. 14.* Quenam *impotentia* dirimat matrimonium? R. *impotentia* perpetua, & antecedens matrimonium. Quare si temporanea sit, orta ex aliquo morbo, aut vitio naturaliter curabili, certe non dirimit matrimonium; neque illud dirimit, si matrimonio superveniat. Quod si antecedit, sed nequeat auferri nisi per miraculum, aut cum peccato, vel periculo mortis, irritat matrimonium ex *c. fratern. de frig. & malef.* Jam vero *impotentia* ex quatuor capitibus oriri potest; scilicet ex maleficio, ex frigidityte, ex inproportione, ex mixtione sexus. Si ex maleficio oriatur, nec ullo remedio humano tolli possit intra triennium, *impotentia* censetur perpetua, & est impedimentum dirimens, ut docet D. Th. in 4. d. 54. q. un. ad 5. Si maleficium alio auferatur maleficio, quod illicitum est, matrimonium etiam censetur invalidum ex eodem D. Th. & Bonav. Quod si auferatur, amovendo signum, validum, & licitum erit.

97. Si *impotentia* oriatur ex frigidityte, post triennii experimenta nullum censetur matrimonium. Idem sentiunt D. Th. & Antoninus, cum ex nimio calore nequit haberi copula conjugalis; sed Cabassutius, & Tournelyus ajunt, juvenes ea de causa minime separandos, cum tractu temporis fervor ille decrescat, & possint fieri habiles ad generandum. Potest quoque esse impedimentum abomi-

minatio viri erga mulierem, si ob ejus deformitatem non possit excitari ad copulam, ut ait D. Th. q. 68. a. 1. ad 5. In quo eventu, non secus ac in maleficio conceditur triennium conjugibus, in quo licet copulam experiri ex *c. laudab.* Aliud impotentiae caput est feminae improporatio ob vasis naturalis arctitudinem. Et quamvis ea tolli possit per incisionem; si mortis sit periculum, matrimonium est tamen nullum. Id certum est ex *c. fraternit. de frig.* atque etiam cum eo mortis periculo incisa sit, & facta idonea; quod enim ab initio nullum est, tractu temporis non convalescit. Idem dicunt DD. multi cum S. Antonino, quoribus ex incisione imminet periculum gravis morbi; & quidem praefice loquendo verum est, cum etiam tunc temporis non desit morale periculum mortis.

98. Denique impotentia oriri potest ex mixtione sexus, cum alter conjugum est hermaphroditus. Tunc autem si alter sexus praevaleat, eo tantum uti potest; si uterque sit par, ei datur optio; ita tamen, ut quem semel elegerit, semper retineat. Qua ratione valide contrahunt, cum vere sint potentes ad usum generationis. Non ita evirati, & eunuchi, quando carent utroque teste; secus si unum saltem habeant integrum testiculum. Const. ex bulla Sixti V. *Cum frequenter.* Valide autem contrahunt senes, & steriles, quia potentes sunt ad copulam, etsi non prolificum, aut nullum semen emittant. Atque idem est de iis, quae non edunt faenum, nisi mortuum, vel non nisi cum periculo vitae. Impuberes vero ratione utentes jure tantum Ecclesiastico invalide contrahunt, cum eorum impotentia sit temporanea.

99. *Quest. 15.* Quid de impedimento raptus? Raptus est abductio feminae de loco in locum matrimonii causa. Hinc non sufficit, si mulier de uno in aliud ejusdem domus cubiculum a viro transferatur, etiam si per vim illam cognoscat: sufficit vero si transferatur in locum separatum, in quo illa sit sub potestate viri, quamvis ibi cum eo rem
non

non habeat. Debet tamen abduci matrimonii causa; quicquid enim alii contra sentiant, non est impedimentum raptus feminae, libidinis tantum exercendae causa, cum finis Concilii solum fuerit consolare libertati matrimonii. Quare nec impedimentum incurrit rapiens feminam, non invitam, nec repugnantem, licet repugnent parentes. Incurrit tamen poenas raptoribus impositas. Quid si mulier virum rapiat? Communis est opinio non incurri impedimentum, quod solum a Concilio imponitur viro rapienti.

Nota, raptorem, præter impedimentum, subire excommunicationem ipso jure, sicut & omnes ei auxilium præbentes. Sed non nisi post judicis sententiam subjacet aliis poenis, puta, dotationi mulieris, infamiae, inhabilitati ad dignitates, & amissioni gradus.

CAPUT VIII.

De revalidando Matrimonio, & de impedimenti dispensatione.

100. **N**ota: Matrimonium potest esse nullum ob impedimentum juris naturæ, vel ob impedimentum ab Ecclesia impositum. Circa 1. nequit Ecclesia dispensare; bene vero circa secundum, ut experientia constat. Ubi vero dubitatur de valore matrimonii contracti, post diligentem inquisitionem præsumi potest esse validum. Quod si de illius impedimento Ecclesiastico est vera probabilitas, & simul de ipsius valore, præsumitur Ecclesia velle in eo, si forte adsit, dispensare propter bonum animarum. Ita DD. communiter.

101. *Quest. 1.* Quo modo revalidandum sit matrimonium nullum ex defectu consensus? R. 1. si defectus consensus fuit ex utraque parte, necesse est ut uterque consensum renover, & verbis, aut alio signo externo illum exprimat, cum prior consensus plane fuerit nullus. R. 2. si altera pars fide consensit, altera vere; is, qui fide contraxit,

teneatur revalidare matrimonium per verum consensum, & quidem ex iustitia, ut servetur aequalitas. Ita Soto, Salmant. alii. Sed probabilius negant alii multi cum Navarro, eo quod nullum fuerit matrimonium, & uterque liber maneat. Ad id tamen obligabitur fide consentiens, si aliter reparari nequeant damna innocenti illata. Et quamvis aliqui velint eum, qui invalide contraxit, teneri monere conjugem de nullitate matrimonii; communis tamen, ac verior sententia id negat, docens sufficere, ut is, qui ex metu, vel fictione contraxit, liberum deinde ponat consensum. Ita expresse D. Th. Suppl. q. 47. art. 4. ad 2. dicens: *ex consensu libero illius, qui primo coactus est, non fit matrimonium, nisi in quantum consensus procedens in altero adhuc manet in suo vigore; unde si dissentiret, non fieret matrimonium.*

102. Hinc validum redderetur matrimonium, si pars, quæ fide consentit, post cognitam nullitatem conjugii, suum consensum exprimat per copulam conjugalem, altera parte ignara impedimenti. Tunc enim adest similitudo moralis utriusque consensus, quæ requiritur ad valorem contractus. Nec obest, quod si altera pars innocens certior fieret nullitatis matrimonii, forte non consentiret; id enim non tollit, quo minus re vera consenserit, & consensus moraliter perseveret, quandiu ipse non retractetur: Constat totum id ex c. *insuper* 4. *qui matrim.*, & ex c. *proposuit* I. *de eo, qui, dux.* & denique ex c. *ad id* 21. *de spons.*, ubi legitur: *quamvis ab initio invita fuisset ei traditu, & renitens, tamen quia postmodum per annum, & dimidium sibi cohabitans consensisse videtur, & ad ipsum est cogenda redire.*

103. R. 5. Si matrimonium fuit nullum ob occultum impedimentum, sed in facie Ecclesiæ celebratum, non est opus illud denuo reintegrare coram Parocho, & testibus. Ita probabilior, & communior sententia: quia Concilium Trid. præscribit præsentiam parochi, & testium, ut obviam eat incommodis, quæ ex nuptiis clam initis oriuntur.

tur. Unde non videtur decreto suo comprehendisse hanc hypothesim, in qua matrimonium fuit publice contractum, adeoque satis erit renovare consensum, ex cuius defectu nullum fuit matrimonium. Ita saepe declaravit S. Pœnitentiaria, & S. Cong. C. teste Bened. XIV. *notif.* 87. n. 62. Id tamen locum habet, cum impedimentum est occultum; nam si publicum sit, publice matrimonium revalidari debet.

104. Sed quæres: quando censetur occultum impedimentum, cum in litteris S. Pœnitentiariæ dicitur: *modo impedimentum occultum sit.* Responderi solet, illud dici occultum, quod non est publicum majori parti Parochiæ, Viciniæ, vel Collegii. Sed ut apposite animadvertit Bened. XIV. tunc Confessario abstinendum est ab exequenda dispensatione, cum ex circumstantiis prudenter conicere potest impedimentum ex occulto posse fieri publicum. Potest autem aliquando evenire, ut crimen *materialiter* publicum sit viciniæ, sed *formaliter* occultum, nimirum si ignoretur ab illo nasci impedimentum affinitatis, & tunc potest etiam impetrari dispensatio. In impedimento autem criminis solet exigi, ut sit *omnino occultum* ad dispensandum; nequit autem tale appellari, quod per duos testes probari potest. V. laudatum Benedictum.

105. *Quest.* 2. An cum matrimonium fuit nullum ex consanguinitate, vel alio impedimento dirimente, opus sit, ut ablato impedimento, uterque conjux fiat conscius de nullitate matrimonii? R. 1. certum est in ea hypothesi requiri dispensationem, ut revalidetur matrimonium. 2. ante obtentam dispensationem, conjugem impediementi conscium non posse petere debitum, quamvis possit reddere, saltem si non sit ipsi certum impedimentum.

R. 3. Quicquid alii dicant, & nos in 1. editione dixerimus, probabilius censeo, extra casum urgentis necessitatis utrumque conjugem deberi fieri certiores de nullitate prioris matrimonii; maxime

cum in litteris S. Pœnitentiariæ apponatur clausula: *ut dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata, uterque inter se de novo secrete contrahere valeant.* Quamvis enim aliqui sentiant cum Navarro eam clausulam vim non habere conditionis, sed instructionis, potius tamen assentior Bened. XIV. consenti eam veram importare conditionem.

106. Quod si ex notitia impedimenti grave damnum timeri possit, eo quod ex separatione conjugum orirentur scandala, rixæ, pericula mortis, infamiæ gravis, &c. licitum est uti benigniori sententia, docente sufficere, ut pars conscia impedimenti consensum renovet, curetque, ut pars alia ignara impedimenti ipsum quoque vel expresse, vel in virtute renovet. Sed quo modo id fieri possit, non convenit inter DD. Primus erit, si ab altero dicatur: *quando nupsi non habui consensum verum: nunc ipsum præstare volo: visne & tu ipsum præstare?* Hunc modum præstandi consensum facile DD. admittunt; sed cum periculum sit, ne pars inscia impedimenti illud agnoscat, & separari velit cum periculo gravis damni, alii assignant hanc rationem: *si nullum fuisset nostrum matrimonium, nonne iterum me accipere intendis?* Sed hæc ratio multis non placet; sic enim altera pars non ponit consensum absolutum, & a priorè independentem.

107. Tertius modus renovandi consensum, erit, si sponsus, v. g. dicat: *angor scrupulis de valore nostri matrimonii; ideoque renovemus consensum.* Ita Navarrus, Salmant. alii, & quidem hæc ratione habetur novus consensus a primo independentens, quamvis notitia certa non sit de nullitate matrimonii. Alios renovandi modos vide apud auctorem, qui ait sufficere copulam affectu maritali habitam, sublato per dispensationem impedimento, quando non sit alius modus exprimendi consensum sine periculo gravioris damni, vel scandalii; sed hoc scandalum, ait Sanctius, ut plurimum timeri non potest, si impedimentum se habeat ex par-

parte viri. Consule laudatum Bened. XIV. *notif.* 87. n. 74.

198. Q. 3. In quibus impedimentis possit Papa dispensare? R. 1. potest certe in impedimentis juris Ecclesiastici; quia ejus est tollere impedimentum, cujus est ponere. R. 2. in impedimento juris naturæ non potest quidem Papa dispensare; potest autem, urgente gravi necessitate, declarare validum esse matrimonium, non obstante impedimento, quod probabiliter de jure naturæ illi obstat, ut re ipsa declaravit Clem. XI. 2. Apr. 1701. de matrimoniis a quibusdam populis Indiæ valide contractis. *De Pontificis autem potestate, postquam dispensavit, dubitare, instar sacrilegii est*, inquit Bened. XIV. de Syn. Diœc. c. 6.

199. *Quest.* 4. An, & quando Episcopus dispensare possit in impedimento dirimente? R. 1. nequit Episcopus dispensare ante contractum matrimonium, nisi impedimentum sit occultum, & gravis urgeat necessitas, v. g. ad legitimandam prolem, vitandam infamiam, vel alia gravia damna; tunc enim aut nulla est reservatio, aut Papa censetur tacite consentire. Quod si impedimentum sit publicum, id non potest Episcopus, cum cesset ratio scandali, & sponsi debeant a nuptiis desistere. R. 2. in impedimento dirimente matrimonium jam contractum non potest Episcopus ordinario jure dispensare, nisi tacite consentiente Pontifice in vera necessitate, cum non est facilis aditus ad ipsum. Ut vero Episcopus possit ita dispensare, requiritur, ut matrimonium bona fide contractum fuerit, saltem ex parte unius conjugis. Nam si uterque contraxit mala fide, separandus est ex Trid. Sess. 24. c. 5. dicente: *Si quis inter gradus prohibitos scienter matrimonium contrahere præsumperit, separetur, & spe dispensationis consequenda careat ... non enim dignus est, qui Ecclesie benignitatem facile experiatur, cujus salubria præcepta temere contempsit*. Episcopus autem, qui urgente necessitate potest dispensare, potest etiam

aliis delegare facultatem dispensandi, ut communis est opinio DD. si paucos excipias.

110. *Quest. 5.* Quinam possint dispensare in impedimentis tantum impedientibus? R. 1. ex ordinaria potestate possunt Episcopi dispensare ad contrahendum matrimonium, exceptis voto castitatis perfecto, & sponsalibus prioribus. Possunt quoque dispensare in impedimentis, matrimonio advenientibus, quæ impediunt petitionem debiti, v. g. cognationis spiritualis, vel affinitatis: pariter in matrimonio contracto ab habente votum castitatis possunt dispensare quoad petendum debitum, sive votum præcesserit, sive subsecutum fuerit matrimonium. R. 2. Regulares ex privilegio possunt cum facultate Provincialium dispensare ad petendum debitum conjugale. Imo & aliqui DD. concedunt Regularibus potestatem dispensandi in voto castitatis ad contrahendum matrimonium, urgente gravi necessitate. Sed contradicunt Suarius, Sanctius, Sporer, aliique communiter.

111. *Quest. 6.* Quanam sufficiat causa, ut licite dispensetur in impedimentis dirimentibus. R. requiratur justa causa, eoque gravior, quo gradus affinitatis, vel consanguinitatis est propinquior. Inter causas autem assignatas numerantur 1. extinctio gravis odii, vel litis inter propinquos. 2. ablatio scandali. 3. inæqualitas matrimonii, nisi nuptiæ fiant inter propinquos. 4. defectus justæ dotis. 5. conservatio facultatum in eadem cognatione. 6. merita petentis dispensationem. 7. instauratio matrimonii bona fide contracti, vel etiam mala, si matrimonium fuerit consummatum, vel adsit fama de copula habita. 8. necessitas auxilii, puta, si mulier ex defectu viri non possit litibus assistere, vel filiis suis providere. Item ætas femina, excedens 24. annum. Denique periculum perversionis a fide. Adhuc aliqui pro causa facilioris dispensationis subministrationem pecuniæ in subsidium pauperum vel alterius operis pii, ut fieri solet ex præcepto Innoc. X. Hanc causam non esse admittendam

censet Concina, præsertim jubente Trident. ut dispensationes sunt omnino gratis, & aliter ansa deitur hereticis mussitandi: Nihilominus eam esse causam iustam dispensandi præter alios multos DD. docet Bened. XIV. *Notif.* 87. n. 16. cum Pallavicino.

114. Hic tamen notare oportet 1. fieri posse, ut aliqua ex adductis causis non sufficiat, quæ tamen simul cum aliis satis sit ad obtinendam dispensationem. 2. ut dispensatio non sit subreptitia, explicanda sunt omnia impedimenta, quæ adsunt, item cognatio sive carnalis sit, sive spiritualis; item gradus, linea, & an recta sit, an transversa. Quod si manifestetur remotior gradus consanguinitatis, vel affinitatis, reticendo propinquiore, secundum aliquos invalida est dispensatio; secundum alios vero erit quidem illicita, sed non invalida, modo propinquitas non sit in primo, vel secundo gradu. Si dubitetur, an causa allegata vera fuerit, vel falsa, vel an ea, quæ falso est allegata, fuerit finalis, vel impellens tantum? in his, & aliis dubitationibus dispensationem subsequentibus standum est pro valore dispensationis obtentæ. 3. cum petitur dispensatio pro matrimonio contrahendo inter propinquos, explicanda est copula incestuosa inter ipsos habita ad finem obtinendæ dispensationis; aliter nulla evadit dispensatio. Constat ex bulla Innoc. XII. renovata a Bened. XIV. per bullam. *Pastor bonus*. Imo etsi copula fuerit habita sine pravo animo facilius obtinendæ dispensationis, quicquid alii dicant, reticeri non debet copulæ circumstantia, quæ difficiliorem reddit dispensationem. Legatur textus laudatæ bullæ, *Pastor bonus*, ex qua disci possunt alia multa ad praxim dispensationis pertinentia.

115. Formula autem petendæ dispensationis a S. Pœnitentiaria ad contrahendum, sive revalidandum matrimonium erit hujusmodi.

*Eminentissime, & Reverendissime
Domine.*

Exponitur humiliter Eminentiae V. pro parte devoti illius Oratoris N. (vel Titii, vel alterius ficti nominis) quod postquam idem Orator carnaliter cognovit Fabiam, postea ignarus impedimenti, bona fide (vel conscius impedimenti) tractatum habuit de contrahendo matrimonio cum sorore Fabiae; & nisi ad effectum deducatur, cum tractatus sit publicus, & occultum impedimentum, exinde scandala verosimiliter exoritura sint; cupit Orator de praemissis absolvi, & secum dispensari. Quare humiliter supplicat Eminent. V. ut super his de opportuno remedio auctoritate Apostolica providere dignetur.

Dignetur Eminentia V. responsum dirigere ad me infrascriptum. N. Hic exprimendum nomen, & cognomen illius, ad quem rescribendum est, & oppidum, vel Civitas, ad quam mittenda est responsio, idque vulgari lingua. Si vero contractum jam sit matrimonium in facie Ecclesiae cum impedimento, id exprimi debet pro dispensatione obtinenda. Idem fere stylus servari debet, dum petitur dispensatio voti castitatis ad ineundum matrimonium. Epistola autem signata exterius scribatur: *Eminentissimo, & Reverendissimo Domino, Domino Cardinali Majori Pœnitentiario.*

114. Dispensatio autem committi solet Doctore in Theol. vel Jure Canonico, vel si is haberi nequit, Confessori ab Episcopo approbato, qui non potest litteras aperire, nec exequi dispensationem, nisi audita prius Confessione; & statim litteras lacerare debet, ut praescribi solet in ipsis litteris. Potest autem Confessarius uti hac, vel simili formula post datam Sacramentalem absolutionem: *Et insuper auctoritate Apostolica mihi concessa dispenso tecum super impedimento primi (seu secundi, seu primi, & secundi) gradus, provenien-*

te ex copula illicita a te habita cum sorore mulieris, cum qua contraxisti (vel contrahere intendis) ut matrimonium cum illa rursus contrahere possis, renovato consensu; & prolem, si quam suscepisti (vel suscipies) legitimam declaro. In nomine Patris &c. Simili fere ratione utatur in dispensatione a voto castitatis. Legesis Bullam Bened. XIV. quæ incipit, *Dei miseratione*, ubi præscribitur forma procedendi in omnibus casibus nullitatis matrimonii.

LIBER VII.

*De Censuris Ecclesiasticis, & de
Irregularitate.*

TRACTATUS PRIMUS

De Censuris in genere,

CAPUT I.

*Quid, & quotuplex sit Censura Ecclesiastica,
& quis, & in quos possit eam conferre.*

1. *Quest. 1.* Quid est Censura Ecclesiastica? R. est poena spiritualis, & medicinalis, per quam homini baptizato, delinquenti, & contumaci aufertur usus quorundam bonorum spiritualium. Quo nomine veniunt actiones externae, & publicae, quae habent spiritualem aliquem effectum, ut sacrificium, officium Divinum, beneficium, administratio, & susceptio Sacramentorum, indulgentia, publica Ecclesiae suffragia; quia haec subsunt potestati Ecclesiae. Unde non privatur homo bonis mere internis, nec privatis, v. g. fide, charactere, gratia, nec communione SS. quae ex gratia in radice derivatur. Nec privatur bonis temporalibus, nisi aliquando minus praecipue, & secundo, v. g. humano convictu. Hinc degradatio, vel depositio non est censura, quia licet sit poena spiritualis, non tamen medicinalis, sed perpetua, & ob peccatum, etiam emendatum potest infligi. Ita verior sententia contra paucos, & colligitur ex c. *querenti de Verbi signif.* Nec cessatio a Divinis est censura, nec irregularitas, ut postea dicemus.

Quest. 2. Quotuplex est censura? R. dividitur 1. in excommunicationem, suspensionem, & interdium,

ctum, de quibus dicemus postea sigillatim. 2. in eam, quæ est a jure, & eam, quæ ab homine. Prima fertur per Canones, Constitutiones, vel statuta Ecclesiastica, stabili lege, ac permanente. Secunda fertur a judice Ecclesiastico per modum mandati, vel sententiæ judicariæ, sive sit particularis, quæ certas personas, & factum aliquod singulare respicit; sive generalis; quæ nulla singularis facti, aut personæ determinatione fertur. Hinc censuræ, quas fert Episcopus in Synodo diocesana, dicuntur latæ per modum statuti, & juris, durantque post mortem Episcopi. Quæ vero extra synodum ab eo lata sunt, vim habent præcepti, ac sententiæ, cessantque post mortem ferentis. Ita Salm. Roncaglia, & alii.

3. Dividitur 3. in censuram *latæ* sententiæ, & *ferendæ*. 1. est ea, quam judex, aut jus statuit ipso facto, quo quis v. g. contra legem facit, sine alia sententiâ incurrendam. 2. dicitur, quam judex, aut jus non vult ipso facto incurrî, sed per sententiâ infligi. Dum verba sunt ambigua, putanda est sententiæ ferendæ ex reg. 43. juris in 6., eo quod in dubio circa pœnas benignior interpretatio sit facienda. Ad dignoscendum autem, utrum censura sit *latæ* sententiæ, an *ferendæ*, attendenda sunt ipsius verba, quæ si includant alterius actionem, seu ministerium, erunt *ferendæ* sententiæ; *latæ* vero, si non includant. Hinc erit sententiæ *latæ* 1. si verba sint præteriti, aut præsentis temporis v. g. *excommunicavimus*, *excommunicatus fuit*, *excommunico*, *interdictum volo*, &c. 2. si addatur *ipso jure*, *ipso facto*, vel *sine alia sententiâ*. 3. si verba sint modi imperantis: *incidat in excommunicationem*, *maneât interdictus*. Quod si dicatur: *excommunicetur*, *suspendatur*, &c. attendendum est, an præceptum excommunicandi alteri, v. g. Episcopo imponatur, & tunc erit *ferendæ* sententiæ; si vero absoluto modo, & imperante dicatur, erit *latæ* sententiæ, quia nullius ministerio indiget.

4. Ut plerimum autem non est nisi *ferendæ* sen-

tentiæ censura, quæ fertur sub verbis futuri temporis. Item comminatoria sub *pæna excommunicationis*, nisi aliud ex adjunctis colligatur. Pariter *volumus excommunicari, suspendi, &c.* Si autem dicatur *excommunicatus sit, anathema sit*, alii volunt esse *latæ* sentienciæ, alii *ferendæ*, utrique probabiliter; nisi fiat contra hæresim, tunc enim *latæ* sentienciæ censura est dicenda.

5. *Quest. 3.* Cujusnam sit ferre censuras? R. 1. est de fide contra novatores, Ecclesiæ inesse potestatem ferendi censuras, quibus suos subditos bonis spiritualibus priver. Ita Conc. Const. *sess. 8. cor. 5.*; & ex bullis Mart. V. & Leonis X. aperte constat. Quam consuetudinem non esse recens inventam, sed a primis Ecclesiæ sæculis usitatam, erudite probat Bened. XIV. de Synodo lib. VII. R. 2. eas ferre potest omnis, & solus Superior Ecclesiasticus, habens in foro externo jurisdictionem ex illo Matt. 15.: *quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in Cælis*: & Matth. 18. *quæcumque alligaveritis*, &c.

6. Potestas hæc alia est *ordinaria*, & convenit Papæ quoad universam Ecclesiam, & Episcopis quoad suos subditos, atque etiam Vicario generali Episcopi, quod tamen negant aliqui. Eam quoque habent Concilia non solum generalia, sed etiam Provincialia, & Capitulum Sede vacante, & pro eo Vicarius Capitularis. Pariter Generales, Provinciales, & Superiores locales Ordinum Religiosorum, uti & Capitula eorum, & Congregationes, ex concessione autem, multi Archidiaconi, Decani, & Archipresbyteri. Denique omnes, qui per communem errorem cum titulo præsumpto tanquam Superiores habentur, ex l. *Barbarius, ff. de off. Præt.* Alia est *delegata*, eamque convenit iis, quibus committitur ab habente ordinariam potestatem, cujus morte expirat, nisi causa a delegato jam fuerit incœpta, etiam per solam citationem ex c. *gratum de off. deleg.* Delegatus autem non potest hanc potestatem alteri delegare, nisi sit a Pontifice delegatus ex c. 3. *de Offi. Deleg.*

7. Hinc non possunt ferre censuram potestate ordinaria Parochi, ut docet D. Th. quia per consuetudinem est eis abrogata potestas, illis concessa ex jure communi. 2. laici, cum non sint in Ecclesiastico ordine constituti; ex Papæ tamen dispensatione id possunt, ut fert communis sententia. 3. fœminæ, etiam Abbatissæ, & quidem nec ex delegatione R. Pontificis, cum potestas clavium non possit mulieribus committi. Ita D. Th. Salm. & alii contra aliquos. 4. non baptizati, cum ii, qui in Ecclesia non sunt, nequeant exercere Ecclesiasticam potestatem, neque ordinariam, neque delegatam. 5. neque amentes, & ratione carentes; censura enim non habet vim nisi juxta intentionem ferentis illam, ut constat ex c. *cum voluntate de sent. Excomm.* Denique neque ille qui jurisdictionem habet impeditam, ut excommunicatus, suspensus, hæreticus, aut schismaticus. Immo censuram ferens debet libere agere, & non coacte ex c. *cum volunt.* quamvis si ex metu gravi lata sit, valida est ex communi sententia.

8. *Quest. 4.* In quos potest ferri censura? R. in omnes, & solos subditos Ecclesiasticæ potestati. Hinc censura ligari nequeunt r. non baptizati, etiamsi sint catechumeni, quia non subjacent jurisdictioni Ecclesiæ; bene vero hæretici, apostatæ, & schismatici, qui per baptismum in Ecclesiam sunt ingressi. 2. nec mortui, qui si aliquando excommunicari dicuntur, id non ita est intelligendum, ut de novo ligentur, sed tantum declaratur eos, dum in vivis erant, fuisse excommunicatos, ac vivis prohibetur, ne pro ipsis orent, eos sepeliant, &c. Pariter dicuntur absolvi, dum sepultura, & publicæ orationes pro eis permittuntur. 3. perpetuo amentes, quia non sunt capaces culpæ, adeoque nec pœnæ; sed ii, qui ad tempus mente carent, sicut & ebrii, & dormientes, ligantur censuris, quibus causam dederint, quo tempore erant rationis compotes.

9. Quod attinet ad impuberes, doli capaces, illi certe ligari possunt censura, si ea feratur per modum

dum præcepti, ut nemo negat; secus vero, si feratur per modum sententiæ, cum sese in judicio defendere non valeant nisi agerrime. Ita multi TT. quibus tamen repugnant alii cum Suario, eo quod se defendere possint per alium. Illud tamen est certum, ab impubere non subiri censura a jure, vel ab homine, nisi contra exprimatur in lege, ut exprimitur in prohibitione de ingressu puerorum in monasteria Monialium, & de Clericorum percussione.

10. Censura quarto non ligantur ii, qui subditi non sunt: unde Papa nequit excommunicari nisi a Conc. Generali, si incidat in hæresim, ex c. *s. Papa d. 40.* Nec Episcopi, nisi a R. Pontifice, aut a jure, cum de ipsis expressa mentio fiat; quod tamen aliqui solum intelligunt de suspensione, & interdicto, sed non de excommunicatione, cui subjacere volunt Episcopos, etiamsi in lege nulla de ipsis fiat mentio. Reges autem, & Reginæ, quamvis subditi sint Episcopis in spiritualibus, jure tamen novo non possunt ligari censuris, nisi a R. Pontifice, ut ait S. Antoninus, cui alii multi subscribunt. Neque Episcopi possunt censuris afficere non subditos; imo neque subditos in aliena diœcesi, cum nequeant jurisdictionem exercere extra propriam diœcesim. Excipiuntur aliqui casus, puta manifestæ contumaciæ, vel causæ jam cognitæ in propria diœcesi, vel si censura fertur per modum præcepti, vel Episcopo loci consentiente. Constat ex c. *Clemens quamvis*. Absolvere autem Episcopus a censuris potest subditum extra propriam diœcesim existentem, modo id fiat sine strepitu judicii. Excipiunt etiam multi casum, in quo subditus delictum commiserit in propria diœcesi; aliter reus puniri non posset.

11. *Quest. 5.* Quas ob easus ferri possit censura? R. cum omnis censura pœna sit gravissima, sine gravi causa imponi non potest. Itaque invalida est censura, quæ ob levem culpam injungitur, ut colligitur ex Trid. Sess. 25. c. 3. de *reform.* Sed materia in se levis ex adjunctis potest gravis eva-

de-

dere, adeoque digna præcepto, & censuris. Sic levis Clerici percussio censetur res gravis, attentata reverentia debita statui Clericali. Sic etiam Prælatus potest sub gravi pœna cogere Clericos, ut supplicationibus assistant, ut ne comam nutrant, & similia, quæ licet in se levia, gravia tamen sunt in ordine ad finem intentum. Cum dubitatur autem de materiæ gravitate, valida est censura, quia possidet Superioris potestas. Levis suspensio, vel interdictum ad breve tempus, privans aliquo tantum usu sacrorum imponi potest pro levi culpa; sed non ad omnem usum, vel ad longum tempus. Suar. d. 4. S. 4. n. 2.

12, Non potest ferri censura, nisi peccatum sit grave, vel in se, vel ratione scandali, vel ratione finis intenti, & quidem conjunctum cum contumacia. Debet quoque esse externum, nec satis est, quod ex prava intentione fiat grave, nisi actio quoad substantiam exterius sit mortalis. Unde qui leviter percutit Clericum, etsi cum animo graviter percutiendi non incurrit censuram. Ino actus peccati in suo genere debet esse perfectus, & consummatus, nisi aliud exprimaunt verba legis. Quare dum excommunicatur homicida, non ideo excommunicatur consulens, vel mandans homicidium; quod si etiam in mandantes lata sit censura, ea non comprehendit mandantes, effectu non secuto. Utrum autem censuram incurras, si dubites, an tuum mandatum influxerit, an non? Negant Salmant.: sed affirmat La-Croix cum Sanctio: utrumque est probabile.

13. *Quest. 6.* Quanam excusent a censura? R. ea omnia, quæ excusant a peccato mortali, scilicet, parvitas materiæ, impotentia legem implendi, defectus deliberationis, & advertentiæ, & ignorantia invincibilis, sive juris, sive facti. Itaque ignorans aliquid esse prohibitum jure Divino, vel Ecclesiastico, censuræ non subjacet; pariter ignorans illud esse vetitum sub censura, quia deest contumacia, & contemptus. Excusat etiam ignorantia invincibilis, sive antecedit, sive comitetur delictum; hinc occi-
dens

dens eum, quem nescit esse Clericum, non incurrit censuram, quamvis esset eum quoque occisurus, si scivisset; ille enim animus non influit in Clerici occisionem. Si quis tamen dicat: *volo hunc hominem occidere, etiam si sit Clericus*, & revera Clericum interficiat, excommunicationem non effugiet.

14. Sed a censura non excusat ignorantia affectata, ut docent multi cum Suario, quamvis alii, contrarium doceant, excepto casu occisionis Clerici. Excusatur autem qui legem transgreditur ex gravi metu, quamvis a culpa sæpe non excusetur. Notandum est autem censuram non incurri, ubi non intercedit violatio legis Ecclesiasticæ, etiamsi violatur lex naturalis, vel Divina. Nec ferri potest censura ab homine ob peccatum præteritum, nisi illud forte respiciat futurum ratione scandali, vel restitutionis non factæ, vel perseverantiæ in peccato post monitionem. Ita S. Th. & cum eo Suar. & communis, eo quod desit contumacia. Quod si aliquando quis ob culpam præteritam, & forte sine culpa, sed iusta de causa arceatur ab aliorum consortio, altari, communione, &c. ea proprie non est censura, quamvis late dicatur etiam in jure excommunicatio, vel suspensio. Pro crimine autem futuro nequit Episcopus per sententiam ferre censuram ex c. *Romana de sent. Excommun.* quamvis probabile sit id fieri aliquando posse, si adsit iusta causa; atque ita usu receptum est.

15. *Quest. 2.* An censura sine monitione sit valida? R. 1. Censura, quæ fertur a jure vel per sententiam generalem, vel etiam specialem respectu actionis futuræ, non indiget monitione, cum lex ipsa, vel sententia per sese satis admonet. Pariter monitio prævia non requiritur in suspensione, vel interdicto particulari (secus in generali) cum non feruntur per modum censuræ, sed meræ pænæ ad punitionem peccati præteriti, ex c. *rum literis* 33. de *testibus*. Idem dico de sententia, qua declaratur tantum censuram esse incursum, dum

evidenter constat delictum esse commissum, cui censura est annexa.

16. R. 2. Cum censura fertur ab homine per sententiam particularem, ad ejus valorem requiritur prævia monitio canonica, id est trina juxta præscripta Canonum. Etsi aliquando ex justa causa sufficiat una, tribus æquivalens, v. g. *moneo te semel pro tribus vicibus*. Requiritur etiam, ut monitio scripto recitetur, ut causa censuræ exprimatur, ut reo petenti exemplum scripturæ intra mensem tradatur; alioquin judex ipse suspenditur a divinis. Constat ex *c. reprehensibilis de appellatione*; & ex *c. statuimus de sent. Excomm.* Probatur autem ex Matth. 18. *si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus*. Quæ verba demonstrant, Ecclesiam non habere potestatem ferendi censuras, nisi contra contumaces. Atque hinc docet communior sententia DD. eam monitionem præmittendam esse non solum ex præcepto Ecclesiæ; sed ex essentia ipsius censuræ; quamvis non improbabilis sit doctrina Suarii, & aliorum, qui putant Ecclesiam ex plenitudine potestatis posse censuras ferre, nulla monitione præmissa, idque nonnullis exemplis confirmant. V. Cont. Tournelyi.

17. Quod ad monitionem canonicam spectat, notandum est præterea: 1. pro unaquaque monitione requiri spatium saltem duorum dierum, adeoque si una pro tribus monitis adhibeatur, assignandum est spatium sex dierum, ut quis reus contumax dicatur. Verum urgente causa spatium illud ad unum diem, vel si oporteat, ad brevius tempus redigi potest. 2. monitio facienda est ab ipso iudice, vel ab alio ipsius nomine, & quidem in scriptis; nisi ob bonum commune expediat fieri oretenus, sed ita ut in foro probari possit, ex *c. Vener. de sent. Exc.* 3. si censura ferenda sit contra plures generatim, sufficit, ut monitio in Ecclesia fiat coram populo: si interdictum feratur contra Communitatem, satis est eos moneri, ob quorum culpam fertur. Quod si censura in particularem personam feratur, ipsa nominatim est monenda. Aliquando tamen monitio contra

ipsam fieri potest in Ecclesia, vel alio publico loco; scilicet cum reus absconditur, aut fraude impedit monitionem: dolus autem constare debet testibus, aut manifestis indiciiis. Item cum reus semel est personaliter citatus, aliæ citationes fieri possunt domi, in Ecclesia, vel tribunali *ex Clem. 5. de Elect. A.* lia de ratione ferendi censuras vide apud auctorem.

18. *Quest. 8.* quando invalida sit censura ex defectu justæ causæ? R. si causa nec in se justa sit; nec secundum allegata fori externi subsistat; imo si causa alioqui sit justa, sed juridicè probari nequeat. Quod si re ipsa crimen non subsistat, juridicè tamen probetur, adeoque titulum præsumptum habeat iudex, probabilius non ligat in foro conscientie, quamvis in foro externo servari debeat ad vitandum scandalum. Cum vero dubitatur, utrum censura fuerit justa, necne? judicandum est fuisse justam, quia in dubio possidet iudicis potestas. Ita Suarius, Vasquius, & alii contra paucos alios. Imo etsi reus pro se opinionem habet probabilem, tenetur parere iudici præcipienti sub censura, v. g. solutionem pecuniæ; alias lites nunquam finirentur.

CAPUT II.

De absoluteione a censuris.

19. *Quest. 1.* Quis potest absolvere a censuris latis a jure? R. certum est ab eis posse absolvere Episcopum, vel proprium Sacerdotem, si non sint reservatæ, ut constat ex c. *nuper de sent. Excomm.* Idem possunt Capitulum, Sede vacante, Prælati Religiosorum Ordinum, & omnes, qui gaudent jurisdictione quasi Episcopali. An autem ab eis possint absolvere & Parochi, & alii Confessarii quicumque? negant aliqui cum S. Anton. eo quod requiratur jurisdictio in foro externo, qua carent isti. Affirmat tamen sententia communis cum S. Th. *suppl. q. 24. a. v.* ubi ait: *Si ex-*
com.

communicatio sit major, aut est lata a iudice, & sic ille, qui tulit, vel ejus Superior potest absolvere; vel est lata a jure, & tunc Episcopus, vel etiam Sacerdos potest absolvere, Ratio autem est, quia licet ex jure ordinario hanc facultatem non habeant; illam tamen habent ex concessione Innocentii III. qui in c. nuper 29. inquit: In secundo casu (quod excommunicatio non sit reservata) a suo Episcopo, vel a proprio Sacerdote poterit absolutionis beneficium obtineri, etc. Nominem autem proprii Sacerdotis hic venit quilibet Sacerdos approbatus ab Ordinario.

20. Atque hujusmodi absolutio impertiri potest tum intra, tum extra Confessionem, & valet etiam pro foro externo, cum favores Principis, quoad fieri possit, sint ampliandi. Neque solum hæc facultas extenditur ad excommunicationem, sed ad omnes alias censuras non reservatas. Sunt etiam, qui affirmant, a minore excommunicatione posse absolvere etiam simplicem Sacerdotem non approbatum; sed hæc sententia omnino rejicienda est cum Suario, Soto, & aliis, tum quia in c. nuper dicitur excommunicatio minor absolvenda esse vel ab Episcopo, vel a proprio Sacerdote, qui sane intelligi nequit simplex Sacerdos; tum quia juxta decretum Innoc. XI. hodie vetitum creditur Sacerdotibus simplicibus absolvere a venialibus.

21. *Quest. 2. Quisnam possit absolvere a censuris latis ab homine?* R. si censura lata sit per modum sententiæ particularis contra definitam personam, non potest ab illa absolvere nisi is, qui eam tulit, vel ejus Superior, aut successor ejus, aut delegatus. Est certum apud omnes. Quod si iudex in foro externo testetur, eum, contra quem lata est censura, vel emendatum esse, vel parti contrariæ jam satisfecisse, tunc censetur vel ipse absolvere, vel cuilibet absolvendum remittere, ut notant Salmant. Si vero sententia feratur ab homine ad instar statuti, vel sententiæ generalis contra personas indefinitas, vel in futurum, v. g. in

omnes, qui hoc crimen patrarint, vel in præteritum contra eos, qui hoc crimen commiserunt; probabilius censeo, absolutionem dari posse a quocumque Confessario, modo censura non sit reservata; quia censuræ sic latæ comparantur censuris latis a jure. Ita Toletus, Layman, Roncaglia, Concina contra Suarium, Vasquium & alios.

22. *Quest. 3.* An Episcopus absolvere possit a censuris Papæ reservatis? R. Ante omnia notanda sunt verba Trid. Sess. 24. c. 6. dicentis: *liceat Episcopis in irregularitatibus, & suspensionibus ex delicto occulto, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, dispensare; & in quibuscumque casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reservatis, delinquentes sibi subditos in diœcesi sua per se ipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum, in foro conscientie gratis absolvere, imposita pœnitentia salutari. Idem & in hæresis crimine in eodem foro conscientie eis tantum non eorum Vicariis sit permissum.* Ex quibus Trident. verbis deduces 1. Episcopos posse absolvere in foro conscientie vel per se, vel per alium ab omni censura occulta, etiam reservata, excepta hæresi occulta, a qua per se tantum possunt absolvere. 2. crimen dici occultum, quod non est in foro externo saltem per unum testem probatum; vel saltem notum non sit omnibus; vel majori parti oppidi, vicinæ, parochiæ, vel collegii, aut monasterii, in quo reus degit.

23. Deduces 3. non posse ab Episcopo absolvi reum criminis Papæ reservati, quod in foro alterius Episcopi in judicio sit punitum; quia licet tunc judici satisfactum sit, tamen crimen manet publicum, & ut tale omnino est Pontifici reservatum. Ita communior, & verior sententia cum Suario contra aliquos. Probabile autem est, crimen in uno loco publicum absolvi posse ab Episcopo in alio, ubi est occultum; modo timeri nequeat, ne etiam in eo loco fiat publicum. 4. nomine Episcoporum venire omnes jurisdictionem Episcopalem habentes, sed

sed nec hi, nec illi hanc facultatem habent, ubi Tridentinum non est receptum. Ita Fagnanus in c. *dilectus* 15. de *Temp. Ordin.* ubi ait, declaratum fuisse a Greg. XIII. eam facultatem nec Cardinalibus convenire, etsi Ecclesiarum Urbis titulum habeant.

24. Deduces 4. quicquid aliter docuerint aliqui DD., facultatem prædictam a Trid. Episcopis concessam, revocatam esse per Bullam Cœnæ quoad hæresim, & alios casus in ea reservados. Ita sæpe declaratum esse a S. C. ajunt Fagnanus, & Pittonius, atque ita sentiendum esse, docet Bened. XIV. de Syn. lib. 7. c. 52. qui testatur P. Suarez primum censuisse probabilem contrariam sententiam, sed postea in Tract. de fide d. 1. §. 2. illam dixisse omni probabilitate destitutam.

25. Confirmat id ipsum laudatus Bened. XIV. auctoritate S. Pii V. & Greg. XIII. qui de hac re nominatim rogati respondisse feruntur, nulli præter Papam integrum esse absolvere ab hæresi etiam occulta. Accedit damnatio propositionis 5. ab Alex. VII. proscriptæ, quæ agebat: *sententia asserens bullam Cœnæ solum prohibere absolutionem hæresis, & aliorum criminum, quando publica sunt; & id non derogare facultati Tridentini, qua de occultis criminibus sermo est, anno 1629. 19. Junii in Concistorio S. C. Emin. Cardin. visa, & tolerata est.* Ex his omnibus concludit Bened. XIV. *Episcopos non sine temeritatis nota hanc auctoritatem posse sibi ostentare, & tanto minus delegandi.*

26. Quæst. 4. An Episcopi possint absolvere a censuris Bullæ Cœnæ impeditos Romam adire? R. omissis aliorum sententiis, Episcopos posse per se, vel per alios absolvere in utroque foro legitime impeditos ab omnibus casibus, atque etiam ab hæresi, accepto ab eis juramento præsentandi se se postea Superiori. Ita communis DD. quia existente impedimento Papam adeundi, restituitur Episcopis potestas ordinaria, non quidem ex vi Tridentini, sed vi juris communis. Et probatur ex cap. *Ea nascitur* 25. de *sent. exc. Mulieres, senes, &*

valetudinarii, seu membrorum destitutionibus impediti, licet ad Apostolicam sedem non veniant, ab Episcopis valeant fidelium communioni restitui. Idem sancitur in cap. *quomois* 68. eodem titulo, & in cap. *nuper* 20.; qui canones etsi locuantur de censura ob Clerici percussione, merito a DD. transferuntur ad omnes alias censuras in quibus eadem ratio subsistit. Et colligitur ex cap. *eos qui de sentent. excommunic.* ubi idem statuitur in universum de omnibus censuris.

27. *Quest. 5.* Quinam censeantur legitime impediti? R. in c. *Ea noscitur* 13. tales dicuntur mulieres, senes, valetudinarii, quibus in aliis capitulis juris adduntur pueri, impuberes, pauperes, *gravem inimicitiam habentes, vel alias justificaciones, quibus ab itinere rationabiliter excusentur.* Quæ verba comprehendunt servos, patres familias, quibus non liceat iter agere sine gravi incommodo, pauperes, sed non mendicos, quæ inopia ab itinere non excusat, Magistratus publicos, & alios omnes, qui nequeant sese longo itinere committere sine gravi sui, vel aliorum damno sive spirituali, sive temporali. Quod impedimentum si perpetuum sit, excusat eos ab onere se postulandi: idem dico, si sit ad longum tempus, e.g. decennium; non ita si ad breve tempus. Et quavis sic impediti juxta aliquos DD. teneantur Romani Pontificem vel S. Pœnitentiarium per epistolam, vel Procuratorem convenire; communior tamen, & probabilior sententia eos a tali onere excusat: tunc enim Episcopis convenit jure ordinario potestas eos absolvendi, quæ solum erat restricta circa non impeditos. *Salm. Roncaglia, Milante, & alii.*

28. Possunt quoque absolvi absque onere comparandi leviter Clericum percutientes, ex c. *pervenit de sent. Exc.* Item impuberes, etiamsi post pubertatem petant absolutionem; eorum enim absolutio jure ordinario datur Episcopis. Pariter feminæ, nec solum moniales, sed quævis aliæ, cum in c. *quomois* non alia de causa excusentur, nisi quia

quia feminae sunt. De Monialibus autem nemo dubitat, cum expressum sit in c. de *Monialibus* 55. sed nequeunt nisi in mortis articulo ab Episcopis absolvi a censura ob violationem clausurae, ex declaratione Greg. XIII. Censentur quoque perpetuo impediti carceri, aut triremibus mancipati, filii familias, & Regulares, qui possunt a Prælati suis absolvi. Verum Prælati Regulares nequeunt absolvere sæculares a criminibus in Bulla Cœnæ contentis. Alia circa Regularium facultates lege, si vacat, apud auctorem.

29. *Quest. 5.* Quomodo danda sit absolutio a censuris? R. ad absolvendum a censura sufficiunt quævis externa signa, quæ significant absolutionem dati, sed non est satis voluntas absolvendi. Sane in foro externo servanda est formula, quæ in unaquaque diœcesi sit in usu; in foro autem conscientia hæc, vel alia similis adhiberi potest: *Ego te absolvo (v. g.) a vinculo excommunicationis, suspensionis, etc. quam incurristi propter NN. talem causam, & (si sit excommunicatus) restituo te Sacramentis Ecclesiæ, & communioni fidelium, aut (si sit suspensus) executioni tuorum Ordinum, vel Officiorum. In nomine Patris, etc.* Qui pluribus censuris est adstrictus, potest ab omnibus absolvi per illa verba: *ego te absolvo ab omni vinculo*, nisi absolvens aliud intendat. Hinc qui in jubileo sine culpa omisit peccatum habens censuram sibi annexam, postea ab eo potest a quovis Confessario approbato absolvi, cum non sit amplius reservatum, sublata censura, ratione cujus reservatum fuerat. Potest quoque absolvi quis ab una censura, relictis aliis, quia non est inter eas necessaria connexio.

30. *Quest. 6.* An valeat absolutio data absenti vel invito, aut per vim extorta, aut sine partis satisfactione? R. 1. absens sicut potest ligari censura, ita & absolvi ex c. de *manifesta* 2. q. 1. & c. *quanto* 2. q. 5. Ceterum sine urgenti causa id non licet. Potest quoque invitatus absolvi a censura,

ra, sicut ligari potest; sed ut plurimum non licet, re censura contemnatur. R. 2. absolutio vi, aut metu gravi injuste extorta non valet; imo novam excommunicationem incurrit, qui metum incutit, ex c. unico *de his, quæ vi, in 6.* Valet tamen, si metus sit iuste incussus, v. g. si absolutio extorta sit a iudice, qui nolit absolvere, cessante contumacia. R. 3. absolutio, data ab Ordinario, non præstita satisfactione, etsi sit illicita, valida tamen est; dari vero a delegato erit invalida, si apponatur clausula: *satisfacta parte*, quæ juxta sententiam probabiliorẽ importat conditionem; quamvis aliqui probabiliter sentiant, eam de jure adhiberi tantum ad monendum delegatum, non ad limitandam facultatem. Certe erit valida, si talis conditio non apponatur; peccabit tamen Confessarius, qui absolvat, non præstita satisfactione, aut si ea præstari tunc nequeat, data cautione, aut juramento de satisfaciendo, cum primum fieri possit.

31. Certum est tamen, censuram non auferri sine absolutione, etiam secuta emendatione, & præstita satisfactione ex *prop. 44.* damnata ab Alex. VII. dicente *quoad forum conscientie, reo correpto, ejusque contumacia cessante, cessant censuræ.* Absolutio data sub conditione, v. g. *absolve te, si solvas*, ex se illicita est; erit tamen valida, impleta conditione. Potest quoque dari absolutio ad reincidentiam, id est, pro certo actu, & tempore, quo transacto reincidat; item sub certo onere, quo non impleto, censura reviviscat. Quid vero, inquis; si quis absolvatur ad reincidentiam, v. g. si intra mensem non satisfaciatur, requiritur ne nova culpa ad reincidendum? Negant aliqui cum Suario, quia non fuit sublata, nisi sub conditione. Alii probabilius affirmant, quia cum nequeat suspendi censura sine auctoritate Pontificis, fuit omnino sublata per absolutionem, adeoque sine nova culpa renasci non potest. Idemque ajunt, dum Pontifex absolverit ad omnem effectum, etsi ad reincidentiam, nisi aliud exprimat, ut exprimeret,

si

si absolveret aliquem v. g. ad finem obtinendi beneficium, manente censura quoad alios effectus.

52. Pro aliis nota 1. eum, qui potestatem habet absolvendi in foro conscientiae a censura, posse quoque id facere extra confessionem, ut probabilior sententia docet contra Navarrum, Suarium, & alios. Declaratum est tamen a Greg. XIII. & a S. C. Episcopum non posse absolvere a casibus Papalibus occultis extra Sacramentum Pœnitentiæ. Nota 2. eum, qui absolvendus est a censura, debere prius implorare absolutionis gratiam ex c. *per tuas de sent. Exc.* erit tamen valida absolutio, etiamsi eam non petat, modo sit emendatus a peccato, & satisfactionem reddat. 3. ab iis, qui enorme crimen aliquod perpetrarunt, juramentum exposci de illo non amplius committendo ex c. *de cetero*, & c. *ex tenore*; secus si crimen non sit adeo grave. Cetera quæ ad absolutionem præmitti solent, ac debent, vide apud auctorem.

TRACTATUS II.

De Censuris in particulari.

CAPUT I.

De Excommunicatione.

1. *Quest. I.* Quid sit excommunicatio, & quotuplex? R. est censura, quæ privat fidelem communione Ecclesiæ; estque duplex, alia dicitur major, alia minor. Secunda tantum privat usu passivo, seu receptione Sacramentorum. Prima, quæ in jure venit nomine generali excommunicationis, & dicitur *anathema*, si majori cum solemnitate feratur, privat hominem communione Ecclesiastica, id est, usu tam activo, quam passivo Sacramentorum, & communibus suffragiis, orationibus, & indulgentiis, sed non privatis. Rursus excommunicatus alius dicitur toleratus, quem fideles non tenentur vitare, alius non toleratus, quem vitare tenentur.

nentur. Post Concilium autem Constantiense vitandi tantum sunt nominatim excommunicati, ac denunciati, & publici percussores Clericorum.

2. *Quest. 2.* Quid requiritur, ut aliquis excommunicatus sit vitandus? R. requiritur 1. ut sit nominatim excommunicatus, expresso ipsius nomine, vel ejus officii, ita ut de illo nequeat dubitari. Reliqui autem generatim excommunicati, maxime hæretici, vitandi sunt, cum periculum adest scandali, aut spiritualis damni; aut si illorum aliquis ex nostra separatione probabiliter esset emendandus. Atque in hoc sensu intelligendus est Ap. ad Titium 5. *hæreticum post primam, & secundam correptionem evita.* Et Joannes ep. 2. *nolite eum in domum recipere, nec ave ei dixeritis.* Nisi cum aliis dicatur, his locis notari publice excommunicatos, & denunciatos. Requiritur 2. ut reus sit publice denunciatus, puta in Ecclesia, vel per scriptum in loco publico juxta morem regionis.

5. *Quest. 5.* An liceat toleratis cum aliis communicare? R. neg. ex verbis Conc. Const. quod postquam indulget fidelibus agere cum eis, qui clam sunt excommunicati, subjungit: *per hoc tamen ejusmodi excommunicatos, suspensos, & interdictos, seu prohibitos, non intendimus in aliquo relevare, nec eis quomodolibet suffragari.* Hinc fidelis, qui sine necessitate induceret excommunicatum toleratum ad communicandum cum aliis in divinis, peccaret contra charitatem cum esset occasio alterius peccati. Dixi in *Divinis*, nam in humanis certum est id licere: dixi præterea sine *necessitate*, nam cum necessitas instat, vel utilitas magna, potest quisque ab excommunicato Sacramenta suscipere; imo etsi nulla sit necessitas potest quisque accipere Sacramenta a Parocho excommunicato, sed tolerato, & ab alio Sacerdote, qui aliunde paratus sit ea ministrare. Addunt multi, nullum esset peccatum in Divinis communicare cum tolerato, eo quod dum fidelibus conceditur communicare cum illis, istis quoque indistincte concedi videatur communicare cum fidelibus

petentibus communicare, si justa sit causa petendi. Ita Salmant. Sanctius cum Soto, aliisque probabiliter.

4. *Quest. 4.* Quando vitandi sint percussores Clericorum? R. tum, cum eorum percussio est juridice notoria. Sed ad id non sufficit *notorietas juris*, nisi sit quoque *facti* notitia, ita ut res sit nota non solum in domo aliqua privata, vel Collegio, sed in urbe, oppido, aut vicinia nota sit, saltem ex publica fama majori parti. Constat ex illis verbis Conc. Constant. *Si sententiam latam a Canone adeo notorie constiterit incurrisse, quod factum non possit aliqua tergiversatione celari.* Hinc sufficit fama communis, orta a viris fide dignis, & integre probata, quæ faciat certam moraliter fidem, modo fama sit de eo, quod publice percusserit; sed non sufficit publica infamia, nisi re vera palam percusserit.

5. *Quest. 5.* Quam ob causam incurratur minor Excommunicatio? R. unica in jure causa illius assignatur, nimirum communicatio cum excommunicato vitando. Id tamen non tollit, quo minus Episcopus in poenam alicujus criminis possit alicui interdicere usum passivum Sacramentorum, saltem Communionis. Fieri autem potest, ut hæc censura incurratur, etsi quis propter levitatem materiz solum venialiter peccet, v.g. confabulando cum nominatim excommunicato, quando non licet, sed absque scandalo; non incurritur tamen ob peccatum, quod veniale sit ob imperfectum usum rationis; quia poena infligitur actioni, quæ quantum in se est, sufficiat ad mortale. Explicari autem debet in Confessione peccatum, quantumvis veniale, cui annexa sit censura, ne Sacramentum cum ejus vinculo recipiatur. Denique notari oportet, in jure sæpe dici, communicantem cum excommunicato *similem* excommunicationem incurrere; sensus autem est, eum pariter excommunicari, licet minore excommunicatione.

6. *Quest. 6.* Quinam sint effectus Excommunicatio-
Lig. Comp. Tom. II. Q ca.

cationis minoris, & quis ab ea possit absolvere? R. i. unicum esse effectum directum illius, nempe privare usu passivo Sacramentorum. Constat ex c. *si celebrat. de Cler. Exc.* Ubi dicitur, graviter peccare eum, qui hac censura irretitus suscipit Sacramenta; quæ tamen valide recipit, ut convenit inter DD. qui dicunt, non peccare graviter, qui Sacramenta ministrat, sed non recipit. An autem peccet venialiter, controversatur inter AA. Habet quoque alium effectum Excommunicatio minor, qui dicitur *indirectus*, scilicet hominem privare passiva electione ad beneficia ex eodem c. *si celebr.* Et quamvis textus loquatur de receptione per electionem, eadem est ratio de collatione, & præsentatione, quæ sunt virtualis quædam electio.

7. Itaque tam excommunicatus beneficium recipiens, quam eligentes, præsentantes, aut conferentes graviter peccant, cum in re gravi præceptum Ecclesiæ transgrediatur. Electio autem hujusmodi non erit ex se irrita, sed irritanda ex eodem textu, sanciente: *Si scienter excommunicatus electus fuerit, ejus electio est irritanda.* Sed quænam scientia requiritur, ut infirmetur electio? Alii requirunt eam ex parte electi tantum, alii ex parte electorum, alii denique ex parte utriusque. Electores autem conferentes beneficium ei, quem sciunt excommunicatum, nullam pœnam juris incurrunt.

Nota: ab hac excommunicatione, cum non sit reservata, potest absolvere Parochus, & quivis Sacerdos potens absolvere a mortali; sed non ii, qui carent jurisdictione, ut essent simplices alii Sacerdotes.

8. *Quest. 7.* Quinam sint effectus Excommunicationis majoris? R. sunt in duplici differentia; alii sunt remoti, seu mediati; alii proximi, vel immediati. Remoti sunt duo, scilicet irregularitas, quam subit excommunicatus exercens actum alicujus Ordinis; & suspicio de hæresi, quam subit is, qui per annum integrum in contumacia persistit, & ut jura loquuntur, insordescit, perseverando in

eadem censura cum Ecclesiæ contemptu. Contra quem ut de hæresi suspectum procedi potest, privando ipsum beneficio, ut colligitur ex Trid. *Sess.* 25. *c.* 4. Effectus immediati, seu proximi novem assignantur, 1. est privatio susceptionis Sacramentorum. 2. Privatio communium suffragiorum. 3. administrationis Sacramentorum. 4. Divinorum Officiorum. 5. nullitas Beneficii, collationis, præsentationis, &c. 6. privatio communicationis forensis. 7. privatio usus jurisdictionis. 8. sepulturæ Ecclesiasticæ. 9. communicationis Civis. De singulis agendum est singillatim.

9. *Quest.* 8. An excommunicatus possit valide suscipere Sacramenta? R. certum est, cum graviter peccare, sive toleratus sit, sive non sit, suscipiendo Ecclesiæ Sacramenta. Excusat autem a mortali ignorantia invincibilis, imo & gravis metus mortis, infamiæ, jacturæ bonorum &c. nisi adsit censuræ contemptus, quia non censetur Ecclesiæ velle cum tanto rigore ad censuræ observantiam obligare. An autem valide suscipiat, dubitatur. Negant aliqui excommunicatum, qui adhuc sine culpa ante censuræ absolutionem suscipit Sacramentum Pœnitentiæ, valide suscipere, cum membrum sit abscissum ab Ecclesia, cum qua nequit ideo in bonis ejus communicare. Affirmat tamen communissima sententia cum Suario, cum nullibi ab Ecclesia Sacramentum irritum declaretur, neque ex parte Ministri, neque ex parte susipientis.

10. Notandum est autem, cum, qui ministrat Sacramentum Excommunicato tolerato, peccare quidem contra jus Divinum, dando Sacramentum indigno, sed non peccare contra præceptum Ecclesiæ, quæ post Constantiense Concilium permisit cuique communicationem cum excommunicato tolerato. An autem excommunicatus teneatur tollere impedimentum ad implendum præceptum tum audiendi sacri, tum confitendi, & communicandi in paschate, non convenit inter DD. Quoad annuam Confessionem, & Communionem est omnino affirm-

firmandum; cum hoc sit unum ex præceptis Divinis quoad substantiam. Idem dico de obligatione Missæ, si possit absque gravi incommodo obtinere absolutionem; quod si id facile nequeat, & dolus absit, ab obligatione tollendi impedimentum audientia Missæ excusant communiter AA.

11. *Quest. 9.* Quibus suffragiis, & precibus privetur Excommunicatus? R. 1. si non sit toleratus, privatur communibus Ecclesiæ suffragiis, orationibus, & indulgentiis; idque, ut docet Suarius cum communi TT. etiamsi alioqui sit in gratia, nec per ipsum stet, quominus absolvatur. Nam, ut dicitur in c. *a nobis* 28. *de sent. Excom. quavis absolutus apud Deum fuisse credatur; nondum tamen habendus est apud Ecclesiam absolutus.* Non tamen privatur orationibus, & suffragiis, quæ quivis, ut persona privata offerre potest pro excommunicato. Quin & Sacerdos potest suo nomine in Missa mentionem illius facere, & pro illo offerre particulare meritum operantis. S. Th. Soto, Suarius, & fere omnes TT. R. 2. si toleratus sit, juxta probabilem multorum opinionem non privatur communibus suffragiis, & precibus nomine Ecclesiæ factis; quamvis alii multi cum Bellarm. Suario, & aliis negent posse quemvis Ecclesiæ nomine offerre Sacrificia, & orationes pro excommunicato, etiam ab Ecclesia tolerato.

12. *Quest. 10.* Quomodo Excommunicatus privetur usu activo Sacramentorum? R. ita, ut non toleratus licite non possit ministrare Sacramenta, præterquam in casu extremæ necessitatis, etiamsi requisitus sit. Probabile autem est, cum posse ministrare Viaticum, & Extremam unctionem, quando infirmus nequit aliud Sacramentum suscipere; pariter autem cum aliter grave incommodum posset metuere. Ita Roncaglia, Salmant. alii. Excommunicato autem tolerato vetitum est universe Sacramenta ministrare in c. *Apost. de Cler. Excom. min.* Quando autem est requisitus, vel si Parochus sit, nec sit alius, qui loco ipsius celebret, vel mi-

nistret, licite confert Sacramenta. Quod autem valide conferat, etiam si non sit toleratus, est omnino certum, ut ait S. Th. 3. p. q. 64. a. 9. excepto Sacramento poenitentiae, quod requirit jurisdictionem, quā ipse caret, si non sit toleratus.

13. Circa quod nota, eum, qui excommunicatus Sacramenta ministrat, sive toleratus sit, sive vitandus, incurrere irregularitatem ex c. ult. de Cler. exc. Pariter si solemniter baptizet, aut nuptias solemniter benedicat. Idem dico contra nonnullos, si invalide ministret ex c. si quis 7. *Causa* 11. ubi Martinus V. declarat irregularem quemvis constitutum in Sacris, qui post excommunicationem praesumpserit quasi in officio suo agere, sicut prius.

14. *Quest. 11.* Quomodo Excommunicatus privetur usu Divinorum Officiorum? R. non solum eorum fructu privatur, sed neque interesse potest parti notabili Sacrificii, aut publicis precibus, cantui, supplicationi, & ceteris annexis Ordini Clericali. Graviter igitur peccat & ipse, & qui cum Excommunicato vitando Divino Officio intersit, nisi aut parvitas materiae excuset, aut invincibilis ignorantia. Quod si excommunicatus a Sacerdote monitus nolit Ecclesia exire, subit excommunicationem Papae reservatam ex c. *Eos de sent. Exc.* Pariter eam subit interdictus denunciatus, qui pertinaciter velit audire Missam, & omnes, qui impediunt, hic excommunicatus, vel interdictus ab Ecclesia recedat, ex c. *gravis de sent. Exc.* Sacerdos autem excommunicatus, faciens coram se Missam celebrari, manet irregularis ex c. *tanta de Exc. Prel.* Cum autem excommunicatus vitandus renuit exire Ecclesia, tenentur Clerici eum expellere, aut si nequant, ab officiis cessare, etiam die festo; quod si Sacerdos consecravit, potest, ceteris abeuntibus, Sacrum persequi usque ad Communionem, & reliqua in Sacratio perficere, vel alio decenti loco.

15. Non prohibetur tamen Excommunicatus Sa-
cras

imagines venerari, uti aqua benedicta, aliisque Sacramentalibus, quamvis fructum eorum, qui oritur ex benedictione Ecclesiæ, non participet. Potest etiam in Ecclesia seorsim ab aliis orare, modo cum illis non communicet. Potest etiam audire concionem, & lectionem Theologiæ, vel Canonum: quamvis ipse nequeat concionari, vel legere, nisi toleratus sit, & ab aliis requiratur, aut ad id ex officio teneatur; quia tunc præsumitur ab aliis requiri, ut cum Suar. docent Salmant. Quod si obligatus est ad horas Canonicas, non excusatur ab illis recitandis, etiamsi fructus non percipiat ex culpa sua. Verum si omnino privetur beneficio, liber est ab onere recitandi, quod habeat solum ratione beneficii. Recitans autem non debet dicere: *Dominus vobiscum, sed Domine exaudi*, &c. Non potest autem uti socio ad recitandum; at secluso scandalo, & contemptu, inquit probabiliter Tournely, non videtur materia gravis uti socio ad officium, vel Rosarium privatim recitandum. Nullo autem modo peccat, si toleratus cum alio recitet, ab eo requisitus.

16. *Quest. 12.* Quid de privatione beneficii Ecclesiastici? R. nulla est omnis beneficii collatio, electio, &c. facta in favorem excommunicati ex c. *postulastis de Cler. Exc. min.* Hinc non solum peccant graviter conferentes, recipientes, &c. sed etiam ultra excommunicationem minorem, incurrun suspensionem a collatione, &c. Valida est, si conferatur scienter a Pontifice, vel cum clausula absolutionis a censura ad eum effectum, nisi quis excommunicatus sit ob hæresim; hæc enim non comprehenditur sub generali absolutione. Jam vero quod de beneficiis dictum est, intelligendum est etiam de dignitatibus Ecclesiasticis, de pensionibus Clerici ob ministerium aliquod Ecclesiasticum, & de pensione Ecclesiastica, etiam temporalī, quæ datur ob aliquod officium Ecclesiasticum. Idem aliqui affirmant quoad dignitates sæculares, quia excommunicati invalide exercent actus jurisdictionis;

alii tamen id negant, eo quod in jure nihil sit, quod significet irritam esse collationem hujusmodi dignitatum, quamvis excommunicatus impediatur ab externo suo officio exercendo.

17. Dubitant aliqui, an post Constantiense Concilium valida sit collatio beneficii, facta Excommunicato tolerato; sed verior sententia nullam esse affirmat cum Suario; quamvis enim permissum sit cum tolerato communicare, excommunicatus tamen nequit officia præstare: quare collatio semper fit indigno. Nec inhabilitatem tollit ignorantia, quantumvis innoxia, nisi collator ad cautelam absolvat a censuris ad cum effectum, ut fieri solet. Nota denique, excommunicatum ante beneficium obtentum non facere suos fructus beneficii; qui autem post beneficium acceptum excommunicatur, non privatur fructibus, nisi post judicis sententiam, ut probabilius censeo cum Laym., Tournelyo, & aliis contra Suarium, aliosque.

18. *Quest. 15.* Quid est communicatio forensis, qua privatur Excommunicatus? R. hoc nomine venit officium judicis, advocati, procuratoris, item actoris, tabellionis, testis, &c. ita ut reus semper possit excipere contra excommunicatum, etiam post judicis sententiam ante executionem. Actor vero excommunicatus valide agit, donec repellatur; judex autem agit invalide nisi sit toleratus, cum careat jurisdictione. Non peccat autem excommunicatus, si sit toleratus, qui tuetur se, & alios in judicio; vitandus autem non potest alios in judicio defendere, quamvis si id faciat, non teneatur mercedem restituere. Quod ad testes attinet, isti etiam vitandi valide testantur, si non repellantur; tolerati vero & valide, & licite, si ab una partium requirantur. Nemo excommunicatus potest esse tutor, aut curator, aut testamenti executor; si tamen non fiat oppositio, valide exequitur: valide quoque ipse testatur, etsi illicite. Denique contractus omnes ab eo facti illiciti sunt, & ratione eorum non datur actio in foro externo. Validi tamen sunt, du-

ran-

rante executione, si ab eo fiant, ut persona privata, sed non si fiant ab eo tanquam persona publica ratione muneris, & beneficii, quæ jurisdictionem requirant.

19. Jurisdictione enim uti prohibetur Excommunicatus; ita ut si non sit toleratus invalide eligat, conferat, præsentet, ferat leges, sententiam, &c. Qui autem ab eo beneficium accipit, intrusus dicitur, & absque alia sententia tenetur illud renuntiare. Acta vero tolerati ob bonum commune valida censentur; graviter tamen peccat, qui ea sine necessitate exerceat ex c. *Tanta de Exc. Prælat.* Privatur quoque Excommunicatus sepultura Ecclesiastica, ita ut si non sit toleratus, nequeat in Ecclesia, vel ejus cœmeterio sepeliri. Et si forte sit sepultus, debet exhumari, nec in eo loco possunt Divina peragi ante reconciliationem. Ita ex c. *saceris de sep.* Polluta autem Ecclesia, manet pollutum & cœmeterium, sed non contra ex c. *consulisti de Consec. Eccl. in 6.* Si vero excommunicatus decessit cum signis pœnitentiæ, non est exhumandus, sed absolvendus, petita absolutione ab hærede. Peccant autem graviter comitantes vitandum ad sepulturam; sepelientes vero incurrunt excommunicationem majorem ex *Clem. 1. de sep.* Id quidem dictum sit de Excommunicato non tolerato; nam toleratus licite sepelitur in loco sacro, si cum signis pœnitentiæ a vita decessit.

20. Qu. 12. Quomodonam Excommunicatus privetur communione civili fidelium? R. in casibus hoc versu comprehensis:

Os, orare, vale, communico, mensa negatur, ex declaratione Calixti Papæ in c. *Excommunicatos* 11. q. 3. Dicitur 1. *Os*, per quod intelligitur osculum, & omne colloquium, etiam privatum, etiam per nutum, litteras, vel internuntium, & quodvis signum benevolentiae, ut missio, vel acceptio numerum. Dicitur 2. *Orare*, id est, omnis communicatio in divinis, de qua supra. 3. *Vale*, quod comprehendit omnem salutationem saltem ho-

norificam verbo, vel signo, vel amplexu, sed non resalutationem, & alia urbanitatis signa, quæ censentur solutio debiri, ut probabilior est opinio TT. Hinc multi docent probabiliter contra Suarium, & alios, licitum esse cuiquam exhibere excommunicato signa urbanitatis, aperiendo caput, assurgendo, &c. modo absit animus salutandi, maxime si superior sit, aut persona publica. Resalutare autem verbis excommunicatum, secundum aliquos non est jure prohibitum; sed probabilius censeo id esse vetitum ab Ecclesia, quamvis contrarium non sit improbable. Aliud est de rescriptione, quæ videtur vera communicatio.

Qui autem Excommunicatum injuriis afficeret, peccaret quidem, sed censuram non incurreret: multo minus qui ei diceret: *Deus te convertat, illuminet*, &c. S. Anton. p. 5. tit. 25.

21. Dicitur 4. *Communio*, quæ comprehendit omne genus contractus, qui tamen, si fiat, validus est, contra ac pauci sentiunt. Comprehendit etiam cohabitationem, cooperationem, societatem, & quicquid censetur communicatio cum illo. Hinc prohibetur quoque communicatio cum excommunicato in eadem mensa, hoc est, omnis convicius, & convivium cum eo, etsi quis non vescatur eisdem cibis, nec eidem numero mensæ accumbat, ut evenire solet in Monasteriis, & Seminariis, in quibus plures sunt mensæ in eodem triclinio, sed omnes accumbunt per modum societatis, *Suarius*, *Salm.* alii; qui notant, non ideo prohiberi edere cum excommunicato in eodem hospitio, aut diversorio, vel casu fortuito in itinere in eadem domo, vel in eadem mensa.

22. *Quest.* 15. Quale sit peccatum communicare cum excommunicato non tolerato? R. communicatio in Divinis est mortale propter gravitatem materiæ; in civilibus autem, licet inducat excommunicationem minorem, aliquando tamen erit solum veniale, si secluso contemptu, & sine frequentia fiat. Erit tamen grave peccatum, etiamsi

non sit scandalum, vel contemptus, communicare in eodem crimine, vel contumacia, ob quam lata est excommunicatio. Item si ex excommunicatione civili reus sumeret occasionem perseverandi in eodem statu pertinaciæ, & in hoc omnes consentiunt. Imo probabilius censeo cum Suar. contra Navarum, & alios, frequentem communionem in civili cum eo nunquam posse excusari a peccato gravi. Ratio est, quia communicatio in civilibus cum vitando ex natura sua videtur materia gravis, ut probatur ex c. *exceptionem 7. de Exc.* ubi communicans civiliter cum excommunicato, dicitur *in periculum animæ suæ communicare.*

23. Quoad poenam vero, communicans cum vitando sive in divinis, sive in humanis incurrit excommunicationem minorem. Incurrit autem majorem 1. Clericus scienter communicans in divinis cum excommunicato a Papa nominatim denunciato ex c. *significavit de sent. Exc. 5.* qui communicat cum eo, si sententia lata sit etiam contra participantes; nec potest absolvi nisi ab eo, qui possit absolvere principalem. 3. is, qui scienter communicat cum vitando in crimine, ut ajunt, *criminoso*, id est, in eo, propter quod lata fuit excommunicatio; & hic absolvendus est tantum ab eo, a quo absolvitur principalis, ex c. *nuper de sent. Exc.* Addunt Salmant. Episcopum excommunicantem, si communicet cum reo in crimine, quod causa fuit excommunicationis.

24. *Quest. 16.* An liceat aliquando communicare cum non tolerato? R. extra Divina, licet in his casibus, qui habetur in c. *quoniam multos Can. 11. q. 3.* quinque in hoc versiculo continentur.

Utile, lex, humile, res ignorata, necesse.

1. scilicet, cum requirit utilitas vel ipsius excommunicati, vel alterius. Hinc licet ab excommunicato consilium petere, ejus concionem audire, si alius desit idoneus, medicinam ab eo, vel stipem petere, initam prius societatem continuare, sed non licet novos cum eo contractus inire, 2. *lex*, scilicet,

cet, matrimonii, per quam licet uxori marito excommunicato communicare, & e contrario, nisi factum sit divorcium. Non tamen id permittitur spon-
sis de futuro. Quod si excommunicatio lata sit ob
dubium de valore matrimonii, vel ob hæresim, id
non licet ex c. *decrevit de heret. in 6.* De cetero
licita sunt obsequia conjugii præstita, uti & licent
ea filiis quoad parentes. Licet quoque petere, &
reddere debitum ad vitandum periculum incontinen-
tiæ, *S. Th. in 4. d. 18. q. 2. a. 4.* qui docet, nun-
quam licere conjugii communicare in Divinis cum
conjuges excommunicato.

25. Dicitur 5. *humile*, id est, in casu subjectionis,
quomodo possunt filii etiam emancipati, ut
probabiliter docent Suar. Navarrus, Soto, & alii,
addunt aliqui etiam adoptivos, imo etiam nepotes,
pronepotes, & in eodem genere affines, ut sunt
purus, privigna, etc. Communicare quoque possunt
servi, & ancillæ domino, si ante excommunica-
tionem erant illius servitio addicti: similiter Reli-
giosi Prælato, non tamen nisi quoad eam commu-
nicationem, quæ vitari non potest ab habitantibus
in eadem familia. Famuli autem excommunicati e-
jusdem Domini non possunt inter se communica-
re, nisi quoad opus sit ad serviendum Domino,
quem non possunt relinquere. Quod autem de fa-
mulis est dictum, convenit quoque filiis, uxoribus
quoad parentes, & conjuges.

26. Dicitur 4. *res ignorata*; quælibet enim igno-
rantia, sive juris, sive facti excusat communicantes
cum excommunicato ex c. *quoniam multos 11.* &
quidem probabiliter etiamsi sit culpabilis, & crassa,
cum ibi excusentur generatim *ignorantes*. Excusat
5. *necessitas* sive animæ, sive corporis, sive pro-
pria, sive aliena, modo vera sit, & gravis ex dicto
c. *quoniam multos*, & clarius ex c. *Si vere 54. de
sent. Excomm.* Denique: non est vitandus nisi is,
quam moraliter constat vitandum esse sive id con-
stet per famam publicam, vel testimonio duorum
saltem testium fide dignorum. Recte autem monet

Tournelyus, non licere Pœnitentiæ Sacramentum suscipere ab eo, de quo dubitatur an sit vitandus; ne forte nullum evadat Sacramentum.

C A P U T II.

De Excommunicationibus reservatis.

27. *Quest. I.* Quænam sunt Excommunicationes Episcopis reservatæ? R. 1. est in eos, qui leviter Clericos percutiunt, aut etiam graviter, si sint feminae. 2. in eos, qui a censura in mortis articulo absoluti ab eo, qui alias non poterat, Superiori non se sistunt, si censura reservata erat ab Episcopo. 3. in Fratres minores, si admittant in suis Ecclesiis ad officia Divina Fratres Tertiî ordinis. 4. in eos, qui procurant abortum fœtus animati effectû secuto, a qua excommunicatione absolvere possunt etiam Regulares. 5. in eos, qui communicant in eodem crimine cum excommunicato ab Episcopo. 6. in eos, qui incurrunt censuras latas ab Episcopo, & sibi reservatas per propria statuta.

28. Cum vero excommunicatio fertur ex monitorio, nemo tenetur ad revelandum crimen, non vergens in alterius damnum, nisi præcedat, infamia, vel rumor ortus ex probis hominibus viciniae, aut Collegii. Quod si delictum cedat in commune damnum, etiam si sit occultum, est revelandum, nisi certa sit spes correctionem profuturam; verum si cedat in damnum privatum, non est manifestandum, nisi probari possit saltem per alium testem, vel aliter malum imminens nequeat impediri. Quando autem in Monitorio non præcipitur denunciatio, sed testificatio, tenetur quisque testari, si præcedat semiplena probatio, etsi non possit ipse probare. S. Th. Bonav. & communis quæ docet, non esse obligationem revelandi crimen emendatum, nisi illud habeat effectum in futurum, vel nisi sit publicum, & emendatio occulta, vel denique sit tale, ut Superior merito intendat reatus punitionem. Qui vero ad revelandum obligatus non revelet, non te-

teneatur ad restitutionem, nisi exinde grave damnum alterius oriatur, aut fuerit testis a iudice citatus, qui acceptatione posita teneatur ex iustitia revelare.

29. *Quest. 2.* Quenam sunt Excommunicationes reservatae Papae in universum? R. 1. contra omnes incendiarios c. *tua nos de sent. Exc.* modo sint ab homine excommunicati, & denunciati, ut notat Gabrin. 2. in habentes literas Apostolicas, & non destruentes, item id falsarios litterarum Apostolicarum, ex c. *dur. eodem*, & c. *ad falsarios*. 3. in effringentes, & spoliantes Ecclesias, c. *conquesti*. 4. in communicantes eodem crimine cum excommunicatis a Papa, c. *nuper eodem*, 5. in vexantes eos, qui consuram in alios tulerunt, c. *quicumque de sent. Excomm.* 6. in absolutos ab excommunicatione sub conditione, & non implentes. c. *eos, qui*. 7. in violantes interdictum Papale, *Extrav. etsi de poenit.* 8. in dantes, & recipientes aliquid ex pacto ob admissionem ad Religionem, *Extrav. 1. Comm. de Sym.* 9. in simoniacos reales circa ordinem, vel beneficium. *Extrav. 2. eodem*. 10. in committentes simoniam confidentialem, ex Bulla Pii IV. & Pii V.

30. Undecima: in impediētes executionem litterarum S. Poenitentiariae, ex Bulla I. Julii III. 12. in dantes, vel recipientes aliquid pro gratia, & iustitia apud Sedem Apostolicam. *Extrav. 1. de Sent. Exc.* & bulla Bonif. VIII. & Greg. XIII. 13. in committentes duellum, & ad id cooperantes, suadendo, etc. ex Trid. *Sess. 25.* 14. In mulieres ingredientēs monasteria Regularium, *Bulla S. Pii V.* 15. in rapiētes bona Ecclesiae, & exigentes tributa ab Ecclesiasticis. 16. in violantes libertatem Ecclesiasticam, quoad fugientes ad Ecclesiam *Bul. Greg. XIV.* 17. in docentes posse fieri confessionem in absentia per literas, Bulla Clem. VIII. 18. in facientes jurare illicita, & contraria libertati Ecclesiae, *Bulla Greg. XIII.* 19. in damna-
con-

concionibus, lectionibus, vel conclusionibus asserunt S. Virginem conceptam esse in originali. *Extrav. grave nimis*, & Bulla S. Pii V. 20. in percussores Clericorum, de qua postea. 21. in perseverantes per annum in excommunicatione lata a delegato Papæ, c. *querenti de off. Deleg.* Sunt & aliæ excommunicationes communes omnibus; sed minus frequentes, quæ reperiuntur in bullis Pii V. Greg. VIII. Clem. VIII. & aliorum Pontificum, & legi possunt apud Auctores de hoc argumento ex instituto tractantes.

51. *Quest. 3.* Quænam sunt Excommunicationes latæ contra Clericos, & Regulares? Præcipuæ sunt isthæc: 1. in procurantes alienationes Ecclesiarum. 2. in concionatores, qui S. Scripturæ sensum a DD. interpretatione alienum circa tempus Anti-Christi, & extremi iudicii, aliaque similia prædicant. 3. in parochos non implentes iuramentum de residentia factum. 4. in mendicantes sine facultate transeuntes ad alium ordinem præter Carthusianum: In moniales exeuntes claustris sine licentia. 5. in religiosos, qui sine privilegio, vel speciali facultate Parochi Clericis, aut laicis Sacramentum Eucharistiæ, vel Ext. Unctionis ministrare, vel matrimoniis solemnibus præsidere audeant. 6. in inducentes ad iurandum de eligenda sepultura in eorum Ecclesiis. 7. in absolventes sub prætextu privilegiorum a casibus Bullæ Cœnæ, vel Ordinatio reservatis. 8. in Superiores non denunciante Inquisitoribus, vel Ordinariis subditos de hæresi suspectos. V. alia apud auctorem. Circa duella & clausuram Monialium vide Constitutiones Bened. XIV. alteram, quæ incipit *detestabilem*, datam 15. Novemb. 1752. alteram *salutare* 1742. Hic tamen Ligorius varias quæstiones solvit, tum ad duella, tum ad clausuram Monialium pertinentes, quas nos omittimus brevitate causa, sicuti dissertationem ejus super censuris circa immaculatam B. Virginis Conceptionem.

52. *Quest. 4.* Quomodo sit intelligenda excommunicatio percussione Clericorum? R. verba Con-

cilii Later. II. Can. 15. sunt hæc: *placuit, ut si quis suadente diabolo hujus sacrilegii reatum incurrerit, quod in Clericum, vel Monachum violentas manus injecerit, anathematis vinculo subjaceat; & nullus Episcoporum illum præsumat absolvere, nisi mortis urgente periculo, donec Apostolico conspectui præsentetur, & ejus mandatum suscipiat.* Circa quæ notanda sunt sequentia: I. hæc censura comprehendit omnes cujuscumque sexus, & ætatis, etiam impuberes, modo sint rationis compotes, ex c. 1. *mulieres*, & c. *pueris de sen. Exco.* Sed impuberes possunt absolvi ab Episcopis, etsi post pubertatem absolutionem petant. Comprehendit etiam mandantes, consulentes, & consentientes, si effectus sequatur; pariter ratihabentes percussorem nomine suo factam: item non impediētes, si ex officio, aut justitia teneantur impedire; secus si tantum ex charitate teneantur, ut cum S. Antonino probabilius censeo; quamquam & hos excommunicari, præsertim si ratione officii debeant impedire, probabiliter docent aliqui cum Suario.

53. In nomine *Clerici* veniunt etiam sola tonsura initiati, atque etiam conjugati; modo cum una, eaque virgine; item excommunicati, suspensi, interdicti, & verbo tenus degradati. Non incurrit vero qui percutit Clericum bigamum ex bigamia reali, vel eum, qui habitu Clericali deposito, sæcularibus negotiis se ingesserit, nec post tertiam monitionem sui Prælati resipuerit. Dicitur III. *Monachum*, hoc est religiosos omnes utriusque sexus, etiam novitios sub communi regula viventes atque etiam eremitas, qui sub regula, & obedientia vivunt, edito obedientiæ voto, vel paupertatis. Sed eo privilegio non gaudent Eremitæ vagi, nulli regulæ ex voto addicti, licet vestem propriam habeant, Episcopis subjecti. Ita Fagnan. ex decisione Rotæ Romanæ.

54. IV. Dicitur: *manus injecerit.* Quod ita est intelligendum, ut hac excommunicatione comprehendantur quicumque percutiant Clericum, vel Mo-

nachum sive manu, sive gladio, sive baculo, modo percussio sit gravis, & externa, aut graviter injuriosa, licet levis sit percussio. Hujusmodi censetur faciei conspurcatio, pulveris aspersio, & similia, quæ graves injuriæ ab hominibus æstimantur. Imo etsi quis ita Clericum percutiat, eo consentiente, modo actio sit Ordini Clericali injuriosa. Clericus autem consentiens etiam subest excommunicationi, non tamen latæ sententiæ, sed ferendæ, ex c. *contingit*; nisi ipse consensus injuriam tollat, ut sæpe accidit. Si quis se ipsum ex malitia, vel passione feriat, secundum multos subest excommunicationi. Sed merito repugnant huic opinioni Toletus, Barbosa, & alii, quia Canon videtur loqui tantum de altero Clericum percutiente. Certe subjacet huic censuræ, qui percutit etiam meritum, si fiat per eum, qui non debet facere, ut si Clericus reus a iudice laico puniatur, vel a Prælato per laicum. Conceditur tamen in c. *cum voluntate* Parentibus punire, qui aliquos de familia sua, vel propinquos inferiorum graduum, ut cohibeantur a suis insolentis, duxerint corrigendos. Itaque licet verberibus afficere correptionis gratia Clericum in minoribus constitutum, & secundum probabiliorem sententiam, etiam in majoribus, modo id fiat moderate a Prælato, vel Parente.

55. Non tamen subest Excommunicationi 1. qui actionem ponit injustam, sed non violentam, veluti fur clam subripiens crumenam; vel contumeliosis utitur verbis, sed absque actione ulla violenta. 2. qui per jocum, aut fortuito percutit Clericum ex c. 3. *de sent. Exc.* 3. qui percutit eum, quem nesciebat esse Clericum. 4. qui vulnerat Clericum, dum eum deprehendit cum uxore sua turpiter agentem; secus si cum aliena. 5. percutiens re ipsa degradatum, vel bigamum, vel qui publice exercet munus cauponis, macellarii, vel scurræ, & ter monitus non cessavit. 6. qui ferit alium justæ defensionis causa cum modamine inculpatæ tutelæ. Denique pueri, etiam in mi-

minoribus constituti, qui se pugnis percutiunt, etiamsi e naribus sanguis effluat, atque etiamsi percussio fuerit gravis, modo hæc non fuerit intenta.

36. *Quest. 5.* Quis possit absolvere a prædicta excommunicatione? R. triplex distingui solet percussio Clerici: alia dicitur *enormis*, in qua magna intervenit voluneratione, vel magna sanguinis effusio, vel magna saltem injuria. Alia *mediocris*, qua extrahitur v. g. dens, vel capillorum copia evellitur, aut fit sugillatio carnis, qua sanguinis copia effluit, sed absque gravi læsione, vel injuria. Denique alia *levis*, non quidem ita, ut solum includat culpam levem, cum signe gravi crimine non possit esse excommunicatio; sed tamen *levis*, comparata cum prædictis, ut percussio pugni, palmæ, pedis, digiti, etc. absque abscissione membrorum, sanguinis multi effusione, avulsione capillorum, & similibus. Quod autem respectu unius est percussio levis, potest esse gravis respectu alterius, attendente qualitate personæ, loci, etc. Hinc dicunt AA. a percussione levi posse absolvere Episcopos, & eorum Vicarios; a percussione vero enormi, vel mediocri, si publica fuerit, solum Papam, aut eorum Legatos. Si vero fuerit occulta, vel reus sit impeditus, ut Romam adeat, ab ea possunt Episcopi absolvere, & a publica etiam feminas ex c. *mulieres de Sent. Exc.*

37. *Quest. 6.* Quænam sunt Excommunicationes Papæ reservatæ? R. præter dictam Clerici, vel monachi percussione reservantur Papæ casus contenti in Bulla cœnæ. Præcipue autem illa versatur circa hæreticos, eorumve fautores, & receptores; item circa legentes libros hæreticorum, eosque imprimentes, retinentes, vel defendentes. Ut vero quis huic excommunicationi subiaceat, requiritur 1. ut liber sit hæretici. 2. ut de religione tractet, vel hæresim contineat. 3. ut lætio sit in materia notabili. V. dicta Tom. 1. in appendice de librorum prohibitione. Quod attinet ad hæreticos, non subest huic censuræ nisi hæreticus formalis,

& pertinax, qui adhæret suæ opinioni, quam novit esse contrariam doctrinæ Ecclesiæ. *S. Thom. I. p. quest. 52. n. 4.*

38. Hinc excusantur ab Excommunicatione, licet non a gravi culpa, errantes circa fidem ex ignorantia, quantumvis noxia, & affectata; item dubitans de aliquo fidei articulo, suspendens iudicium; nisi dubitet de aliquo articulo, quem sciat esse ab Ecclesia definitum. Ita Lugo, Salmant. Wigant, & alii. Nemo autem subest Excommunicationi, nisi errorem suum exterius significet, & quidem verbo, vel actione moraliter mala, & animo eam hæresim profitendi; alioquin poterit a quolibet Confessario absolvi, sicut & ab excommunicatione illi annexa ex alio jure, nempe ex c. *Christus* & c. *de sent. Excommun.* ubi lata est excommunicatio contra hæreticos universim, sed minime reservata.

39. Præter hæreticos excommunicantur in bulla Cœnæ eorum *fautores*, qui cum possint, & debeant ex officio, omittunt eos capere, punire, etc. aut si ad id non tenentur, peccant, eos laudando, vel adjuvando. *Receptores* qui hospitio recipiunt, vel occultant hæreticum, ut hæresis pœnas effugiat. *Defensores*, qui eorum hæreticorum errores defendunt, etsi aliter ipsi sentiant; vel adjuvant, ne a iudice capiantur, vel puniantur. Probabiliter tamen excusantur ab hac censura parentes, filii, & fratres hæreticum recipientes, modo id non faciant ex animo hæresis fovendæ.

40. Excommunicationem insuper Bullæ Cœnæ incurrunt, ubi ea sit usu recepta, subripietes inique bona Christianorum naufragantium. 2. imponentes sine privilegio pedagia, id est tributa personarum, sive rerum, aut gabellas: quod non comprehendit Principes, & Magistratus supremos, qui jus habent imponendi subditis tributa, uti & pedagia transcantibus ad custodiam, & refectio-nem viarum, pontium, etc. 3. Piratæ, interficientes, aut deprædantes Christianos in Statu Ecclesia-

sti.

stico. 4. falsificatores Litterarum Apostolicarum. 5. transmittentes arma, vel eorum materiam ad hostes infideles, vel hæreticos declaratos. 6. injuste impediētes viſualia, vel alia necessaria deferri ad Sedem Apostolicam. 7. eos, qui injuria afficiunt venientes ad Sedem Apostolicam, vel ab ea recedentes, vel in Curia commorantes, si fiat usurpata aliqua potestate, ac si essent judices. 8. interficientes, mutilantes, etc. Romipetas devotionis causa & Romæ commorantes, ac recedentes. 9. interficientes, mutilantes, etc. S. R. E. Cardinales, Archiepiscopos, Episcopos, Sedisque Apostolicæ Nuntios, vel Legatos. 10. eos, qui occidunt, vel percutiunt, aut bonis spoliāt sive per se, sive per alios recurrentes ob sua negotia ad R. Ecclesiam. 11. appellantes sub quovis prætextu ad Curias laicales in causis Ecclesiasticis, ad impediendas litteras Apostolicas. 12. qui auctoritate laica, vel prætextu exemptionis causas spirituales, vel ipsi annexas ad se avocant a judicibus Ecclesiasticis, vel irahunt, vel trahi faciunt personas Ecclesiasticas ad Tribunal Sæculare; vel impediunt judices Ecclesiasticos uti propria jurisdictione. 13. usurpantes jurisdictionem, & fructus beneficiorum; item se interponentes absque jurisdictione in causis criminalibus contra Ecclesiasticos. 14. Usurpantes jurisdictionem in Terris Ecclesiæ Romanæ. Denique incurrunt excommunicationem, & quidem reservatam omnes, qui sine facultate absolvunt ab Excommunicationibus Bullæ Cœnæ, ubi ipsa vigeat.

C A P U T III.

*De Suspensione, degradatione,
ac depositione.*

41. *Quest. 1.* Quid est suspensio, & quis suspendi, aut suspendere potest? R. 1. suspensio est censura, qua Clericus functiones aliquas Ecclesiasticas exercere prohibetur. 2. solus Clericus potest suspendi. 3. suspendere possunt, qui possunt fer-

re censuras. Hinc peccat graviter Clericus suspensus, si exercet actum vetitum per suspensionem, & irregularitatem incurrit. Excusatur tamen, si exercet ordinem non sacrum, vel sacrum, sed non solemniter, ut cum S. Antonino docet Tournelyus contra Suarium, & Navarrum. Pariter excusatur saltem a gravi culpa, si exercet ob ignorantiam, aut metum gravem, aut in parva materia, ut si suspensus a jurisdictione, vel ab ordine actum levem jurisdictionis exercent, aut benedicat mensam; secus si benedicat aquam, vel fructus juxta solemnitates Ecclesiæ. Inservire autem Sacerdoti suspenso, nominatim denunciato, & non tolerato, mortale est; ubi tamen scandalum absit, non est illicitum, audire Missam Sacerdotis suspensi. Holzm. Palæus, Salmant. & communis contra alios.

42. *Quest. 2.* An incurrat irregularitatem Clericus pro tempore suspensus, si exercet actum, a quo suspensus est? R. cum distinctione; nam si suspensio lata fuit per modum statuti, aut præcepti ob crimen futurum, vel etiam præteritum, sed habens tractum successivum; tunc illam transgrediens, incurrit irregularitatem. Id colligitur ex c. 1. *de sent. Excomm. & re judic. in 6.* ubi declaratus fuit irregularis, qui cum ad tempus fuerit suspensus, nihilo tamen minus ministravit. Verum si suspensio lata sit ab homine per sententiam ob meram punitionem criminis præteriti, illam transgrediens non evadit irregularis. Est autem ratio, quia talis suspensio non habet rationem censuræ, sed pœnæ tantum, cum censura sit pœna medicinalis, quæ nequit ferri ob delictum omnino præteritum.

43. Incurrit tamen irregularitatem Episcopus, suspensus a pontificalibus, qui confirmet, consecret calices, aliave Pontificalia exercent. Quicquid enim sit de opinione, docente, Episcopatum non esse novum Ordinem, sed solam extensionem Sacerdotalis Ordinis, negari tamen non potest, tale exercitium esse functionem propriam Ordinis ita

extensi, a qua suspensus est. *Suspensus tamen a Pontificalibus, si celebrat in Pontificalibus, non erit irregularis, quia Pontificalia non sunt de substantia celebrationis; nec debemus judicare aliquem irregularem, nisi inveniat expresse, inquit D. Anton. 3. p. tit. 27. c. 4.*

44. *Quest. 3.* Quomplex est suspensio? R. alia ferrur ad certum tempus, quo elapso expirat: alia fertur indefinite, manetque, donec per absolutiorem tollatur. Rursus, alia est suspensio ab officio, sive id sit ordinis, sive jurisdictionis, alia a beneficio, alia ab utroque. Potest autem quis suspendi ab officio, vel in totum, vel in partem tantum, & pariter a beneficio. Unde suspensus absolute prohibetur ab omni exercitio, ratione officii proveniente, adeoque nequit celebrare, valide excommunicare, &c. Suspensus a jurisdictione, si non sit toleratus, invalide absolvit; secus si sit toleratus, quamvis enim illicite, sed non invalide jurisdictionem exercet. Suspensus ab officio non intelligitur suspensus a beneficio; potestque fructus ejus percipere, modo per aliam suppleat, qui per se nequit. Censetur autem & a beneficio suspensus, si crimen sit enorme, vel per annum condemnatur suspensionem, *ex c. cum bone, de etate.*

45. Qui ex parte vel ab officio, vel a beneficio suspenditur, potest exercere functiones, a quibus non est suspensus. Quamvis autem a beneficio suspensus, eo ipso intelligatur suspensus a percipiendis ejus fructibus, non tamen ab officio sive jurisdictionis, sive ordinis, etiam quod illi convenit ratione beneficii. Unde tenetur, recitare horas Canonicas, & cetera onera beneficii præstare. Et quamvis fructibus beneficii careat, frui tamen potest anniversariis stipendiis Missarum, quia non sunt fructus beneficii, cum pœnæ non debeant extendi, quandiu in jure non sunt expressæ, & ideo potest etiam frui juxta multorum sententiam distributionibus quotidianis, maxime si sit pauper. Ratio tamen paupertatis non sufficit, ut possit sibi retinere fructus beneficii, si suspensio lata est ob contumaciam:

ciam; quia non debet Ecclesia subvenire ei, qui sponte ejus disciplinam, vilipendit cum libere possit a contumacia recedere. Ita Suar. Turrianus, alii; aliud tamen est, si suspensio lata sit in pœnam criminis omnino præteriti. V. N. A.

46. Quid si suspensio feratur in Collegium, vel Capitulum, vel Communitatem? R. ea non afficit singulas personas quoad propria uniuscujusque officia, sed quoad munia, & beneficia totius Communitatis, ut cum D. Th. docent T. T. Quod si eorum aliqui exerceant munia, communitati verita, ipsi non sunt irregulares; quia prohibitio ejusmodi potius quam censura, est inhabilitas personarum ad talia officia. Quod si suspensio fertur in Communitatem, & singulas ejus personas, ea non afficit innocentes, cum nemo possit excommunicari, aut suspendi pro culpa aliena. Ita Suar. Navarrus, alii, ex cap. 2. de Const. &c. *de his, quæ fiant. Cum peccata suos auctores tenere debeant, nec pœna sit ulterius prorahenda, quam delictum fuerit in excedente referunt.* Nota: cum Prælatus solo verbo dicit Sacerdoti: *suspendo te*, hæc non tam censura habenda est, quam simplex prohibitio; censura enim licite non fertur, nisi scripto; nec de illo aliter sentiendum est, nisi de ipsius mente constet.

47. *Quest. 4.* Quænam sint juris suspensiones? R. suspensiones juris communis (nam de particulari jure non est hoc loco agendum) sunt præcipue. 1. in Clericos, recipientes sacros Ordines ab alieno, vel a proprio in aliena diœcesi, vel sine ætate legitima, aut dimissoriis, aut titulo, vel extra tempora, aut non servatis interstitiis per saltum, vel in censura, vel denique post matrimonium ratum; qui omnes ipso jure suspensi sunt ab executione suorum ordinum, si cum dolo fecerint; & si ordine utantur, evadunt irregulares. 2. in eos, qui excommunicant, suspendunt, aut interdicunt sine scriptura, & causæ expressione; qui remanent suspensi per annum, nisi sint Prælati regulares. 3. in Clericos scienter eligentes Episcopum, vel Parochum

chum indignum; hi autem sunt biennio a beneficiis suspensi. 4. in ordinantem, & ordinatum simoniace; uterque est suspensus ab ordinibus. 5. in parochos, jungentes sponso in aliena parochia absque facultate. 6. in gravantes alienis debitis Ecclesias sibi commissas. 7. in occupantes bona Ecclesiæ, vel alterius loci pii. 8. in sodomitas, simoniacos, duelli auctores, vel fautores, in raptos, vel eis auxiliantes. 9. in publice disputantes circa Conceptionem B. M. V. 10. in visitatores, accipientes munera, vel pecuniam, qui si Episcopi sint, suspensi sunt ab ingressu Ecclesiæ; si inferiores Episcopo, ab officio, & beneficio, donec restituant duplum. 11. iudex Ecclesiasticus (sed non Episcopus) faciens injuriam litiganti, contra conscientiam, & justitiam. Denique renuentes absolutionem nolenti manifestare complicem subjacent suspensioni ferendæ sententiæ ex bulla Bened. XIV. *Ubi primum*.

Præter juris suspensiones, sunt aliæ ab homine, quæ si sint majores, ab omni officio, & beneficio, ferri nequeunt nisi ob culpam mortalem; alias pœna non esset proportionata culpæ. Potest tamen ob culpam venialem imponi suspensio ex parte, v. g. ab officio tantum, vel a beneficio ad breve tempus; imo ad diem, vel hebdomadam potest quis ab homine suspendi ob veniale tantum. Suar. Layman, & communis DD.

48. *Quest. 5.* Quis potest absolvere a suspensione? R. habens auctoritatem Episcopalem potest absolvere a suspensione non reservata, & Episcopus a quocumque juris suspensione, sed Apostolicæ specialiter non reservata, imo & ab ista, si sit ex delicto occulto, & non deducto ad forum contentiosum. Regulares ex privilegio possunt absolvere in foro conscientiae ab omni suspensione. Cum vero suspensio fertur in Communitatem, is tantum ab illa potest absolvere, qui in eam jurisdictionem habet in foro contentioso. Denique: sine ulla absolutione tollitur suspensio, imposita ad tempus, vel sub conditione; v. g. *donec, vel nisi*

restituas, transacto termino, & impleta conditione.

49. *Quest. 6. Quid est degradatio?* R. ea proprie censura non est, sed privatio executionis officiorum, & beneficiorum, absoluta, & ex toto, sine ulla spe restitutionis, facta cum certis solemnitatibus, & privatione privilegii Clericalis tum fori, tum Canonis, per quam reus traditur potestati Saculari. Degradatus licet privetur privilegii Ordinis, sed non potest ipso Ordine privari, cum sit indelebilis; unde tenetur ad votum castitatis, si fuit in Sacris; & invalide matrimonium contraheret, atque valide consecraret hostiam: tenetur quoque ad Horas Canonicas, nisi forte iusta de causa impediatur.

50. *Quest. 7. Quid est depositio, & a quo fieri potest?* R. 1. Differt a degradatione, quia depositio fit verbo tantum, & sine solemnitatibus, relicto privilegio Canonis, & fori. R. 2. solus Episcopus degradare potest, deponere autem possunt Episcopi loco ejus Vicarii. Id autem fieri nequit, nisi in casibus a jure expressis, & delictis enormibus. Cum degradato solus Papa dispensare potest; sed cum deposito etiam Episcopus, si crimen sit levius adulterio.

C A P U T IV.

De Interdicto.

51. *Quest. 1. Quid, & quomplex est interdictum?* R. 1. est censura Ecclesiastica, per quam homo privatur usu Divinorum Officiorum, Sacramentorum aliquorum, & Ecclesiasticæ sepulchræ, secundum se ipsa. Quæ ultima verba adduntur ad distinguendum interdictum ab Excommunicatione, quæ privat his bonis, sed solum quatenus sunt communicatio cum fidelibus: suspensio vero proprie non usum prohibet, sed impedit exercitium Ecclesiasticæ potestatis. R. 2. dividitur in locale, & in personale, & mixtum: locale est, per quod
pro-

prohibetur omnibus participatio Sacrorum Officiorum, sed in certo loco tantum: personale vetat Officia sacra certis tantum personis in quocumque loco. Mixtum est, quod prohibet celebrationem in tali loco, & talibus personis. Potest quoque esse interdictum generale, quo locus generalis, v. g. Collegium, Civitas, &c. interdicatur; & particulare, quo locus, aut personæ particulares sunt interdictæ.

52. Itaque interdicta Civitate, interdicuntur etiam suburbia; & interdicta parochia, etiam sacellum, & cœmeteria contigua, quia accessorium sequitur principale. Ita ex *c. si licitas de Sent. Exc. in 6.* ubi etiam legitur, interdicta generationim Civitate pariter interdicti Ecclesias Regularium; & hoc interdictum generale servandum esse tum a Clericis, tum a Regularibus, atque etiam ab Episcopo, qui illud tulit. Verum interdicto populo, non interdicuntur ii, qui non sunt pars populi, ut studiosi, peregrini, Clerici, &c. E converso Clero interdicto, non interdicuntur laici ex *c. si sent. nec Regulares*, nisi Beneficium, vel officium in illo populo habeant; pariter nec Clerici, privilegio fori non gaudentes, uti nec alii, qui non habentes beneficium, nec officium, unum cum Clero corpus non constituunt.

53. Notandum est autem, eximi ab interdicto personali generali 1. Episcopos, qui & a generali suspensione eximuntur. 2. infantes, & amentes, doli incapaces, qui tamen privantur Ecclesiastica sepultura. 3. innocentes, statim ac alibi domicilium collocant. 4. exteros, etiamsi per multum tempus inter cives habitent. Notandum est autem, magnum esse discrimen, cum dicitur *Civitas N. interdicatur*; vel *Cives N. interdicuntur*; nam cum interdictum cadit supra Civitatem, licet civibus, aut incolis, qui causam interdicto non dederunt, alio ire, & ibi Divinis interesse. Quod eis non licet, si cives interdicantur; nisi desinant ibi cives esse, nec causam dederint interdicto.

54. *Quest. 2.* Quinam sunt effectus interdicti?

Lig. Comp. Tom. II.

R

R.

R. sunt 1. prohibitio Divinorum Officiorum. 2. Sacramentorum, excepto baptismo, confirmatione, & poenitentia. 3. sepulturæ sacræ. IV. peccatum mortale, quod committitur a violentibus interdictum. Item irregularitas, quæ incurritur a Clericis, a excommunicatio a Religiosis. Circa quæ scienda sunt sequentia: 1. non prohiberi officium B. M. vel Defunctorum, si dicantur privatim, & in loco ad ea non deputato. Prohiberi quidem sacris interesse etiam interdictis ob alienam culpam; Clericis tamen, & Religiosis non interdictis licet clausis januis, sine campanarum sonitu, officia Divina celebrare ex *c. alma mater de Sent. Exc. in 6.* Permittitur tamen in festis Natalis Domini, Paschæ, Pentecostes, Assumptionis B. M. & per Octavam Corporis Christi, ut Divina Officia cantentur solemniter, admissis etiam interdictis, qui & tenentur his diebus audire Missam, dummodo, qui causam interdicto dederunt, altari non appropinquent, nec veniant ad offertorium, vel communionem. Regulares autem possunt admittre ad Divina Officia famulos, Procuratores, & Operarios suos, item eos, qui Tertii Ordinis dicuntur, modo non sint speciatim interdicti, nec causam dederint interdicto.

55. Secundo per prohibitionem Sacramentorum non prohibetur *ex c. alma Mater* administratio baptismi, etiam sollemnis, atque a ministro generatim interdicto; non autem id licet speciatim interdicto. Idem dico de Sacramentis Poenit. & Confirm., quæ omnibus permittuntur, iis exceptis, qui causam dederint interdicto, etiam auxilio, vel favore, & exceptis speciatim, & nominatim interdictis, nisi prius præstent satisfactionem debitam, si possint, aut si non possint, cautionem saltem juratam. Eucharistia vero potest dari morituris; & deferri cum lumine, & campana, sed non ita Sacramentum Extremæ Unctionis, quod tamen Religiosis communiter permittitur tempore interdicti. Est autem valde probabile contra Suarium, & alios, etiam eo tempore posse contrahi matrimonium, quod

quod ab ipsis contrahentibus quoad substantiam administratur.

56. Nota deinde: interdictum, etiam ex injusta sententia latum, si secundum allegata justa sit sententia servandum esse in foro externo; cessante autem scandalo, possunt audiri sacra, & recipi Sacramenta. Religiosi tamen, quando interdictum servatur ab Ecclesia Cathedrali, vel matrice, tenentur illud servare, etiam si illud sit nullum ex quocumque capite. *Clement. 1. de Sent. Exc.*

57. Quod attinet ad sepulturam Ecclesiasticam, illa prohibentur interdicti, etiam infantes, & amentes. Excipe Clericos, qui si nominatim interdicti non sunt, possunt sepeliri in Ecclesia, etiam cum Missa, sed sine pompa; in Ecclesia autem specialiter interdicta possunt quidem sepeliri, sed sine Missa. Laici autem, qui tempore interdicti sepulti sunt in Ecclesia, exhumari debent, & cessante interdicto, in loco sacro reponi. Violantes interdictum peccant mortaliter, nisi excuset parvitas materiae; Clerici vero exercentes Ordinem Sacrum incurrunt praeterea irregularitatem, si sint specialiter interdicti, vel in loco speciatim interdicto, vel in loco generatim interdicto, januis apertis, & cum solemnitate. Quod si ad Ordines, vel ad alia Officia Divina laicos admittant, interdicuntur *ipso facto* ab ingressu Ecclesiae, religiosi autem insuper excommunicantur *ipso facto*. Laici vero peccant graviter, si contra interdictum personale recipiant Sacramenta, si vero nominatim interdicti non sunt, violatio interdicti localis, audiendo Divina Officia, erit solum veniale.

58. *Quest. 5.* Quis potest interdictum ferre; & an ad illud incurrendum requiratur gravis culpa? R. 1. interdicere possunt iidem, qui excommunicare, & suspendere; nec ad id Episcopi indigent consensu Capituli, quicquid olim in usu fuerit. Praelati quoque Regulares possunt interdicere suos subditos, sed non Ecclesias suas. R. 2. interdictum personale nequit imponi pro culpa aliena, neque pro culpa levi, nisi ad breve tempus, & in ordi-

ne ad aliquem particularem effectum. Interdictum autem locale, vel generale in Communitatem, requirit peccatum valde grave cum contumacia, commissum a capite, vel præcipuis membris, etiam si reliqui culpa vacent.

59. *Quest. 4.* Quis possit tollere interdictum, & ab illo absolvere? R. 1. interdicta generalia, lata ab homine non possunt auferri, nisi ab eo, qui ulit. Generalia autem, a jure lata, nec reservata possunt tolli ab Episcopo, vel ab eo, qui jurisdictionem habet in Communitatem; non tamen a Regularibus privilegiatis, quia locus, & Communitas foro poenitentiae non subjacent. R. 2. ab interdicto juris personali, non reservato potest absolvere quivis Sacerdos approbatus. Per privilegium autem absolvendi a censuris non intelligitur potestas tollendi interdictum locale, aut personale Communitatis.

60. *Quest. 5.* Quid est cessatio a divinis? R. est ordinatio, Clericis facta, ut abstineant ab Officiis Divinis, & ab Ecclesiastica sepultura. Fitque in signum mœoris, vel ad reparandam gravem aliquam injuriam, Deo factam. Habet eosdem fere effectus, quos interdictum, sed non est censura, & imponitur ab eisdem, a quibus censura, eosdemque obligat in loco, ubi imponitur. Sacramenta autem, ubi necessitas postulat, administrari possunt ea fere ratione, qua dictum est de tempore interdicti.

CAPUT V.

De irregularitate in genere.

61. *Quest. 1.* Quid, & quotuplex sit irregularitas? R. est impedimentum Canonicum, impediens susceptionem Sacrorum Ordinum, & usum eorum. Aliqui voluerunt, eam esse quoque censuram, cum habeat rationem poenae Ecclesiasticae; sed communiter negatur, esse censuram, sed solum Canonicum impedimentum, ut habetur in c. *querenti de*

ver-

verborum signif. & sæpe contrahitur sine peccato: semper autem a jure est, nunquam ab homine. Duplex autem est; altera scilicet ex defectu, altera ex delicto; utraque autem potest esse vel *totalis*, privans omni ordine suscipiendo, & suscepti exercitio, v. g. homicidium, & bigamia; vel *partialis*, quæ tantum privat aliquo ministerio Ordinis, vel solo ascensu ad Superiorem. Sic Sacerdos carens oculis, vel palma inhabilis est ad Missam, non tamen ad confessiones audiendas; & Diaconus sinistro carens oculo, inhabilis est ad Sacerdotium, in suo tamen ordine ministrare potest.

62. *Quest. 2.* Quinam sunt effectus irregularitatis? Tres omnino numerantur. 1. inhabilitare ad ordines. 2. impedire exercitium ordinum susceptorum. 3. invalidare collationem beneficii. Quod ad primum attinet, graviter peccat is, qui in irregularitate suscipit, vel exercet ordines, licet ordines ita collati sint validi. Peccat etiam graviter, ita suscipiens primam tonsuram, & Episcopus illam conferens, ut docet Suarez cum communi DD. Sed irregularitas nullo modo privat iis actionibus, quæ non requirunt exercitium ordinis, & quas etiam laici exercere possunt, puta recipere Sacramenta, officia canere, sicut & conferre beneficia, quia hoc spectat ad usum jurisdictionis, non Ordinis; item matrimonio assistere, vel facultatem assistendi alteri præbere, dispensare in votis, &c.

65. Quod attinet ad exercitium Ordinis, istud irregulari prohibetur in *c. fin. de temp. Ord.* Unde Sacerdos irregularis approbatus etsi valide, sed illicite absolvit. Prohibetur etiam a Trid. Sess. 22. c. 7. *ut nullo tempore (irregularis) ad Sacros ordines promoveri possit, nec illi aliqua Beneficia Ecclesiastica conferri liceat.* Et idem colligitur ex *c. de Cler. non ordin.* & ex aliis locis Canonici juris. Hinc si irregularitas sit totalis, communior DD. sententia affirmat, collationem factam irregulari beneficii, requirentis exercitium ordinis, esse

in-

invalidam ipso jure; nam cum beneficium detur propter officium, is, qui ad officia sit inhabilis, inhabilis erit quoque ad Beneficia. Suarez, Tournely, Cabassutius, alii. Sed non desunt, qui talem collationem velint non esse irritam, sed irritandam, eo quod in jure expressum non habeatur, irregularem esse incapacem Beneficii. Ita Elbel, Layman, Salmant. alique.

64. Profecto si collatio facta sit ante irregularitatem, is, qui postea evadit irregularis, non tenetur dimittere Beneficium, sed tenetur petere dispensationem; verum si ea proveniat ex delicto, poterit a judice privari; sed non si ex infirmitate. Si collatio facta sit ei, qui jam est irregularis, sed ex parte tantum, collatio valida est, & illicita; idemque dico, etiamsi beneficium sit simplex, nec habeat sibi injunctum officium, vel exercitium Ordinis sacri, sed tantum onus recitandi horas, aut quidpiam aliud, quod & laici exercere possint.

55. *Quest. 3.* An in dubio irregularitas incuratur? R. 1. nisi jure expressa habeatur, nulla incurritur irregularitas, ut constat ex c. *is qui de sent. Exc.* Unde qui dubitat, an sit irregularis, prudentem adhibere debet diligentiam, ut inquirat veritatem; quod si, ea adhibita, nihil inveniat, potest se gerere ut immunem ab irregularitate, quum pro eo stet possessio innocentiae. Excipe dubitantem de homicidio a se patrato; is enim est irregularis ex c. *ad audientiam de homic.* Nec solum in foro externo, ut aliqui volunt, sed etiam in interno, ut communis fert DD. sententia, & colligitur ex ratione in eodem textu allata, quæ utrumque forum comprehendit. Sed notant Elbel, Pikler, & alii, id intelligi, cum aliquis est certus de homicidio, & solum dubitat, an ipse actione sua fuerit causa illius; nam si dubitet, an re vera secutus sit homicidium, non censetur irregularis. Talis est Medicus, qui venam aperuit pregnantæ, ut abortus sequeretur, & postea dubitat de effectu secuto: verum si remedia adhibita, v. g. ad procurandum a-

bor.

tum sint ex se ita efficacia, ut communiter obtineant effectum, esset irregularis, quia tunc præsumptio stat pro abortu.

66. R. 2. in dubio facti de aliis delictis præter homicidium, multi putant incurri irregularitatem, & ita sentiunt Tournelyus, Concina, & alii ex c. *audientiam*, ubi dicit: *dum in dubiis semitam debeamus eligere tutiorem*, &c. Communis tamen, & verior sententia negat; quia odia sunt restringenda, & nemo in dubio est damandus ex reg. juris *favorabiliores*; nec ab ea regula est recedendum, nisi contrarium in jure exprimatur; solum autem id expresse constat de homicidio. Atque in materia juris non valet argumentum a simili deductum, nec poena extendenda est ultra casus in jure expressos.

67. *Quest. 4.* Quid requiritur ad irregularitatem ex delicto? R. requiritur actio externa, & consummata, quæ sit peccatum mortale ex c. 5. *de pœnis* in 6., ubi dicitur, poena gravissima non esse infligenda pro culpa levi. Irregularitas autem inter pœnas gravissimas numeratur, & præceptum sub ea obligans certe obligat sub mortali. Debet etiam esse exterior, & quidem in suo genere perfecta, ut de aliis censuris dictum est. Quod si in aliqua bulla, aut Canone sit mentio de irregularitate mentali, ibi sermo est de irregularitate ob crimen externum quidem, sed omnino occultum. Quamvis enim aliqui TT. negent irregularitatem cadere supra crimen occultum, nisi sit homicidium, verior tamen sententia universim affirmat, & constare videtur ex Trid. *Sess. 24.* ubi facultas datur Episcopis absolvendi ab irregularitatibus, & censuris *occultis*; quo nomine exprimit hæresim, homicidium, & alia crimina, quæ licet occulta, modo sint externa, subjacent potestati, & reservationi Ecclesiæ.

58. Requiritur etiam ad incurrendam irregularitatem notitia legis Ecclesiæ prohibentis. Ita contra Suarium, & Azorium sentiunt communiter TT. cum S. Antonino 3. p. tit. 24. c. 33. Et probatur

ex c. *proposuisti* d. 82. ubi Innoc. I. decrevit, Clericos quosdam incontinentes non esse deponendos juxta Constitutionem Siricii Papæ, eo quod eam ignoraverint. Ratio est; quia lex Ecclesiastica pœnam imponens super crimine a lege Divina vetito, novum jus condit; qui autem peccat contra legem Divinam, ignorans sine culpa legem Ecclesiæ, peccat quidem contra illam, non vero contra istam; unde licet incurrat pœnam Divinæ legis, sed non pœnam legis humanæ. Excipe homicidium, quod ideo sub pœna irregularitatis prohibetur, quia est actio lenitati contraria, quæque valde dedecet altaris ministrum, adeoque non decet, ut homicida, etiam inscius pœnæ sacris operetur. An autem in aliis delictis non solum requiratur scientia legis Ecclesiæ, sed etiam notitia irregularitatis, non convenit inter DD.

69. *Quest. 5.* Quomodo tollitur irregularitas? R. ea non aufertur per absolutionem, sed per dispensationem hac, vel simili forma: *Dispenso tecum in irregularitate, quam contraxisti ob hanc, vel illam causam.* Extenditur autem dispensatio ad omnes irregularitates, quas ille vult, & potest dispensare. Hæc autem potestas non convenit cuicumque confessario, sed ei, qui speciale privilegium habeat dispensandi. Solus Papa dispensare potest in irregularitate, quæ oritur ex defectu; in ea vero, quæ provenit ex delicto possunt quoque Episcopi dispensare ex jure Tridentini, sed non in homicidio, quod quis directe, & per se voluit; neque in aliis delictis ad forum contentiosum deductis. Prælati regulares ex privilegio S. Pii V. dispensare possunt cum suis subditis in omni irregularitate occulta, etiam homicidio. Hinc admitrentes aliquem ad Professionem censentur cum eo dispensare, & per professionem aufertur omnis irregularitas quoad Ordines, sed non quoad prælaturas ex c. *de filiis presbyt.* circa quas tamen dispensare possunt Prælati, saltem in Comitibus Generalibus, vel Provincialibus.

70. Quod attinet ad externos, docent multi cum
Sua-

Suario, posse Confessarios Regulares ex privilegio Sixti IV. dispensare in omni genere irregularitatum, in quo possunt Episcopi; sed videndum, an & quomodo sit in usu privilegium hujusmodi Minimis concessum, & a Julio II. confirmatum.

C A P U T VI.

De irregularitatibus ex delicto.

71. *Quest. 1.* Quanam sunt delicta, quibus irregularitas est affixa? R. sequentia: 1. iteratio baptismi. 2. violatio censuræ. 3. exercitium Ordinis Sacri ab eo, qui non est ordinatus. 4. mala susceptio Sacri Ordinis. 5. Crimina infamia, & notoria. 6. homicidium, & mutilatio injusta. De singulis aliqua sunt scitu digna. Ac primo quoad iterationem baptismi non solum est irregularis, qui scienter rebaptizat, sed is etiam, qui denuo baptizatur. Primum colligitur ex c. *Ex litterarum*, 2. autem expressum est in c. 4. *confirmandum* dist. 50. Si tamen iteratio baptismi sit occulta, vel ex metu sub conditione, vel sine intentione, nulla incurritur irregularitas, ut docet Turnelius cum Suario. Est tamen irregularis, qui absque necessitate baptizatur ad hæretico declarato ex c. *ventum est*: pariter is, qui differt baptizari usque ad mortis periculum, ex c. *Si quis d.* 57.

72. Ex capite violationis censuræ subjacet irregularitati, qui censura innodatus actum aliquem Ordinis solemniter exercet, nisi excuset ignorantia invincibilis, aut censura, qua ille est irretitus, sit tantum minor Excommunicatio, ex c. *si celebrat. de Cler.* aut actus, quem exercet, sit solum Ordinum minorum, etiam solemniter. Excusantur etiam qui sine solemnitate officia majorum Ordinum exequuntur, aut jurisdictionis exercent, & non Ordinis.

73. Ex tertio capite incurrit irregularitatem Clericus, ministrans solemniter, scienter tamen, in Ordine sacro, quo caret. An autem id laicos com-

prehendat, diximus ubi de baptismo. Sacerdos autem simplex excipiendo Confessiones non incurrit irregularitatem quantumvis graviter peccet; cum revera exercet actum Ordinis, quem habet, licet careat jurisdictione. Notandum est autem, eum, qui ligatus est duplici censura, & exercet actum Ordinis Sacri, id exprimere debere in petitione dispensationis; quamvis enim non incurrat duplicem irregularitatem, incurrit tamen unam, quæ cum duplici comparatur.

74. Quantum caput irregularitatis est indigna susceptio sacrorum Ordinum, scilicet dum quis non examinatus, non admissus, vel alio sui loco ad examen intruso, per dolum sese ingerit inter ordinandos. Constat ex tit. *de eo qui furt. 1.* Pariter fit irregularis, qui post matrimonium, etiam non consummatum sacris Ordinibus initiatur, renuente uxore, ut constat ex *Extrav. antiquo de voto*. Qui autem per saltum suscipit Ordines Sacros, potius suspensionem incurrit, quam irregularitatem, sed ab ea suspensione solus Pontifex dispensare potest, si crimen sit publicum; si autem sit occultum, potest etiam Episcopus, sicut & Regulares cum suis subditis, imo & cum exteris non minus quam in aliis irregularitatibus, ubi vigeat privilegium.

75. *Quest. 2.* Quænam sunt gravia, & notoria crimina, quæ irregularitatem inducunt? R. ea, quæ a jure ipso secum ferunt annexam infamiam, ut adulterium, raptus, incestus, perjurium in judicio ex c. *infames 6. q. 1.* Requiritur autem, ut crimen sit notum vel *juris fama*, vel *facti*. Infamia *juris* habetur per confessionem rei in judicio, vel per sententiam judicis, sin minus dampnantem, saltem delictum declarantem. *Facti* autem infamia per factum publicum, & notum majori parti urbis, oppidi, vicinæ, vel communitalis. Crimen vero ut sit infame, debet esse ex eorum numero, quæ dicuntur *qualificata*, vel saltem debet esse continuatum, ut adulterium. Potest autem quis incurrere irregularitatem ob delictum alienum, ut filii eorum, qui damnati sunt ob delictum læsæ Majestatis; filii

nati ex meretrice, filii hæreticorum (licet de his, ut & de illegitimis neget Viva cum alii) qui mortui sint in hæresi; sed ad irregularitatem horum omnium requiritur, ut nati sint post delictum.

76. Hæc tamen infamia, & irregularitas si sit facti, tollitur absque dispensatione per solam criminis emendationem constantem, & sinceram; secus si sit juris, quamvis eam quoque, perinde ac facti, tolli per baptismum, non sit improbable. Porro Episcopus nequit dispensare, ut infamis *facto* ad Sacros Ordines ascendat; potest tamen, ut in susceptis ministret, si crimina sint minora adulterio, & reus egerit pœnitentiam. Quod si infamia sit per sententiam judicis, potest ab illo tolli irregularitas per aliam sententiam, qua reo fama restituatur. Irregularitatem vero ob crimen parentum, vel ob officium infame, tolli per ingressum in Religionem, docent Salmanticenses.

77. *Quest. 3.* Quid de irregularitate ex homicidio injusto, vel mutilatione? R. hæc oritur ab homicidio injusto, quod sit voluntarium vel in se, vel in causa proxime cum illo conjuncta, & comprehendit eos, qui ad ipsum injuste concurrunt, consulendo, mandando, &c. Idem dicimus de mutilatione voluntaria, per quam membrum aliquod præcipuum a corpore abscinditur, v. g. pes, manus, oculus, auris, &c. ut habetur in *Clem. un. de homic.* Et hoc verum est, etiam si quis se ipsum mutilet, ut qui se ipsum castraret, *c. si quis absciderit*; & qui se ipsum per culpam graviter deformaret, aut digitum, vel partem digiti sibi abscinderet, ex *c. qui partem d. 55.* Non ita vero res esset, si alter abscinderet tibi digitum. Quæ omnia locum habent, etiamsi mutilatio, vel homicidium sit fortuitum, modo sit voluntarium saltem in causa, præviso effectu, & neglecta debita diligentia ad illum impediendum.

78. Hinc circa homicidium notanda sunt sequentia. 1. irregularitatem incurrunt omnes, qui propria actione hominem occidunt: & quidem etiamsi ho-

micida ante mortem facti poeniteat, ut cum Suariorio docet communis sententia contra paucos; nam qui causam ponit physicam mortis, v. g. lethale vulnus, aut venenum, etiamsi eam retractet, non impedit quominus causa pergat in mortem influere. Idem dicit Suarius de eo, qui mandavit, si revocatio mandati forte non pervenit ad occisorem. 2. non incurrit irregularitatem qui lethaliter alium vulneravit, si mors non sequitur; ea enim a jure attribuitur occidenti, non vero conanti tantum occisionem. 3. neque est irregularis, qui primus lethaliter aliquem vulneravit, quem alii postea accedentes necarunt; si nempe primum vulnus tale non fuit, ut mortem causaverit, vel acceleraverit; secus si illud in mortem quodammodo influxerit.

79. Quarto: irregularitatem incurrunt omnes homicidium mandantes, vel consulentes ex c. *si quis*, dist. 50. Excusantur tamen, si mors non sequatur, aut constet mortem ex alia causa ortam fuisse. Cum vero dubitatur, an mandatum, vel consilium fuerit causa homicidii, an non; juxta multos ille, qui mandatum, vel consilium dedit, censendus est irregularis; atque hæc est communior, & verior sententia, quia possidet mandatum, vel consilium, donec constet oppositum, atque ideo in foro externo præsumitur, & damnatur tanquam irregularis. Sed non est improbabilis opinio excusans eum in foro interno; quia jure loquuntur de eo, qui certe sit causa homicidii, sive actione, sive mandato, sive consilio. 5. sunt irregulares omnes, qui sponte sua cooperantur ad homicidium, vel ut illud celerius, audacius, vel securius fiat, sive adjuvent verbis, sive consiliis, sive armis, vel etiam præsentia. Non tamen sunt irregulares homicidium ab aliis patratum ratihabentes; quamvis enim ratihabitio comparetur mandato quoad culpam, sed non quoad poenam, nisi in jure sit expressum.

80. Denique qui potest impedire homicidium, & tamen non impedit, cum ad id ex charitate obligetur, non est irregularis, ut fatentur omnes.

Quod

Quod si ad id ex justitia teneatur, ut medicus, advocatus, pater, tutor, dominus adhuc excusatur a Roncaglia, & aliis. Veruntamen cum dicunt irregularem Toletus, Suarius, & Navarrus, cum ipse vere dici possit homicida, utpote moraliter inferens alii mortem. Nec plura de homicidio voluntario: de fortuito vero, seu causali pauca subjungimus.

81. Ac primo incurritur irregularitas ab eo, qui periculum mortis prævidet ex aliqua sua actione, & tamen negligit cavere cum possit, & debeat. Patet ex *Clem. si furiosus de hom.* Hinc ebrius, qui prævidet ex ebrietate sua fieri facile posse, ut alterum occidat, fit irregularis, si re vera occidit. Sed non ita, si absque gravi culpa negligat impedire mortis alterius periculum, cum ad incurrendam irregularitatem ex delicto requiratur gravis culpa, ut est communis sententia DD.

82. Idem fere de mutilatione intelligendum, ut dictum est de homicidio voluntario, cum quo in jure comparatur *c. 4. de rapt. & c. ult. de homicidio*. Itaque ut eo capite quis evadat irregularis, necesse est, ut injuste membrum abscindat, quod in corpore proprium officium gerat aliis distinctum. Unde non est irregularis, qui dentes, capillos, &c. abscindit, & juxta multos neque is qui digitum alterius resecat; secus si proprium. In hac aut irregularitate contracta propter mutilatione dispensare possunt Episcopi ex facultate Trid. a quo solum excipitur irregularitas ob homicidium voluntarium.

83. *Quest. 4.* Quinam excusantur ab irregularitate in homicidio fortuito? R. 1. non sunt irregulares, qui ægroto assistunt, eique bona fide dant cibum, vel potum præbent, vel loco movent, licet inde forte mors celerius sequatur, nisi interveniat culpa lata. Ita etiam non fit irregularis Sacerdos, jubens fieri abscissionem membri præscriptam a Medico, modo ipse non exequatur. 2. non est irregularis, qui procurat abortum fœtus non animati, secus si animatus sit, *ex c. majores* 32. q. 2. Neque est irregularis, qui dat operam rei li-

citæ, & debitam adhibet diligentiam, ne mors sequatur, etiamsi forte accidat; contra si omittat prudentem diligentiam. Dans autem operam rei illicitæ, quomodolibet periculosæ, incurrit irregularitatem ex quavis culpa, etiam levi, si mors oriatur, secundum multorum opinionem; alii autem probabilius requirunt opus ita periculosum, ut ex eo mors sequatur frequenter, & præterea debita omittatur diligentia, ne mors oriatur. Hinc non est irregularis Magister, vel parens puerum moderate verberans, etsi casu moritur; nisi si graviter excedat ex *c. presbyt. de homic.* Neque is, qui equitando in equo feroci alium occidit; neque is, qui feram, vel canem ferocem alit, & custodit, si forte ruptis repagulis aliquem interficiat, nisi ex ejus incuria id accidat.

84. Non est irregularis Medicus bona fide præbens ægroto pharmacum dans illi mortem sine ulla ipsius culpa, saltem gravi, modo sit peritus, etiamsi sit Clericus, vel Monachus, & modo Clericus nulla utatur incisione, vel adustione, quæ illi prohibetur sub pœna irregularitatis, sicut & monachis. Denique non est irregularis, qui ad sui defensionem alium occidit, vel mutilat, servato moderamine inculpatæ tutelæ ex *c. significasti* 18. Textus autem Tridentini, qui in contrarium afferri solet, est intelligendus de eo, qui in sui defensione non utitur moderamine ex decl. S. Cong. 1. Oct. 1688. Alios casus circa fortuitum homicidium vide apud auctorem.

C A P U T VII.

De irregularitatibus ex defectu.

85. *Quest. 1.* Quinam sunt irregulares ex defectu animæ, vel rationis? R. sunt 1. amentes, Dæmoniacy & Epileptici. 2. illiterati. 3. Neophyti. Circa amentes notandum est, eos non posse ordinari, si amentia ortum habuit ex causa perma-

ma-

manenti, fundata, ut ait Suarius, in læsione organorum, vel humorum, quia isti facile in eundem morbum relabuntur; hinc statuitur in *c. maritum* 2. dist. 35. *non ordinandum.... qui in furiam aliquando insanivit*. Verum amentia orta ex vi febris, vulneris, iræ, aut alterius passionis transeuntis non impedit ordinationem. Quod si amentia ordinato superveniat, non potest in ordine suscepto ministrare, quandiu ea duret, vel ejus periculum judicio Episcopi, vel Prælati. Quod dictum est de amentibus, intellectum volumus de epilepticis, seu lunaticis, & dæmoniacis, ut patet ex tota *dist. 53.* & præsertim ex *c. Communiter*.

86. Sunt etiam irregulares *illiterati*, qui non sunt præditi doctrina necessaria tam ad ordines suscipiendos, quam ad exercendos, ut constat ex *c. illiteratus dist. 58.* & ex *Trid. Sess. 23. c. 4.* Tales autem censentur, qui ita ignorant latinam linguam, ut nesciant præstare ea, quæ pertinent ad ordinis exercitium. Sunt quoque irregulares neophyti, seu recenter ad fidem conversi; possunt autem ab Episcopo ordinari post decennium, ut Toletus ait, imo antea, si judicet illos bene in moribus profecisse. De cetero irregulares ex defectu animæ non sunt capaces dispensationis, cum tales ex Divino jure sint inhabiles; quandiu autem dubia sit irregularitas, dispensari potest ab Episcopis; cessante vero causa irregularitatis, v. g. amentia, judicio Medici poterunt Episcopi dispensare.

87. *Quest. 1.* Quinam sunt irregulares ex defectu corporis? R. ii, quorum defectus impedit exercitium Ordinis, vel gravem affert deformitatem. Hinc sunt irregulares cæcus, surdus, claudus, mutus, valde in corpore deformes, ut leprosi, enormiter gibbi, pigmæi, sive nani, eunuchi, qui a se ipsis tales sunt, aliique monstrosi. De singulis aliqua notanda sunt; ac primo cæcus visu omnino carens est irregularis ex *c. ult. dist. 55.* Quod si post ordinationem cæcus factus sit, poterit a R. Pontifice dispensari, ut sacris operetur, modo non sit periculum errandi. Orbis uno tantum oculo, nempe sini-

stro,

stro, communiter censetur irregularis; verum si cum dextro possit Canonem legere absque deformitate, est locus dispensationi. Qui vero visu debilis est, aut cæcutiens non est irregularis, nisi talis sit, ut legere nequeat Missale, etiam adjutus conspiciillis.

88. *Surdus* ex utraque aure, non tamen surdaster, sed surditas ordinationi superveniens non impedit facultatem celebrandi. *Mutus* quoque est irregularis, sed non blæsus, sive balbutiens, etiamsi cum aliqua difficultate verba proferat. *Claudus* etiam, qui sine baculo nequit ire ad altare ex c. *nullus Episcopus* 57. de consec. Hoc tamen explicat glossa: *si sine baculo non possit in altari sustentari*. Est quoque irregularis, qui pede ligneo est instructus; dedecet enim cum ea deformitate celebrare; verum si non sit magna deformitas, vel ea suppleri possit, iudicio Episcopi potest dispensari. Inter irregulares numeratur in c. *ult. de corp. vit.* carens una manu, aut digitis omnibus, vel saltem pollice. Item is, qui caret tribus posterioribus digitis; non tamen carens uno, vel altero digito minori. Notat autem Tournelyus, eum, qui caret indice, posse obtinere dispensationem.

89. Quod ad morbos attinet, hanc regulam tradunt DD. cum tantummodo morbum afferre irregularitatem, qui vel exercitium Ordinis impediat, vel grave scandalum afferat, aut indecentiam. Tales sunt paralysis continua, & gravis, tussis pariter continua cum periculo evomendi sanguinem, & his similia. Ratione quoque deformitatis corporis sunt irregulares, qui aut omnino carent naso, vel illum habent graviter inhonestum; qui privati sunt oculo sive dextro, sive sinistro, nisi per vitreum oculum ea deformitas suppleri possit; qui carent auriculis, nisi capillis, vel aliter id vitium tegatur.

90. Leprosi quoque sunt irregulares ex c. *Tua nos de Cler. egroto*, ubi interdicitur leproso celebrare *pro scandalo, & abominatione populi*; unde si scandalum absit, celebrare poterit in priva-

to sacello. Sunt quoque irregulares, laborantes morbo gallico, qui foras erumpat, uti & habentes, faciem sæpe maculatam, vel labia abscissa, aut corrosa cum gravi deformitate. Idem dico de enormiter gibbis, pigmæis, vel aliter monstrosis. Sunt pariter irregulares hermaphroditi, etiamsi in eis sexus virilis prævaleat, qui tamen defectus, ait Toletus, non parit irregularitatem, si omnino sit occultus; hæc tamen distinctio aliis non arridet.

91. Quid vero de Eunuchis? R. qui propter infirmitatem, vel alterius injuriam ab aliis facti sunt Eunuchi, non sunt irregulares, ut patet ex c. *si quis de Medicis*. Contra vero sentiendum est de iis, qui se ipsos abscindunt ex c. *Si quis 4. dist. 55.*, & idem dicendum de eo, qui permittit se ab alio amputari, ut colligitur ex c. *si quis 9. d. 55.* Idem putat Suarius de eo, qui causam dederit alteri, ut virilia sibi invito abscendantur, quem tamen Toletus negat esse irregularem. Quæ sententia valde probabilis est, ut & opinio eorum, qui censent non esse irregularem, qui permittit amputari sibi testiculos ad vocem conservandam.

92. *Quæst. 3.* Quinam sunt irregulares ex defectu natalium? R. omnes filii illegitimi, quia ratione originis viles reputantur. Ita ex c. 1. *& fin. de fil. Presb.* Et hoc etiamsi sint occulti. Tales autem redduntur legitimi per subsequens matrimonium inter eorum parentes, modo hi fuerint liberi ad ineundum matrimonium eo tempore, quo fuere concepti filii. Constat ex c. *tanta, qui filii sint legitimi*. Imo juxta Doctores aliquos sufficit, quod parentes fuerint liberi tempore natalis filiorum, ut isti pro legitimis habeantur; sed alii contrarium docent cum Suario, adeoque rem in medio relinquit Bened. XIV. in responsione ad Episcopum S. Dominici, in qua questionem aliam ita solvit: *sed cum certum est matrimonium inter illius parentes contractum, incertum vero tempus, quo filius conceptus, & in lucem editus fuerit, filium hunc legitimum censemus, cum juxta*

in dubio debeat in bonum, & commoda prolis propensus esse.

93. Habentur quoque pro legitimis filii nati ex matrimonio re vera nullo, sed quod bona fide validum existimatur. Patet ex *c. cum inter 2. qui filii sint legitimi, c. ex tenore*, & aliis. Non ita se res habet, si matrimonium fuerit nullum ob impedimentum aliquod dirimens, etiamsi ab illis ignoratum, si conjuges contraxerint absque denunciationibus, & facultate Episcopi, ut exprimitur in *c. Cum inhibito 3.* Legitimantur quoque filii per professionem Religiosam, non tamen quoad dignitates Ordinis obtinendas, ex Bulla Greg. XIII. Quamvis aliunde Prælati Regulares possint cum illis dispensare in irregularitate nataliumvi aliorum privilegiorum.

94. *Quest. 4.* Quis potest dispensare in irregularitate ex defectu natalium? R. 1. Papa non solum potest dispensare, sed præbere legitimitatem, quæ auferat omnem irregularitatem quoad omnes effectus. R. 2. Episcopus dispensare potest quoad suscipiendos minores Ordines, & Beneficium simplex ex *c. 1. & 2. de fil. presb.* Pariter quoad obtinendos Canonicatus in Collegiatis, vel ad portiones non integras in Cathedralibus, atque alia beneficia, quibus non est annexus Ordo Sacer; non tamen ad Canonicatus in Cathedrali Ecclesia, quicquid dicat Pontas: quod verum censeo, etiamsi defectus sit occultus; facultas enim Episcopis a Tridentino concessa versatur tantum circa irregularitates ex defectu occulto, sed non ex defectu. Filii autem expositi, quorum parentes omnino ignorantur, ab aliquibus habentur pro illegitimis, ab aliis censentur legitimi, atque his faver declaratio Greg. XIV. an. 1501. in favorem Sodalitatis pro Expositis, quos ait non esse reputandos illegitimos, nisi tales probentur.

95. *Quarta* irregularitas oritur ex defectu ætatis; nam qui ante legitimam ætatem ordinatur, evadit irregularis, & suspensus ab exercitio Ordinis. *Quin-*

ta ex defectu Sacramenti, sive significationis Sacramenti matrimonii, eo quod bigamus non repræsentet perfecte unionem Christi cum Ecclesia, quippe qui carnem divisit in plures uxores. Jam vero triplex distinguitur bigamia. 1. est vera, cum quis verum cum duabus matrimonium successive contraxit, ex c. *precipimus*, & c. *dubium de bigamia*. Debet autem esse consummatum, ut colligitur ex eodem capite, ubi ad bigamiam petitur conjugium commixtione corporum perfectum. 2. bigamia est *interpretativa*, cum quis ex juris interpretatione censetur bigamus, quamvis revera cum duabus non contraxerit. Hujusmodi sunt 1. qui ducit viduam ab alio cognitam, etiam si ducat invalide, secus, si a nemine cognitam ex c. *debitum*. 2. qui ducit mulierem ab alio corruptam, ex c. *ult.* d. 51. non est tamen bigamus, ducens mulierem a se prius corruptam. 3. cognoscens uxorem, postquam illa adulterium commisit. A duabus autem his ultimis irregularitatibus non excusat bona fides, ut communiter DD. affirmant, quia proveniunt ex defectu.

96. Alia bigamia dicitur *similitudinis*, ea scilicet, qua quis post solemnem professionem, aut post sacrum Ordinem susceptum attentavit matrimonium, etiam cum Virgine, & cum ea copulam habuit; constat ex c. 4. *de bigamia*, & ex Can. *quotquot* 27. q. 1. Est autem ratio, quia qui voto solemniter adstrictus est, censetur esse Christo conjunctus spiritali quodam matrimonio. Unde si jungatur alteri per matrimonium attentatum, quantum in se est duo celebrat matrimonia, saltem quoad similitudinem, estque similis bigamo adeoque irregularis.

97. *Sexta* irregularitas oritur ex infamia sive juris, sive facti. Infamia juris oritur ex delicto proprio, vel parentum, quod annexam habet poenam infamiæ, atque etiam ex vili conditione personæ. *Facti* autem infamia ex enormi delicto, si sit publicum; occultum enim, nisi sit homicidium, & violatio censuræ non parit irregularitatem infamiæ.

Septima oritur ex defectu libertatis, ob quam sunt irregulares omnes servi proprie dicti, & secundum Laymanum, etiam originis Servi, donec plenam consequantur libertatem. Quam illi adipiscuntur, ex quo tonsura initiantur, Domino non repugnante, aut per annum integrum dissimulante; quod si, invito Domino ordinentur, remanent servi in iis saltem functionibus, quæ cum novo statu non pugnant: ex *c. si servus*, & *c. nulli dist.* 54.

98. Ex capite defectus libertatis sunt irregulares etiam conjugati, nisi uxores consentiant, & castitatem voveant. Pariter Curiales, id est, sæculari curiæ adstricti juramento, vel stipendio, ut iudices, advocati, &c. quandiu talia officia exercent, nisi specialem habeant dispensationem, aut alicubi consuetudo id ferat in causis civilibus.

99. Septima irregularitas oritur ex defectu *lenitatis*, quam incurrit quicumque voluntarie, & proxime, etiam juste concurrat ad mortem alterius, vel ejus accelerationem, vel mutilationem effectum secuto. Ita enim statuit Ecclesia, ut Sacerdos, qui gerit personam Christi, imitetur ejus lenitatem, & mansuetudinem, & sese in omnibus gerat, tanquam ministrum pacis, unionis & vivificationis. Hinc est irregularis 1. iudex, ferens sententiam mortis, vel mutilationis. 2. adsessores iudicis, scribæ, notarii, testes, accusator, advocatus, procurator, satellites, & omnes denique proxime ad sententiam mortis concurrentes. 3. qui in bello justo offensivo occidit, est irregularis; non vero si alii occidant; in bello defensivo neque ipse occidens. In bello vero injusto si unus moriatur, omnes sunt irregulares, ut docent Theologi cum D. Thoma 2. 2. q. 64.

100. Notat autem Bened. XIV. *Notif.* 102. Clericum, qui militans in conflictu, scopulum adhibuerit, esse irregularem, etiamsi juramentum præstet se nullum occidisse; modo fuerit sacris initiatus, aut beneficiatus. Qui vero hortatur alios ad occidendum in genere in bello justo, non est irregu-

laris: erit vero, si hortetur ad occidendum aliquem in particulari; quamvis aliqui etiam eum eximant ab irregularitate, quia textus non loquitur expresse nisi de occidente, vel mutilante. Universim autem loquendo non est irregularis, qui non nisi remote ad mortem alterius concurrat, ut qui gladios acuit, aut vendit, legislator capitales leges ferens, aut suadens Principi, ut legem ferat, concionator dicens, in genere puniendos esse malefactores, Confessarius interrogatus de reo, an mortem mereatur, si respondeat, judicem sine acceptione personarum fungi debere suo munere. Contra aliqui sentiunt de Confessario, vel alio, qui consultus a iudice in particulari de aliquo reo, respondeat esse occidendum. Quamquam & hunc non esse irregularem, probabilius censent Holzm. Salmant. Laymanus, & alii. Addit etiam Turnelius, nec fieri irregularem Confessarium, si moneat carnificem, ut suo munere fungatur. Imo valde probabilis est eorum sententia, qui censent ex justo homicidio neminem evadere irregularem, nisi ad illud concurrat ut publicus minister iustitiæ, sive ad causæ probationem, sive ad sententiæ executionem V. Tournelyum.

101. Excusantur etiam ab irregularitate, qui solum *passive* concurrunt ad alterius mortem, ut Confessarius hortans reum ad fatendam veritatem, vel ad acquiescendum sententiæ justæ. Pariter ii, qui licet adjuvent quodammodo ad mortem, sed in illam non influunt, ut ferentes ligna, ut comburatur is, qui jam antea fuerat suffocatus; assistentes supplicio etiam Clerici, si præsentia sua non influant in mortem; quamvis olim Clericis prohibitum fuerit huiusmodi supplicii interesse, c. *sententiam*. Canon enim hic vel est abrogatus, ut nonnulli putant, vel non obligat saltem sub gravi. Confessarius, & qui reum comitantur ad supplicium, non fiunt irregulares, etiamsi forte iumentum stimulent, ut properet, vel jubeant reum scalam ascendere, vel quid simile operentur.

102. Denique nec sunt irregulares iudices Eccle-

siastici degradatum tradentes brachio sæculari, nec Clerici accusantes reum in causa criminali, modo expresse protestentur sese non intendere, ut puniatur poena sanguinis, sed tantum ut sibi, vel suis satisfiat, vel impediatur mala sibi imminencia. Possunt quoque aliquando ab irregularitate excusari ad mortem proxime cooperantes ex defectu deliberationis aut advertentiæ, quia irregularitas requirit actum humanum plene voluntarium, ac deliberatum. Hinc legitur in *Clement. de homic.* *Si furiosus aut infans, seu dormiens hominem mutilet, vel occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrit.* V. A.

Nota: ea fere omnia, in quibus ab auctore dissentimus, peculiari charectere, aut virgulis distincta reperies, præter accessiones aliquas, & leves castigationes, quas interdum insertas animadvertet, qui in Ligorii scriptis versatus fuerit.

A P P E N D I X

De damnatis ab Ecclesia propositionibus.

Quamquam omnes fere ab Ecclesia damnatæ theses suis quæque locis secundum rerum ordinem insertæ reperiuntur in hac Epitome, visum est tamen in utilitatem studiosæ Juventutis eas simul colligere ad calcem hujus operis, ut eas quisque possit, cum res exigat, sub oculis habere, & consulere. Doctrinam vero proscriptam, quæ ad mores per se non spectat, ut minus necessariam omnino prætermittimus.

*Propositiones damnatæ ab Alex. VII.
die 30. Januarii 1659.*

1. Concilium Tridentinum non obligat Regulares in Gallia ad obtinendas approbationes ab Episcopis, ut Sæcularium confessiones audire possint, neque ex illius Concilii auctoritate privilegia Regularium restringi possunt, cum in Gallia receptum non sit, præterquam in decisionibus fidei, neque etiam Bulla Pii IV. pro confirmatione illius Concilii promulgata.

2. Ubi Concilium Tridentinum est receptum, non possunt Episcopi restringere, vel limitare approbationes, quas Regularibus concedunt ad Confessiones audiendas, neque illas ulla ex causa revocare. Quin imo Ordinum mendicantium Religiosi ad eas approbationes obtinendas non tenentur, & si ab Episcopis Religiosi non probentur, rejectio illa tantumdem valet, ac si approbatio concessa fuisset.

3. Regulares Ordinum mendicantium semel approbati ab uno Episcopo ad confessiones audiendas in sua Diocesi, habentur pro approbatis in aliis diocesisibus, nec nova Episcoporum indigent approbatione. Regulares habent potestatem absolvendi a peccatis Episcopo reservatis, etiamsi ab Episcopo auctoritas ipsis indulta non fuerit.

4. Nullus in foro conscientię parochiæ suæ interesse tenetur, nec ad annuam confessionem, nec ad missas parochiales, nec ad audiendum verbum Dei, divinam legem, fidei rudimenta, morumque doctrinam, quæ ibi in catechesibus annuntiantur, & docentur.

5. Talem legem in hac materia nec Episcopi, nec Concilia provinciarum, vel nationum sancire, nec delinquentes aliquibus pœnis, vel Ecclesiasticis censuris mulctare possunt.

6. Regulares mendicantes petere possunt licite a iudicibus sæcularibus, ut injungant Episcopis, qua-

tenus ipsis mandata concedant ad prædicandum in Adventu, & quadragesima: quod si renuant faceret, Episcopi decretum iudicium Sæcularium tantumdem valet, ac si permissio dictis Religiosis concessa fuisset.

*Propositiones damnatae ab Alex. VII.
die 24. Septembris anni 1665.*

1. Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum fidei, spei, & charitatis ex vi præceptorum divinatorum ad eas virtutes pertinentium.

2. Vir equestris, ad duellum provocatus, potest illud acceptare; ne timiditatis notam apud alios incurrat.

3. Sententia asserens, Bullam Cœnæ solum prohibere absolutionem hæresis, & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est, anno 1629. 18. Julii in Consistorio S. Cong. Emin. Cardinalium visa, & tolerata est.

4. Prælati Regulares possunt in foro conscientiæ absolvere quoscunque Sæculares ab hæresi occulta, & ab excommunicatione propter eam incursa.

5. Quamvis evidenter tibi constet Petrum esse hæreticum, non teneris denunciare, si probare non possis.

6. Confessarius, qui in Sacramentali confessione tribuit pœnitenti chartam postea legendam, in qua ad venerem incitat, non censetur sollicitasse in confessione, ac proinde non est denunciandus.

7. Modus evadendi obligationem denunciandæ sollicitationis est, si sollicitatus confiteatur cum sollicitante; hic potest ipsum abolvere absque onere denunciandi.

8. Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem Missa licite accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructus ipsimet celebranti correspondentem, idque post decretum Urbani VIII.

9. Post decretum Urbani potest Sacerdos, cui

Mis-

Missæ celebrandæ tradantur, per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, alia parte stipendii sibi retenta.

10. Non est contra justitiam pro pluribus sacrificiis stipendium accipere, & sacrificium unum offerre: neque etiam est contra fidelitatem etiamsi promittam, promissione etiam jurata, danti stipendium, quod pro nullo alio offeram.

11. Peccata in confessione omissa, seu oblita ob instans periculum vitæ, aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti confessione exprimere.

12. Mendicantes possunt absolvere a casibus Episcopo reservatis, non obtenta ad id Episcoporum facultate.

13. Satisfacit præcepto annuæ confessionis, qui confitetur Regulari, Episcopo præsentato, sed ab eo injuste reprobato.

14. Qui facit confessionem voluntarie nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ.

15. Pœnitens propria auctoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius pœnitentiam adimpleat.

16. Qui beneficium curatum habent, possunt sibi eligere in confessarium simplicem Sacerdotem, non approbatum ab Ordinario.

17. Est licitum Religioso, vel Clerico calumniatorem gravia crimina de se vel de sua Religione spargere minantem occidere, quando alius modus defendendi non suppetit, vel suppetere non videtur, si calumniator sit paratus, vel ipsi Religioso, vel ejus Religioni publice, & coram gravissimis viris prædicta impingere, nisi occidatur.

18. Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam judicem, a quo iniqua tertio imminet sententia, si alia via non potest innocens damnum evitare.

19. Non peccat maritus occidens propria auctoritate uxorem in adulterio deprehensam.

20. Restitutio a Pio V. imposita Beneficiatis non recitantibus non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam judicis, eo quod sit pœna.

21. Habens Capellaniam collativam, aut quodvis aliud Beneficium Ecclesiasticum, si studio litterarum vacet, satisfacit suæ obligationi, si officium per alium recitet.

22. Non est contra justitiam beneficia Ecclesiastica non conferre gratis, quia collator conferens illa beneficia Ecclesiastica, pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione beneficii, sed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.

23. Frangens jejunium Ecclesiæ, ad quod teneatur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, puta, quia non vult se subicere præcepto.

24. Mollities, sodomia, & bestialitas sunt peccata ejusdem speciei infimæ, ideoque sufficit dicere in confessione se procurasse pollutionem.

25. Qui habuit copulam cum soluta, satisfacit confessionis præcepto, dicens: *commisi cum soluta grave peccatum contra castitatem*, non explicando copulam.

26. Quando litigantes habent pro se opiniones æque probabiles, potest iudex pecuniam accipere pro ferenda sententia in favorem unius præ alio.

27. Si liber sit alicujus junioris, & moderni, debet opinio censerî probabilis, dum non constet rejectam esse a Sede Apostolica tanquam improbabilem.

28. Populus non peccat, etiamsi absque ulla causa non recipiat legem a Principe promulgatam.

*Propositiones damnatæ ab eodem Alex. VII.
die 18. Martii 1666.*

29. In die jejunii, qui sæpius modicum quid comedit, etsi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium.

30. Omnes Officiales, qui in Republica corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione jejunii, nec debent se certificare, an labor sit compatibilis cum jejunio.

31. Excusantur absolute a præcepto jejuni illi, qui iter agunt equitando, utcumque iter agant, etiamsi iter necessarium non sit, & etiamsi iter unius diei conficiant.

32. Non est evidens, quod consuetudo non comedendi ova, & lacticinia in Quadragesima obliget.

33. Restitutio fructuum ob omissionem Horarum suppleri potest per quascumque eleemosynas, quas antea Beneficiatus de fructibus sui beneficii fecerit.

34. In die Palmarum recitans Officium Paschale satisfacit præcepto.

35. Unico Officio potest quis satisfacere duplici præcepto, pro die præsentis, & crastino.

36. Regulares possunt in foro conscientiae uti privilegiis suis, quæ sunt expresse revocata per Concilium Tridentinum.

37. Indulgentiæ concessæ Regularibus, & revocatæ a Paulo V. hodie sunt revalidatæ.

38. Mandatum Tridentini, factum Sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali, confitendi quam primum, est consilium, non præceptum.

39. Illa particula *quamprimum* intelligitur, cum Sacerdos suo tempore continebitur.

40. Est probabilis opinio, quæ dicitur esse tantum veniale osculum habitum ob delectationem carnalem, & sensibilem, quæ ex osculo oritur, secusso periculo consensus, & pollutionis ulterioris.

41. Non est obligandus concubinarium ad ejiciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarium, vulgo *regalo*, dum deficiente illa nimis ægre ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, & aliæ famulæ nimis difficile invenirentur.

42. Licitum est mutuanti aliquid ultra sortem exigere, si se obligat ad non repetendam sortem usque ad certum tempus.

43. Annuum legatum pro anima relictum non durat plusquam per decem annos.

44. Quoad forum conscientiae, reo correcto, et jusque contumacia cessante, cessant censurae.

45. Libri prohibiti donec expurgentur possunt retineri, usque dum adhibita diligentia corrigantur.

*Propositiones damnatae ab Innocentio XI.
die 2. Martii 1679.*

1. Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiori, nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc sententia probabili tantum utendum non est in collatione baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis.

2. Probabiliter existimo, judicem posse judicare juxta opinionem etiam minus probabilem.

3. Generatim dum probabilitate sive intrinseca, sive extrinseca, quantumvis tenui, modo a probabilitatis finibus non exeat, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.

4. Ab infidelitate excusabitur infidelis non credens, ductus opinione minus probabili.

5. An peccet mortaliter qui actum dilectionis Deo semel tantum in vita eliceret, condemnare non audeamus.

6. Probabile est; ne singulis quidem rigorose quinquenniis per se obligare praeceptum charitatis erga Deum.

7. Tunc solum obligat, quando tenemur justificari, & non habemus aliam viam, qua justificari possimus.

8. Comedere, & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem non est peccatum, modo non obsit valetudini, quia licite potest appetitus naturalis suis actibus frui.

9. Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa ac defectu veniali.

10. Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali.

11. Præcepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos.

12. Vix in sæcularibus invenies, etiam in Regibus, superfluum statui. Et ita vix aliquis tenetur dare eleemosynam, quando tenetur tantum ex superfluo statui.

13. Si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alicujus tristari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, ac desiderare, non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum.

14. Licitum est absoluto desiderio cupere mortem Patris, non quidem ut malum Patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis hæreditas.

15. Licitum est filio gaudere de parricidio parentis a se in ebrietate perpetrato, propter ingentes divitias ex hæreditate consecutas.

16. Fides non censetur cadere sub præceptum speciale, & secundum se.

17. Satis est actum fidei semel in vita elicere.

18. Si a potestate publica quis interrogetur, fidem ingenue confiteri, ut Deo, & fidei gloriosum, consulo; tacere, ut peccaminosum per se non damno.

19. Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in se ipso sit magis firmus, quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.

20. Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat supernaturalem.

21. Assensus fidei supernaturalis, & utilis ad salutem stat cum notitia solum probabili revelationis: imo cum formidine, qua quis formidet, ne non sit locutus Deus.

22. Non nisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate medii, non autem explicita Remuneratoris.

23. Fides late dicta ex testimonio Creaturarum, similive motivo ad justificationem sufficit.

24. Vocare Deum in testem mendacii levis non est

est tanta irreverentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem.

25. Cum causa licitum est jurare sine animo jurandi, sive res sit levis, sive gravis.

26. Si quis vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis causa, sive quocumque alio fine, juret se non fecisse aliquid, quod re vera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, re vera non mentitur, nec est perjurus.

27. Causa justa utendi his amphibologiis est, quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio censeatur tunc expediens, & studiosa.

28. Qui mediante commendatione, vel munere ad Magistratum, vel officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali præstare juramentum, quod de mandato Regis a similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.

29. Urgens metus gravis est causa justa Sacramentorum administrationem simulandi.

30. Fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit: idem quoque dicendum, si quis impingat alapam, vel fuste percutiat, & post impactam alapam, vel ictum fustis fugiat.

31. Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius aurei.

32. Non solum licitum est defendere defensione occisiva, quæ actu possidemus, sed etiam ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos possessores speramus.

33. Licitum est tam hæredi, quam legatario contra injuste impediens, ne vel hæreditas adeatur, vel legata solvantur, se taliter defendere: sicut &

ius

jus habenti in cathedram, vel præbendam contra earum possessionem injuste impediendam.

34. Licet procurare abortum ante animationem fœtus, ne puella deprehensa gravida occidatur, aut infametur.

35. Videtur probabile, omnem fœtum, quandiu in utero est, carere anima rationali, & tunc primum incipere eandem habere, cum paritur: ac consequenter dicendum erit in nullo abortu homicidium committi.

36. Permissum est furari non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi.

37. Famuli, & famulæ domesticæ possunt occulte heris suis surripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario, quod recipiunt.

38. Non tenetur quis sub pœna peccati mortalis restituere, quod ablatum est per pauca furtiva, quantumcumque sit magna summa totalis.

39. Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tercio, non tenetur ad restitutionem istius damni illati.

40. Contractus mohatra licitus est etiam respectu ejusdem personæ, & cum contractu retrovendi- tionis præviæ inito, cum intentione lucri.

41. Cum numerata pecunia pretiosior sit numeranda, & nullus sit, qui non majoris faciat pecuniam præsentem, quam futuram, potest creditor aliquid ultra sortem a mutuatario exigere, & eo titulo ab usura excusari.

42. Usura non est, dum ultra sortem aliquid exigitur, tanquam ex benevolentia, & gratitudine debitum, sed solum si exigatur tanquam ex justitia debitum.

43. Quid ni non nisi veniale sit, detrahentis auctoritatem magnam sibi noxiam falso crimine elidere?

44. Probabile est non peccare mortaliter, quæ imponit falsum crimen alicui, ut suam justitiam,
&

& honorem defendat. Et si hoc non sit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia.

45. Dare temporale pro spirituali non est simonia, quando temporale non datur tanquam pretium, sed duntaxat tanquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale, vel etiam quando temporale sit solum gratuita compensatio pro spirituali, aut e contra.

46. Et id quoque locum habet, etiamsi temporale sit principale motivum dandi spirituale: imo etiamsi sit finis ipsius rei spiritualis, sic ut illud plaris æstimetur, quam res spiritualis.

47. Cum dicit Concilium Tridentinum, eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis utiles ipsi judicaverint, ad Ecclesias promoveant, Concilium vel primo videtur per hoc *digniores*, non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum, sumpto comparativo pro positivo, vel secundo locutione minus propria ponit digniores, ut excludat indignos, non vero dignos; vel tandem loquitur tertio, quando fit concursus.

48. Tam clarum videtur, fornicationem secundam se nullam involvere malitiam, & solum esse malam, quia interdicta, ut contrarium omnino rationi dissonum videatur.

49. Mollities jure naturæ prohibita non est: unde si Deus eam non interdixisset, sæpe esset bona, & aliquando obligatoria sub mortali.

50. Copula cum conjugata, consentiente marito, non est adulterium: ideoque sufficit in confessione dicere se esse fornicatum.

51. Famulus, qui submissis humeris scienter adjuvat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandam virginem, & multoties eidem subservit, deferendo scalam, aperiendo januam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, si id faciat meru notabilis detrimenti, puta ne a domino male tractetur, ne torvis oculis aspiciatur, ne domo expellatur.

52. Præceptum servandi festa non obligat sub mortali, seposito scandalo, & si absit contemptus.

53. Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo sacro, qui duas ejus partes, imo quatuor simul a diversis celebrantibus audit.

54. Qui non potest recitare matutinum, & laudes, potest autem reliquas horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.

55. Præcepto Communionis annuæ satisfit per sacrilegam Domini manducationem.

56. Frequens Confessio, & Communio etiam in his, qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis.

57. Probabile est sufficere attritionem naturalem, modo honestam.

58. Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem.

59. Licet sacramentaliter absolvere dimidiate tantum confessum, ratione magni concursus pœnitentium, qualis v. g. potest contingere in die magnæ alicujus festivitatis, aut indulgentiæ.

60. Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio: dummodo ore proferat se dolere, & proponere emendationem.

61. Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult omittere; quin imo directe, & ex proposito quærit, aut ei se ingerit.

62. Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit.

63. Licitum est quærere directe occasionem proximam peccandi pro bono spirituali, vel temporali nostro, vel proximi.

64. Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia mysteriorum fidei, & etiamsi per negligentiam, etiam culpabilem, nesciat mysterium SS. Trinit., & Incarnat. Domini N. J. Chr.

65. Sufficit illa mysteria semel credidisse.

*Propositiones duæ, damnatæ diversis
temporibus.*

1. Scientia ex confessione acquisita uti licet, modo fiat sine directa, aut indirecta revelatione, & gravamine pœnitentis, nisi aliud multo majus ex non usu sequatur, in cujus comparatione prius merito contemnatur.

2. Licet per litteras, seu internuntium confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere.

Propositiones duæ ab Alex. VIII. damnatæ.

24. Augusti 1690.

1. Bonitas objectiva consistit in convenientia objecti cum natura rationali: formalis vero in conformitate actuum cum regula morum. Ad hoc sufficit, ut actus moralis tendat in suum finem ultimum interpretative, hunc homo non tenetur amare neque in principio, neque in decursu vitæ suæ mortalis.

2. Peccatum philosophicum, seu morale est actus humanus disconveniens naturæ rationali, & rectæ rationi. Theologicum vero, & morale est transgressio libera Divinæ legis. Philosophicum quamvis grave in illo, qui Deum vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat, est grave peccatum; sed non offensæ Dei, neque peccatum mortale dissolvens amicitiam Dei, neque æterna pœna dignum.

*Propositiones ab eodem Alexandro VIII.
damnatae.*

die 7. Decembris 1690.

1. In statu naturæ lapsæ ad peccatum formale, & demeritum sufficit illa libertas, qua voluntarium, ac liberum fuit in causa sua, peccato originali, & libertate Adami peccantis.

2. Tametsi detur ignorantia invincibilis juris naturæ, hæc in statu naturæ lapsæ operantem ex ipsa non excusat a peccato formali.

5. Non licet sequi opinionem vel inter probabiles probabilissimam.

4. Dedit semetipsum pro nobis oblationem Deo, non pro solis electis, sed pro omnibus, & solis fidelibus.

5. Pagani, Judæi, hæretici, alique hujus generis nullum omnino accipiunt a J. Christo influxum, adeoque hinc recte inferes, illis esse voluntatem nudam, & inermem, sine omni gratia sufficienti.

6. Gratia sufficiens statui nostro non tam utilis, quam perniciosa est, sic ut proinde merito possimus petere: *a gratia sufficienti libera nos Domine.*

7. Omnis humana actio deliberata est Deo dilectio, vel mundi: si Dei, charitas Patris est; si mundi, concupiscentia carnis, hoc est, mala est.

8. Necesse est infidelem in omni actu peccare.

9. Re vera peccat, qui odio habet peccatum mere ob ejus turpitudinem, & disconvenientiam cum natura rationali, sine ullo ad Deum offensum respectu.

10. Intentio, qua quis detestatur malum, & prosequitur bonum, mere ut cœlestem obtineat gloriam, non est recta, nec Deo placens.

11. Omne, quod non est ex fide Christiana super-

pernaturali, quæ per dilectionem operatur, peccatum est.

12. Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides, & etiamsi videantur credere, non est fides Divina, sed humana.

13. Quisquis etiam humanæ mercedis intuitu Deo famulatur, charitate, si caruerit, vitio non caret, quoties intuitu licite beatitudinis operatur.

14. Timor gehennæ non est supernaturalis.

15. Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur, sine dilectione benevolentia Dei propter se, non est bonus motus, ac supernaturalis.

16. Ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni induxit non politia, nec institutio Ecclesiæ, sed ipsa Christi lex, & præscriptio, natura rei id ipsum quodammodo dicente.

17. Per illam praxim mox absolvendi, ordo pœnitentiæ est inversus.

18. Consuetudo moderna quoad administrationem Sacramenti Pœnitentiæ, etiamsi eam plurimorum hominum sustentet auctoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu, sed abusu.

19. Homo debet agere tota vita pœnitentiam pro peccato originali.

20. Confessiones apud Religiosos factæ plerumque vel sacrilegæ sunt, vel invalidæ.

21. Parochianus potest suspicari de mendicantibus, qui eleemosynis communibus vivant, de imponenda nimis levi, & incongrua pœnitentia, seu satisfactione ob quæstum, seu lucrum subsidii temporalis.

22. Sacrilegi sunt iudicandi, qui jus ad communionem percipiendam prætendunt, antequam condignam de delictis suis pœnitentiam egerint.

23. Similiter arcendi sunt a sacra Communione, quibus nondum inest amor Dei purissimus, & omnis mixtionis expertus.

24. Oblatio in templo, quæ fiebat a B. Virgine Maria in die Purificationis suæ per duos pullos colum-

lamborum, unum in holocaustum, & alteram pro peccatis, sufficienter testatur, quod indiguerit purificatione, & quod filius, qui offerebatur, etiam macula Matris maculatus esset, secundum verba legis.

25. Dei Patris sedentis simulacrum nefas est Christiano in templo collocare.

26. Laus, quæ defertur Mariæ, ut Mariæ, vana est.

27. Valuit aliquando baptismus sub hac forma collatus: *in nomine Patris*, etc. prætermisiss illis, *ego te baptizo*.

28. Valet baptismus collatus a Ministro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi observat, intus vero in corde suo apud se revolvit: *non intendo facere, quod facit Ecclesia*.

29. Inutilis, & toties convulsa est assertio de Pontificis Romani supra Concilium Œcumenicum auctoritate, atque in fidei quæstionibus decernendis infallibilitate.

30. Ubi quis invenerit doctrinam in Augustino clare fundatam, illam absolute potest tenere, & docere non respiciendo ad ullam Pontificis Bullam.

31. Bulla Urbani VIII. *in Eminentissimi* subreptitia.

Propositiones quinque de duello a Bened. XIV.

damnatæ Const. edita an. 1752.

1. Vir militaris, qui nisi offerat, vel acceptet duellum, tanquam formidolosus, timidus, abjectus, & ad officia militaria ineptus haberetur: indeque officio, quo se, suosque sustentat, privaretur, vel promotionis alias sibi debitæ, ac promeritæ, spe perpetuo carere deberet, culpa, & pœna vacaret, sive offerat, sive acceptet duellum.

2. Excusari possunt etiam, honoris ruendi, vel humanæ vilipensionis virandæ gratia, duellum acceptantes, vel ad illud provocantes, quando certo sciunt pugnam non esse secururam, utpote ab aliis impediendam.

3. Non incurrit in Ecclesiasticas pœnas, ab Ecclesia contra duellantes latas, Dux, vel Officialis Militiæ, acceptans duellum, ex gravi metu amissionis famæ, & officii.

4. Licitum est in statu hominis naturali acceptare, & offerre duellum ad servandas cum honore fortunas, quando alio remedio eorum jactura propulsari nequit.

5. Asserta licentia pro statu naturali applicari etiam potest statui Civitatis male ordinatæ, in qua nimirum vel negligentia, vel malitia Magistratus, justitia aperte denegatur.

DECRETA APOSTOLICA

*Ad materiam morum spectantia,
in compendium redacta.*

De Jejunio.

Bened. XIV. in epistola encyclica, data Romæ die 30. mensis Maji, quæ incipit: *non ambigimus* præscribit, a jejunio Quadragesimali nemini sine legitima causa, & de utriusque Medici consilio concedendam esse dispensationem: multitudini vero, veluti populo, aut civitati integræ non nisi gravissima, & urgente necessitate cum debita Apostolicæ Sedis reverentia, & facultate. Cum autem ab Ecclesia sic fuerit dispensatum, servandam esse unicam comestionem, & licitas, atque interdictas epulas promiscue non esse usurpandas.

Idem Bened. XIV.

In epistola encyclica 22. Augusti ejusdem anni.

Declarat, unicam comestionem servandam esse, & licitas, & interdictas epulas non esse appon-

rendas non solum cum integro populo justis de causis conceditur jejunii dispensatio, sed etiam cum ob peculiare causas singulis, vel alicui permittitur usus carnum, ovorum, etc.

Idem Bened. XIV.

In ep. encyclica, quæ incipit: *Libentissime*, data 10. Junii 1745. late agit de conservanda, vel redintegranda Ecclesiastici jejunii disciplina, & de dispensationibus generalibus pro oppidis, vel dicæcesibus integris non nisi certa ratione, & gravibus de causis concedendis. Deinde inserit epistolam ipsius encyclicam ad Archiepiscopum Compostellæ, cujus initium est: *Si fraternitas tua* 7. Junii 1744. in qua circa jejunium varias sibi propositas quæstiones dirimit. In ea vero declarat sequentia ---

1. Eos, qui facultatem habent vescendi carnibus tempore verito, sub gravi teneri ad servandas geminas has condiciones, videlicet unicæ in diem comestionis, & non permiscendatum epularum.

2. Sic dispensatos ab abstinentia carnum non posse nisi carne in vespertina refectiuncula, sed eo tantum cibo eaque potione, quibus utuntur jejunantes meticulosæ conscientiæ.

3. Illis horam jejunantibus præscriptam servandam esse.

4. Epulas *licitas* pro iis, quibus permissum est carnes comedere, esse carnes ipsas, epulas *interdictas* esse pisces, adeoque utrumque simul adhiberi non posse. Piscibus tamen edendis non interduntur ii, quibus datur tantum facultas adhibendi ova, & lacticiæ.

5. Præceptum de utroque epularum genere non permiscendo complecti etiam dies Dominicos Quadragesimales.

6. Duo hæc præcepta, scilicet unicæ comestionis, & carnes piscibus non permiscendi, urgere extra Quadragesimam.

*Decretum Bened. XIV. de Usuris, aliisque
injustis questibus.*

Bened. XIV. in Constitutione, quæ incipit. *Vix pervenit*, Romæ data die 1. Novemb. 1745. habita prius Cardinalium, & Theologorum Congregatione, sequentes propositiones probavit, & omnibus probandas decrevit.

1. *Usuræ* peccatum in eo positum est, quod ultra sortem aliquid lucri exigatur, vel accipiatur ratione solius mutui. Itaque quicquid eo solum titulo sortem superat, illicitum, & usurarium est.

2. Ab eo peccato non excusat, quod lucrum sit moderatum, vel exiguum, neque quod is, a quo lucrum ratione solius mutui deponitur, non pauper, sed dives existat: nec quod ille, cui pecunia mutua datur, eam in magnam sui utilitatem sit impensurus, cum ratio mutui in dati, & accepti æqualitate versetur. Hinc quicquid accipitur contra legem mutui supra sortem, restitutioni est obnoxium.

3. Non ideo negatur, posse quandoque una cum mutui contractu inesse alios titulos, sed mutuo extrinsecos, ex quibus justa oriaturs causa quidpiam ultra sortem accipiendi: sicut & potest sæpe pecunia ab unoquoque sua ad honestam mercaturam, & negotiationem per alios contractus recte collocari.

4. Licet in his contractibus usura non sit, eo quod omne mutuum tam opertum, quam apertum absit, possunt esse alia injustitiæ genera, quæ maxime cavenda sunt Christianis hominibus, qui ex oraculo Divino sciunt: *Justitia elevat gentes, miseros autem facit populos peccatum*. Prov. 14. 34.

5. Falso sibi, & temere quisquam persuasum erit, præsto semper esse hos titulos legitimos, quibus vel cum mutuo, vel secluso mutuo licite possit auctariam ultra sortem integram recipere.

Nec

Nec ignorare Christianus debet, multis in casibus teneri ad mutuandum, Christo Domino edocente: *volenti mutuari a te, ne avertaris. Matth. 5. 42.*

De Missa Parochiali, & Conventuali.

Idem Bened. XIV. in epistola encyclica, cujus initium est: *cum semper*, data XIX. aug. 1744. decernit --

1. Omnes, & singulos animarum Pastores, sive Parochi sint, sive Vicarii etiam Regulares, Missam pro populo sibi credito applicare debere saltem singulis Dominicis, & aliis diebus festis de præcepto.

2. Nomine festorum dierum venire etiam eos, in quibus licitum est vacare operibus servilibus, sed cum obligatione audiendi sacrum.

3. In prædictis diebus non licere Parochis pro Missa stipendium accipere, sed si illi vere pauperes sint, ab Episcopis posse dispensari, ut aliquibus festis diebus congruam eleemosynam Missæ accipiant, & pro eam offerente sacrificium applicent. Sed ea tamen conditione, ut tot Missas infra hebdomadam pro populo applicent, quot in diebus festis ejusdem hebdomadæ pro alio Benefactore obtulerint.

4. Missam Conventualem, quæ in Cathedralibus, vel Collegiatis Ecclesiis singulis diebus canitur solet, pro earumdem Benefactoribus quotidie applicari debere.

5. Reprobat abusum aliquorum Canonicorum, qui se munus suum satis implese putant, dum choro præsentibus assistunt, nec cantu aliis sese adiungunt, contra præscriptum Trident. *Sess. 24. c. 12.*

De Missarum stipendio.

Epistola Encyclica Bened. XIV. an. 1741.

Prohibetur in ea sub pœna suspensionis, ne quilibet Sacerdos eleemosynam majoris pretii pro sacrificio accipiens, retenta sibi parte ejusdem stipendii alteri Sacerdoti eleemosynam minoris pretii pro eadem celebranda tradat, etiamsi Sacerdoti Missam celebranti, & consentienti se majoris pretii stipendium accepisse indicasset. Prohibetur etiam laicis sub pœna excommunicationis, ne retenta sibi parte eleemosynarum, quas pro missis accipere, Sacerdoti celebranti aliam tantum partem eleemosynæ tradant.

De Matrimoniis secretis.

Epistola Encyclica Bened. XIV. 17. Nov. 1741.

In ea renovat decretum Tridentini præscribentis, ut antequam matrimonium contrahatur, a proprio contrahentium parochio tribus continuis diebus festis in Ecclesia inter Missarum solemnità publice denuntietur: quæ denuntiationes non nisi gravi de causa judicio Episcopi sunt omittendæ. Nec nisi urgenti de causa secreta Matrimonia a Parocho permittenda, vel contra voluntatem Parentum. Denique monentur Parochi, ut in libro, distincto a libro baptizatorum nomina contrahentium adnotentur.

Decretum I. Bened. XIV.

*Contra sollicitantes, & complices peccati
turpis editum anno 1741.*

Renovat pœnas a Greg. XIII. & Prædecessoribus impositas contra quoscunque Sacerdotes, qui vel
in

in actu Sacramentalis Confessionis, vel ante, vel immediate post confessionem, aut prætextu confessionis, vel etiam extra occasionem Confessionis in Confessionali, sive in alio loco ad confessiones audiendas destinato, aut electo, simulatione audiendi ibidem confessionem, ad inhonesta, & turpia sollicitare, vel provocare, sive verbis, sive signis, sive nutibus, sive tactu, sive per scripturam, aut runc, aut post legendam tentaverint, aut cum eis illicitos, & inhonestos sermones, vel tractatus temerario ausu habuerint..

Monet Confessarios, ne pœnitentibus, quos noverint ab alio Confessario sollicitatos, Sacramentalem absolutionem impertiant, nisi prius delinquentem ad Ordinarium, vel ad Inquisitorem denuntiaverint, vel saltem promiserint sese, cum primum poterunt, delaturos.

Eos autem, qui innoxios Sacerdotes per calumniam denuntiant, tanquam sollicitationis reos, declarat non posse absolvi nisi a R. Pontifice, extra mortis articulum.

Denique decernit, ne ullus Confessarius extra casum extremæ necessitatis, nimirum in ipsius mortis articulo, & deficiente tunc quocumque alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit, Confessionem Sacramentalem personæ complicitis in peccato turpi, atque inhonesto contra sextum Decalogi præceptum commissio, excipere audeat, sublata propterea illi ipso jure quacumque auctoritate, & jurisdictione ad qualemcumque personam ab hujusmodi culpa absolvendam. Sacerdos autem ita absolvens & invalide omnino absolvit, & incurrit pœnam majoris Excommunicationis Papæ reservatæ.

*Decretum II. ejusdem Bened. XIV.**Contra eosdem Complices die 8. Feb. 1745.*

Declaratur, ad absolutionem complicis perinde esse, nullum adesse Sacerdotem præter complicem, ac revera eum tantum adesse, cum quo pœnitens non possit confiteri sine infamiæ suæ apud alios periculo. Itaque ad removendum scandalum potest Sacerdos complicem absolvere in periculo mortis constitutum. Quod si Sacerdos scandalum effingat, aut infamiam, dum potest, non antevertat, valida quidem erit absolutio, sed incidet in pœnas in præcedenti decreto inflictas.

Decretum III. Bened. XIV.

*Contra sollicitantes, & sacrificio Missæ
abutentes, coram Cong. S. R. E.
Cardinalium.*

Renovantur pœnæ contra prædictos statutz a Sixto V. & Greg. XIII. & insuper declaratur, abutentes Missæ sacrificio ad sortilegia, sicut & sollicitantes in Confessione inhabilitatem incurrere ad S. Sacrificii celebrationem.

Decretum IV. Bened. XIV.

*Contra Confessarios exquirentes nomen
complicis, anno 1746.*

Confirmatur ejusdem constitutio, incipiens: *Suprema omnium Ecclesiarum*, in qua damnatur perniciosa quorundam Confessoriorum praxis, qui a pœnitentibus socii in peccato nomen exquirunt, imo & locum habitationis ejus, quodque detestabilius est, etiam denunciata ipsis, nisi revelent, absolutionis denegatione. Decernitur, ad sacrum Tri-
bu-

bunal Inquisitionis esse denuntiandos Confessarios ejusmodi, dummodo tamen hujusmodi interrogandi, ac denegandi actus talibus circumstantiis conjuncti sint, quæ sic agentem Confessarium de adhæsione ad prædictam reprobata praxim, tanquam ad licitam, vel alio quovis modo de prava credulitate suspectum reddant.

Quod si interrogatio ita nuda, simplexque fuerit, ut Confessarium pravum quidem, sed hæresis suspectum minime faciat, ejus delictum Inquisitoris cognitioni subiectum non erit, sed ab Episcopo puniendum.

Constitutio Clem. XIII. 20. Dec. 1759.

Confirmat ea, quæ circa jejunium præscripta sunt a Bened. XIV. Deinde vetat, ne ii, qui ab abstinentia carniæ sunt dispensati, potiones lacteæ, permixtas sumere possint extra unicam cœtionem, qua excepta, vult illos in omnibus æquiparari iis, qui nullo pacto sunt dispensati.

FINIS.

